

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
IX kadencja
Prezes Rady Ministrów
DSP.WPP.4521.13.2021.SZ

Druk nr 1522

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałek,

przekazuję przyjęty przez Radę Ministrów dokument:

**- Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej
o działaniach podejmowanych w 2020 r. na
rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia
1997 r. - Karta Praw Osób Niepełnosprawnych.**

Jednocześnie informuję, że Rada Ministrów upoważniła Ministra Rodziny i Polityki Społecznej do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych.

Z poważaniem

Mateusz Morawiecki

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

INFORMACJA
Rządu Rzeczypospolitej Polskiej
o działaniach podejmowanych w 2020 r.
na rzecz realizacji postanowień
uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 1 sierpnia 1997 r.
KARTA PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Warszawa 2021 r.

Spis treści

	Str.
Wstęp	4
I. Podstawowe dane statystyczne dotyczące osób niepełnosprawnych w Polsce 2020 r.	6
II. Informacja szczegółowa resortów i kierowników urzędów o realizacji w 2020 r. praw osób niepełnosprawnych w zakresie:	
1. dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym, ¹	28
2. dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny.....	33
3. dostępu do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną	59
4. nauki w szkołach wspólnie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej.....	78
5. pomocy psychologicznej, pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych.....	118
6. pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga – prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych.....	123
7. zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględnienia tych kosztów w systemie podatkowym.....	175
8. życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym:	200
– dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej.....	
– swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu.....	
– dostępu do informacji.....	
– możliwości komunikacji międzyludzkiej.....	
9. posiadania samorządnej reprezentacji swego środowiska oraz do konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych.....	297
10. pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb.....	304
III. Informacja o funkcjonowaniu w 2020 r. ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się	333
Podsumowanie	337
Załączniki	342

¹ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. – Karta Praw Osób Niepełnosprawnych zawiera 10 praw. „Prawo dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym” nie zostało omówione z uwagi na to, że obszerny opis instrumentów służących jego realizacji został zawarty w pozostałych 9 prawach.

Załącznik nr 1 Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych.	342
Załącznik nr 2 Wykaz ministrów i urzędów, które nadesłały informację o działaniach podejmowanych w 2020 r. na rzecz osób niepełnosprawnych.	344
Załącznik nr 3 Tabele Ministerstwa Edukacji Narodowej do Informacji dotyczącej istotnych działań zrealizowanych, kontynuowanych, podjętych w 2020 r.	346
Załącznik nr 4 Zatrudnienie osób niepełnosprawnych w 2020 r. w ministerstwach oraz urzędach.	365
Załącznik nr 5 Informacja o osobach niepełnosprawnych, które uczestniczyły w 2020 r. w naborze na wolne stanowiska pracy w służbie cywilnej, nadesłana przez ministrów i kierowników urzędów.	368
Załącznik nr 6 Dostosowanie budynków ministerstw i urzędów do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych.	371

WSTĘP

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. – *Karta Praw Osób Niepełnosprawnych* (M.P. poz. 475)², zwana dalej „Kartą Praw”, zawiera katalog dziesięciu praw, których realizacja powinna przyczynić się do pełnego włączenia społecznego osób niepełnosprawnych.

Dokument ten nie posiada mocy prawnej gwarantującej osobom niepełnosprawnym konkretne uprawnienia, ale pomimo wielu zmian, jakie nastąpiły od czasu jego uchwalenia, w otoczeniu prawnym oraz sytuacji osób niepełnosprawnych w Polsce, nadal stanowi ważne zobowiązanie dla władz publicznych do podejmowania wysiłków na rzecz zagwarantowania osobom niepełnosprawnym realizacji praw określonych w Uchwale, w celu zapewnienia im faktycznej równości szans i niedyskryminacji.

Podkreślenia wymaga, że prawa osób niepełnosprawnych zagwarantowane są w wielu aktach prawa krajowego m.in. w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. poz. 483, z późn. zm.), zwanej dalej „*Konstytucją RP*”, w ustawach (np. w zakresie ochrony zdrowia, edukacji, zabezpieczenia społecznego, rodziny, pracy, kultury, sportu i turystyki, infrastruktury) oraz w *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych*, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169, z późn. zm.), zwanej dalej „*Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych*”. Konwencja ta, jako umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, stanowi od 25 października 2012 r. część krajowego porządku prawnego³ i ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy nie da się pogodzić z umową.

W tym kontekście Kartę Praw należy traktować jako apel wzmacniający potrzebę stałego podejmowania i rozwijania działań ograniczających zjawisko dyskryminacji, marginalizacji i wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych.

Podobnie jak w latach poprzednich Minister Rodziny i Polityki Społecznej (z jego upoważnienia – Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych) zwrócił się do ministrów i kierowników wybranych urzędów⁴ z prośbą o przygotowanie i nadesłanie informacji o działaniach zrealizowanych, kontynuowanych lub podjętych w 2020 r.

Ponadto Minister Rodziny i Polityki Społecznej poprosił ministrów i kierowników urzędów o przygotowanie szczegółowej informacji dotyczącej:

- dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych ogólnodostępnych części budynków,
- podjętych działań zmierzających do zapewnienia wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych na poziomie, o którym mowa w art. 21 ust. 2a ustawy z dnia

² Treść uchwały znajduje się w załączniku nr 1 do niniejszej „Informacji...”.

³ Po opublikowaniu treści dokumentu ratyfikacyjnego z dnia 6 września 2012 r. wraz z tekstami Konwencji w języku angielskim i w przekładzie na język polski oraz oświadczenia rządowego z dnia 25 września 2012 r. w sprawie mocy obowiązującej Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, w którym została podana też informacja, które państwa ratyfikowały tę Konwencję i kiedy.

⁴ Wykaz resortów i urzędów, które odpowiedziały na prośbę, zamieszczono w załączniku nr 2 do „Informacji...”.

27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 573), zwanej dalej „ustawą o rehabilitacji”,

- informacji o realizacji ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1233) w zakresie zatrudnienia osób niepełnosprawnych w służbie cywilnej,
- informacji o realizacji postanowień ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r. poz. 1824), zwanej dalej „ustawą o języku migowym”.

Na podstawie nadesłanych materiałów opracowano „Informację Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2020 r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. – Karta Praw Osób Niepełnosprawnych” zawierającą opis działań zrealizowanych, kontynuowanych lub podjętych w 2020 r. przez ministerstwa i urzędy, w ramach ich merytorycznych kompetencji i ustawowych uprawnień. Dokument ten, co do zasady, ograniczony jest perspektywą 1 roku, zdeterminowaną brzmieniem § 3 sejmowej uchwały, w którym Rząd został wezwany przez Sejm RP do składania stosownej informacji corocznie⁵.

Szersza analiza i ocena stanu realizacji praw osób niepełnosprawnych w Polsce została zawarta w I sprawozdaniu⁶ z wykonania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, które 24 września 2014 r. zostało przekazane Komitetowi do Spraw Praw Osób Niepełnosprawnych. Materiałem wyjściowym do opracowania tego sprawozdania była dokonana w latach 2008–2012 analiza zgodności polskiego prawa z postanowieniami Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Rozpatrzenie I sprawozdania Polski z wykonywania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych przez Komitet do Spraw Praw Osób Niepełnosprawnych odbyło się w dniach 4 - 5 września 2018 r.

Polska została poproszona przez Komitet o przedłożenie kolejnych, połączonych sprawozdań, przedstawiających postępy we wdrażaniu Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w 2026 r.⁷

⁵ Rządowe Centrum Legislacji wyraziło jednoznaczny pogląd, że informacja przygotowana przez Rząd RP z realizacji Karty Praw Osób Niepełnosprawnych powinna dotyczyć podjętych, zrealizowanych lub kontynuowanych działań tylko w danym roku (pismo z dnia 11 czerwca 2014 r.).

⁶ Projekt I sprawozdania, na każdym jego etapie, był zamieszczany na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. W 2013 r. został przekazany do konsultacji organizacjom partnerów społecznych i organizacjom pozarządowym w celu zgłoszenia uwag. Niektóre ze zgłoszonych uwag stały się podstawą uzupełnienia tekstu sprawozdania. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej rozpatrzył w lipcu 2014 r. projekt I sprawozdania z wykonania przez Polskę postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. I sprawozdanie zostało przekazane także Rzecznikowi Praw Obywatelskich (niezależny mechanizm monitorujący wykonywanie tej Konwencji).

⁷ Zalecenie nr 61 uwag końcowych dotyczących wstępnego sprawozdania Polski z wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych przyjętych przez Komitet do spraw Praw Osób Niepełnosprawnych w dniu 18 września 2018 r.

I.

PODSTAWOWE DANE STATYSTYCZNE DOTYCZĄCE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W POLSCE W 2020 R.

Dane ogólne

Wyniki reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności wskazują, że populacja osób niepełnosprawnych prawnie⁸ w wieku 16 lat i więcej w Polsce w 2020 r. liczyła 3 024 tys., co stanowiło 10,0% ogółu populacji osób w tym wieku objętej zakresem BAEL⁹. Mężczyźni stanowili 49,2% populacji osób niepełnosprawnych (1 489 tys. osób) a kobiety 50,8% (1 535 tys. osób). 61,4% osób niepełnosprawnych (1 858 tys.) mieszkało w miastach, a 38,6% (1 166 tys.) na wsi. Liczba osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym według tzw. ekonomicznych grup wieku (18–59 dla kobiet i 18–64 dla mężczyzn) wynosiła 1 553 tys., co stanowiło 5,2% ludności Polski w tym wieku¹⁰.

Największą grupę wśród osób niepełnosprawnych prawnie stanowiły osoby:

- w wieku 65 lat i więcej – 42,1% (1 274 tys.),
- w wieku 55–64 lata - 26,8% ogółu osób niepełnosprawnych (809 tys.),
- w wieku 45–54 lat – 12,1% (365 tys.),
- w wieku 35–44 lat – 8,5% (258 tys.).

Najmniej liczne w tej zbiorowości były najmłodsze grupy wiekowe:

- w wieku 25–34 lat – 6,8% (205 tys.),
- w wieku 16–24 lata – 3,7% (112 tys.).

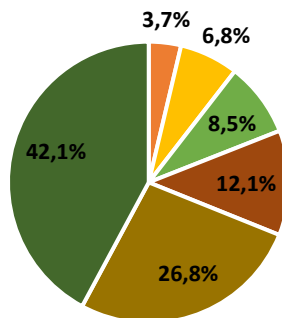
W 2020 r. osoby w wieku 55 lat i więcej stanowiły aż 68,9% ogółu osób niepełnosprawnych (2 083 tys. osób), zaś osoby w wieku od 16 do 54 lat stanowiły 31,1 % ogółu osób niepełnosprawnych (940 tys. osób).

Wykres: Osoby niepełnosprawne w wieku 16 lat i więcej w podziale na grupy wieku w 2020 r.

⁸ Dane średnioroczne za 2020 r. Do zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie zaliczono osoby, które ukończyły 16 rok życia i stosownie do postanowień ustawy o *rehabilitacji* i posiadają orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie równoważne.

⁹ Według danych z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności Polski przeprowadzanego kwartalnie przez Główny Urząd Statystyczny. Poza zakresem badania pozostają osoby bezdomne oraz przebywające poza gospodarstwem domowym, tj. za granicą lub w gospodarstwach zbiorowego zakwaterowania w Polsce, 12 miesięcy lub więcej.

¹⁰ Dane średnioroczne za 2020 r.

■ 16-24 lata ■ 25-34 lata ■ 35-44 lata ■ 45-54 lata ■ 55-64 lata ■ 65 lat i więcej

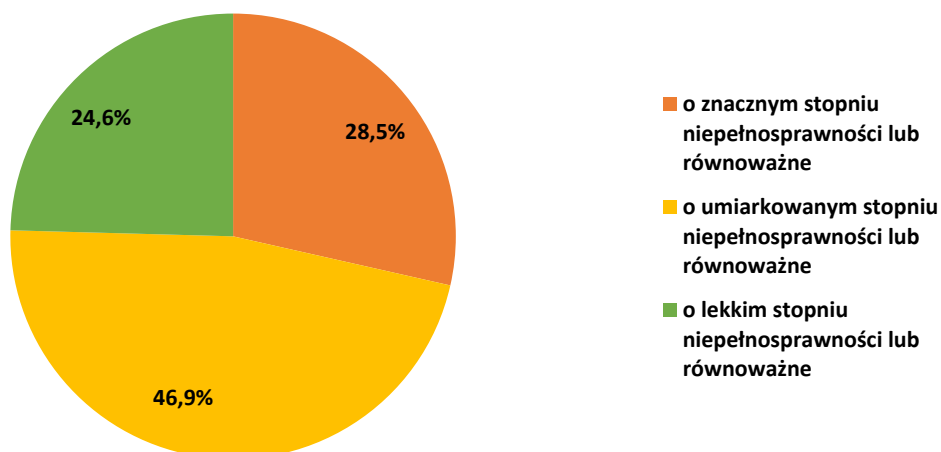
Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych BAEL GUS.

Struktura osób niepełnosprawnych

Wśród osób niepełnosprawnych prawnie w wieku 16 lat i więcej można było wyróżnić osoby o:

- znacznym stopniu niepełnosprawności – 28,5% (863 tys. osób),
- umiarkowanym stopniu niepełnosprawności – 46,9% (1 418 tys. osób),
- lekkim stopniu niepełnosprawności – 24,6% (743 tys. osób).

Wykres: Osoby niepełnosprawne w wieku 16 lat i więcej według stopnia niepełnosprawności w 2020 r.

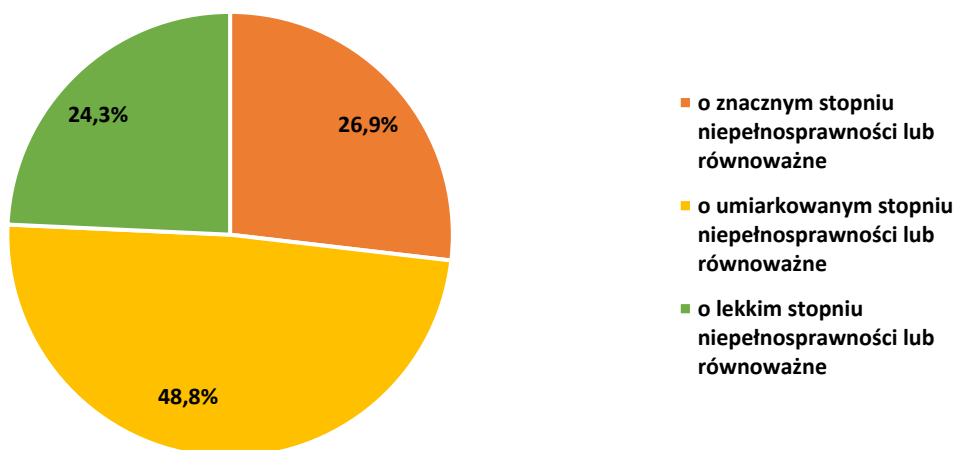
Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych BAEL GUS.

W gronie osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym¹¹:

¹¹ Wiek produkcyjny według ekonomicznych grup wieku, tj. 18–59 dla kobiet oraz 18–64 dla mężczyzn.

- 26,9% (417 tys. osób) stanowiły osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- 48,8% (759 tys. osób) stanowiły osoby o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
- 24,3% (377 tys. osób) stanowiły osoby o lekkim stopniu niepełnosprawności.

Wykres: Osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym według stopnia niepełnosprawności w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych BAEL GUS.

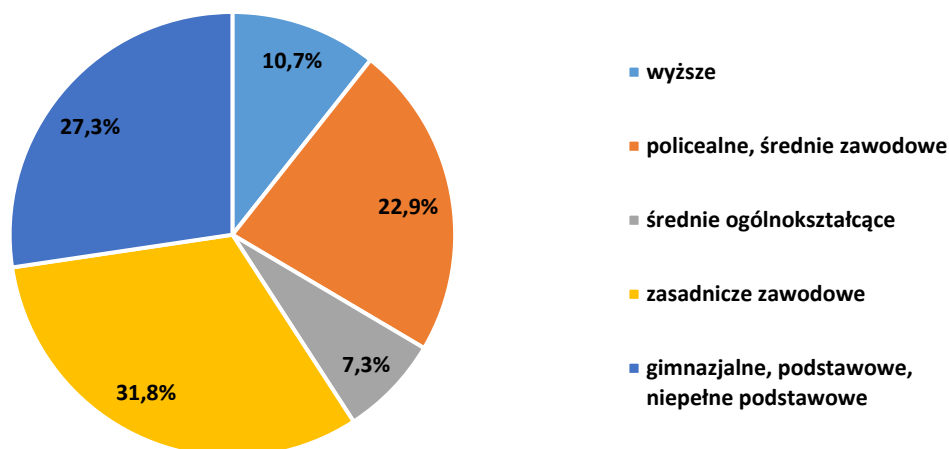
Wykształcenie osób niepełnosprawnych

Wśród osób niepełnosprawnych prawnie w wieku 16 lat i więcej:

- odsetek osób z wykształceniem wyższym wynosił 10,7% (322 tys. osób),
- odsetek osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym wynosił 22,9% (691 tys.),
- odsetek osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym wynosił 7,3% (222 tys.),
- odsetek osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym wynosił 31,8% (962 tys.),
- odsetek osób z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym (tj. gimnazjum, podstawowe, niepełne podstawowe, bez wykształcenia) wynosił 27,3% (827 tys.).

Jak można zatem zauważyć najbardziej liczną grupę stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Kolejną według liczebności grupą były osoby z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym, a najmniej liczną grupą były osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym.

Wykres: Osoby niepełnosprawne w wieku 16 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2020 r.

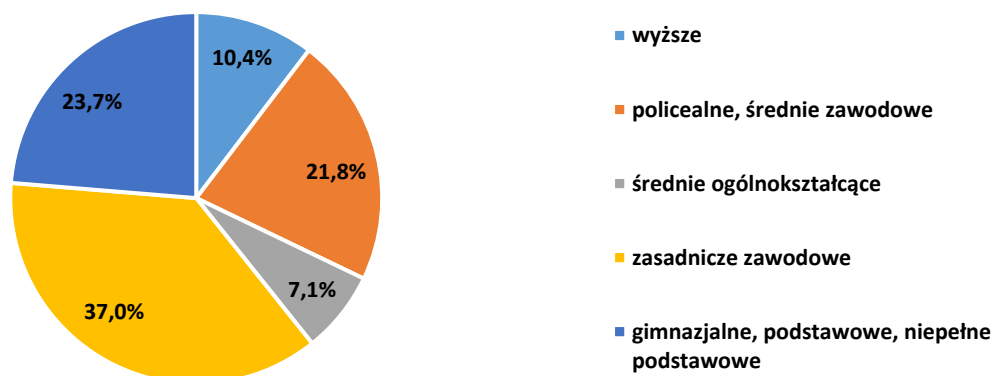
Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych BAEL GUS.

Spośród osób niepełnosprawnych prawnie w wieku produkcyjnym:

- wykształcenie wyższe posiadało 10,4 % (161 tys. osób),
- wykształcenie policealne lub średnie zawodowe posiadało 21,8% (338 tys.),
- wykształcenie średnie ogólnokształcące posiadało 7,1% (111 tys.),
- wykształcenie zasadnicze zawodowe posiadało 37,0% (575 tys.),
- wykształcenie co najwyżej gimnazjalne (tj. gimnazjum, podstawowe, niepełne podstawowe, bez wykształcenia) posiadało 23,7% (368 tys.).

Należy zauważyć, że poziom wykształcenia danej populacji wpływa na jej aktywność ekonomiczną, co opisano w rozdziale *Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych*

Wykres: Osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym według poziomu wykształcenia w 2020 r.

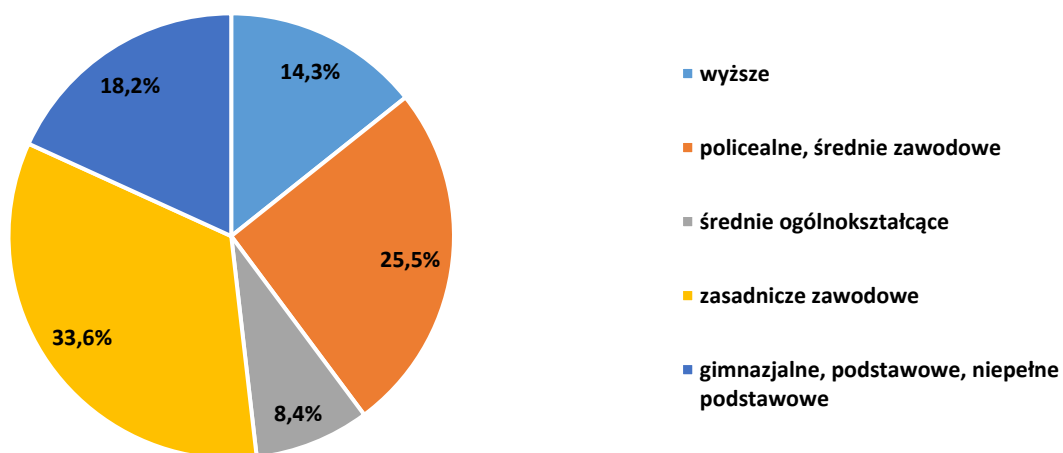

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych BAEL GUS.

Relatywnie niski poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych jest w dużej mierze związany z ich strukturą wiekową (jak wskazano wcześniej – osoby w wieku 55 lat i więcej stanowiły niemal 68,9% wszystkich osób niepełnosprawnych) i ogólnym zjawiskiem niższego poziomu wykształcenia wśród starszych roczników.

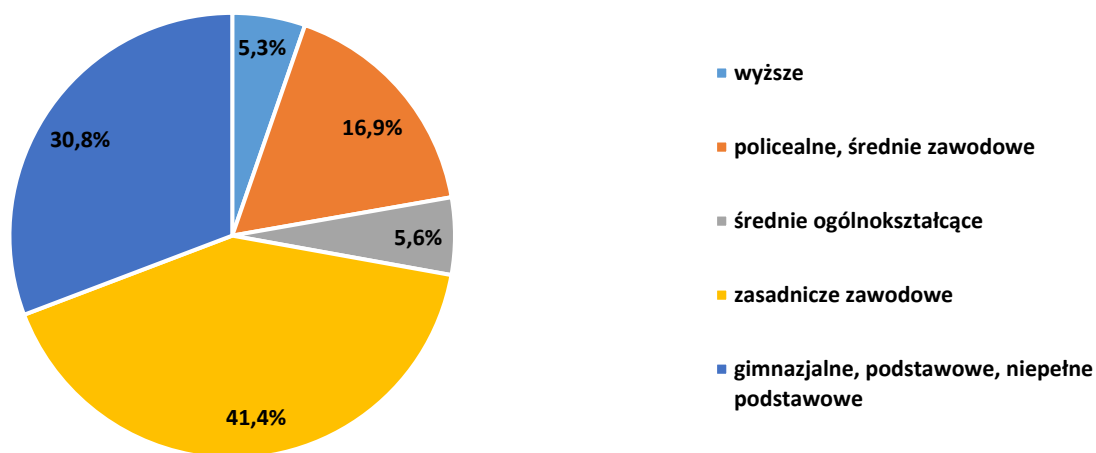
Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych jest związany również z ich miejscem zamieszkania. Wśród osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym mieszkających w miastach wykształcenie wyższe posiadało 14,3%, a zamieszkujących terenach wiejskich – 5,3%. Policealne i średnie zawodowe wykształcenie posiadało 25,5% osób niepełnosprawnych mieszkających w miastach oraz 16,9% niepełnosprawnych mieszkańców wsi. Wykształcenie średnie ogólnokształcące posiadało 8,4% niepełnosprawnych mieszkańców miast oraz 5,6% niepełnosprawnych mieszkańców terenów wiejskich. W miastach natomiast udział osób niepełnosprawnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym wynosił 33,6%, a na terenach wiejskich – 41,4%. Udział osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym wśród niepełnosprawnych mieszkańców miast wyniósł 18,2%, a wsi – 30,8%.

Wykres: Osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym zamieszkałe w miastach według poziomu wykształcenia w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych BAEL GUS.

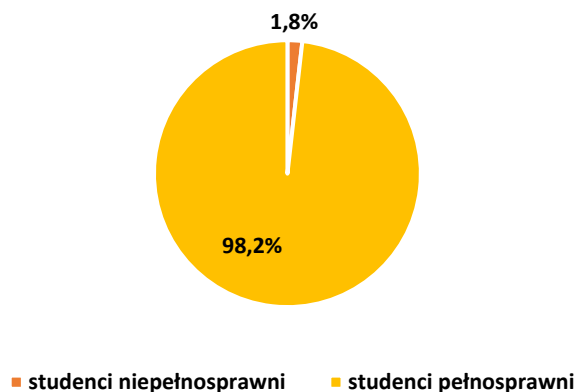
Wykres: Osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym zamieszkałe na terenach wiejskich według poziomu wykształcenia w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych BAEL GUS.

W r. akademickim 2019/2020 na polskich uczelniach studiowało 21 240 studentów niepełnosprawnych¹² (1,8% studiujących)¹³, z czego 13 365 osób studiowało na studiach stacjonarnych, a 7 875 na studiach niestacjonarnych.

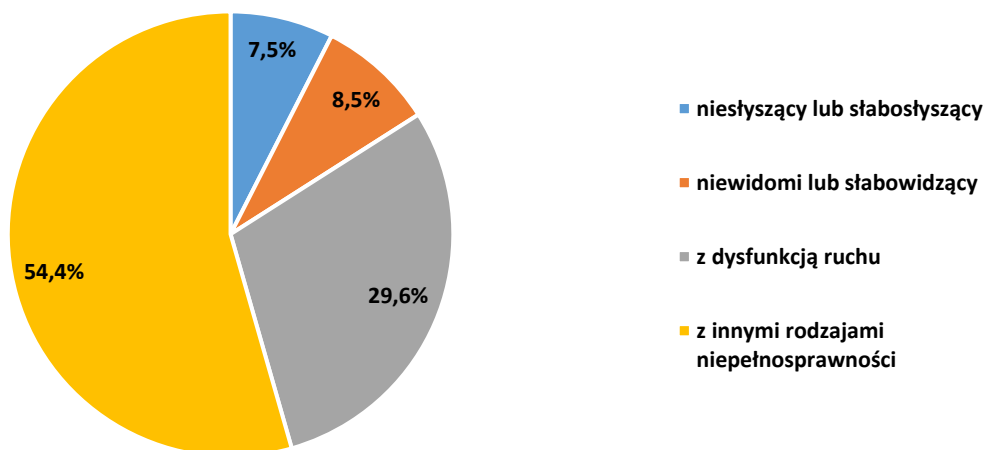
Wykres: Studenci w r. akademickim 2019/2020.

Źródło: „Szkoły wyższe i ich finanse w 2019 r.” GUS; opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS.

Wśród studentów niepełnosprawnych studenci niesłyszący lub słabosłyszący stanowili 7,5%, studenci niewidomi lub słabowidzący 8,5%, natomiast studenci z dysfunkcją ruchu stanowili 29,6%. Ponad połowę studentów niepełnosprawnych stanowiły z kolei osoby z innymi rodzajami niepełnosprawności (54,4%).

Wykres: Niepełnosprawni studenci w r. akademickim 2019/2020.

Źródło: „Szkoły wyższe i ich finanse w 2019 r.” GUS, opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS.

¹² Łącznie z cudzoziemcami.

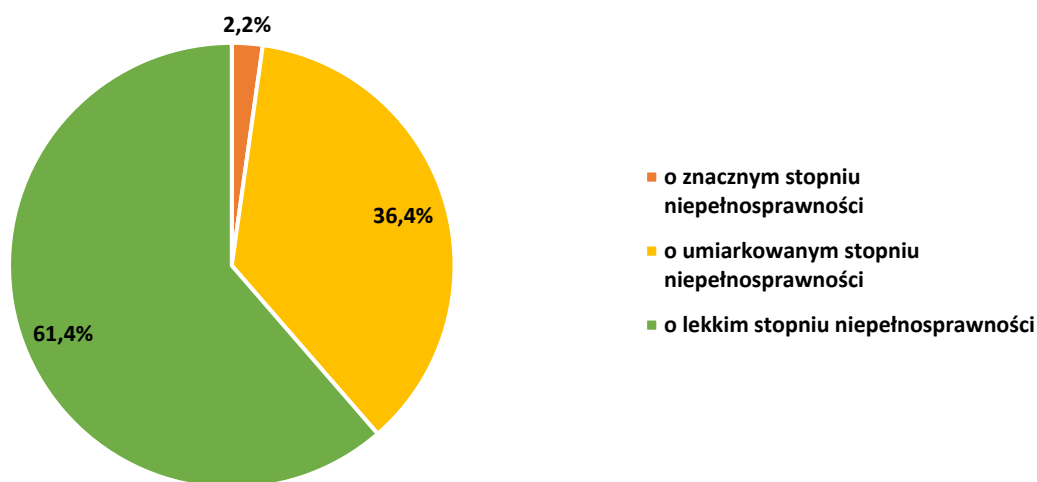
¹³ Liczba studiujących ogółem w r. akademickim 2019//2020 wyniosła 1204,0 tys. studentów. Źródło: *Szkoły wyższe i ich finanse w 2019 r.*, GUS 2020.

Bezrobocie rejestrowane osób niepełnosprawnych w 2020 r.

W powiatowych urzędach pracy na dzień 31 grudnia 2020 r. było zarejestrowanych 65 049 osób niepełnosprawnych, w tym: 55 669 bezrobotnych, z których 9 330 posiadało prawo do zasiłku oraz 9 380 poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu.

Według danych na koniec 2020 r. wśród zarejestrowanych bezrobotnych osób niepełnosprawnych 1 243 (2,2%) miało znaczny stopień niepełnosprawności, 20 260 (36,4%) – umiarkowany stopień niepełnosprawności, a 34 166 (61,4%) – stopień lekki.

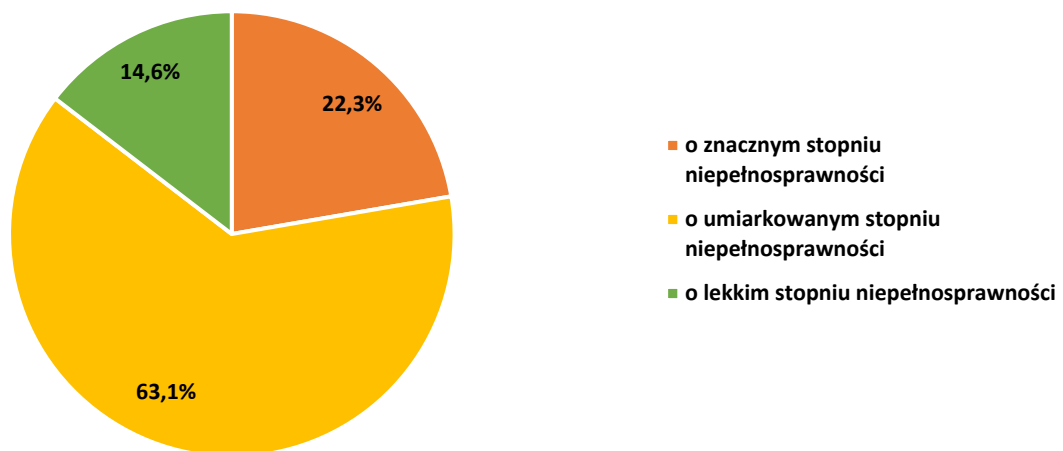
Wykres: Bezrobotne osoby niepełnosprawne zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy wg stopnia niepełnosprawności w końcu 2020 r.

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-07 za II półrocze 2020 r.; opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS.

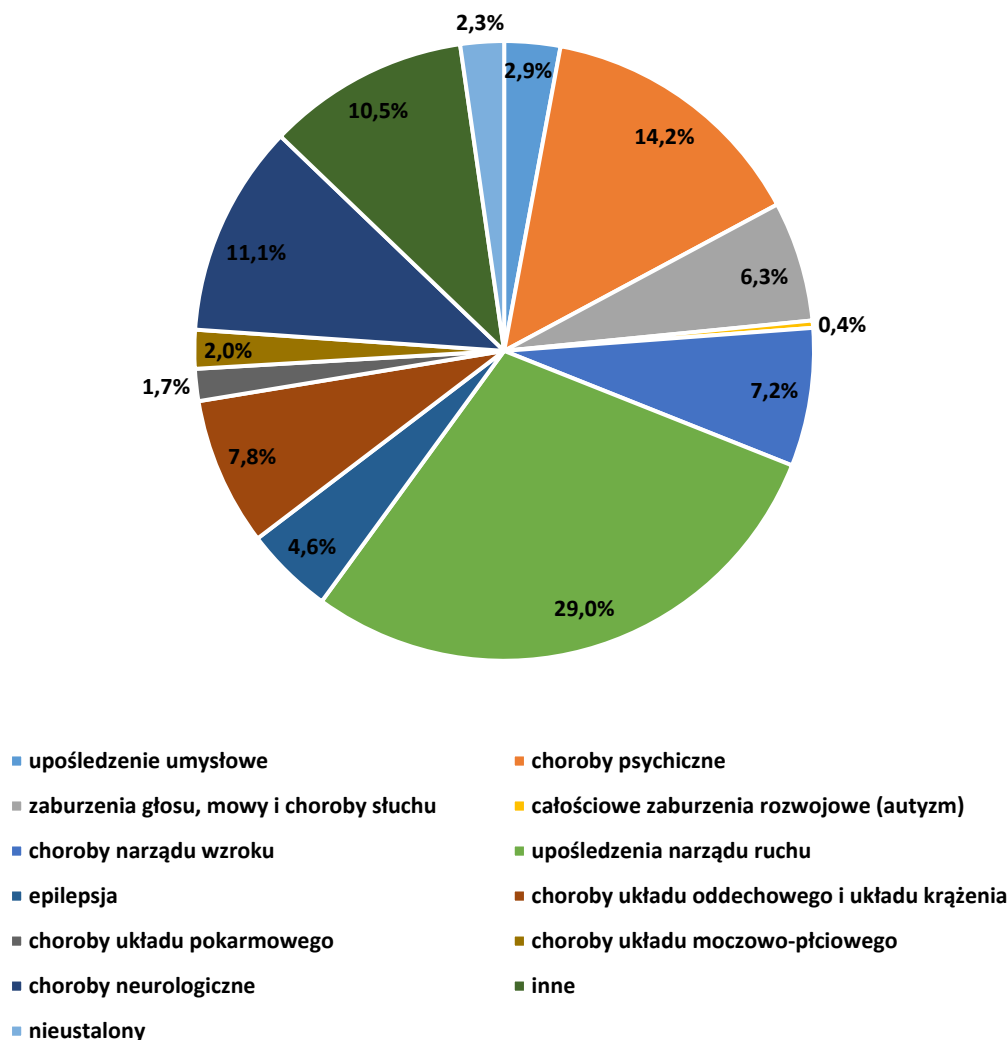
Wśród osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako poszukujące pracy 2 091(22,3%) miało orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, 5 921(63,1%) – o umiarkowanym i 1 368 (14,6%) – o lekkim stopniu.

Wykres: Poszukujące pracy osoby niepełnosprawne zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy wg stopnia niepełnosprawności w końcu 2020 r.

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-07 za II półrocze 2020 r.; opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS.

Wykres: Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy jako bezrobotne według rodzajów niepełnosprawności w 2020 r.

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-07 za II półrocze 2020 r.; opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS.

Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne prawnie **w wieku 16 lat i więcej** w 2020 r.¹⁴ osiągnęły współczynnik aktywności zawodowej¹⁵ na poziomie 17,5% i wskaźnik zatrudnienia¹⁶ na poziomie 16,7%, a stopa bezrobocia¹⁷ ukształtowała się dla nich na poziomie 4,7%.

¹⁴ Dane BAEL średnioroczne za 2020 r.

¹⁵ Współczynnik aktywności zawodowej jest to procentowy udział aktywnych zawodowo danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

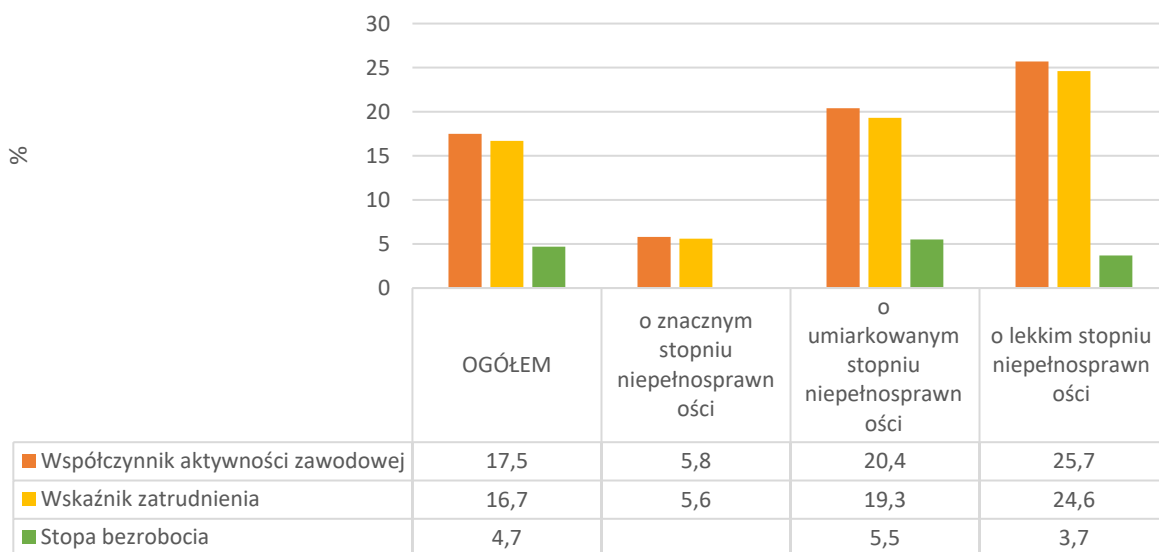
¹⁶ Wskaźnik zatrudnienia jest to procentowy udział pracujących danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

¹⁷ Stopa bezrobocia jest to procentowy udział bezrobotnych danej kategorii w liczbie aktywnych zawodowo danej kategorii.

Analiza wielkości wskaźników aktywności zawodowej dla osób niepełnosprawnych w wieku 16 lat i więcej w podziale na stopnie niepełnosprawności w 2020 r.¹⁸

- Osoby z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności:
 - o współczynnik aktywności zawodowej – 5,8%,
 - o wskaźnik zatrudnienia – 5,6%,
 - o stopa bezrobocia – niemożliwe/niecelowe ze względu na wartość poniżej 5 tys. w liczbach bezwzględnych.
- Osoby z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności:
 - o współczynnik aktywności zawodowej – 20,4%,
 - o wskaźnik zatrudnienia – 19,3%,
 - o stopa bezrobocia – 5,5%.
- Osoby z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności:
 - o współczynnik aktywności zawodowej – 25,7%,
 - o wskaźnik zatrudnienia – 24,6%,
 - o stopa bezrobocia – 3,7%.

Wykres: Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych prawnie w wieku 16 lat i więcej w 2020 r.* (%)

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych BAEL GUS. * Dla osób o znacznym stopniu niepełnosprawności obliczenie stopy bezrobocia było niemożliwe/niecelowe ze względu na wartość poniżej 5 tys. w liczbach bezwzględnych.

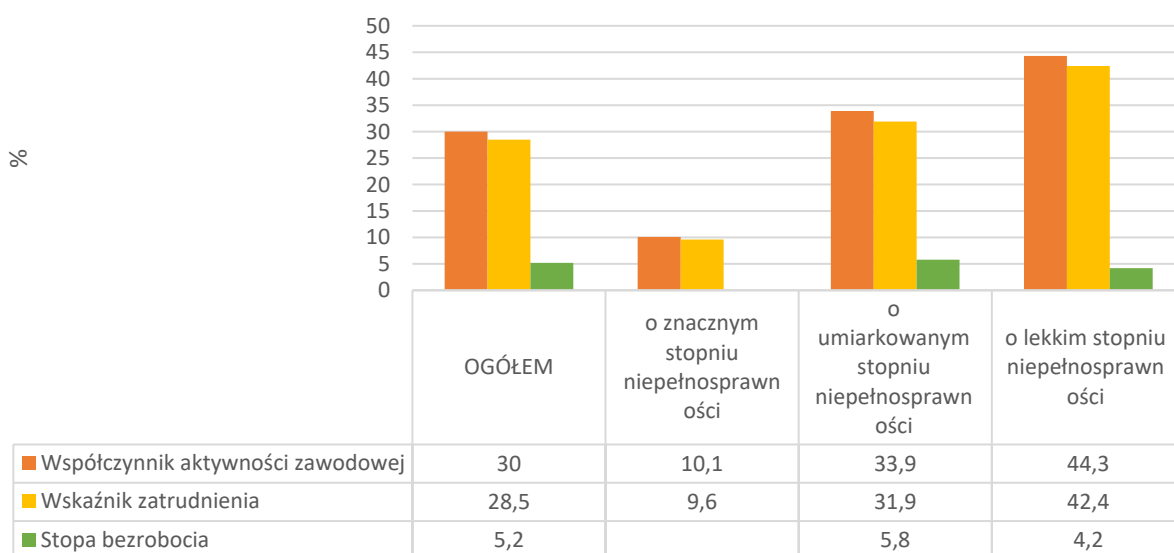
Dla osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym współczynnik aktywności zawodowej wynosił 30,0%, wskaźnik zatrudnienia – 28,5%, a stopa bezrobocia – 5,2%.

¹⁸ Dane BAEL średnioroczne za 2020 r.

Analiza wielkości wskaźników aktywności zawodowej dla osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym w podziale na stopnie niepełnosprawności¹⁹:

- osoby z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności: współczynnik aktywności zawodowej – 10,1%, wskaźnik zatrudnienia – 9,6%, stopa bezrobocia – obliczenie stopy bezrobocia było niemożliwe/niecelowe ze względu na wartość poniżej 5 tys. w liczbach bezwzględnych,
- osoby z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności: współczynnik aktywności zawodowej – 33,9%, wskaźnik zatrudnienia – 31,9%, stopa bezrobocia – 5,8%,
- osoby z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności: współczynnik aktywności zawodowej – 44,3%, wskaźnik zatrudnienia – 42,4%, stopa bezrobocia – 4,2%.

Wykres: Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych prawnie w wieku produkcyjnym w 2020 r. (%) *

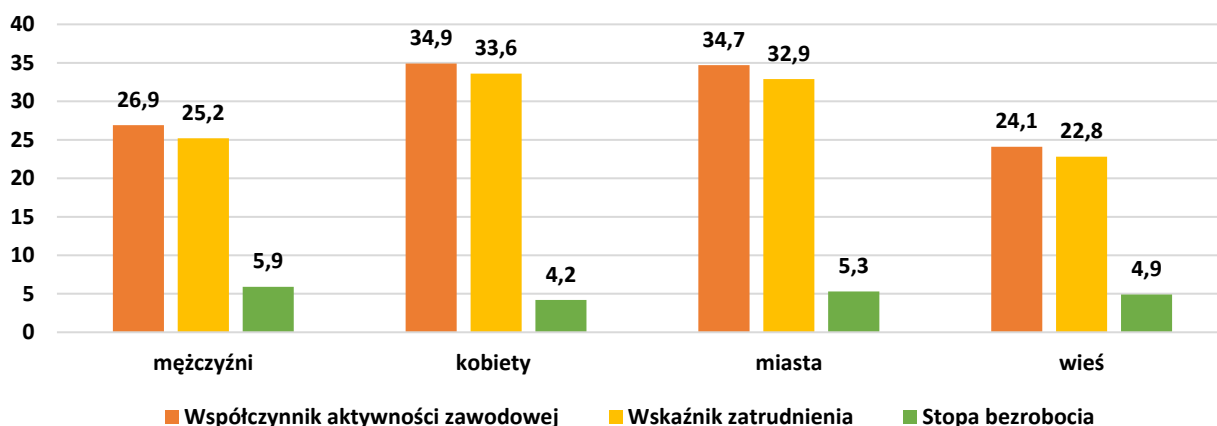

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych BAEL GUS. Dla osób o znacznym stopniu niepełnosprawności obliczenie stopy bezrobocia było niemożliwe/niecelowe ze względu na wartość poniżej 5 tys. w liczbach bezwzględnych.

Poziom aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych jest skorelowany zarówno z miejscem zamieszkania, wiekiem, stopniem niepełnosprawności oraz wykształceniem tych osób.

Wykres: Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym wg wybranych cech demograficznych w 2020 r. (%).

¹⁹ Dane średnioroczne za 2020.

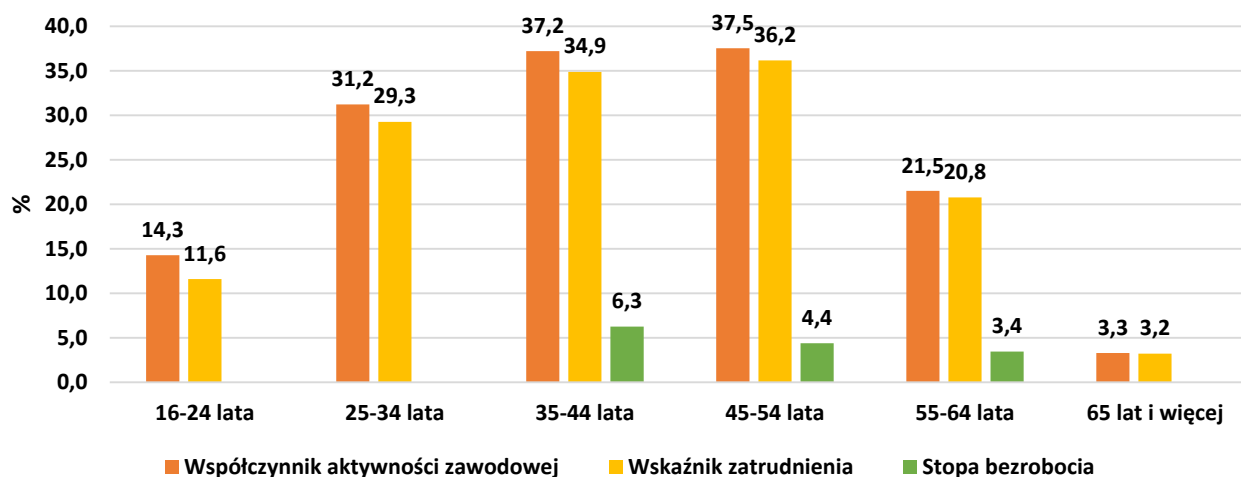
Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych BAEL GUS.

Osoby niepełnosprawne zamieszkujące obszary miejskie są bardziej aktywne zawodowo od osób zamieszkałych obszary wiejskie. W 2020 r. osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym charakteryzowały następujące wskaźniki w zależności od miejsca zamieszkania:

- Miasto: współczynnik aktywności zawodowej – 34,7%, wskaźnik zatrudnienia – 32,9%, stopa bezrobocia – 5,3%;
- Wieś: współczynnik aktywności zawodowej – 24,1%, wskaźnik zatrudnienia – 22,8%, stopa bezrobocia – 4,9%;
- Tę samą tendencję zauważa się dla grupy wieku 16 lat i więcej:
- Miasto: współczynnik aktywności zawodowej – 18,7%, wskaźnik zatrudnienia – 17,8%, stopa bezrobocia – 4,9%;
- Wieś: współczynnik aktywności zawodowej – 15,5%, wskaźnik zatrudnienia – 14,8%, stopa bezrobocia – 4,4%.

Wykres: Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych w 2020 według grup wieku w %.²⁰

²⁰ Dla przedziałów wiekowych 16-24, 25-34 i 65 + obliczenie stopy bezrobocia było niemożliwe/niecelowe ze względu na wartość poniżej 5 tys. w liczbach bezwzględnych.

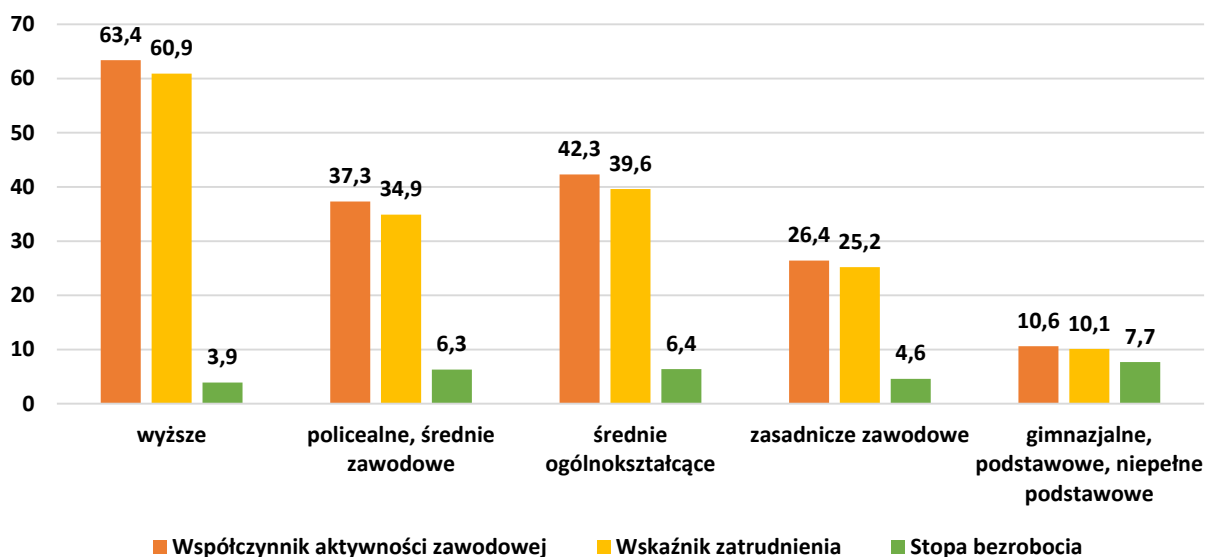
Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych BAEL GUS.

Najbardziej aktywne zawodowo były osoby niepełnosprawne w przedziale wiekowym między 45 a 44 rokiem życia; współczynnik aktywności zawodowej tej grupy wyniósł 37,5%.

W najtrudniejszej sytuacji wydają się być młode osoby niepełnosprawne (między 16 a 24 rokiem życia), u których wskaźnik zatrudnienia wynosił zaledwie 11,6%. Trzeba jednak wziąć pod uwagę fakt, że w tej grupie wieku osoby poniżej 18 r. życia to młodociani, którzy zasadniczo nie pracują.

Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych jest w dużej mierze zależna od poziomu wykształcenia tych osób. Wśród osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym z wykształceniem wyższym współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 63,4%, a wskaźnik zatrudnienia 60,9%. Tymczasem w przypadku tej samej grupy wiekowej osób niepełnosprawnych posiadających wykształcenie gimnazjalne i niższe współczynnik aktywności zawodowej wynosił zaledwie 10,6%, a wskaźnik zatrudnienia 10,1%. Zdecydowanie wyższy wskaźnik zatrudnienia od ostatniej grupy charakteryzuje osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (39,6%) oraz zasadniczym zawodowym (25,2%).

Wykres: Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym w zależności od wykształcenia w 2020 r. (%).

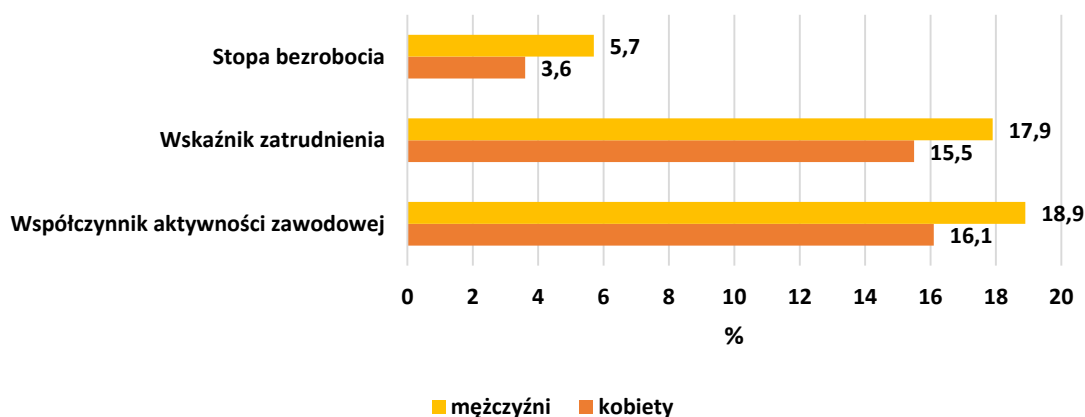

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych BAEL GUS.

Najbardziej aktywną zawodowo grupę wśród osób niepełnosprawnych stanowiły kobiety w wieku produkcyjnym z wyższym wykształceniem. Wśród tej grupy współczynnik aktywności zawodowej wynosił 63,4 %, wskaźnik zatrudnienia 60,9 %, a stopa bezrobocia 3,9%.

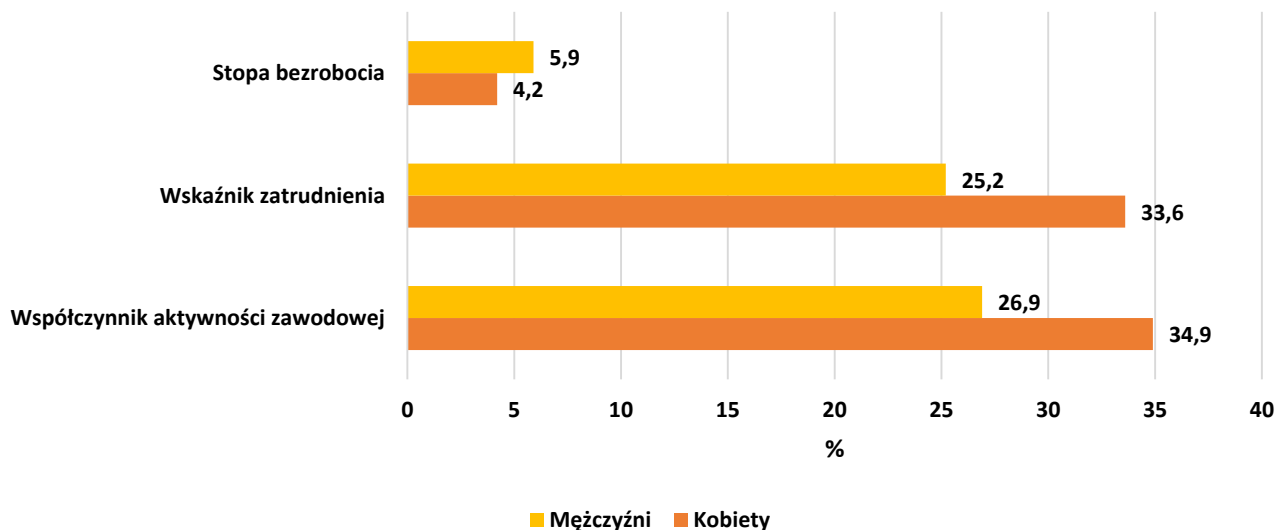
Interesujące wydaje się również porównanie aktywności zawodowej kobiet i mężczyzn niepełnosprawnych. Okazuje się, że niepełnosprawni mężczyźni w wieku 16 lat i więcej, których współczynnik aktywności zawodowej wynosił 18,9 %, wskaźnik zatrudnienia 17,9%, a stopa bezrobocia 5,7 % wykazują większą aktywność zawodową od kobiet, dla których współczynnik aktywności zawodowej był na poziomie 16,1 %, wskaźnik zatrudnienia 15,5%, a stopa bezrobocia – 3,6%. Jednocześnie warto podkreślić, że biorąc pod uwagę dane dla osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym zależność tak okazuje się być odwrotna.

Wykres: Współczynnik aktywności zawodowej niepełnosprawnych kobiet i mężczyzn w wieku 16 i więcej w 2020 r. (%)

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych BAEL GUS.

Wykres: Współczynnik aktywności zawodowej niepełnosprawnych kobiet i mężczyzn w produkcyjnym w 2020 r. (%).

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych BAEL GUS.

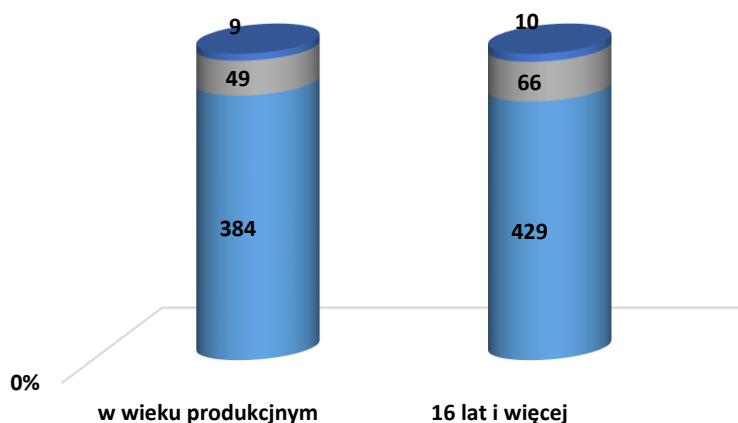
Wśród pracujących osób niepełnosprawnych największą grupę pod względem statusu zatrudnienia stanowili pracownicy najemni: dla osób w wieku 16 lat i więcej – 85,1%, a dla wieku produkcyjnego 86,9%.

Pracodawcy oraz pracujący na własny rachunek stanowili łącznie 13,1% (wiek 16 lat i więcej) oraz 11,1% (wiek produkcyjny) wśród pracujących.

Pomagający członkowie rodzin stanowią najmniejszą grupę wśród pracujących osób niepełnosprawnych stanowili 2,0% (wiek 16 lat i więcej) oraz 2,0% (wiek produkcyjny).

Wykres: Pracujące osoby niepełnosprawne - struktura wg statusu zatrudnienia w 2020 r. (w tys. osób)

■ Pracownicy najemni ■ Pracodawcy i pracujący na własny rachunek ■ Pomagający członkowie rodzin

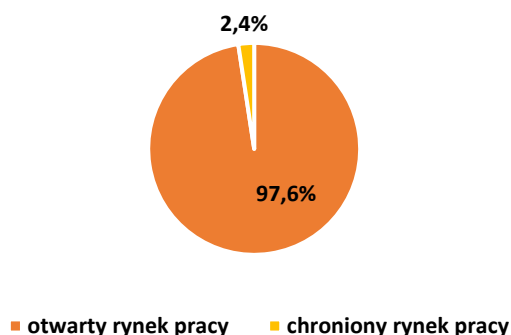

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych BAEL GUS.

Dane z Systemu Obsługi Dofinansowań i Refundacji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych²¹

Na koniec grudnia 2020 r. na rynku pracy odnotowano 32 422. pracodawców korzystających z dofinansowania do wynagrodzeń zatrudnionych osób niepełnosprawnych²², w tym: 784. pracodawców chronionego rynku pracy (2,4% ogółu pracodawców) oraz 31 638. otwartego rynku pracy (97,6% ogółu pracodawców).

Wykres: Pracodawcy zarejestrowani w systemie SODiR PFRON w grudniu 2020 r.

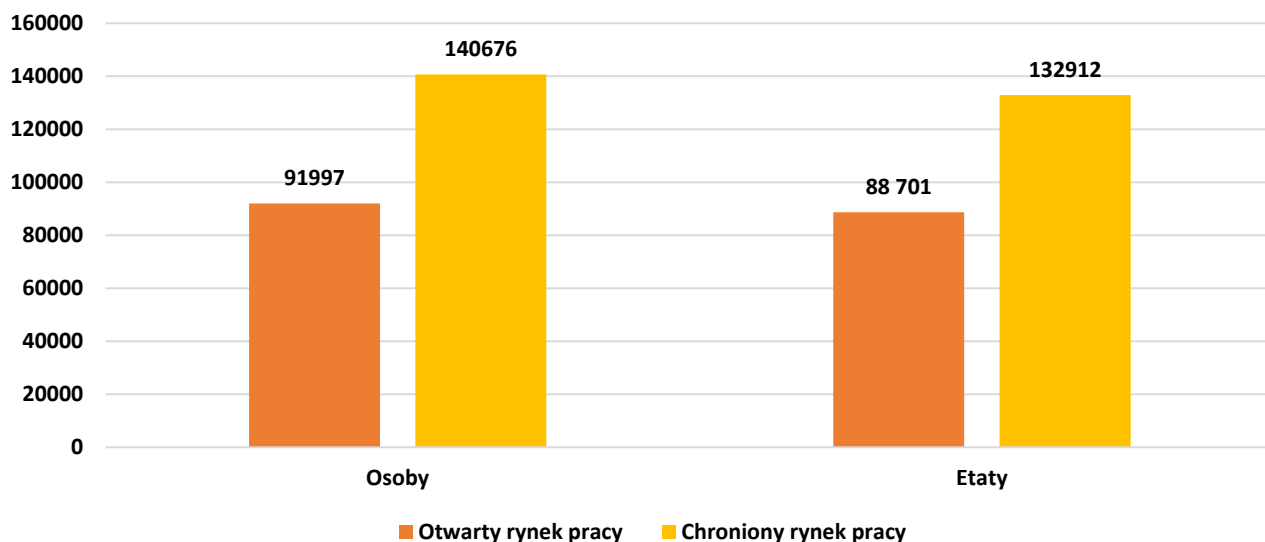
Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych SODiR PFRON wg stanu na dzień 4.05.2021 r.

²¹ System zawiera m.in. informacje o pracodawcach zatrudniających osoby niepełnosprawne oraz pracownikach niepełnosprawnych na subsydiowanym rynku pracy oraz osoby niepełnosprawne prowadzące działalność gospodarczą a także niepełnosprawnych rolników uprawnionych do refundacji składek na ubezpieczenie społeczne. Dane PFRON. według stanu na dzień 04.05.2021 r.

²² W ramach Systemu Obsługi Dofinansowań i Refundacji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

W prowadzonej przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych Ewidencji Zatrudnionych Osób Niepełnosprawnych w grudniu 2020 r. było zarejestrowanych 232 673 pracowników niepełnosprawnych, których wynagrodzenia są dofinansowywane ze środków PFRON, co odpowiada 221 613 etatom, w tym: 91 997 na chronionym rynku pracy, tj. 88 701. etatów oraz 140 676 na otwartym rynku pracy – 132 912 etatów.

Wykres: Pracownicy niepełnosprawni zarejestrowani w SODiR PFRON w grudniu 2020 r.

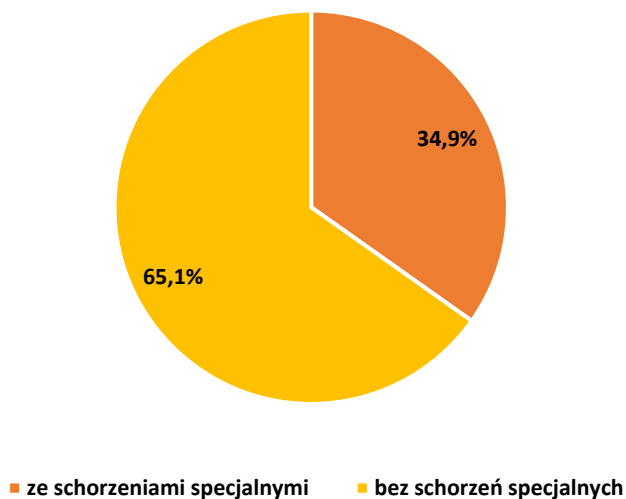
Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych SODiR PFRON wg stanu na dzień 4.05.2021 r.

W grupie pracowników niepełnosprawnych zarejestrowanych w Systemie Obsługi Dofinansowań i Refundacji (SODiR) prowadzonym przez PFRON w grudniu 2020 r. większość osób była zatrudniona u pracodawców na otwartym rynku pracy (60,5%) zaś na chronionym rynku pracy - 39,5%.²³

W ramach pracowników niepełnosprawnych zatrudnionych na chronionym rynku pracy większość stanowiły osoby bez schorzeń specjalnych (65,1%).

²³ Na podstawie danych SODiR PFRON wg stanu na dzień 4.05.2021 r.

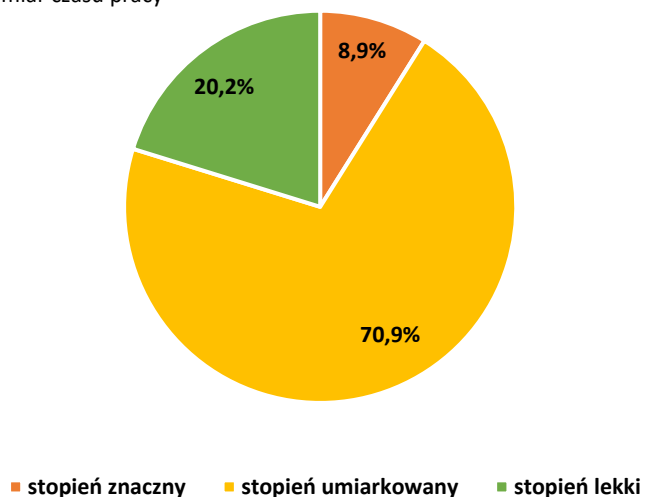
Wykres: Pracownicy niepełnosprawni zatrudnieni na chronionym rynku pracy w grudniu 2020 r. – struktura.

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych SODiR PFRON wg stanu na dzień 4.05.2021 r.

Wykres: Pracownicy niepełnosprawni* zatrudnieni w ZPCH według stopnia niepełnosprawności w grudniu 2020 r.

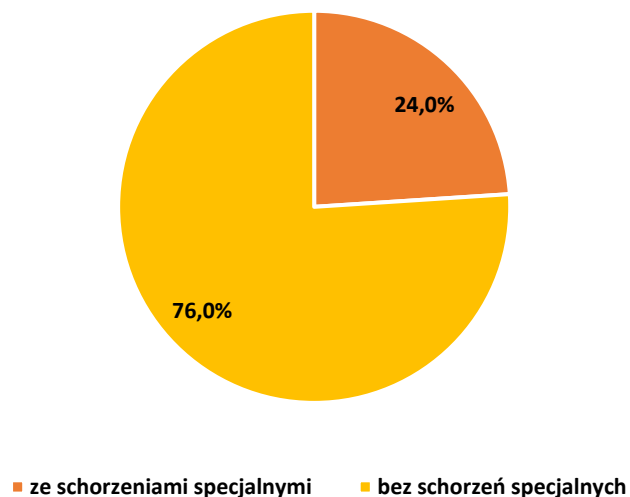
* w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych SODiR PFRON wg stanu na dzień 4.05.2021 r.

W grudniu 2020 r. wśród pracowników niepełnosprawnych z otwartego rynku zdecydowanie przeważały osoby bez schorzeń specjalnych (76,0%).

Wykres: Pracownicy niepełnosprawni zatrudnieni na otwartym rynku pracy w grudniu 2020 r. struktura w etatach.

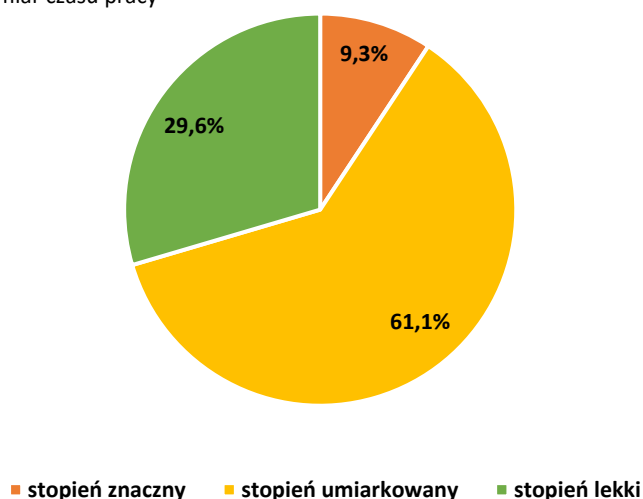

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych SODiR PFRON wg stanu na dzień 4 maja 2021 r.

Klasyfikując pracowników niepełnosprawnych z otwartego rynku pracy według stopnia niepełnosprawności można zauważyć, że 61,1% stanowią osoby o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, 29,6% osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności a 9,3% osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

Wykres: Pracownicy niepełnosprawni* zatrudnieni na otwartym rynku pracy według stopnia niepełnosprawności w grudniu 2020 r.

* w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS na podstawie danych SODiR PFRON wg stanu na dzień 4 maja 2021 r.

W Ewidencji Zatrudnionych Osób Niepełnosprawnych Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w grudniu 2020 r. było zarejestrowanych 20 318 osób niepełnosprawnych prowadzących działalność gospodarczą i ubiegających się o refundację składek na ubezpieczenie społeczne, w tym: 1 911 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, 11 805 osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności oraz 6 602. osób z lekkim stopniem niepełnosprawności.²⁴

Liczba niepełnosprawnych rolników oraz rolników opłacających składki za niepełnosprawnych domowników²⁵ uprawnionych do refundacji składek na ubezpieczenia społeczne zarejestrowanych w IV kw. 2020 r. wynosiła 1 424. Suma osób niepełnosprawnych oraz niepełnosprawnych domowników wykazanych przez rolników zobowiązanych do opłacania składek na ubezpieczenia społeczne to 1505.

Zakłady Pracy Chronionej według danych z ewidencji wojewodów

Na podstawie danych sprawozdawczych od wojewodów²⁶ w grudniu 2020 r. funkcjonowało 797 zakładów pracy chronionej zatrudniających 128 988 osób w tym 100 079 osób niepełnosprawnych²⁷.

Wśród zatrudnionych osób niepełnosprawnych odsetek osób ze schorzeniami specjalnymi był na poziomie 32,7% a udział osób bez schorzeń specjalnych wynosił 67,3%.

Wśród zatrudnionych niepełnosprawnych osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności stanowiły 8,6%, osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności – 70,2% a osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności – 21,2%.

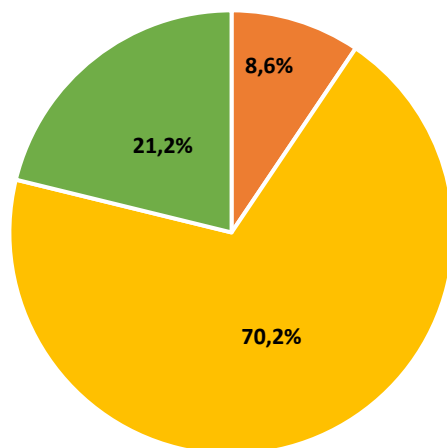
Wykres: Osoby niepełnosprawne zatrudnione w zakładach pracy chronionej w drugim półroczu 2020 r. według stopnia niepełnosprawności.

²⁴ Na podstawie danych SODiR PFRON wg stanu na dzień 4.05.2021 r.

²⁵ Tzn. wnioskodawców, którzy złożyli za dany kw. wniosek o refundację składek na ubezpieczenia społeczne.

²⁶ Na podstawie sprawozdania INF-ZPCH-ZAZ

²⁷ Dane przesłane przez urzędy wojewódzkie dotyczą liczby zakładów pracy chronionej i zatrudnienia w tych zakładach, które wywiązały się z obowiązku sprawozdawczego. Nie obejmują zakładów, które nie przesyłały informacji do właściwego urzędu wojewódzkiego. 3 zakłady pracy chronionej nie nadesłały do wojewodów informacji o swojej działalności w 2020 r. Dane udostępniane przez wojewodów zostały opracowane przez Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

■ stopień znaczny ■ stopień umiarkowany ■ stopień lekki

Źródło: sprawozdania wojewodów INF – ZPCh-ZAZ w II półroczu 2020 r.; opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych MRiPS.

II.

INFORMACJA SZCZEGÓŁOWA RESORTÓW I KIEROWNIKÓW URZĘDÓW O REALIZACJI W 2020 r. PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W ZAKRESIE:

1. DOSTĘPU DO DÓBR I USŁUG UMOŻLIWIAJĄCYCH PEŁNE UCZESTNICTWO W ŻYCIU SPOŁECZNYM

Obszerny opis instrumentów służących urzeczywistnieniu tego prawa został zawarty w informacji dotyczącej realizacji pozostałych praw. Niemniej jednak warto podkreślić, w 2019 r. została uchwalona Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług (Dz. Urz. UE. L 151, z 07.06.2019, str. 70).

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej prowadzi prace w zakresie transpozycji dyrektywy. Termin na transpozycję dyrektywy do prawa polskiego upływa 28 czerwca 2022 r. Wdrożone przepisy EAA mają być stosowane od dnia 28 czerwca 2025 r. W 2020 r. w ramach prac w zakresie transpozycji dyrektywy realizowano m.in. następujące zadania: prace przygotowawczo-analityczne do wdrożenia dyrektywy (współpraca z GUS w celu zbierania danych, zlecenie przygotowania analizy wpływu regulacji na konkurencyjność i przedsiębiorczość); przygotowanie wstępnej wersji projektu ustawy transponującej, jej uzasadnienia i Oceny Skutków Regulacji.

Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030

Jednym z istotnych aspektów obecnej polityki społecznej jest stały rozwój wsparcia adresowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnych.

Obecny rząd, dla którego wsparcie osób z niepełnosprawnościami oraz osób udzielających im bezpośredniego wsparcia, to jeden z priorytetów, podjął intensywne działania na rzecz zmiany dotychczasowej polityki w tym zakresie.

Choć wprowadzane zmiany wpływają pozytywnie na jakość życia osób z niepełnosprawnościami, istnieje potrzeba ustanowienia całościowych ram polityki krajowej na rzecz tej grupy. Taką właśnie rolę ma pełnić pierwsza w Polsce Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, przyjęta uchwałą nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. (M.P. poz. 218)

Celem głównym Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami jest włączenie osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe, a tym samym zagwarantowanie im praw określonych w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

Dokument uwzględnia postulaty środowiska osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami i zakłada kompleksowe, horyzontalne oraz ponadsektorowe

podejście polityki publicznej do wsparcia osób z niepełnosprawnościami, uwzględniające ich potrzeby w zakresie niezależnego życia i włączenia społecznego.

Zapisy dotyczące konkretnych działań w Strategii, w tym o charakterze legislacyjnym i programowym, zostały poprzedzone diagnozą stanu faktycznego. Na tej podstawie wskazano obszary priorytetowe Strategii, do których zalicza się:

- ✓ Priorytet 1: Niezależne życie
- ✓ Priorytet 2: Dostępność
- ✓ Priorytet 3: Edukacja
- ✓ Priorytet 4: Praca
- ✓ Priorytet 5: Warunki życia i ochrona socjalna
- ✓ Priorytet 6: Zdrowie
- ✓ Priorytet 7: Budowanie świadomości
- ✓ Priorytet 8: Koordynacja

Poszczególne działania zaprojektowane w ramach ośmiu priorytetów zostały opracowane w taki sposób aby nowatorskie rozwiązania zmierzające do poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, stopniowo tworzyły jednocześnie spójną i kompleksową politykę ukierunkowaną na zapewnienie realizacji pełni praw osób z niepełnosprawnościami zgodnie z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych.

W ramach obszaru priorytetowego „Niezależne życie” zaplanowano działania, których nadrzędnym celem jest zagwarantowanie osobom z niepełnosprawnościami prawa do niezależnego życia wynikającego z artykułu 19 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Należy do nich m.in.:

- ✓ wspieranie możliwości samostanowienia oraz self-adwokatury osób z różnymi niepełnosprawnościami,
- ✓ zastąpienie instytucji ubezwłasnowolnienia modelem wspieranego podejmowania decyzji,
- ✓ zastąpienie zakazu zawierania małżeństw osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z problemami zdrowia psychicznego regulacjami odnośnie świadomości oświadczenia woli,
- ✓ wprowadzenie systemowej usługi asystencji osobistej dla osób z różnymi niepełnosprawnościami
- ✓ wprowadzenie systemowej usługi opieki wytchnieniowej,
- ✓ wdrożenie systemowej usługi mieszkalnictwa wspomaganego (mieszkanie treningowe i mieszkania wspierane),
- ✓ rozpoczęcie procesu deinstytucjonalizacji, czyli przechodzenia z opieki instytucjonalnej do wsparcia osoby w społeczności lokalnej,
- ✓ utworzenie kręgów wsparcia zakładających stworzenie wokół osoby z niepełnosprawnością, zgodnie z jej potrzebami, kręgu osób wspierających, przy połączeniu wsparcia formalnego (np. asystent osobisty, pracownik pomocy społecznej, terapeuta, prawnik) ze wsparciem nieformalnym (rodzina, przyjaciele, znajomi, sąsiedzi, sprzedawca w lokalnym sklepie),
- ✓ wypracowanie mechanizmów umożliwiających złożenie na poziomie krajowym skargi przez osoby z różnego rodzaju niepełnosprawnościami,

- ✓ stworzenie systemu monitorowania sytuacji mieszkańców instytucji, odbiorców usług społecznych oraz prewencji i interwencji.

Celem działań zaprojektowanych w obszarze priorytetowym „Dostępność” jest przede wszystkim, zgodnie z artykułem 9 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, „zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami, na zasadzie równości z innymi osobami, dostępu do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych a także do innych urządzeń i usług, powszechnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych, zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich”. Ponadto działania zaplanowane w ramach tego priorytetu ściśle wiążą się z wykonywaniem postanowień artykułów 20, 21 i 30 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, dlatego też skupiają się one m.in. na:

- ✓ zapewnieniu dostępności przestrzeni publicznej, w tym poprzez wdrażanie uniwersalnego projektowania i jednolitych standardów dostępności obiektów przestrzeni publicznej,
- ✓ poprawie sytuacji osób z niepełnosprawnościami w zakresie szeroko rozumianej mobilności, w tym kompleksowym wsparciu indywidualnej mobilności osób z niepełnosprawnościami, rozwojowi transportu „door to door”, zwiększeniu dostępności transportu publicznego, w tym skróceniu minimalnego czasu zgłoszenia potrzeby asysty w transporcie kolejowym,
- ✓ poprawie dostępu do usług, informacji oraz wiedzy i komunikacji, m.in. poprzez rozwój alternatywnych i wspomagających sposobów komunikacji oraz nowych technologii wspomagających ten proces, wprowadzeniu regulacji w zakresie alternatywnych i wspomagających sposobów komunikacji,
- ✓ zwiększeniu dostępności audiowizualnych usług medialnych dla osób z niepełnosprawnościami poprzez odpowiednie uregulowania,
- ✓ zwiększeniu uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w życiu kulturalnym oraz aktywności sportowej.

Dostępność została uznana za jeden z podstawowych warunków uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym. Stanowi ona bowiem o możliwości wykonywania ról społecznych i prowadzenia niezależnego życia tej grupy osób.

Głównym celem działań w ramach obszaru priorytetowego „Warunki życia i ochrona socjalna” jest zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami i ich rodzinom odpowiednich warunków życia, włączając w to zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych i materialnych oraz niezbędną ochronę socjalną, zgodnie z zapisami art. 28 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Działania zaplanowane w ramach tego obszaru priorytetowego zakładają reformę systemu wsparcia finansowego, ukierunkowaną na upodmiotowienie osób z niepełnosprawnościami, przeciwdziałanie wykluczeniu opiekunów osób z niepełnosprawnościami poprzez możliwość podejmowania pracy zarobkowej, rozwój rynku mieszkań na wynajem z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Zaprojektowane działania mają skutkować zwalczaniem ubóstwa osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, a także umożliwić zaspokajanie ich potrzeb mieszkaniowych. Obejmują one:

- ✓ modyfikację systemu wsparcia finansowego adekwatnego do potrzeb i poziomu niepełnosprawności,
- ✓ modyfikację systemu świadczeń dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami,
- ✓ wypracowanie mechanizmów wspierających zapewnienie bezpiecznej przyszłości finansowej i majątkowej,
- ✓ rozwój rynku mieszkań na wynajem z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

W ramach obszaru priorytetowego „Zdrowie” zaplanowano działania służące realizacji przez Polskę zobowiązań wynikających z art. 25 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, w szczególności w zakresie zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami opieki zdrowotnej, dostępu do usług i programów zdrowotnych biorących pod uwagę ich szczególne wymogi i potrzeby w zakresie profilaktyki zdrowotnej, zapobiegania wtórnym powikłaniom i pogorszeniu stanu zdrowia, rehabilitacji medycznej oraz optymalizacji jakości funkcjonowania. Założono:

- ✓ poprawę dostępu do usług rehabilitacyjnych i wyrobów medycznych najwyższej jakości,
- ✓ wypracowanie modelu kompleksowej rehabilitacji,
- ✓ reformę w obszarze ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży,
- ✓ reformę systemu ochrony zdrowia psychicznego osób dorosłych ukierunkowaną na przejście z psychiatrycznej opieki instytucjonalnej do wsparcia w społeczności lokalnej,
- ✓ wypracowanie systemowych rozwiązań w zakresie dostępności usług ginekologiczno-położniczych dla kobiet z niepełnosprawnościami,
- ✓ szkolenia dla lekarzy, pielęgniarek i położnych, a także przedstawicieli innych zawodów medycznych w zakresie opieki zdrowotnej osób z niepełnosprawnościami.

W ramach obszaru priorytetowego „Budowanie świadomości” zaplanowano działania wynikające bezpośrednio z artykułu 8 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, który zobowiązuje państwo stronę Konwencji do podjęcia natychmiastowych, skutecznych i odpowiednich działań mających na celu podniesienie świadomości społeczeństwa, w tym na poziomie rodziny. Należy do nich stworzenie portalu informacyjno-usługowego dla osób z niepełnosprawnościami Niepełnosprawni.gov.pl, podjęcie działań na rzecz włączania osób z niepełnosprawnościami do głównego nurtu przekazu medialnego, wprowadzenie i upowszechnienie standardów obsługi osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności oraz szkolenie kadr.

Działania zaplanowane w ramach tego priorytetu przełożą się na wzmocnienie poszanowania praw i godności osób z niepełnosprawnościami. Dotyczą one w szczególności:

- ✓ włączania osób z niepełnosprawnościami do głównego nurtu przekazu medialnego,
- ✓ zmiany wizerunku osób z różnymi niepełnosprawnościami,
- ✓ zwiększanie świadomości w zakresie edukacji włączającej osób z niepełnosprawnościami,

- ✓ wprowadzenia i upowszechnienia standardów obsługi osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

Celem działań zaprojektowanych w ramach obszaru priorytetowego „Koordynacja” jest stworzenie ram zapewniających spójność systemu wsparcia i zapewnienie współdziałania instytucji zajmujących się problematyką osób z niepełnosprawnościami. Wdrożenie nowej polityki państwa na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnościami wymaga odpowiedniej reformy instytucjonalnej służącej rozwiązaniu zdiagnozowanych problemów systemowych. W ramach tego obszaru priorytetowego przewidziano m.in.:

- ✓ opracowanie i wprowadzenie do polskiego systemu prawnego ustawy o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami,
- ✓ reformę systemu orzekania o niepełnosprawności,
- ✓ wczesne wykrywanie zaburzeń rozwojowych u dzieci oraz wczesną pomoc dziecku i rodzinie,
- ✓ wdrożenie kompleksowego systemu zbierania danych w obszarze niepełnosprawności,
- ✓ wzmocnienie skuteczności Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych,
- ✓ zmianę funkcjonowania Krajowej Rady Konsultacyjnej do Spraw Osób Niepełnosprawnych, Wojewódzkich oraz Powiatowych Rad do Spraw Osób Niepełnosprawnych,
- ✓ uregulowanie roli Rzecznika Praw Obywatelskich jako niezależnego organu monitorującego wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych,
- ✓ działania służące zwiększeniu ochrony osób z niepełnosprawnościami przed nierównym traktowaniem,
- ✓ działania służące koordynacji wsparcia osób z niepełnosprawnościami w sytuacjach zagrożenia,
- ✓ działania służące większemu włączeniu problematyki niepełnosprawności w różne obszary polityki społecznej,
- ✓ działania z zakresu współpracy międzynarodowej.

Przedstawiając jedynie część założeń Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 należy podkreślić, że realizacja działań zaprojektowanych w ramach poszczególnych jej priorytetów pozwoli na ustanowienie ram całościowej polityki krajowej na rzecz osób niepełnosprawnych, zgodnie z postanowieniami Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

2. DOSTĘPU DO LECZENIA I OPIEKI MEDYCZNEJ, WCZESNEJ DIAGNOSTYKI, REHABILITACJI I EDUKACJI LECZNICZEJ, A TAKŻE DO ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH UWZGLĘDNIAJĄCYCH RODZAJ I STOPIEŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, W TYM DO ZAOPATRZENIA W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE, ŚRODKI POMOCNICZE, SPRZĘT REHABILITACYJNY

Leczenie

Odnosnie dostępu do świadczeń zdrowotnych, należy wskazać, że w 2020 r. świadczenia zdrowotne w ramach rehabilitacji leczniczej dostosowywane zostały do ogłoszonego stanu epidemii.

W 2020 r. wartość sfinansowanych świadczeń na rzecz osób z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności wyniosła 331 201 101 zł.

Natomiast w ramach programu rządowego „Świadczenia medyczne Narodowego Funduszu Zdrowia dla osób niepełnosprawnych na rok 2020”, który został uruchomiony w oparciu o Fundusz Solidarnościowy w grudniu 2020 r., wartość sfinansowanych w 2020 r. świadczeń wyniosła 7 990 635,89 zł.

W Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji procedowano:

- 1) rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 września 2020 r. w sprawie otrzymywania świadczeń opieki zdrowotnej niezakwalifikowanych jako świadczenia gwarantowane oraz odpłatnych świadczeń opieki zdrowotnej przez weteranów poszkodowanych-funkcjonariuszy, funkcjonariuszy i pracowników Policji, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Służby Ochrony Państwa i Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. poz. 1613).

W regulacji określono szczegółowe warunki otrzymywania świadczeń opieki zdrowotnej przez osoby uprawnione, tryb postępowania w sprawach otrzymywania tych świadczeń oraz sposób i tryb finansowania ponoszonych kosztów;

- 2) rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie monitorowania realizacji indywidualnego prawa do świadczeń opieki zdrowotnej weteranów poszkodowanych-funkcjonariuszy (Dz. U. poz. 1105).

Celem regulacji jest m.in. określenie sposobu i trybu postępowania w zakresie monitorowania realizacji indywidualnego prawa do świadczeń opieki zdrowotnej weteranów poszkodowanych-funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Służby Ochrony Państwa i Państwowej Straży Pożarnej.

Rehabilitacja lecznicza

Zakład Ubezpieczeń Społecznych prowadzi program rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej. Program jest skierowany do osób ubezpieczonych zagrożonych długotrwałą niezdolnością do pracy z powodu choroby, urazu lub wypadku, r.jących odzyskanie tej zdolności po przeprowadzeniu rehabilitacji. Realizowany jest też pilotażowy program rehabilitacji leczniczej od 1lipca 2019 r. do 30 kwietnia 2021 r. ośrodkowego układu nerwowego.

Głównym celem prowadzonego programu rehabilitacji leczniczej jest poprawa stanu zdrowia i funkcji organizmu w stopniu, który umożliwia podjęcie pracy zarobkowej, a tym samym sprzyja eliminowaniu bądź znacznemu ograniczeniu stanu wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych. Indywidualnie ustalony program obejmuje rehabilitację medyczną oraz psychologiczną, a także edukację zdrowotną. W 2020 r.²⁸ rehabilitację leczniczą ukończyły 27 963 osoby, z tego 531 osób w związku ze schorzeniami będącymi następstwem wypadku przy pracy lub choroby zawodowej. Koszty rehabilitacji (łącznie z kosztami opłaty uzdrowiskowej i zwrotem kosztów przejazdu) wyniosły 67 170 152,80 zł.

W 2020 r. Departament Prewencji i Rehabilitacji współpracował z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przy realizacji projektów finansowanych ze środków UE:

- „Wdrożenie nowego modelu kształcenia specjalistów ds. zarządzania rehabilitacją – jako elementu kompleksowej rehabilitacji w Polsce”.

Projekt realizowany jest od 1 października 2017 r. do 31 marca 2021 r. (wydłużony o 3 miesiące w związku ze stanem epidemicznym w Polsce) przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w ramach porozumienia o dofinansowanie UDA-POWR.04.03.00-00-0043/17-00 z dnia 27 grudnia 2017 r. zawartego pomiędzy Centrum Projektów Europejskich a PFRON. ZUS realizuje projekt w ramach umowy partnerskiej podpisanej 28 grudnia 2017 r. pomiędzy PFRON a ZUS.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych, na podstawie art. 37 ust. 2 pkt 1) ustawy z dnia 30 października 2002 r. *o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych* (Dz. U. z 2019 r. poz. 1205), dofinansowuje działania skierowane na utrzymanie zdolności do pracy przez cały okres aktywności zawodowej, prowadzone przez płatników składek z zakresu prewencji wypadkowej.

W ramach programu dofinansowania płatników składek pracodawcy, w tym zatrudniający osoby niepełnosprawne, mogą uzyskać dofinansowanie na realizację projektów, które poprawią bezpieczeństwo pracy, zmniejszą zagrożenie wypadkami przy pracy lub chorobami zawodowymi oraz zredukują niekorzystne oddziaływanie czynników szkodliwych na stanowiskach pracy. Promując realizację tego typu przedsięwzięć ZUS w konkursie określił jako jedno z kryteriów oceny wnioskodawców zatrudnianie osób niepełnosprawnych, przyznając w jego ramach dodatkowe punkty.

W 2020 r. rehabilitacja lecznicza dostosowywana była do ogłoszonego stanu epidemii. W związku z ograniczeniami udzielania świadczeń opieki zdrowotnej z

²⁸ dane stan na 25.02.2021 r.

zakresu rehabilitacji leczniczej opublikowane rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 marca 2020 r. *w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii* (Dz. U. poz. 566) wprowadziło ograniczenia polegające na zawieszaniu świadczeń rehabilitacyjnych od 31 marca 2020 r., z pewnymi wyjątkami.

- Zgodnie z tymi zapisami rehabilitacja została wstrzymana, chyba że zaprzestanie rehabilitacji groziło poważnym pogorszeniem stanu zdrowia pacjenta, o czym decydowała osoba kwalifikująca lub decydująca o potrzebie kontynuacji usprawniania.
- W przypadku potrzeby prowadzenia rehabilitacji ze względu na stan zdrowia świadczeniobiorcy rehabilitacja prowadzona była na zasadach określonych w rozporządzeniu z zakresu rehabilitacji.
- 10 kwietnia 2020 r. opublikowano rozporządzenie Ministra Zdrowia *zmieniające rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu rehabilitacji leczniczej* (Dz. U. 2020, poz. 660), które wprowadziło możliwość realizacji świadczeń z wykorzystaniem systemów teleinformatycznych, również dla osób niepełnosprawnych jako grupy odbiorców.
- Następnie 4 maja 2020 r. została przywrócona działalność podmiotów wykonujących działalność leczniczą, udzielających świadczeń w rodzaju rehabilitacja lecznicza.

Od 1 lipca 2018 r. obowiązują zakresy skojarzone do rozliczania rehabilitacji realizowanej dla świadczeniobiorców z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, wprowadzone w skutek wejścia w życie ustawy z dnia 9 maja 2018 r. *o szczególnych rozwiązaniach wspierających osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności* (Dz. U. poz. 932). Wszyscy świadczeniobiorcy, w tym osoby z niepełnosprawnością mogą korzystać z szerokiego spektrum rehabilitacji leczniczej w zależności od wiodącej jednostki chorobowej, która wymaga zastosowania świadczeń rehabilitacyjnych. Kontynuowane są uprawnienia dotyczące korzystania z rehabilitacji leczniczej poza kolejnością przyjęć wynikającą z prowadzonych w placówkach medycznych list oczekujących, dla świadczeniobiorców z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Przyjęty bezlimitowy sposób finansowania świadczeń zrealizowanych na rzecz tej grupy pacjentów nie ogranicza przyjęć pacjentów przez świadczeniodawców, którzy realizują świadczenia rehabilitacyjne w ramach umów z Narodowym Funduszem Zdrowia.

W oparciu o Fundusz Solidarnościowy w grudniu 2020 r. uruchomiono program rządowy pod nazwą „Świadczenia medyczne Narodowego Funduszu Zdrowia dla osób niepełnosprawnych na rok 2020”. Przewiduje on odrębną ścieżkę dostępu do rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych w stopniu lekkim i umiarkowanym. Realizacja programu została przedłużona na 2021 rok.

Zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 6 listopada 2013 r. *w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu rehabilitacji leczniczej* (Dz. U. z 2021 r. poz. 265) wszystkie podmioty lecznicze realizujące

świadczenia rehabilitacyjne muszą być dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Wdrażanie programów profilaktycznych ze środków europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja i Rozwój na lata 2014-2020 (PO WER 2014-2020)

W ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja i Rozwój na lata 2014-2020 (PO WER 2014-2020) podejmowane są działania, które mają na celu zwiększenie dostępu do usług oraz dostępu do leczenia i opieki medycznej czy wczesnej diagnostyki - odnosi się to również do osób z niepełnosprawnościami.

Celem działań profilaktycznych jest zapobieganie chorobom, poprzez ich wczesne wykrycie i leczenie. Programy prewencyjne przyczyniają się do redukcji chorobowości oraz umieralności. Prowadzenie szeroko zakrojonych działań profilaktycznych przynosi w określonej perspektywie czasowej wymierne korzyści m. in.: poprawy świadomości zdrowotnej populacji, poprawy stanu zdrowia ludności, zmniejszenia ilości osób z powikłaniami chorób i trwałym inwalidztwem.

W Polsce można zaobserwować znaczącą dysproporcję pomiędzy wydatkami na profilaktykę i leczenie zaawansowanych form chorobowych. Tymczasem nowoczesny i efektywny ekonomicznie model systemu opieki zdrowotnej powinien opierać się na intensywnych i długofalowych działaniach profilaktycznych, które zmniejszą liczbę osób diagnozowanych w zaawansowanych (a tym samym trudnych do leczenia i kosztownych) stadiach chorobowych.

Zatem istnieje konieczność wzmocnienia działań ukierunkowanych na poszukiwanie nowych rozwiązań organizacyjnych i medycznych poprawiających stan zdrowia obywateli, ze szczególnym uwzględnieniem roli podstawowej opieki zdrowotnej, w tym prowadzonych w jej ramach działaniach profilaktycznych.

W Działaniu 5.1 Programy profilaktyczne od 01 października 2015 r. rozpoczęto realizację projektu „*Opracowanie koncepcji i założeń merytorycznych programów polityki zdrowotnej planowanych do wdrożenia w procedurze konkursowej*”. Projekt został zakończony w 2019 r.

Po opracowaniu programu polityki zdrowotnej są one wdrażane poprzez nabory konkursowe na realizatorów organizowane w ramach PO WER.

Celem ww. projektu pozakonkursowego było opracowanie 15 ogólnokrajowych programów polityki zdrowotnej, ukierunkowanych na przeciwdziałanie chorobom stanowiącym istotną przyczynę dezaktywizacji zawodowej

1. choroby układu krążenia,
2. choroby nowotworowe,
3. zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania,
4. choroby układu kostno-stawowego i mięśniowego,
5. choroby układu oddechowego.

Projekt miał charakter analityczny, a jego głównym założeniem było opracowanie programów profilaktycznych, które w kolejnych latach realizacji POWER (od 2016 r.) są i będą wdrażane w trybie konkursowym. Głównym działaniem projektu były analizy

i ekspertyzy służące przygotowaniu i przedłożeniu programów polityki zdrowotnej do opinii Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji.

W 2018 r. uzyskano pozytywną opinię AOTMiT dla program dot.: nowotworów skóry, płuc, wątroby oraz Programu Profilaktyki w zakresie miażdżycy tętnic i chorób serca - poprzez edukację osób z podwyższonymi czynnikami ryzyka sercowo-naczyniowego (KORDIAN) .

W 2019 r. zakończono prace nad ostatnimi programami, które dotyczyły rehabilitacji po leczeniu raka piersi, profilaktyki uzależnień od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych u młodzieży i młodych dorosłych, profilaktyki chorób odkleszczowych oraz działań edukacyjno-profilaktycznych w zakresie próchnicy zębów dla młodzieży.

W 2020 r. kontynuowano realizację następujących projektów wdrażających programy polityki zdrowotnej:

1. Profilaktyka nowotworów głowy i szyi,
2. Profilaktyka reumatoidalnego zapalenia stawów,
3. Profilaktyka chorób naczyń mózgowych,
4. Profilaktyka nowotworów skóry,
5. Profilaktyka osteoporozy,
6. Profilaktyka depresji poporodowej,
7. Profilaktyka POCHP,
8. Profilaktyka chorób układu krążenia,
9. Profilaktyka nowotworów wątroby – moduł centralny,
10. Profilaktyka nowotworów wątroby - moduł regionalny,
11. Profilaktyka w zakresie raka płuca.

W 2020 r. rozstrzygnięto realizację poniżej wskazanych naborów konkursowych w zakresach:

1. Profilaktyka przewlekłych bólów kręgosłupa,
2. Rehabilitacja po mastektomii – komponent centralny,
3. Profilaktyka chorób odkleszczowych,
4. Profilaktyka uzależnień od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych u młodzieży i młodych dorosłych,
5. Program edukacyjno-profilaktyczny w zakresie próchnicy zębów dla młodzieży,
6. Rehabilitacja po mastektomii – komponent regionalny.

Realizacja powyższych programów polityki zdrowotnej wpływa na zwiększenie dostępności do usług zdrowotnych co przekłada się na szybką wykrywalność chorób i ogranicza tym samym powstawanie długotrwałej niesamodzielności czy też niepełnosprawności w wyniku powikłań chorobowych.

Program zapobiegania depresji w Polsce na lata 2016-2020

W ramach ogólnopolskiej kampanii edukacyjno-informacyjnej pn. „Depresja. Rozumiesz-Pomagasz” dot. tematyki depresji (jej objawów, profilaktyki, rozpoznawania, leczenia oraz form wsparcia) prowadzono działania mające na celu

zwiększenie dostępności osób niepełnosprawnych do materiałów odnoszących się do ww. tematyki.

Przygotowano broszury zawierające kompendium wiedzy o depresji w języku Braille'a, które rozdystrybuowano do regionalnych oddziałów Polskiego Związku Niewidomych i innych instytucji zrzeszających osoby z niepełnosprawnością wzr. oraz przygotowano transkrypcję 3 filmów dot. depresji celem udostępnienia ich osobom z niepełnosprawnością słuchu.

Równocześnie strona internetowa kampanii www.wyleczdepresje.pl została przygotowana w możliwie jak najszerszym stopniu zgodnie ze standardem WCAG 2.0 na poziomie AA.

W 2020 r. kontynuowane były zadania z lat poprzednich.

Program badań przesiewowych noworodków w Polsce na lata 2019-2022

Program polega na wykonywaniu badań przesiewowych noworodków (w formie testów z próbki krwi) umożliwiających wczesne wykrycie i rozpoczęcie leczenia chorób i wad wrodzonych, które nieleczone powodują trwałą niepełnosprawność umysłową lub fizyczną.

Wykonywanie badań w dłuższej perspektywie czasowej umożliwia obniżenie kosztów leczenia i opieki nad dziećmi z chorobami wrodzonymi, obniżenie umieralności noworodków, niemowląt i dzieci z powodu wad metabolizmu oraz zapobieganie ciężkiemu i trwałemu upośledzeniu fizycznemu i intelektualnemu, wynikającemu z tych wad.

W okresie realizacji Programu w 2020 r. wykonano ponad 2 173 000 badań w zakresie wykrycia 29 chorób wrodzonych, co pozwoliło objąć leczeniem i zapobiec niepełnosprawności lub śmierci u ponad 333 dzieci.

Ponadto, w 2020 r. rozpoczęto prace nad wprowadzeniem do programu badań w kierunku rdzeniowego zaniku mięśni (badania zaplanowane do realizacji w ramach programu od kwietnia 2021 r.).

Program kompleksowej diagnostyki i terapii wewnątrzmacicznej w profilaktyce następstw i powikłań wad rozwojowych i chorób płodu - jako element poprawy stanu zdrowia płodów i noworodków na lata 2018-2020

W 2020 r. w ramach realizacji Programu sfinansowano 214 zabiegów wewnątrzmacicznych. Realizacja Programu przyczyniła się do zmniejszenia liczby urodzeń z wadami rozwojowymi, a tym samym do zmniejszenia liczby dzieci z niepełnosprawnością.

Narodowa Strategia Onkologiczna

W 2020 r. w ramach Narodowej Strategii Onkologicznej realizowano zadanie pn.: „Zakup endoprotez na potrzeby leczenia dzieci z nowotworami kości”. Celem zadania jest ograniczenie niepełnosprawności u dzieci z nowotworami układu kostno-mięśniowego przez zapewnienie dostępu do mniej okaleczającego postępowania

chirurgicznego z wykorzystaniem endoprotez onkologicznych, jako najkorzystniejszej formy rekonstrukcji u pacjentów po rozległych wycięciach nowotworu złośliwego kości. Na realizację zadania w 2020 r. przekazano 5 050 000,00 zł (stan na 31 grudnia 2020 r.). Przeprowadzono 47 ekspertyz dotyczących kwalifikacji do wszczepienia określonej protezy oraz zakupiono 40 endoprotez dla pacjentów do 18 r. życia.

Działania Ministerstwa Zdrowia w obszarze zdrowia psychicznego oraz zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży i Pilotaż Centrów Zdrowia Psychicznego dla dorosłych

Mając na względzie osoby, których sprawność psychiczna trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, Ministerstwo Zdrowia powzięło działania mające na celu wdrożenie pilotażowego programu psychiatrii środowiskowej w ramach Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego. Niniejsze działanie jest w chwili obecnej strategicznym dla Ministerstwa zadaniem związanym z reformą psychiatrycznej opieki zdrowotnej.

Celem programu pilotażowego jest przetestowanie środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej opartego na centrach zdrowia psychicznego, o których mowa w art. 5a ustawy z dnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r. poz. 685), w aspekcie organizacyjnym, finansowym, jakościowym oraz równości i dostępności do świadczeń zdrowotnych. Zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie programu pilotażowego w centrach zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r. poz. 2086 i 2364) udzielanie świadczeń w ramach programu pilotażowego możliwe jest od 1 lipca 2018 r. Nowelizacja rozporządzenia pilotażowego z dnia 21 grudnia 2020 r. wydłużyła czas trwania pilotażu do 31 grudnia 2022 r. Każdy podmiot zakwalifikowany do programu pilotażowego tworzy jedno centrum zdrowia psychicznego. Zadaniem realizatora programu pilotażowego tj.: podmiotu leczniczego odpowiedzialnego za funkcjonowanie centrum zdrowia psychicznego jest zapewnienie kompleksowej opieki psychiatrycznej (doraźnej, ambulatoryjnej, środowiskowej, dziennej i całodobowej) dla dorosłej ludności zamieszkałej na obszarze jego działania (od 50 do około 200 tys. mieszkańców). Łączna liczba populacji do objęcia opieką przez 33 centrów to około 3 mln osób z terenu całej Polski.

Należy podkreślić, że obszar działania Centrów został określony w sposób gwarantujący lokalny charakter podmiotów udzielających świadczeń zdrowotnych w pilotażu. Wskazany obszar działania umożliwia sprawne zarządzanie populacją objętą opieką oraz prowadzenie procesu terapeutycznego w sposób adekwatny do potrzeb pacjentów (umożliwia indywidualne podejście zespołu terapeutycznego do danego pacjenta), który daje możliwość zwiększenia efektów terapeutycznych.

Kluczowym i nowym elementem w zakresie wdrażania programu pilotażowego jest Punkt Zgłoszeniowo-Koordynacyjny, do którego zadań należy m.in.:

1. udzielanie informacji o zakresie działania centrum i możliwości uzyskania świadczeń opieki zdrowotnej,

2. przeprowadzenie wstępnej oceny potrzeb zdrowotnych osób zgłaszających się do PZK, uzgodnienie wstępnego planu postępowania terapeutycznego oraz udzielenie możliwego wsparcia w zakresie ustalonych potrzeb,
3. uzgodnienie terminu przyjęcia i wskazanie miejsca uzyskania niezbędnego świadczenia psychiatrycznego, w przypadkach pilnych nie później niż 72 godziny od zgłoszenia,
4. w przypadkach tego wymagających wskazanie miejsca uzyskania niezbędnego świadczenia z zakresu pomocy społecznej,
5. udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej.

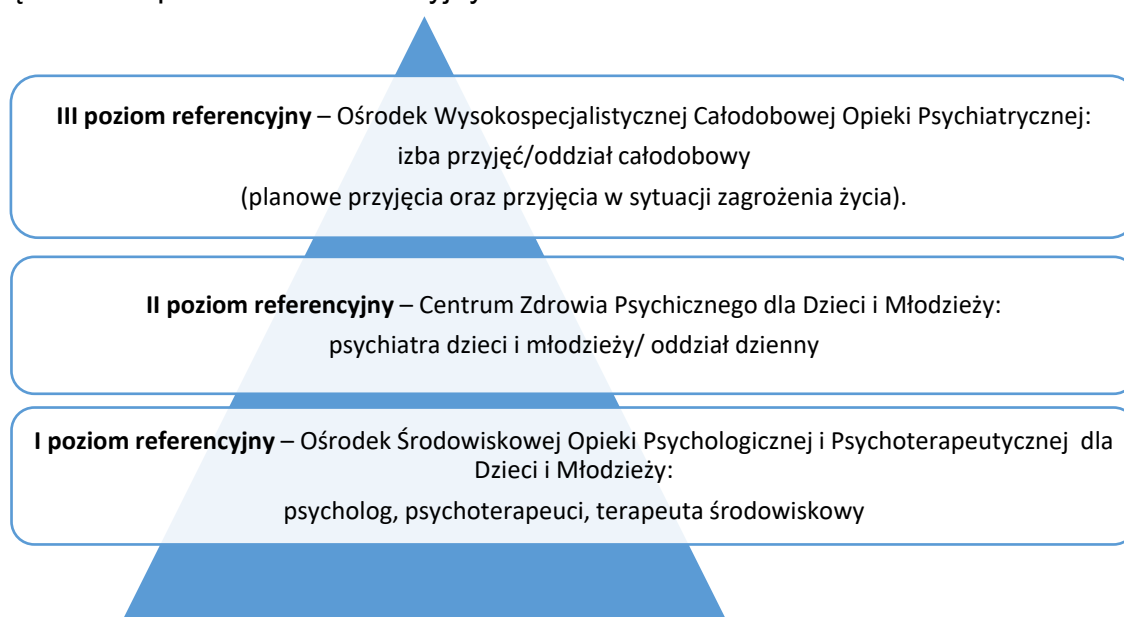
Punkt Zgłoszeniowo-Koordynacyjny odpowiedzialny jest za wiele kluczowych kwestii w tym, m.in. możliwość uzyskania informacji o świadczeniach z zakresu pomocy społecznej, niezwykle istotnych dla osób dotkniętych zaburzeniami psychicznymi.

Zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży

W związku z potrzebą pilnych zmian w psychiatrii dziecięcej, Ministerstwo Zdrowia przygotowało i wdraża kompleksową reformę systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w oparciu o nowy model udzielania świadczeń.

Nowy model ochrony zdrowia psychicznego pacjentów niepełnoletnich jest wynikiem prac działającego od lutego 2018 r. Zespołu do spraw zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele różnych grup zajmujących się ochroną zdrowia – m.in. wybitni eksperci w dziedzinie psychiatrii, psychologii i psychoterapii. Ponadto zarządzeniem z dnia 28 października 2019 r. (Dz. Urz. Min. Zdr. 91) Ministerstwo Zdrowia powołało stanowisko Pełnomocnika do spraw reformy w psychiatrii dzieci i młodzieży.

Nowy model systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży składa się z trzech poziomów referencyjnych:

Jednym z podstawowych założeń reformy jest budowa sieci ośrodków, w których pracowałiby psycholodzy, psychoterapeuci i terapeuci środowiskowi. Są to Ośrodki środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży, nazywane I stopniem referencyjnym. Co bardzo ważne pacjenci mogą skorzystać z oferty tych ośrodków bez skierowania lekarskiego. Takie ośrodki będą udzielać pomocy tym dzieciom, które nie potrzebują diagnozy psychiatrycznej lub farmakoterapii. W przypadku wielu zaburzeń psychicznych, pojawiających się w dzieciństwie, można bowiem udzielić skutecznej pomocy za pomocą takich interwencji jak psychoterapia indywidualna i grupowa, terapia rodzinna czy praca z grupą rówieśniczą. Warunkiem jest wczesna reakcja na pojawiające się problemy. Pozwala to nie dopuścić do pogorszenia stanu zdrowia psychicznego pacjenta i uniknąć hospitalizacji na oddziale psychiatrycznym, która jest często trudnym doświadczeniem dla młodej osoby. Jest to kierunek zmian zgodny z obecnymi tendencjami kształtowania systemów ochrony zdrowia psychicznego w innych europejskich krajach oraz zgodny z międzynarodowymi rekomendacjami.

Poza ośrodkami I poziomu, działać będą także ośrodki II poziomu (Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży), gdzie pracować będzie lekarz psychiatra, a pacjenci wymagający intensywniejszej opieki będą mogli skorzystać ze świadczeń w ramach oddziału dziennego. Jeden taki ośrodek obejmowałby wsparciem kilka sąsiadujących ze sobą powiatów.

Wreszcie na III, najwyższym poziomie referencyjności funkcjonować będą Ośrodki wysokospecjalistycznej całodobowej opieki psychiatrycznej. W takich ośrodkach pomoc znajdą pacjenci wymagającej najbardziej specjalistycznej pomocy, w tym w szczególności osoby w stanie zagrożenia życia i zdrowia, przyjmowani w trybie nagłym. Ze względu na bezpieczeństwo pacjentów konieczne jest aby w każdym województwie funkcjonował co najmniej jeden taki ośrodek. W ośrodkach tych będą się także kształcili przyszli lekarze psychiatrzy i inni specjaliści systemu.

Nowy model ochrony zdrowia psychicznego został wprowadzony rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 14 sierpnia 2019 r. zmieniającym rozporządzenie *w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień* (Dz. U. poz. 1640). Istotne zmiany dotyczące świadczeń udzielanych w ramach poziomów referencyjnych zostały także wprowadzone rozporządzeniem z dnia 16 września 2020 r. zmieniającym rozporządzenie *w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień* (Dz. U. poz. 1641).

Od 1 kwietnia 2020 r. rozpoczęło działalność 139 ośrodków środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej (I poziom referencyjny). Ze względu na sytuację epidemiczną możliwość prowadzenia konkursów przez oddziały wojewódzkie była czasowo wstrzymana. Została ona przywrócona ustawą z dnia 7 października 2020 r. *o zmianie niektórych ustaw w celu przeciwdziałania społeczno-gospodarczym skutkom COVID-19* (Dz. U. poz. 1747). Według aktualnych danych dotyczących konkursów (od 1 stycznia 2021 r.) świadczenia na I poziomie psychiatrii dziecięcej udzielane są w 212 miejscach. Obecnie oddziały wojewódzkie prowadzą kolejne 77 postępowań konkursowych, z datą realizacji świadczeń od 1 marca lub 1 kwietnia 2021

r.. Na kolejnym etapie rozpoczęte zostanie zawieranie kontraktów na II i III poziom referencyjny.

Kadry medyczne

Ustawa z dnia 16 lipca 2020 r. *w sprawie zmiany ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. poz. 1291, 1493, 2112, 2345 i 2401) wprowadziła szereg zmian w przepisach.

Zmiany ustawowe powinny wpłynąć korzystnie na zwiększenie kadry lekarskiej w każdej dziedzinie medycyny, nie tylko w dziedzinie rehabilitacji, bowiem osobie z niepełnosprawnością niezbędne jest zapewnienie opieki medycznej w każdym potrzebnym jej zakresie świadczeń zdrowotnych. Konsekwencją perspektywicznego zwiększania kadry medycznej jest zwiększenie terytorialnego dostępu do lekarzy specjalistów, a co za tym idzie skrócenie kolejek oczekujących na rehabilitację lub inne świadczenie zdrowotne.

Zmiany przepisów dotyczą uelastycznienia samego procesu szkolenia odbywanego w ramach stażu podyplomowym, szkolenia specjalizacyjnego, a także doskonalenia zawodowego oraz szybszego nabywania certyfikacji (pożądanego dla systemu opieki zdrowotnej) umiejętności zawodowej. Przepisy będą umożliwiały w większym stopniu indywidualny wybór szkoleń odbywanych w ramach stażu podyplomowego, w tym z rehabilitacji medycznej, większej niż dotychczas możliwości przystępowania do rezydentury, przyspieszoną o rok możliwość podejścia do ważnych dla lekarzy egzaminów państwowych oraz sprawniejsze nabywanie różnych umiejętności zawodowych potrzebnych lekarzom w codziennej pracy. Katalog umiejętności zawodowych zawierać będzie między innymi możliwość certyfikacji umiejętności pn. „*Kompleksowa rehabilitacja i leczenie wrodzonej i nabytej spastyczności mięśni*” oraz „*Kompleksowa rehabilitacja zaburzeń mięśniowo-szkieletowych z wykorzystaniem metod terapii manualnej*”.

Nowe przepisy pozwalają także na bardziej elastyczne podejmowanie decyzji dotyczących zatrudniania lekarzy, którzy studiowali poza UE, ułatwiając jednocześnie powrót do naszego kraju przede wszystkim obywateli polskich, którzy zdobyli tam dyplomy lekarza lub lekarza dentysty. Nad sprawdzeniem kwalifikacji zawodowych tych lekarzy będą czuwać m.in. konsultanci krajowi w poszczególnych dziedzinach medycyny. Dodatkowym elementem weryfikującym wiedzę i kwalifikacje zawodowe lekarzy powracających do kraju lub cudzoziemców spoza UE pragnących podjąć pracę w Polsce będzie Lekarski Egzamin Weryfikacyjny i Lekarsko-Dentystyczny Egzamin Weryfikacyjny. Oba te egzaminy będą sprawdzały czy poziom wiedzy tych lekarzy zgodny jest z wymogami kształcenia określonego *dyrektywą 2005/36/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych* (Dz. Urz. UE L 255 z 30.09.2005, str. 22, z późn. zm.).

Ponadto od marca 2022 r. planowane jest uruchomienie nowego centralnego naboru na wolne miejsca specjalizacyjne w całym kraju z możliwością aplikowania na 15 dowolnych specjalizacji w układzie priorytetowy za pomocą systemu

elektronicznego. Centralny i wielowariantowy rozdział miejsc powinien wypełnić dotychczasowa luka i zapotrzebowanie na lekarzy specjalistów.

Produkty lecznicze i wyroby medyczne (przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze) oraz sprzęt rehabilitacyjny

Wyroby medyczne – finansowanie ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia

Rozwiązania wprowadzone w 2020 r. w zakresie wyrobów medycznych dotyczyły ułatwienia dostępu do wyrobów medycznych dla wszystkich pacjentów, w tym w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych poprzez wdrożenie obowiązującej od 1 stycznia 2020 r. elektronicznej weryfikacji i potwierdzanie zleceń na zaopatrzenie w wyroby medyczne (tzw. e-potwierdzenie) niewymagającej, co do zasady, odbycia wizyty w oddziale Narodowego Funduszu Zdrowia.

Ponadto, w związku z epidemią koronawirusa SARS-CoV-2 w celu minimalizacji ryzyka transmisji infekcji COVID-19 poprzez ograniczanie osobistych kontaktów z pacjentami, umożliwiono wystawienie zlecenia na zaopatrzenie w wyroby medyczne w ramach teleporady.

W związku z pozytywnym przyjęciem ww. rozwiązań podjęto prace nad wdrożeniem od 2021 r. tzw. e-zlecenia, stanowiącego kolejny etap procesu informatyzacji sektora ochrony zdrowia, w ramach którego sukcesywnie wprowadzane są dokumenty w formie elektronicznej.

Wartość sfinansowanych wyrobów medycznych w 2020 r dla osób niepełnosprawnych z uprawnieniami dodatkowymi wyniosła 280 579 282,97 zł.

Dofinansowanie z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne, którym Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ) przyznał wsparcie w zakupie wyrobów medycznych (przedmiotów ortopedycznych lub środków pomocniczych)²⁹ mogły w 2020 r. (podobnie jak w latach poprzednich) otrzymać dodatkowe dofinansowanie do zakupu wspomnianych wyrobów medycznych, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) będących w dyspozycji samorządów powiatowych, jeśli ich średni miesięczny dochód nie przekraczał określonego kryterium dochodowego.

Dofinansowanie to następuje w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatów, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu

²⁹ Narodowy Fundusz Zdrowia gromadzi jedynie informacje dotyczące całkowitej liczby osób zgłoszonych do ubezpieczenia zdrowotnego (obowiązkowego i dobrowolnego), bez wyszczególnienia liczby osób niepełnosprawnych. Nie jest zatem możliwe określenie skali działań na rzecz osób niepełnosprawnych, podejmowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia w 2020 r. odnośnie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.

Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 926), zwanego dalej rozporządzeniem *w sprawie zadań powiatu*.

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, przyznane osobie niepełnosprawnej przez NFZ, wynosiła do 100% udziału własnego osoby niepełnosprawnej w limicie ceny ustalonym na podstawie odrębnych przepisów, jeżeli taki udział był wymagany i do 150% sumy kwoty takiego limitu oraz wymaganego udziału własnego osoby niepełnosprawnej.

Do samorządów wpłynęło 245 687 wniosków od osób indywidualnych na łączną kwotę 333 338 239,00 zł, po rozpatrzeniu których 380 samorządów wypłaciło kwotę 194 755 495,00 zł na rzecz 198 584 osób, w tym dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego obejmowało wypłaty w ramach 5 812 umów na kwotę 10 344 368,00 zł.

Wykorzystanie środków dotyczyło dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze wypłaconego:

- na rzecz 178 285 dorosłych osób niepełnosprawnych w kwocie 158 683 554,00 zł,
- na rzecz 20 299 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w kwocie 36 071 941,00 zł.

W ramach zadania pomoc finansową otrzymało 77 013 osób będących mieszkańcami wsi w wysokości 72 316 504,00 zł, jak również 111 319 kobiet w kwocie 86 766 781,00 zł.

Dofinansowanie dla weteranów

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 lipca 2020 r. *w sprawie ubiegania się weterana poszkodowanego-funkcjonariusza o dofinansowanie kosztów zaopatrzenia w wyroby medyczne* (Dz. U. poz. 1308) weteranom poszkodowanym-funkcjonariuszom, których ustalony uszczerbek na zdrowiu wynosi co najmniej 30 %, przysługuje prawo do bezpłatnego otrzymania zleconych wyrobów medycznych. Jeżeli koszt zleconego wyrobu medycznego przewyższa wysokość limitu finansowania ze środków publicznych, weteranom poszkodowanym-funkcjonariuszom przysługuje dofinansowanie zakupu w wysokości kwoty wykraczającej ponad ww. limit. Dofinansowanie przyznawane jest na wniosek weterana poszkodowanego-funkcjonariusza ze środków budżetowych pozostających w dyspozycji ministra właściwego do spraw wewnętrznych;

Działania w jednostkach organizacyjnych nadzorowanych przez Sekretarza Stanu w MON za pośrednictwem Dyrektora Departamentu Wojskowej Służby Zdrowia

- W szpitalach i przychodniach przystosowano budynki i gabinety dla potrzeb osób niepełnosprawnych.
- Podmioty lecznicze uczestniczyły w realizacji Programu „e-Zdrowie-poprawa e-dojrzałości, e-usług publicznych. Celem ogólnym projektu było wdrożenie e-usług dla pacjentów oraz umożliwienie prowadzenia telekonsultacji i udostępniania wyników badań, wypisania recepty oraz usług wspomagających proces

elektronicznej obsługi pacjenta. Zakupiono niezbędny sprzęt i wdrożono takie usługi jak: e-Dokumentacja, e-Korespondencja, e-Załącznik, e-Deklaracja, e-Konsultacja, e-Wyniki, e-Ankieta, e-Rejestracja, e-Laboratorium, e-Recepta, pozwalające zdalnie założyć konta dostępu, rejestracji do poradni POZ, poradni rehabilitacyjnej, odbioru wyników z laboratorium, wypisania recepty bez potrzeby wychodzenia z domu.

Na podstawie ustawy z dnia 9 maja 2018 r. o szczególnych rozwiązaniach wspierających osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności w pełni korzystały z dostępu do świadczeń medycznych, pomocy psychologicznej poza kolejnością oraz we wszystkich aspektach leczenia rehabilitacyjnego.

Szpitala i przychodnie dostosowane są do przyjmowania osób niepełnosprawnych i posiadają podjazdy na zewnątrz budynku oraz windy osobowe i windy transportowe dostosowane do transportu osób na wózkach inwalidzkich (platformy schodowe), a także toalety przeznaczone dla osób niepełnosprawnych.

Na wyposażeniu podmiotów leczniczych znajdują się wózki inwalidzkie, używane do przemieszczania pacjentów niepełnosprawnych ruchowo, istnieje możliwość bezpłatnego wypożyczenia kul ortopedycznych, balkoników kroczących.

Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny dla osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, prawnych i jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej

Do samorządów w zakresie realizacji zadania wpłynęły 82 wnioski na łączną kwotę 1 188 396,00 zł, z czego 21 wniosków na kwotę 128 469,00 zł złożyły podmioty z sektora finansów publicznych i 61 wniosków na kwotę 1 059 927,00 zł - jednostki spoza sektora finansów publicznych.

Starostowie 31 powiatów zawarli 42 umowy na łączną kwotę 302 259,00 zł, z czego stroną w 16 umowach na kwotę 75 465,00 zł były podmioty z sektora finansów publicznych, a w 26 umowach na kwotę 226 794,00 zł - jednostki spoza tego sektora. Przeciętne dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego wyniosło 6 936,00 zł.

Powiaty te wykorzystały kwotę 291 312,00 zł, z czego 70 226,00 zł otrzymało 16 podmiotów sektora finansów publicznych, a kwotę 221 086,00 zł – 26 jednostek spoza sektora finansów publicznych. Na zakup sprzętu do rehabilitacji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej wykorzystano 153 343,00 zł (52,64%).

W 2020 r. zanotowany został wzrost wykorzystanych środków o 8,92% w stosunku do r. poprzedniego, w którym realizacja tego zadania wynosiła 267 441,00 zł.

Powiadamianie ratunkowe

W 2020 r. podjęto działania mające na celu dostosowanie obsługi zgłoszeń alarmowych wpływających na numer alarmowy 999 i 112 w zakresie ratownictwa medycznego, a kierowanych przez osoby dotknięte niepełnosprawnością.

W Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji procedowana była ustawa z dnia 17 września 2020 r. o zmianie ustawy o systemie powiadamiania ratunkowego (Dz. U. poz. 1899).

Nowelizacja wprowadza m.in. regulację w art. 2 pkt 8, która umożliwia korzystanie wszystkim obywatelom, w tym w szczególności osobom z niepełnosprawnościami, z udostępnionej przez ministra właściwego do spraw administracji publicznej aplikacji mobilnej, która dzięki zastosowaniu piktogramów umożliwia dokonanie zgłoszenia na numer alarmowy 112. Warunkiem skorzystania z aplikacji mobilnej jest jej pobranie, m.in. ze strony internetowej MSWiA, oraz zarejestrowanie się. Aplikacja mobilna jest częścią wykorzystywanego w centrach powiadamiania ratunkowego systemu teleinformatycznego, a jej głównym zadaniem jest budowa zgłoszenia alarmowego, które posiada najważniejsze informacje dotyczące miejsca zdarzenia, rodzaju zdarzenia oraz danych osoby zgłaszającej, niezbędne do przekazania podmiotom ratowniczym, w celu udzielania pomocy. Aplikację mobilną można pobrać bezpłatnie.

Aplikacja dedykowana jest w szczególności osobom głuchym i niedosłyszącym, czasowo pozbawionym możliwości mówienia, jak również osobom znajdującym się w sytuacji zagrożenia, które dzięki aplikacji mogą w sposób dyskretny skontaktować się z centrum powiadamiania ratunkowego (CPR).

Poprzez wybranie w aplikacji odpowiednich piktogramów użytkownicy mogą dokonać zgłoszenia w celu poinformowania służb ratunkowych wraz z określeniem lokalizacji i rodzaju zdarzenia. Po dokonaniu zgłoszenia możliwa jest dwustronna komunikacja pomiędzy operatorem numeru alarmowego i użytkownikiem za pomocą SMS.

Z poziomu aplikacji można również zadzwonić na numer alarmowy 112. Operator numeru alarmowego po odebraniu zgłoszenia z aplikacji Alarm112 i uzupełnieniu formatki na podstawie danych uzyskanych z treści wiadomości tekstowej oraz czatu przeprowadzonego ze zgłaszającym (jeżeli udało się go nawiązać) wypełnia formatkę, a następnie wysyła ją do Systemu Wspomagania Dowodzenia Państwowego Ratownictwa Medycznego, gdzie dyspozytor medyczny podejmuje obsługę zgłoszenia i w razie konieczności dysponuje zespołem ratownictwa medycznego.

Rozwiązanie zostało wdrożone i jest na co dzień wykorzystywane w pracy służb ratunkowych. W związku z powyższym rozpoczęto prace nad wprowadzeniem rozwiązania mającego na celu umożliwienie dyspozytorom medycznym zbieranie wywiadu medycznego od osób korzystających z aplikacji Alarm112. Zgodnie z § 3 ust. 6 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 19 sierpnia 2019 r. w sprawie ramowych procedur obsługi zgłoszeń alarmowych i powiadomień o zdarzeniach przez dyspozytora medycznego (Dz. U. poz. 1703), „W przypadku otrzymania elektronicznego formularza obsługi zgłoszenia bez połączenia głosowego obejmującego zgłoszenie z centrum powiadamiania ratunkowego dotyczącego zgłoszenia w formie krótkiej wiadomości tekstowej (sms), o którym mowa w art. 20 ust. 1 pkt 2 lit. b ustawy o systemie powiadamiania ratunkowego, dyspozytor przyjmujący postępuje zgodnie z ust. 1 pkt 3 z użyciem komunikatora SWD PRM”, przepis powyższy obowiązywać zaczął z dniem 1 stycznia 2021 r. W związku z powyższym, w

Systemie Wspomagania Dowodzenia Państwowego Ratownictwa Medycznego (SWD PRM), systemie teleinformatycznym, o którym mowa w art. 3 pkt 15 *ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym* (Dz. U. z 2020 r. poz. 882, 2112 i 2401 oraz z 2021 r. poz. 159) umożliwiającym przyjmowanie zgłoszeń alarmowych z centrów powiadamiania ratunkowego oraz powiadomień o zdarzeniach, dysponowanie zespołów ratownictwa medycznego, rejestrowanie zdarzeń medycznych, prezentację położenia geograficznego miejsca zdarzenia, pozycjonowanie zespołów ratownictwa medycznego oraz wsparcie realizacji zadań przez zespoły ratownictwa medycznego i wojewódzkiego koordynatora ratownictwa medycznego - rozpoczęto prace nad wprowadzeniem w Module Dyspozytora komunikatora SMS. Wskazana funkcjonalność została zrealizowana i dostarczona przez wykonawcę. Po przejściu testów akceptacyjnych w środowisku szkoleniowym SWD PRM, uzyskała pozytywną rekomendację i została zaimplementowana do środowiska produkcyjnego systemu. Komunikator SMS umożliwi przeprowadzenie wywiadu medycznego przez dyspozytora medycznego przy zgłoszeniach bezgłosowych, które wpłynęły w formie SMS

Realizując zadania związane z uruchomieniem i promocją aplikacji mobilnej Alarm112 w dniu 18 czerwca 2020 r. zostało podpisane porozumienie pomiędzy MSWiA a Polskim Związkiem Głuchych. Z uwagi na konieczność rozpowszechnienia informacji o aplikacji mobilnej Alarm112, MSWiA od 2020 r. realizuje kampanię poprzez udostępnianie w mediach społecznościowych pięciu filmów instruktażowo-promocyjnych skierowanych w szczególności do osób głuchych:

- 1) „W jakich sytuacjach korzystać z numeru alarmowego 112”;
- 2) „Aplikacja mobilna Alarm112”;
- 3) „Zgłoszenia do Państwowej Straży Pożarnej”, film przedstawia, w jaki sposób poprzez wybranie odpowiednich piktogramów zgłosić zdarzenie do PSP;
- 4) „Zgłoszenia do Policji”;
- 5) „Zgłoszenia do Państwowego Ratownictwa Medycznego”.

Wszystkie filmy zawierają oprawę lektorską, napisy, infografiki i tłumaczenie na Polski Język Migowy. Tłumaczenie umożliwia osobom głuchym pełny dostęp do informacji. Filmiki zostały udostępnione na stronach: MSWiA, Polskiego Związku Głuchych, KGP, KGPSP, urzędów wojewódzkich i w mediach społecznościowych. W przypadku zainteresowania innych podmiotów nie wyklucza się udostępnienia filmów do szerszej dystrybucji, aby dotrzeć do jak największej grupy odbiorców.

Inne działania legislacyjne Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 9 marca 2020 r. w sprawie turnusów readaptacyjno-kondycyjnych dla weteranów uszkodzonych-funkcjonariuszy (Dz. U. poz. 393).

Celem regulacji jest przyznanie weteranom uszkodzonym-funkcjonariuszom Policji, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Służby Ochrony Państwa i Państwowej Straży Pożarnej, których uszczerbek na zdrowiu wynosi co najmniej 30%,

uprawnienia do udziału, nie częściej niż raz w r., w bezpłatnym turnusie readaptacyjno-kondycyjnym. Turnus ten, trwający 14 dni kalendarzowych, będzie prowadzony w podmiotach leczniczych utworzonych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych i będzie obejmował zajęcia psychologiczne, sportowo-rekreacyjne i fizjoterapeutyczne. W turnusie wraz z weteranem poszkodowanym-funkcjonariuszem możliwe jest uczestniczenie pełnoletniego najbliższego członka jego rodziny. Koszt udziału weterana poszkodowanego-funkcjonariusza i pełnoletniego najbliższego członka rodziny w turnusie będzie finansowany z budżetu państwa w części pozostającej w dyspozycji ministra właściwego do spraw wewnętrznych;

Działania Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych

Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych ogłaszał i realizował Program leczenia uzdrowiskowego dla działaczy opozycji antykomunistycznej i osób represjonowanych z powodów politycznych, a także po raz pierwszy Program leczenia uzdrowiskowego dla kombatantów, ofiar represji, osób deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich, żołnierzy zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianych w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych oraz cywilnych niewidomych ofiar działań wojennych. Programy te pozwoliły osobom uprawnionym odbyć kompleksową rehabilitację uzdrowiskową, która dzięki mnogości zabiegów i ich częstotliwości daje realną i wymierną możliwość podreperowania zdrowia nadszarpniętego z uwagi na dotychczasowe przeżycia i doznane represje. Ponadto realizowano także Programy dofinansowania do zakupu aparatów słuchowych dla kombatantów, ofiar represji, osób deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich, żołnierzy zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianych w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych oraz cywilnych niewidomych ofiar działań wojennych oraz Program dofinansowania do aparatów słuchowych skierowany do działaczy opozycji antykomunistycznej i osób represjonowanych z powodów politycznych. W ramach niniejszego Programu, po spełnieniu warunków w nim zawartych, można było uzyskać dofinansowanie na zakup aparatów słuchowych.

Należy zaznaczyć, że zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 2004 r. *o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* (Dz. U. 2021 poz. 1285.) obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego podlegają kombatanci i ofiary represji, a także od 15 października 2020 r. działacze opozycji antykomunistycznej oraz osoby represjonowane z powodów politycznych, o ile nie podlegają ubezpieczeniom społecznym w Rzeczypospolitej Polskiej lub nie pobierają emerytury lub renty. Na Urzędzie do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych spoczywa obowiązek przekazywania składki na wyżej wymienione ubezpieczenie. W 2020 r. Urząd wydatkował na ubezpieczenie zdrowotne 10 657,80 zł. Urząd średnio miesięcznie w okresie styczeń – wrzesień 2020 r. ubezpieczał 10 osób. Od

października 2020 r. liczba osób wzrosła do 36 średnio miesięcznie i stale rośnie. Dzięki pomocy Urzędu w tym zakresie zwiększy się dostęp do opieki zdrowotnej działaczy opozycji antykomunistycznej i osób represjonowanych z powodów politycznych, wśród których są osoby niepełnosprawne.

Opieka lekarska w jednostkach penitencjarnych

Więzienna służba zdrowia realizuje nałożony na Służbę Więzienną ustawowy obowiązek zapewnienia opieki zdrowotnej osobom pozbawionym wolności, w tym osadzonym niepełnosprawnym. Obejmuje ona świadczenia zdrowotne udzielane w podmiotach leczniczych jednostek penitencjarnych jak i organizację świadczeń udzielanych w podmiotach pozawięziennych. Świadczenia opieki zdrowotnej udzielane osobom pozbawionym wolności finansowane są w całości z budżetu państwa. Wszelkie potrzeby lub wydatki związane z utrzymaniem odpowiednich warunków, jakie winny spełniać pomieszczenia podmiotów leczniczych dla osób pozbawionych wolności, wyposażenie w sprzęt medyczny, zaopatrzenie w wyroby medyczne są pokrywane z budżetu więziennictwa. Zasadą jest udzielanie świadczeń przede wszystkim w podmiotach leczniczych zakładów karnych lub aresztów śledczych, natomiast w przypadku zaistnienia przesłanek określonych w Kodeksie karnym wykonawczym – udzielanie świadczeń odbywa się w podmiotach pozawięziennych (dotyczy to w szczególności świadczeń wysokospecjalistycznych lub sytuacji nagłego zagrożenia zdrowia lub życia). W każdej jednostce penitencjarnej funkcjonują podmioty lecznicze dla osób pozbawionych wolności. Są nimi: ambulatoria z izbami chorych (we wszystkich 120 jednostkach) oraz szpitale więzienne (wykaz poniżej), oddziały szpitalne, gabinety lekarskie, pracownie diagnostyczne, gabinety stomatologiczne, pracownie rehabilitacji i fizykoterapii oraz apteki zakładowe. Szczegółowe warunki, jakie powinny spełniać te obiekty określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 lipca 2012 w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu leczniczego dla osób pozbawionych wolności (Dz. U. poz. 808 oraz z 2017 r. poz. 917). Jednostki, w których funkcjonują szpitale więzienne zapewniają całodobową opiekę medyczną. W pozostałych jednostkach kadra medyczna jest obecna w godzinach pracy administracji i zapewnia osadzonym ambulatoryjną opiekę medyczną. W czasie, kiedy w jednostce nie ma kadry medycznej, więziennictwo korzysta ze świadczeń Zespołów Ratownictwa Medycznego.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, tj. art. 79b §1 i art. 101 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – *Kodeksu karnego wykonawczego* (Dz. U. z 2021 r. poz. 53, 472 i 1236) oraz § 9 ust.1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w *sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności* (Dz. U. poz. 2231) i §9 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2016 r. w *sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania* (Dz. U. poz. 2290), każdy osadzony po przyjęciu do jednostki penitencjarnej jest badany przez lekarza, który wydaje zalecenia odnośnie dalszego postępowania, np. umieszczenia w celi

przystosowanej dla osób niepełnosprawnych, bezpłatnego zaopatrzenia w niezbędne protezy, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze oraz wydaje inne zalecenia dotyczące np. odstępstw od ww. regulaminów, wynikające z ewentualnych ograniczeń stwierdzonych u osadzonego niepełnosprawnego.

Corocznie zbierane są dane dotyczące niepełnosprawnych ruchowo korzystających z kul łokciowych i poruszających się na wózku inwalidzkim. Według danych z dnia 31.12.2020 r. w jednostkach penitencjarnych przebywało 118 osadzonych poruszający się na wózku inwalidzkim i 454 osadzonych korzystających na stałe z kul łokciowych.

UMIEJSCOWIENIE SZPITALA	ODDZIAŁY
OISW w Bydgoszczy	
AŚ w Bydgoszczy	Wieloprofilowy zachowawczy Chirurgiczny z pododdziałem laryngologicznym
ZK nr 1 w Grudziądzu (filia AŚ Bydgoszcz)	Ginekologiczno-położniczy
ZK w Potulicach	Chorób zakaźnych (WZW) Przeciwgruźliczy
OISW w Katowicach	
AŚ w Bytomiu	Wewnętrzny
OISW w Koszalinie	
ZK w Czarnem	Wewnętrzny Wewnętrzny dla przewlekle chorych
OISW w Gdańsku	
AŚ w Gdańsku	Wieloprofilowy zachowawczy Przeciwgruźliczy
OISW w Krakowie	
AŚ w Krakowie	Wieloprofilowy zachowawczy Psychiatryczny (obserwacje leczenie)
OISW w Łodzi	
ZK nr 2 w Łodzi	Wieloprofilowy zachowawczy Psychiatryczny obserwacje leczenie Rehabilitacji leczniczej
OISW w Poznaniu	
AŚ w Poznaniu	Wewnętrzny Psychiatryczny (obserwacje, leczenie) Dermatologiczny
OISW we Wrocławiu	
AŚ we Wrocławiu	Psychiatryczny obserwacje leczenie
OISW w Szczecinie	
	Wewnętrzny

W strukturach więziennych podmiotów leczniczych funkcjonują dwa oddziały szpitalne dedykowane między innymi niepełnosprawnym osobom pozbawionym wolności. Jest to Oddział Rehabilitacji Narządu Ruchu w Zakładzie Karnym Nr 2 w Łodzi oraz Oddział dla Przewlekłe Chorych w Zakładzie Karnym w Czarnem.

Osoby wykazujące zaburzenia psychiczne, upośledzone umysłowo, prezentujące poważne zaburzenia zachowania, stwarzające istotne problemy wychowawcze są kierowane do ośrodków diagnostycznych celem przeprowadzenia badań psychologicznych. Efektem tych działań jest sporządzenie orzeczenia psychologiczno-penitencjarnego. Do tych oddziałów kierowane są także osoby z zastosowanym w orzeczonem wyr. art. 62 Kodeksu karnego. W okresie od 01.01.2020r. do 31.12.2020 r. w ośrodkach diagnostycznych wykonano łącznie 1159 badań psychologicznych (poza ośrodkami diagnostycznymi wykonano 10 badań), na podstawie których sporządzono orzeczenia psychologiczno-penitencjarne. Zdecydowanie najliczniejszą grupę (610) stanowili skazani, co do których zachodziło podejrzenie konieczności stosowania oddziaływań w warunkach oddziału terapeutycznego dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo. Wykonanie badań tej populacji skazanych, przede wszystkim w celu opracowania optymalnych sposobów oddziaływań, stanowiło w 2020 r. priorytet w pracy ośrodków diagnostycznych.

W 2020 r. we wszystkich oddziałach terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo 2558 skazanych objętych było oddziaływaniami specjalistycznymi. Łącznie funkcjonowały 23 oddziały o wymienionej wyżej specjalizacji, które dysponowały 1778 miejscami.

Na mocy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 września 2017 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości (Dz. U. 2019 r. poz. 683) osadzeni mogą korzystać ze środków finansowych Funduszu, w przypadku braku możliwości korzystania ze środków budżetowych, między innymi na pokrywanie kosztów związanych ze specjalistycznym leczeniem lub rehabilitacją leczniczą oraz uzyskiwaniem orzeczeń o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności lub niezdolności do pracy (3 przypadki w 2020 r. na kwotę 2 800,00 zł), pokrywanie kosztów transportu specjalnego, zgodnie ze wskazaniem lekarskim lub przejazdów do miejsca pobytu, nauki, terapii, pracy, zwłaszcza wykonywanej nieodpłatnie (w 2020 r. zrealizowano 157 takich transportów na kwotę 85 939,45 zł - w tym dla osób z niepełnosprawnościami), pokrywanie kosztów związanych z organizacją i udzielaniem pomocy rzeczowej w formie między innymi środków czystości i higieny osobistej, leków, środków opatrunkowych i sanitarnych, wyrobów medycznych, w tym protez, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych.

Jednostki lecznicze podległe Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji

W samodzielnych publicznych zakładach opieki zdrowotnej MSWiA, dla których Minister jest organem założycielskim, podobnie jak w latach ubiegłych, realizowano inwestycje mające na celu likwidację barier architektonicznych utrudniających osobom z niepełnosprawnościami dostęp do szpitali, przychodni i poradni.

Wiele realizowanych przedsięwzięć inwestycyjnych w SP ZOZ MSWiA dofinansowanych z dotacji MSWiA miało pośrednio wpływ na likwidację barier architektonicznych, ułatwienie dostępu osobom z niepełnosprawnościami do leczenia, opieki medycznej, rehabilitacji czy też diagnostyki, gdyż zakres rzeczowy tych zadań oparty był na wykonaniu m.in. robót budowlanych, które miały zwiększyć dostępność osobom z niepełnosprawnościami do świadczonych przez podmioty usług medycznych. Prowadzone prace budowlano-instalacyjne w tym zakresie wpisywały się w ogólne zadania inwestycyjne dotyczące np.: budowy, przebudowy, montażu, modernizacji itp. obiektów SP ZOZ MSWiA. Przedmiotowe prace budowlane to np.: montaż wind osobowych przystosowanych do korzystania przez osoby niepełnosprawne, montaż platform zewnętrznych dla osób niepełnosprawnych, dojazdów i podjazdów, powiększanie otworów drzwiowych (w tym drzwi wejściowych do podmiotów), montaż sanitariatów spełniających odpowiednie wymagania, miejsca parkingowe dla osób niepełnosprawnych, zniesienie występujących trudności i barier architektonicznych uniemożliwiających dostęp osobom niepełnosprawnym, itp.

Inwestycje, które wpłynęły m.in. na zniesienie barier architektonicznych, gdyż wymagały dostosowania SP ZOZ MSWiA do przepisów prawa w zakresie ułatwienia dostępu osobom niepełnosprawnym, realizowały w 2020 r. następujące Zakłady: CSK MSWiA w Warszawie, SP ZOZ MSWiA w Szczecinie, SP ZOZ MSWiA w Gdańsku, SP ZOZ MSWiA w Poznaniu im. prof. Ludwika Bierkowskiego, SP ZOZ MSWiA w Lublinie, SP ZOZ Szpital Specjalistyczny MSWiA w Złocięncu, SP ZOZ MSWiA w Kielcach. Ponadto Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Sanatorium Uzdrowskie „BRISTOL” MSWiA w Kudowie-Zdroju w 2020 r. realizował zadanie inwestycyjne pn. Zagospodarowanie terenu wokół budynku SP ZOZ Sanatorium Uzdrowskie "BRISTOL" MSWiA w Kudowie-Zdroju z dostosowaniem do obowiązujących przepisów prawa z zakresu bezpieczeństwa pożarowego, które miało na celu m.in. dostosowanie Zakładu i terenu wokół jednostki do obowiązujących przepisów prawa z zakresu dostępu osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Rehabilitacja lecznicza rolników

Zgodnie z art. 64 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. *o ubezpieczeniu społecznym rolników* (Dz. U. z 2021 r. poz. 266) w ramach zadań zrealizowanych na rzecz pomocy ubezpieczonym i osobom uprawnionym do świadczeń z ubezpieczenia społecznego rolników Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w 2020 r. kierowała na rehabilitację leczniczą osoby zagrożone całkowitą niezdolnością do pracy w gospodarstwie rolnym oraz uznane za okresowo całkowicie niezdolne do pracy w gospodarstwie rolnym, które w wyniku dalszego leczenia i rehabilitacji rokowały odzyskanie zdolności do pracy w gospodarstwie rolnym.

W ramach powyższych działań na rehabilitację leczniczą realizowaną przez Kasę w 2020 r. skierowano 7 585 rolników.

Działania Narodowego Funduszu Zdrowia

Narodowy Fundusz Zdrowia działał na rzecz prawa do dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny

W ramach tego na podstawie umowy z Ministrem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Narodowy Fundusz Zdrowia:

1. realizował zadanie dotyczące finansowania kosztów świadczeń zdrowotnych związanych z wydawaniem orzeczeń dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji o których mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o *świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1936 oraz z 2021 r. poz. 353), na podstawie umowy nr BON/5/2020 z dnia 23 kwietnia 2020 r. Zgodnie z postanowieniami umowy na jej realizację w 2020 r. zostały przeznaczone środki w kwocie 17 019,87 zł,
2. realizował zadanie w ramach rządowego programu „Świadczenia medyczne Narodowego Funduszu Zdrowia dla osób niepełnosprawnych na rok 2020”, przyjętego drodze uchwały nr 67/2020 Rady Ministrów z dnia 3 czerwca 2020 r. w sprawie programu rządowego pn. „Świadczenia medyczne Narodowego Funduszu Zdrowia dla osób niepełnosprawnych na rok 2020” (M.P. poz. 856), na podstawie umowy nr BON/49/2020 z dnia 19 sierpnia 2020 r. Cele programu to:
 - a) wsparcie osoby niepełnosprawnej w osiągnięciu optymalnego poziomu funkcjonowania w środowisku fizycznym, społecznym i gospodarczym,
 - b) utrzymanie osiągniętego poziomu dzięki wsparciu z zakresu rehabilitacji leczniczej poprzez zwiększenie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie rehabilitacji leczniczej ze środków Funduszu Solidarnościowego.

Program zakłada zwiększenie środków finansowych w dyspozycji podmiotów wykonujących działalność leczniczą z przeznaczeniem na świadczenia opieki zdrowotnej z obszaru rehabilitacji leczniczej w warunkach ambulatoryjnych w formie fizjoterapii ambulatoryjnej, kierowane do osób powyżej 16. r. życia z orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu lekkim albo umiarkowanym [albo orzeczeniem równoważnym do któregoś z tych dwóch stopni, w rozumieniu ustawy o *rehabilitacji* (...)].

Zgodnie z postanowieniami Programu³⁰ na jego realizację w 2020 r. (w części dotyczącej świadczeń opieki zdrowotnej z zakresu rehabilitacji) były przeznaczone środki w kwocie 24 mln zł.

³⁰ Po zmianie Uchwały Rady Ministrów Uchwałą Nr 197 Rady Ministrów zmieniająca uchwałę w sprawie programu rządowego pn. „Świadczenia medyczne Narodowego Funduszu Zdrowia dla osób niepełnosprawnych na rok 2020” z dnia 29 grudnia 2020 r. (M.P. z 2021 r. poz. 30).

Badania Głównego Urzędu Statystycznego

W zakresie badań statystycznych w 2020 r. uwzględniono następujące informacje dotyczące osób niepełnosprawnych:

W zakresie badań statystyki zdrowia prowadzona jest m.in. obserwacja statystyczna infrastruktury opieki zdrowotnej i jej funkcjonowania, w ramach której w sprawozdaniach zamieszczono pytania o udogodnienia dla osób niepełnosprawnych. Pytania dotyczące ograniczeń, jakie napotykają osoby korzystające z usług opieki zdrowotnej zadawane są także w badaniach ankietowych prowadzonych cyklicznie na próbie członków indywidualnych gospodarstw domowych. Z zakresu badań podmiotów leczniczych pozyskuje się informacje o deklarowanym przez placówki stopniu dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych (badania ZD-2, ZD-3, ZD-5) w zakresie występowania ułatwień architektonicznych oraz dostępności informacyjno-komunikacyjnej. Dotyczy to zarówno dostosowań dla osób niepełnosprawnych ruchowo, jak i udogodnień dla słabowidzących i niewidomych oraz dla niedosłyszących i niesłyszących.

W edycji badania DS-50 „Ochrona zdrowia w gospodarstwach domowych” za 2020 r. zostały zamieszczone pytania dotyczące dostępności placówek ochrony zdrowia, które między innymi odnoszą się do osób niepełnosprawnych, starszych, schorowanych. Ponadto są dwa pytania dotyczące istotnych trudności technicznych, trudności w kontaktach z personelem podczas korzystania z usług medycznych. Pytania były przeznaczone do osób z orzeczeniem dla osób niepełnosprawnych/o ograniczonych zdolnościach wykonywania czynności.

Badanie ZD-5 sprawozdanie apteki i punktu aptecznego

1. pochylnie/podjazdy/platformy ułatwiające wejście do budynku;
2. drzwi wejściowe do budynku automatycznie otwierane;
3. winda/y;
4. udogodnienia dla słabowidzących i niewidomych;
5. udogodnienia dla niedosłyszących i niesłyszących;
6. posadzki antypoślizgowe;
7. inne;
8. brak udogodnień.

Badanie zakładów lecznictwa uzdrowiskowego (ZD-2) zakład leczniczy/podmiot leczniczy deklaruje fakt posiadania dostosowań i ułatwień takich jak:

1. przystosowane pokoje, pokoje z łazienkami czy same łazienki (zaprojektowane i wyposażone w przystosowania dla osób niepełnosprawnych m. in. odpowiednie uchwyty, poręcze i inne udogodnienia);
2. możliwość skorzystania z windy osobowej, w tym z windy dostosowanej dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich;
3. obecność pochylni/podjazdów/platform spełniających, zgodnie z deklaracją zakładu leczniczego, wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2019 r. poz. 1065);

4. posadzki antypoślizgowe;
5. drzwi wejściowe automatycznie otwierane;
6. udogodnienia dla słabowidzących i niewidomych m.in. takie jak: ścieżki dotykowe i dotykowe znaki ostrzegawcze, oznaczenia w alfabecie Braille'a, informacje głosowe, sygnalizacja dźwiękowa, oznakowanie kolorystyczne, stosowanie kontrastu;
7. udogodnienia dla niedosłyszących i niesłyszących np. m.in. sygnalizacja świetlna, zapewnienie tłumacza języka migowego;
8. inne udogodnienia dla osób niepełnosprawnych (z różnymi rodzajami dysfunkcji) występujące w zakładzie leczniczym;

Badanie ZD-3 Sprawozdanie z ambulatoryjnej opieki zdrowotnej za 2020

Przystosowanie jednostki do potrzeb osób niepełnosprawnych:

1. pochylnie/podjazdy/platformy ułatwiające wejście do budynku;
2. drzwi wejściowe do budynku automatycznie otwierane;
3. winda/y;
4. tym windy dostosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich;
5. toalety przystosowane dla osób niepełnosprawnych;
6. udogodnienia dla słabowidzących i niewidomych;
7. udogodnienia dla niedosłyszących i niesłyszących;
8. posadzki antypoślizgowe;
9. inne;
10. brak udogodnień.

W ramach badania ZD-2 i ZD-3 są dostępne informacje wynikowe o rodzajach udogodnień dla osób niepełnosprawnych w placówkach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, zakładach lecznictwa uzdrowiskowego i stacjonarnych zakładach rehabilitacji leczniczej, w przekrojach: województwa i rodzaje dostosowań, zależnie od rodzaju placówki.

Badanie ZD-5 sprawozdanie apteki i punktu aptecznego

1. pochylnie/podjazdy/platformy ułatwiające wejście do budynku;
2. drzwi wejściowe do budynku automatycznie otwierane;
3. winda/y;
4. udogodnienia dla słabowidzących i niewidomych;
5. udogodnienia dla niedosłyszących i niesłyszących;
6. posadzki antypoślizgowe;
7. inne;
8. brak udogodnień.

Ponadto gromadzone są dane o liczbie osób, które uzyskały dofinansowanie z PFRON do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych organizowanych w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego. Celem takich turnusów jest rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych przy jednoczesnej poprawie stanu ich zdrowia w ramach rehabilitacji leczniczej.

Orzecznictwo

Informacje ZUS z obszaru orzecznictwa lekarskiego:

- realizowano zadania związane z orzekaniem przez lekarzy orzeczników i komisje lekarskie dla celów przyznawania osobom niepełnosprawnym świadczeń z tytułu niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji, w tym w 238,3 tys. spraw dotyczących świadczenia uzupełniającego dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji,
- zebrane zostały i opublikowane na stronie internetowej ZUS szczegółowe informacje o dostępności poszczególnych placówek ZUS dla osób skierowanych na badanie lekarskie,
- prowadzone były prace związane z usuwaniem barier architektonicznych w lokalizacjach, w których odbywają się badania lekarskie, oraz z zapewnianiem na bieżąco obsługi osób ze szczególnymi potrzebami skierowanych na badanie lekarskie, w szczególności w zakresie udziału podczas badania tłumacza języka migowego.

W 2020 r. ZUS brał udział w następujących pracach legislacyjnych:

Prace w zakresie wprowadzenia przepisu umożliwiającego wydłużenie z mocy ustawy prawa do świadczeń uzależnionych od niezdolności do pracy/niezdolności do samodzielnej egzystencji.

Z uwagi na szczególną sytuację związaną z pandemią wywołaną COVID-19, przepisem art. 1 pkt 14 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 568, z późn. zm.) – do ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 1842, z późn. zm.) został wprowadzony przepis art. 15 zc.

Zgodnie z ww. art. 15 zc ust. 1 – orzeczenie o częściowej niezdolności do pracy, orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy, orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji oraz orzeczenie o niezdolności do samodzielnej egzystencji, wydane na czas określony, którego ważność upływa w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii albo w okresie 30 dni następujących po ich odwołaniu, zachowuje ważność przez okres kolejnych 3 miesięcy od dnia upływu terminu jego ważności, jeżeli zostanie złożony wniosek o ustalenie prawa do renty na dalszy okres przed upływem terminu ważności tego orzeczenia.

Natomiast, na podstawie art. 15zc ust. 3 ww. ustawy, prawo do świadczeń uzależnionych od stwierdzenia niezdolności do pracy lub/i niezdolności do samodzielnej egzystencji ulega wydłużeniu do końca miesiąca kalendarzowego, w którym upłynie wydłużony – zgodnie z art. 15 zc ust. 1 - termin ważności orzeczenia, bez konieczności wydawania decyzji w sprawie.

Powyższą zasadę stosuje się również do dodatków przysługujących do ww. świadczeń.

Informacje Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej

Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych uczestniczyło w pracach legislacyjnych nad:

1. Ustawą z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 1842, z późn. zm.) oraz nad kilkoma jej nowelizacjami, będąc projektodawcą przepisów dotyczących osób niepełnosprawnych oraz pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne.

Regulacje przygotowane przez Biuro Pełnomocnika i wprowadzone do ww. ustawy:

- wydłużono termin ważności orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, jeżeli orzeczenie na czas określony wygaśnie do 90 dni przed dniem wejścia w życie specustawy (i w tym okresie został złożony wniosek o wydanie kolejnego orzeczenia), lub gdy orzeczenie wygaśnie od dnia wejścia w życie specustawy (bez konieczności złożenia wniosku o wydanie kolejnego orzeczenia). Orzeczenia zachowują ważność nie dłużej jednak niż do upływu 60. dnia od dnia odwołania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, jednak nie dłużej niż do dnia wydania owego orzeczenia o niepełnosprawności albo orzeczenia o stopniu niepełnosprawności.
 - wprowadzono możliwości czasowego zawieszenia członka zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, odpowiedzialnego za stwierdzone nieprawidłowości.
2. Rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. poz. 534)
Rozporządzenie wprowadza przepisy:
 - umożliwiające zawiadomienia strony postępowania o terminie rozpatrzenia wniosku o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności oraz orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień - za pomocą telefonu lub poczty elektronicznej,
 - doprecyzowujące zakres specjalizacji w odniesieniu do lekarza orzecznika, przewodniczącego składu orzekającego, celem zwiększenia dostępności lekarzy posiadających specjalizację we wskazanym zakresie,
 - umożliwiające wydanie oceny stanu zdrowia dziecka lub osoby zainteresowanej, wyłącznie na podstawie dołączonej do wniosku dokumentacji medycznej, w przypadku gdy dokumentacja jest wystarczająca do jej sporządzenia, bez osobistego stawiennictwa osoby lub dziecka,
 - wydłużające termin ważności zaświadczeń wydawanych przez wojewodę na czas określony, uprawniających członków powiatowych zespołów do orzekania o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności.

3. Rozporządzeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 29 grudnia 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. z 2021 r. poz. 9)

Celem zmiany przepisów rozporządzenia było usprawnienie organizacji pracy zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności.

Przepisy rozporządzenia dopuszczają w uzasadnionych przypadkach możliwość przeprowadzenia szkolenia członków powiatowych i wojewódzkich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności, w trybie zdalnym z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej. Po odbyciu szkolenia członkowie powiatowego i wojewódzkiego zespołu obowiązani są do zaliczenia testu sprawdzającego w zakresie objętym szkoleniem, w trybie zdalnym z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej, pod warunkiem zachowania możliwości identyfikacji osoby, której kwalifikacje się sprawdza, i zabezpieczenia przebiegu egzaminu przed ingerencją osób trzecich.

W związku z przedłużającym się okresem stanu epidemii niezbędnym było również wydłużenie terminu ważności zaświadczeń, wydawanych przez Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, na czas określony, uprawniających członków wojewódzkich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności do orzekania o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności. Powyższe wydłużenie dotyczy zaświadczeń, których ważność upływała przed dniem 1 stycznia 2021 r. Maksymalny termin ważności wydłużonych orzeczeń upłynie w terminie do 90. dnia od dnia odwołania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, jednak nie dłużej niż do dnia wydania nowych zaświadczeń uprawniających do orzekania o niepełnosprawności.

3. DOSTĘPU DO WSZECHSTRONNEJ REHABILITACJI MAJĄCEJ NA CELU ADAPTACJĘ SPOŁECZNĄ

Warsztaty terapii zajęciowej

Warsztat terapii zajęciowej jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówką stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Warsztaty terapii zajęciowej mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub przez inne podmioty.

Działalność warsztatu, poprzez zastosowanie różnorodnych technik terapii zajęciowej, zmierza do usamodzielnienia uczestników, poprzez wyposażenie ich w umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, a także rozwijania psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy.

Koszty utworzenia, działalności i wynikające ze zwiększenia liczby uczestników warsztatu terapii zajęciowej są współfinansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz ze środków samorządu powiatowego, lub z innych źródeł. Zgodnie z ustawą o *rehabilitacji* koszty działalności warsztatu są finansowane ze środków samorządu powiatowego w wysokości co najmniej 10% tych kosztów. Natomiast, maksymalne dofinansowanie ze środków PFRON kosztów działalności warsztatów terapii zajęciowej, w tym wynikających ze zwiększonej liczby uczestników warsztatu, określono na poziomie 90% kosztów, a tworzenia warsztatu terapii zajęciowej wynosi 70% tych kosztów.

Dofinansowanie kosztów tworzenia ze środków PFRON otrzymał organizator 1 warsztatu terapii zajęciowej (wtz) w kwocie 133 445,00 zł.

Środki na finansowanie kosztów działania warsztatów wyliczone wg algorytmu uwzględniają zobowiązania z tytułu umów zawartych w tym zakresie do 31 grudnia r. poprzedzającego realizację tego zadania. Przypadająca powiatom kwota na wypłatę zobowiązań w tym zakresie wyniosła 575 261 232,00 zł.

Dofinansowania kosztów działania udzielono organizatorom 5 warsztatów powstałym w r. sprawozdawczym, których organizatorem jest jednostka spoza sektora finansów publicznych na kwotę 1 893 179,00 zł. W kraju na koniec r. poza 5 finansowanymi wtz ze środków PFRON działał także 1 wtz finansowany z innych źródeł.

Dofinansowania kosztów działania udzielono organizatorom 720 warsztatów powstałych w latach poprzednich z tego 125 warsztatów, których organizatorem jest jednostka sektora finansów publicznych na kwotę 94 478 120,00 zł oraz 595 warsztatów prowadzonym przez jednostki spoza sektora finansów publicznych na kwotę 476 840 191,00 zł.

Na koniec okresu sprawozdawczego 28.058 uczestników wtz odbywało terapię zajęciową, z czego 345 osób w warsztatach przy zakładach pracy chronionej (1,2%), 12.594 osób to kobiety (44,89%), 65 to młodzież do 18 r.ż. włącznie (0,3%).

Spośród 1.423 uczestników, którzy opuścili warsztaty 266 osób niepełnosprawnych podjęło zatrudnienie w tym:

- 96 osób w zakładach aktywności zawodowej,
- 28 osób w zakładach pracy chronionej,
- 7 osób w spółdzielniach socjalnych,
- 14 osób w przedsiębiorstwach społecznych,
- 20 osoby w organizacjach pozarządowych.

Pozostałe 101 osób pracowało na otwartym rynku pracy.

W stosunku do 2019 r. liczba uczestników wtz wzrosła o 367 osób.

W 2020 r. w 119 samorządach powiatowych funkcjonowało 195 warsztatów terapii zajęciowej, w których uczestniczyło 1.164 osób niepełnosprawnych przebywających w jednostkach organizacyjnych obowiązanych do zapewnienia terapii zajęciowej na podstawie odrębnych przepisów (m.in. w domach pomocy społecznej). W 4 warsztatach wskaźnik udziału tych uczestników do ogólnej liczby uczestników warsztatu wynosił powyżej 30%, wobec czego dofinansowanie zostało obniżone odpowiednio według wskaźnika dla poszczególnych warsztatów.

Turnusy rehabilitacyjne

Osoba niepełnosprawna, która została skierowana na turnus rehabilitacyjny przez lekarza, może otrzymać dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych kosztu pobytu na turnusie, jeżeli spełnia ustawowe kryterium dochodowe. Wysokość dofinansowania uzależniona jest od stopnia niepełnosprawności, wieku oraz miejsca pracy.

Turnus rehabilitacyjny oznacza zorganizowaną formę aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku, której celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, między innymi przez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu.

Powiatowe centra pomocy rodzinie udzielają, na wniosek osoby niepełnosprawnej lub jej rodziców albo prawnych opiekunów, dofinansowanie uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym, ze środków PFRON będących w dyspozycji samorządów powiatowych,

Osobie niepełnosprawnej o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności przysługuje – jeżeli lekarz zaleci – opiekun podczas trwania turnusu, którego pobyt może być również dofinansowany.

O dofinansowanie kosztów turnusu rehabilitacyjnego ubiegało się 127.598 osób, z tego 89 402 osoby niepełnosprawne oraz 38 196 opiekunów osób

niepełnosprawnych. Dofinansowanie zostało przyznane dla ogółem 66 404 osób na łączną kwotę 75 270 611 zł.

Na realizację zadania w zakresie dofinansowania turnusów rehabilitacyjnych 339 samorządów wypłaciło kwotę 55 751 848,00 zł na rzecz 47 475 osób, z czego: na rzecz 25 693 dorosłych osób niepełnosprawnych 32 487 189,00 zł i na rzecz 6 550 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej 9 212 871,00 zł oraz kwotę 14 051 788,00 zł na rzecz 15 232 opiekunów. Przeciętne dofinansowanie na osobę wyniosło 1 174,00 zł.

W porównaniu do r. poprzedniego wykorzystanie środków na ten cel zmniejszyło się o 19,77%, tj. o kwotę w wysokości 13 736 659,00 zł, a liczba osób, które uczestniczyły w turnusach była mniejsza o 15 885 osób (spadek o 25,07%).

Wśród w/w osób dofinansowano 10 250 mieszkańców wsi (21,59%) na kwotę w wysokości 13 197 816,00 zł oraz 18 820 kobiety (39,64%) na kwotę 23 762 565,00 zł.

Refundacja ze środków PFRON kosztów wydania certyfikatów przez podmioty uprawnione do szkolenia psów asystujących

Zadanie dotyczące refundacji kosztów wydania certyfikatów przez podmioty uprawnione do szkolenia psów asystujących (art. 20b ustawy o *rehabilitacji*) w 2020 r. – tak jak w latach ubiegłych – realizowane było w Biurze PFRON – na podstawie rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 kwietnia 2010 r. w sprawie wydawania certyfikatów potwierdzających status psa asystującego (Dz. U. poz. 399).

Na realizację zadania zaplanowano środki finansowe w wysokości 25 tys. zł na realizację wydatków bieżących dla jednostek nie zaliczanych do sektora finansów publicznych (§ 2450).

PFRON wypłacił środki w wysokości 5 792,93 zł (23,17 % środków zaplanowanych) na wydanie 11 certyfikatów potwierdzających status psa asystującego.

Przyczyny niższej efektywności zrealizowanych działań:

- obligatoryjny charakter zadania (wnioski składane są w trybie ciągłym, PFRON jest zobowiązany do zabezpieczenia środków niezbędnych do wypłaty refundacji dla ewentualnych wniosków),
- trwająca pandemia mogła ograniczyć liczbę szkolonych i certyfikowanych psów asystujących.

Dofinansowanie robót budowlanych dotyczących obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów

W 2020 r. marszałkowie województw otrzymali 198 wniosków na kwotę 117 863 120,00 zł. Z jednostek należących do sektora finansów publicznych wpłynęło 128 wniosków na kwotę 69 154 851,00 zł, a 70 wniosków na kwotę 48 708 269,00 zł wpłynęło z jednostek spoza sektora finansów publicznych.

Zawarto 163 umowy na kwotę 58 707 639,00 zł, z czego 112 umów na kwotę 37 981 935,00 zł zawarto z jednostkami sektora finansów publicznych, a 51 umów na

kwotę 20 725 704,00 zł zawarto z jednostkami spoza tego sektora. W stosunku do 2019 r. liczba umów zwiększyła się o 19.

W ramach 178 umów wypłacono dofinansowania kosztów robót budowlanych obiektów służących rehabilitacji na kwotę 60 529 758,00 zł, z czego na 112 inwestycji podmiotów z sektora finansów publicznych przeznaczono kwotę 37 090 752,00 zł, a na 66 inwestycji jednostek spoza tego sektora kwotę 23 439 006,00 zł. 15 umów realizowanych w 2020 r. zostało zawartych w 2019 r..

Średnie wypłacone dofinansowanie inwestycji wyniosło 340 055,00 zł.

Na roboty budowlane dotyczące 50 obiektów służących rehabilitacji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej wykorzystane zostały środki w wysokości 23 298 068,00 zł. W zakresie obiektów służących rehabilitacji niepełnosprawnych mieszkańców wsi dofinansowano 52 inwestycji w wysokości 15 083 946,00 zł.

Zadania zlecane

Zgodnie z przepisami art. 36 ustawy o rehabilitacji zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych mogą być realizowane przez fundacje oraz organizacje pozarządowe, a także kościelne osoby prawne, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, spółdzielnie socjalne oraz spełniające szczególne warunki spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, kluby sportowe będące spółkami:

- 1) na zlecenie Funduszu,
- 2) na zlecenie samorządu województwa lub powiatu – ze środków PFRON (przekazanych wg algorytmu).

Rodzaje zadań, które mogą być zlecane fundacjom oraz organizacjom pozarządowym wskazane zostały w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1945).

Zlecenie realizacji zadań przez PFRON następuje po przeprowadzeniu otwartego konkursu, który ogłaszany jest na podstawie art. 11 i art. 13 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 oraz z 2021 r. poz. 1038 i 1243).

W ramach ogłaszanych konkursów można zgłaszać projekty z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych dotyczące:

- 1) kierunku pomocy 1 „wejście osób niepełnosprawnych na rynek pracy”,
- 2) kierunku pomocy 2 „zwiększenie samodzielności osób niepełnosprawnych”,
- 3) kierunku pomocy 3 „wzrost aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia”,
- 4) kierunku pomocy 4 „zapewnienie osobom niepełnosprawnym dostępu do informacji”,
- 5) kierunku pomocy 5 „poprawa jakości funkcjonowania otoczenia osób niepełnosprawnych”,

6) kierunku pomocy 6 „upowszechnianie pozytywnych postaw społecznych wobec osób niepełnosprawnych i wiedzy dotyczącej niepełnosprawności”.

W dniu 9 października 2020 r. ogłoszono konkurs o zlecenie realizacji zadań w formie wsparcia nr 1/2020 pn. „Pokonamy bariery”. Wnioski można było składać od dnia 12 października 2020 r. do dnia 16 listopada 2020 r. poprzez aplikację Generator Wniosków (GW). Konkurs dotyczył projektów realizowanych od dnia 1 stycznia 2021 r. do dnia 31 marca 2022 r. W ramach konkursu można było zgłaszać również projekty wieloletnie.

W 2020 r. realizowane były umowy zawarte w konkursie:

- 1) pn. „Samodzielni i skuteczni” (konkurs o zlecenie realizacji zadań publicznych w formie wsparcia nr 4/2017) – trzeci (ostatni) okres finansowania projektów wieloletnich trwający maksymalnie od 1 kwietnia 2020 r. do 31 marca 2021 r. (tryb pozakonkursowy),
- 2) pn. „Szansa-Rozwój-Niezależność” (konkurs o zlecenie realizacji zadań w formie wsparcia nr 1/2018) – drugi okres finansowania projektów wieloletnich trwający maksymalnie od 1 kwietnia 2020 r. do 31 marca 2021 r.,
- 3) pn. „Kierunek AKTYWNOŚĆ” (konkurs o zlecenie realizacji zadań w formie wsparcia nr 1/2019) - okres realizacji trwający maksymalnie od 1 stycznia 2020 r. do 31 marca 2021 r. (w przypadku projektów wieloletnich pierwszy okres finansowania).

Dodatkowo w ramach realizacji zadań zleczanych na podstawie art. 36 ustawy o rehabilitacji PFRON wskazał organizacjom pozarządowym możliwość zgłaszania projektów w trybie przewidzianym w art. 15zzm ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1842, z późn. zm.) z pominięciem procedury konkursowej, których celem jest wsparcie psychologiczne dla osób niepełnosprawnych, przeciwdziałające negatywnym skutkom pandemii koronawirusa, a w szczególności konsekwencjom zaniechania lub ograniczenia działań terapeutycznych.

W 2020 r. Fundusz wypłacił w ramach realizacji zadania środki w łącznej wysokości 327 248 230,73 zł na podstawie 836 umów. Wsparciem objęto 226 436 osób niepełnosprawnych.

Programy Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Zajęcia klubowe w WTZ

Celem programu jest wsparcie osób niepełnosprawnych w utrzymaniu samodzielności i niezależności w życiu społecznym i zawodowym poprzez prowadzenie przez warsztaty terapii zajęciowej zajęć klubowych jako zorganizowanej formy rehabilitacji.

Beneficjentami programu są:

- osoby niepełnosprawne, posiadające ważne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, które były uczestnikami WTZ i opuściły go w związku z podjęciem zatrudnienia,
- osoby niepełnosprawne, posiadające ważne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, znajdujące się na prowadzonej przez podmiot prowadzący WTZ liście osób - o której mowa w art. 10f ust. 2a ustawy o rehabilitacji - których zgłoszenie do uczestnictwa w warsztacie zostało zatwierdzone i które nie rozpoczęły terapii w WTZ.

Adresatami programu są podmioty prowadzące WTZ. Pomoc finansowa w ramach programu udzielana jest adresatom programu ze środków PFRON przez samorzady powiatowe, które przystąpią do realizacji programu „Zajęcia klubowe w WTZ”.

Program realizowany jest na terenie całego kraju w cyklu lat realizacyjnych trwających od dnia 1 lutego danego r. kalendarzowego do dnia 31 stycznia kolejnego r. kalendarzowego. Nabór wystąpień samorządów powiatowych o przyznanie środków finansowych na realizację programu odbywa się w dwóch odrębnych turach w r. realizacyjnym.

Na 2020 r. wystąpienia samorządów powiatowych przyjmowane były w terminie:

- od dnia 1 do dnia 30 listopada 2019 r. – w ramach I tury naboru dotyczącego prowadzenia zajęć klubowych od dnia 1 lutego 2020 r. do dnia 31 stycznia 2021 r.
- od dnia 1 czerwca do dnia 30 czerwca 2020 r. – w ramach II tury naboru dotyczącego prowadzenia zajęć klubowych od dnia 1 sierpnia 2020 r. do dnia 31 stycznia 2021 r.

Miesięczna stawka osobowa obowiązująca w okresie od dnia 1 lutego 2020 r. do dnia 31 stycznia 2021 r. – wyniosła 450,00 zł.

Fundusz wypłacił środki w wysokości 4 578 889,75 zł.

Liczba WTZ, które otrzymały dofinansowanie do prowadzenia zajęć klubowych – 97.

Liczba beneficjentów objętych wsparciem – 866.

Pilotażowy program „Rehabilitacja 25 plus”

Celem programu jest zebranie doświadczeń służących wypracowaniu rozwiązań zapewniających absolwentom ciągłość oddziaływań terapeutycznych w zakresie utrzymania samodzielności i niezależności w życiu społecznym, a także w zakresie dotyczącym ich aktywności zawodowej.

W ramach programu placówki edukacyjne mogą zapewnić dzienny pobyt niezatrudnionym osobom niepełnosprawnym będącym absolwentami OREW bądź ORW w wieku powyżej 25 r. życia, bądź absolwentami SPdP (szkół specjalnych przysposabiających do pracy) w wieku powyżej 24 r. życia, lub innych placówek edukacyjnych w wieku powyżej 25 r. życia z niepełnosprawnością intelektualną (w tym sprzężoną z innymi niepełnosprawnościami), jeżeli osoby te nie są objęte rehabilitacją społeczną w placówkach dziennej aktywności (np. środowiskowych domach samopomocy czy warsztatach terapii zajęciowej).

Beneficjentom programu może być udzielane wsparcie w zakresie:

- usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych, w tym pomocy w utrzymaniu higieny osobistej;
- udziału w zajęciach usprawniających, terapeutycznych i wspierających ruchowo;
- udziału w zajęciach prowadzonych w ramach kół zainteresowań;
- pomocy w rozwinięciu i wzmacnianiu aktywności oraz samodzielności życiowej oraz utrzymaniu nabytych wcześniej umiejętności;
- pomocy psychologicznej, poradnictwa i wsparcia w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych oraz bieżących spraw życia codziennego;
- działań aktywizujących zawodowo w przypadku absolwentów SPdP;
- transportu.

Decyzją Rada Nadzorczej PFRON uchwałą nr 7/2019 z dnia 10 czerwca 2019 r. realizacja programu została przedłużona o rok szkolny 2020/2021. Kontynuacja realizacji programu pociągała za sobą konieczność ustalenia dla okresu realizacji programu przypadającego na rok szkolny 2020/2021 stawki osobowej na jednego beneficjenta programu miesięcznie oraz wyznaczenia terminu naboru wniosków. W dniu 4 czerwca 2020 r. ustalona została miesięczna stawka osobowa przypadająca na jednego beneficjenta programu w wysokości 2 500,00 zł w r. szkolnym 2020/2021, trwającym od dnia 1 września 2020 r. do dnia 31 sierpnia 2021 r. oraz wyznaczony został termin naboru wniosków w programie od dnia 22 czerwca 2020 r. do dnia 5 sierpnia 2020 r.

Fundusz wypłacił środki w łącznej wysokości 18 576 978,44 zł.

Liczba umów zawartych w ramach programu – 101.

Wsparcie w ramach realizacji programu otrzymało - 760 osób niepełnosprawnych.

Program „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi”

Rada Nadzorcza PFRON uchwałą nr 4/2020 z dnia 18 marca 2020 r. zatwierdziła program „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi”.

Celem programu jest zapewnienie pomocy osobom niepełnosprawnym poszkodowanym na skutek działania żywiołu lub wystąpienia sytuacji kryzysowych spowodowanych chorobami zakaźnymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także objęcie wsparciem samorządów powiatowych, które w wyniku sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi uruchomiły dodatkowe wsparcie dla osób niepełnosprawnych.

Adresatami programu są poszkodowane na skutek żywiołu:

- osoby niepełnosprawne posiadające aktualne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (lub orzeczenie równoważne),
- dzieci i młodzież niepełnosprawna posiadająca aktualne orzeczenie o niepełnosprawności, wydane przed ukończeniem 16 r. życia.

Adresatami programu są również samorządy powiatowe, które w wyniku sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi uruchomiły dodatkowe wsparcie dla osób niepełnosprawnych, o którym mowa w Module IV programu.

Decyzję o uruchomieniu realizacji poszczególnych modułów podejmuje Zarząd w związku z wystąpieniem określonych okoliczności:

- 1) Moduł I i Moduł II – nagłe, niespodziewanie i gwałtownie działanie sił natury powodujące zagrożenie dla ludności i straty w mieniu w znacznym rozmiarze - pomoc finansowa dla osób niepełnosprawnych poszkodowanych na skutek żywiołu, pod warunkiem uruchomienia pomocy dla osób poszkodowanych w wyniku żywiołu przez organy administracji rządowej lub samorządowej, w tym:
 - Moduł I – jednorazowe świadczenie na rehabilitację społeczną,
 - Moduł II – jednorazowe świadczenie stanowiące rekompensatę poniesionych strat i/lub pokrycie kosztów przeprowadzenia naprawy dotyczących przedmiotów, urządzeń i zlikwidowanych barier technicznych i barier w komunikowaniu się dofinansowanych wcześniej ze środków PFRON.
- 2) Moduł III i Moduł IV - choroby zakaźne oraz wywołane nimi sytuacje kryzysowe:
 - Moduł III - pomoc finansowa dla osób niepełnosprawnych, które na skutek wystąpienia sytuacji kryzysowych spowodowanych chorobami zakaźnymi utraciły możliwość korzystania z opieki świadczonej w placówce rehabilitacyjnej (dofinansowanie kosztów związanych z zapewnieniem opieki w warunkach domowych),
 - Moduł IV - pomoc finansowa dla samorządów powiatowych, które w związku z wystąpieniem sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi uruchomiły dodatkowe wsparcie dla osób niepełnosprawnych (refundacja 50% poniesionych przez Wnioskodawcę wydatków, z tym że nie więcej niż do wysokości 100 000 zł, przy czym w przypadku świadczenia pomocy psychologicznej dla osób niepełnosprawnych i/lub rodziny osoby z niepełnosprawnością, a także dostarczania osobom niepełnosprawnym leków, produktów żywnościowych oraz innych artykułów pierwszej potrzeby, refundacja może wynieść 100% poniesionych przez Wnioskodawcę wydatków, z tym że nie więcej niż do wysokości 100 000 zł - z zastrzeżeniem, iż refundacja nie dotyczy kosztów administracyjnych i biurowych samorządów powiatowych, związanych z organizacją i uruchomieniem pomocy w ramach Modułu IV, które stanowią wkład powiatów).

W 2020 r. uruchomione zostały wszystkie 4 moduły programu na podstawie zatwierdzonych przez Zarząd PFRON dokumentów wyznaczających kierunki działań programu oraz warunki brzegowe obowiązujące realizatorów programu w poszczególnych modułach.

Wnioski o przyznanie świadczenia składane były w ramach:

- Modułu I i II programu, przez osoby niepełnosprawne do realizatora programu w trybie ciągłym, jednakże nie później niż do dnia 2 grudnia 2020 r.;
- Modułu III – przez osoby niepełnosprawne do realizatora programu w trybie ciągłym, jednakże nie później niż do dnia 16 listopada 2020 r.; Realizator programu (samorząd powiatowy) składał do Oddziału PFRON zapotrzebowanie

na środki PFRON - w trybie ciągłym, jednakże nie później niż do dnia 30 listopada 2020 r.; Uwzględniono możliwość przywracania terminu na złożenie wniosku przez osobę niepełnosprawną do realizatora programu oraz Realizatora do Oddziału PFRON. Udostępniono możliwość składania i procedowania wniosków drogą elektroniczną, w Systemie Obsługi Wsparcia finansowanego ze środków PFRON;

- Modułu IV – do Oddziałów PFRON właściwych terytorialnie ze względu na siedzibę samorządu powiatowego w trybie ciągłym, jednakże nie później niż do dnia 4 grudnia 2020 r..

W ramach Modułu IV refundację w łącznej kwocie: 2 918 758,18 zł uzyskały 63 powiaty.

Ponadto, w ramach środków przeznaczonych na realizację programu w Modułach I, II i III finansowane były wydatki samorządów powiatowych, ponoszone na obsługę programu – do wysokości 2,5% środków przekazanych samorządom powiatowym na realizację programu.

PFRON wypłacił na realizację programu środki w łącznej wysokości: 180 527 524,82 zł.

Projekt „Budowa kompleksowego systemu szkolenia i udostępniania osobom niewidomym psów przewodników oraz zasad jego finansowania”

W 2020 r. projekt był realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER), Działanie 4.1 Innowacje społeczne.

Celem projektu jest stworzenie warunków do podniesienia poziomu integracji społecznej osób z niepełnosprawnością wzr., poprzez opracowanie i przetestowanie kompleksowego systemu służącego zapewnieniu osobom niewidomym w Polsce dostępu do psów przewodników oraz włączenie go do polityk publicznych w obszarze rehabilitacji społecznej osób niewidomych.

W efekcie realizacji projektu wyszkolonych i przekazanych zostanie co najmniej 48 psów.

Okres realizacji projektu od dnia 01.01.2019 r. do dnia 30.09.2023 r.

Łączna wysokość wydatków kwalifikowalnych w projekcie wynosi 12.245.381,50 zł, w tym:

- środki UE: 11 546 170,22 zł,
- środki z budżetu państwa: 699 211,28 zł.

Projekt jest realizowany przez PFRON we współpracy z następującymi partnerami na podstawie umowy partnerskiej z dn. 22.03.2019 r.:

- Polski Związek Niewidomych, Zarząd Główny z siedzibą w Warszawie,
- Fundacja na rzecz Osób Niewidomych LABRADOR PIES PRZEWODNIK z siedzibą w Poznaniu,
- Fundacja „PIES PRZEWODNIK” z siedzibą w Warszawie,
- Fundacja VIS MAIOR z siedzibą w Warszawie,
- uczestnicząca w pierwszym etapie projektu jako partner Fundacja „Psie Serce” z siedzibą w Pile zrezygnowała w październiku 2019 r. z udziału w projekcie.

Działania w 2020 r.:

1. prowadzono szkolenia podstawowe psów w rodzinach zastępczych oraz rozpoczęto szkolenie specjalistyczne u instruktorów. Zakupionych zostało 29 psów;
2. prowadzono sukcesywnie rekrutację wolontariuszy – rodzin zastępczych, pogotowia oraz wolontariuszy wspierających. Prowadzono szkolenia wprowadzające dla wolontariuszy oraz spotkania dla osób zainteresowanych wolontariatem w projekcie;
3. prowadzono działania związane ze szkoleniem psów u wolontariuszy-rodzin zastępczych, w tym spotkania indywidualne oraz grupowe z trenerami zgodnie z zapisami standardów. Po ogłoszeniu stanu epidemii COVID-19 szkolenia miały charakter głównie indywidualny. Na bieżąco przygotowywano raporty miesięczne z postępów w szkoleniu dla każdego psa;
4. zrealizowano szkolenie wstępne teoretyczne aplikantów na trenerów psów przewodników oraz zajęcia praktyczne z orientacji przestrzennej (10 h/os.);
5. prowadzono działania rekrutacyjne na stanowisko fundraising i marketing manager-zatrudniono 2M i 1K. Zrealizowano szkolenie dla fundraiserów oraz przedstawicieli organizacji;
6. Fundraiserzy prowadzą aktywne działania zmierzające do organizacji kampanii zbiórkowych. Realizowane było doradztwo w zakresie opracowywania kampanii fundraisingowej;
7. prowadzono działania rekrutacyjne na stanowisko koordynatora wolontariatu - zatrudniono 3K. Zrealizowano szkolenie z zakresu budowania wolontariatu dla koordynatorów i przedstawicieli organizacji pozarządowych. Udzielane były konsultacje i wsparcie merytoryczne w tworzeniu wolontariatu i jego wdrażaniu w organizacji;
8. wyłoniono wykonawcę na budowę narzędzia do monitorowania psów przewodników, opracowano narzędzie, dokonano odbioru bazy monitorującej. Aplikacja była sukcesywnie uzupełniania danymi od początku szkolenia psów;
9. prowadzono bieżące działania ewaluacyjne, zrealizowano ankiety, pre i post testy wiedzy dla aplikantów oraz opracowano raporty cząstkowe;”
10. przygotowano scenariusze lekcji dla klas I-III i IV-VIII wraz z treściami edukacyjnymi dotyczącymi funkcjonowania i roli psów przewodników;
11. rozpoczęto rekrutację osób chcących otrzymać wyszkolonego psa przewodnika, w tym przeprowadzono spotkania zdalne z zainteresowanymi;
12. przeprowadzono spotkania konsultacyjne dla aplikantów i instruktorów w formie on-line;
13. przygotowano film i spot o psie przewodniku zachęcający do jego posiadania.
W r. 2020 r. zostały poniesione wydatki w kwocie: 1 953 527,27 zł, w tym:
 - wypłacone transze dla Partnerów w łącznej kwocie: 1 609 469,58 zł,
 - wydatki po stronie PFRON w kwocie: 344 057,69 zł.W 2020 r. Fundusz wypłacił środki w łącznej wysokości 1 953 527,27 zł., w tym:
 - środki UE: 1 841 980,78 zł,
 - środki z budżetu państwa: 111 546,49 zł.

Z uwagi na epidemię konieczne było wydłużenie okresu realizacji projektu o 9 miesięcy.

Projekt „Bezpieczne WTZ i rehabilitacja społeczno-zawodowa osób z niepełnosprawnościami”

Projekt w 2020 r. realizowany był w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Działanie 2.8. Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym.

Celem projektu było zapewnienie ochrony zdrowia i życia uczestników zajęć prowadzonych przez WTZ oraz w ramach zadań zleczanych przez PFRON poprzez wsparcie w bezpiecznym funkcjonowaniu w czasie epidemii warsztatów terapii zajęciowej oraz rehabilitacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami realizowanej przez organizacje pozarządowe w ramach zadań zleczanych przez PFRON w trybie art. 36 ustawy o rehabilitacji.

Cel ten został zrealizowany poprzez udzielenie dofinansowania na pokrycie kosztów zakupu środków ochrony osobistej dla personelu zaangażowanego w bezpośrednią pracę z osobami z niepełnosprawnościami oraz środków dezynfekcyjnych i wyposażenia potrzebnego do ich stosowania.

Projekt był realizowany przez Biuro oraz 16 Oddziałów PFRON.

Okres realizacji projektu: od 01 czerwca 2020 r. do 31 marca 2021 r.

Łączna wysokość wydatków kwalifikowalnych w projekcie wynosi: 17 359 006,00 zł, w tym:

- środki UE: 14 630 170,25 zł,
- środki z budżetu państwa: 2 728 835,75 zł.

Działania zrealizowane w ramach realizacji projektu w 2020 r.:

- 1) opracowana została procedura dotycząca realizacji projektu grantowego, określająca: zasady naboru, oceny wniosków, zasady wyboru grantobiorców, powierzenia, rozliczania i zabezpieczenia zwrotu grantów, zasady kontroli i monitoringu powierzonych grantów.
- 2) przeprowadzono pierwszy nabór wniosków w terminie od 11 do 31 sierpnia 2020 r.

W naborze wpłynęło 1.085 wniosków, w tym: 6 złożonych po terminie, 1 złożony na ZAZ, 1 złożony na WTZ finansowany z innych środków niż PFRON;

- 3) przeprowadzono nabór uzupełniający, trwający od 25 września do 5 października 2020r., z uwagi na mniejszą niż zakładano liczbę złożonych wniosków o powierzenie grantów. W trakcie naboru wpłynęło 70 wniosków, w tym 10 które uzyskały negatywną ocenę w pierwszym naborze. Łącznie w obydwóch naborach wpłynęło 1.144 wniosków (nie wliczając wniosku ZAZ), w tym 1 135 zostało pozytywnie ocenionych, 6 negatywnie, 3 wnioskodawców zrezygnowało z udziału w projekcie na etapie oceny;
- 4) podpisano 1.130 umów, w tym: 653 umowy z podmiotami prowadzącymi WTZ (559 podmiotów) i 477 umów dotyczących zadań zleczanych (346 podmiotów). Łącznie umowy zostały zawarte z 819 podmiotami (wg danych systemu Midas).

5 grantobiorców, którzy uzyskali pozytywną ocenę zrezygnowało z zawarcia umowy o powierzenie grantu;

5) wypłacone zostały granty w kwocie: 10 590 663,00 zł.

W r. 2020 r. zostały poniesione wydatki w kwocie: 11 132 212,76 zł.

W 2020 r. Fundusz wypłacił środki w łącznej wysokości: 11 132 212,76 zł., w tym:

- środki UE: 9 384 838,51 zł,
- środki z budżetu państwa: 1 747 374,25 zł.

Projekt „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Projekt w 2020 r. był realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER) 2014 – 2020, Działanie 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych.

Podstawa realizacji projektu: Umowa o partnerstwie z dnia 2 września 2020 r. zawarta pomiędzy Skarbem Państwa – Ministrem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, a Polskim Stowarzyszeniem na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, a Fundacją im. Królowej Polski św. Jadwigi, a PFRON.

Celem głównym projektu jest przygotowanie kompleksowej propozycji wdrożenia do systemu prawnego modyfikacji i nowych instrumentów w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych zapewniających możliwie samodzielne funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w społeczeństwie, w tym podniesienie jakości i efektywności działań realizowanych przez warsztaty terapii zajęciowej oraz wypracowanie, przetestowanie, wdrożenie i upowszechnienie standardu usług asystenckich świadczonych na rzecz osób niepełnosprawnych.

Realizację projektu zaplanowano na okres: od dnia 01.10.2020 r. do dnia 30.06.2023 r.

Całkowity budżet projektu wynosi: 36 254 594,64 zł, w tym:

- środki z budżetu UE: 30 555 372,36 zł,
- środki z budżetu państwa: 5 699 222,28 zł.

W 2020 r., w ramach Zadania nr 1, zgodnie z harmonogramem projektu, PFRON jako partner w projekcie zrealizował następujące działania:

- 1) opracowanie metodologii badania sytuacji WTZ;
- 2) przeprowadzenie, w grudniu 2020 r., badania online WTZ za pomocą udostępnionego respondentom drogą elektroniczną kwestionariusza ankiety (CAWI). Do udziału w badaniu zaproszono wszystkie 720 WTZ działających w Polsce. Uzyskano zwrot 340 wypełnionych ankiet (response rate na poziomie ponad 47 %);
- 3) przeprowadzenie przez PFRON analizy stanu zastanego dotyczącego WTZ (desk research krajowy) oraz (desk research zagraniczny);
- 4) w ramach środków wydatkowanych w projekcie w 2020 r., uzyskano dane z badania WTZ (CAWI), które zostaną wykorzystane do sporządzenia analiz i opracowania raportu końcowego z badania. Uzyskano także dwa opracowania dotyczące desk research rozwiązań zagranicznych oraz krajowych związanych

z funkcjonowaniem WTZ. Wyniki desk research zostaną uwzględnione w raporcie końcowym z badania WTZ, który posłuży do opracowania standardów działania warsztatów terapii zajęciowej.

W 2020 r. Fundusz wypłacił środki w łącznej wysokości: 100 253,02 zł., w tym:

- środki z budżetu UE: 84 493,25 zł,
- środki z budżetu państwa: 15 759,77 zł.

Projekt „Wdrożenie nowego modelu kształcenia specjalistów ds. zarządzania rehabilitacją - jako element systemu kompleksowej rehabilitacji w Polsce”

Projekt realizowany był w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER) -Działanie 4.3 Współpraca ponadnarodowa.

Celem projektu jest opracowanie modelu kształcenia i programu studiów podyplomowych kształtujących kompetencje specjalisty ds. zarządzania rehabilitacją poprzez przygotowanie, realizację i ocenę efektów studiów podyplomowych z zakresu zarządzania rehabilitacją.

Realizację projektu zaplanowano od 1 października 2017 r. do 31 marca 2021 r. Projekt jest realizowany przez PFRON we współpracy z następującymi partnerami:

- Zakładem Ubezpieczeń Społecznych,
- Gdańskim Uniwersytetem Medycznym,
- Uniwersytetem Medycznym w Lublinie,
- Uniwersytetem Warszawskim,
- Uniwersytetem Wrocławskim,
- Deutsche Gesetzliche Unfallversicherung e.V. jako partnerem ponadnarodowym.

Łączna wysokość wydatków kwalifikowalnych w projekcie wynosi: 5 065 550,27 zł, w tym:

- środki POWER na lata 2014-2020 w kwocie: 4 913 583,76 zł,
- łączny wkład własny w kwocie: 151 966,51 zł.

Wszystkie działania były realizowane zgodnie z harmonogramem. Zrealizowano m. in. następujące działania:

- 1) przygotowano raport metodologiczny wraz z narzędziem badawczym w celu przeprowadzenia badania na absolwentach I edycji studiów podyplomowych. Badanie odbywało się ok. 6 m-cy po zakończeniu przez nich studiów. W lutym i marcu trwał proces ankietyzacji studentów. W efekcie udało się pozyskać zwrotnie 106 wypełnionych ankiet. Na podstawie tych danych przygotowano raport z badania wraz z rekomendacjami dla ekspertów co do zmian w modelu kształcenia. Wyniki przekazano do konsultacji DGUV. Następnie opracowano ostateczną wersję modelu kształcenia na studiach podyplomowych;
- 2) kontynuowano realizację studiów podyplomowych dla 121 osób (98K i 23M). Ze względu na COVID-19 od II połowy marca zajęcia realizowane były w formule zdalnej. Wszyscy studenci ukończyli studia podyplomowe w lipcu 2020 r.;
- 3) wykładowcy na bieżąco przygotowywali się do zajęć oraz opracowywali materiały dla studentów. Studenci podczas zajęć korzystali z cateringu, a w

uzasadnionych przypadkach mieli zapewniony nocleg oraz zwrot kosztów dojazdu;

- 4) wśród studentów na bieżąco prowadzona była ocena zajęć i wykładowców. Ze względu na epidemię ewaluacja odbywała się drogą elektroniczną;
- 5) na dwóch Uczelniach – UW i GUMed – odbyło się spotkanie z przedstawicielami DGUV – partnera ponadnarodowego, którzy studentom zaprezentowali zawód rehamenegera. Ponadto studenci mieli możliwość bezpośredniej rozmowy z praktykiem. Spotkanie takie nie zostało przeprowadzone na UW ze względu na stan epidemii;
- 6) opracowano raport podsumowujący wyniki ankiety przeprowadzonej wśród studentów dot. procesu rekrutacji, w którym uczestniczyli. Ponadto oceniono poszczególne moduły kształcenia oraz samych wykładowców;
- 7) w styczniu badaczka efektów kształcenia przeprowadziła badanie wśród słuchaczy i kadr na GUMed oraz w lutym na UW. Na pozostałych Uczelniach ze względu na COVID-19 badanie nie zostało przeprowadzone;
- 8) do MRPiPS złożono wnioski o wpis na listę zawodów/specjalności zawodu „Specjalista ds. zarządzania rehabilitacją”. Wniosek został przekazany do zaopiniowania do MZ i BON. Ostatecznie odmówiono wpisu zawodu na listę. Podjęto działania, aby dokonać wpisu do ZSK;
- 9) opracowano dokumenty, stanowiące uzupełnienie modelu kształcenia. Są to: zbiór dobrych praktyk, raport optymalnego wdrożenia specjalistycznej ścieżki kształcenia oraz instrukcja dot. wdrożenia studiów na uczelni.

W 2020 r. Fundusz wypłacił środki w łącznej wysokości: 1 169 327,68 zł., w tym:

- środki UE: 1 126 364,33 zł,
- środki z budżetu państwa: 42 963,35 zł.

Badanie PFRON pn.: „Problemy osób niepełnosprawnych w zaopatrywaniu się w artykuły pierwszej potrzeby w czasie epidemii”

W zakresie prawa do dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym: na przełomie kwietnia i maja 2020 r. PFRON zrealizował badanie własne o zasięgu ogólnopolskim pn.: „Problemy osób niepełnosprawnych w zaopatrywaniu się w artykuły pierwszej potrzeby w czasie epidemii”.

Celem badania było pozyskanie wiedzy na temat potrzeb osób niepełnosprawnych w zakresie zaopatrywania się w artykuły pierwszej potrzeby oraz sposobów radzenia sobie w realizacji zakupów w trakcie trwania epidemii COVID-19. W badaniu wzięło udział 821 osób niepełnosprawnych, 101 przedstawicieli Jednostek Samorządu Terytorialnego, 412 przedstawicieli gmin, 83 przedstawicieli organizacji pozarządowych (NGO). Badanie zrealizowano z wykorzystaniem metody ankiety internetowej (CAWI). Wyniki badania zostały udostępnione na stronie internetowej PFRON:

<https://www.pfron.org.pl/aktualnosci/szczegoly-aktualnosci/news/raport-z-badania-problemy-osob-niepelnosprawnych-w-zaopatrywaniu-sie-w-artykuly-pierwszej-pot/>

Dofinansowanie przez PFRON projektu badawczego pn. „Adaptacja kulturowa i ocena skuteczności programu PEERS w procesie tworzenia wystandaryzowanych i opartych na dowodach metod rehabilitacji społecznej nastolatków i dorosłych z zaburzeniami ze spektrum autyzmu”

W ramach czwartego otwartego konkursu pt. „Innowacje społeczne i technologiczne w procesie aktywizacji osób niepełnosprawnych” na finansowanie badań, ekspertyz i analiz dotyczących rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w module B, PFRON dofinansował realizację projektu badawczego Stowarzyszenia Innowacji Społecznych „Mary i Max” z siedzibą w Warszawie pn. „Adaptacja kulturowa i ocena skuteczności programu PEERS w procesie tworzenia wystandaryzowanych i opartych na dowodach metod rehabilitacji społecznej nastolatków i dorosłych z zaburzeniami ze spektrum autyzmu.”

Celem projektu jest adaptacja kulturowa do warunków polskich oraz ocena skuteczności treningu umiejętności społecznych PEERS dla nastolatków i dorosłych z zaburzeniami ze spektrum autyzmu jako wystandaryzowanej, opartej na dowodach metody rehabilitacji społecznej. W ramach wyżej wymienionego projektu, w 2020 r. zrekrutowano około 60 uczestników badania oraz przeprowadzono 16 tygodniowy trening umiejętności społecznych PEERS. Zakończenie projektu planowane jest w pierwszej połowie 2021 r.

„Wypracowanie standardów i przeprowadzenie pilotaży w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób o specyficznych potrzebach, z uwzględnieniem możliwości finansowania tych rozwiązań”

W ramach Działania Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym PO WER działania adresowane bezpośrednio lub pośrednio do osób niepełnosprawnych albo mogące mieć pozytywny wpływ na poprawę sytuacji osób niepełnosprawnych jest realizowanych 6 projektów wyłonionych do dofinansowania w ramach konkursu nr POWR.02.08.00-IP.03-00-001/17 „Wypracowanie standardów i przeprowadzenie pilotaży w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób o specyficznych potrzebach, z uwzględnieniem możliwości finansowania tych rozwiązań”.

Projekty obejmują działania zgodne z ideą deinstytucjonalizacji usług, tj. działania zmierzające do przejścia od świadczenia usług w formach instytucjonalnych (stacjonarnych) do usług świadczonych w środowisku lokalnym. Celem konkursu jest wypracowanie takich rozwiązań, które umożliwią osobom starszym, niepełnosprawnym oraz zaburzonym psychicznie „niezależne życie”.

Projekty zakładają sfinansowanie opracowanych rozwiązań, dlatego też standardy usług zostaną przetestowane w mieszkaniach wspomaganym w ramach pilotażu na obszarze samorządowych jednostek organizacyjnych – 30 gmin. Po przeprowadzeniu pilotażu oraz weryfikacji rezultatów z nich wynikających opracowane standardy będą rekomendowane do stosowania.

W 2020 r. trwała realizacja II kamienia milowego polegającego na wdrożeniu opracowanego modelu/standardu na rzecz deinstytucjonalizacji usług na terenie gminnych jednostek samorządu terytorialnego poprzez m.in. finalizację prac remontowych i adaptacyjnych prowadzonych w mieszkaniach wspomaganych zgodnie z wypracowanym standardem, kwalifikowanie pracowników do mieszkań wspomaganych, przeprowadzanie szkoleń tematycznych dla kadry zatrudnionej w mieszkaniach wspomaganych.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r., funkcjonowały 22 mieszkania dla 106 osób.

Usługi indywidualnego transportu door-to-door oraz poprawa dostępności architektonicznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych”

Projekt pozakonkursowy realizowany jest w ramach Działania 2.8 Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

Umowa o dofinansowanie projektu na kwotę 53 749 996,82 zł została podpisana w dniu 7 sierpnia 2019 r.

Celem głównym projektu jest ułatwienie integracji społeczno-zawodowej osób z potrzebami wsparcia w zakresie mobilności poprzez zapewnienie przez jednostki samorządu terytorialnego usług indywidualnego transportu door-to-door oraz poprawę dostępności wielorodzinnych budynków mieszkalnych.

Okres realizacji projektu: 01.08.2019 - 31.05.2023.

W 2020 r. przygotowano i przeprowadzono konkurs grantowy o przyznanie dofinansowania dla jednostek samorządu terytorialnego.

W grudniu 2020 r. podpisano 68 umów oraz wypłacono zaliczki w łącznej wysokości 21 264 342,57 PLN.

Realizacja poszczególnych usług transportu door-to-door oraz wprowadzenie usprawnień będą prowadzone zgodnie z harmonogramami realizacji wniosków grantowych.

Działania w jednostkach penitencjarnych

Osoby z niepełnosprawnościami mogą korzystać z oferty realizowanej na terenie jednostek organizacyjnych. W 2020 r. funkcjonowało 71 porozumień zawartych przez dyrektorów zakładów karnych i aresztów śledczych z podmiotami zewnętrznymi, które zakresem obejmowały pomoc osadzonym z niepełnosprawnościami.

Zakłady karne i areszty śledcze obejmują osadzonych znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, m.in. z uwagi na stan zdrowia, ograniczenia wynikające z niepełnosprawności, bezdomność, trudności w znalezieniu zatrudnienia po zwolnieniu, programem przygotowania do wolności, o którym mowa w art. 164 § 1 Kkw . W 2020 r. ww. pomocą objęto 85 osadzonych z niepełnosprawnościami.

W przypadku pobytu osadzonych niewidomych na terenie jednostek organizacyjnych SW istnieje możliwość wypożyczenia maszyny do pisania Braille'em.

Służba Więzienna dysponuje trzema maszynami z materiałami do pisania w Aresztach Śledczych w Gdańsku, Krakowie i Krasnymstawie.

W celu właściwego postępowania z osobami niepełnosprawnymi funkcjonariusze i pracownicy (w szczególności pełniący służbę w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi) stale poszerzają swoją wiedzę w trakcie różnorodnych szkoleń w zakresie rozumienia deficytów osadzonych z różnymi typami niepełnosprawności i sposobów ich przewycięzania. W 2020 r. przeszkolono 7201 funkcjonariuszy wszystkich pionów Służby Więziennej.

Skazanym i tymczasowo aresztowanym niepełnosprawnym fizycznie, których stan zdrowia lekarz ocenił jako uniemożliwiający samodzielne funkcjonowanie oraz wymagającym opieki i pomocy innych osób, zapewniano pomoc innych osadzonych posiadających odpowiednie kwalifikacje, zatrudnionych jako opiekunowie osób niepełnosprawnych. W tym celu w 2020 r. zrealizowano szkolenia zawodowe skazanych pod nazwą „Opiekun osoby starszej lub niepełnosprawnej”. W ramach ww. działań uczestniczyło 526 osadzonych. Szkolenia realizowano zarówno z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości, jak i Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

Badania Głównego Urzędu Statystycznego

Badanie 1.04.07 Jednostki reintegracji społeczno-zawodowej: centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej. Celem badania jest dostarczenie informacji o liczbie i potencjale jednostek reintegracyjnych oraz o podmiotach je prowadzących. Badanie zawiera informacje m.in. o:

- liczbie zakładów aktywności zawodowej, liczbie zatrudnionych tam osób, w tym z orzeczeniem o niepełnosprawności w podziale na stopień niepełnosprawności (umiarkowany i znaczny);
- liczbie warsztatów terapii zajęciowej; liczbie uczestników zajęć (w ciągu r.); kosztach działalności w tym środków z PFRON.

Prace legislacyjne Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej

Wkład do ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1842, z późn. zm.) oraz do nowelizacji ustawy

Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych uczestniczyło w pracach legislacyjnych nad ustawą z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 1842, z późn. zm.) oraz nad kilkoma jej nowelizacjami, będąc projektodawcą

przepisów dotyczących osób niepełnosprawnych oraz pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne.

W ramach regulacji przygotowanych przez Biuro Pełnomocnika i wprowadzonych do ww. ustawy zagwarantowano kontynuację finansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych warsztatów terapii zajęciowej, pomimo zawieszenia działalności lub przestoju działalności.

Dodatkowo zapewniono warsztatom terapii zajęciowej, po wznowieniu przez nich działalności, finansowanie ze środków PFRON w pełnej wysokości, również w przypadku zmniejszonej liczby uczestników warsztatu (spowodowanej pandemią), biorących udział w zajęciach,

Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 października 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warsztatów terapii zajęciowej (Dz. U. poz. 1877)

Rozporządzenie rozszerza katalog kosztów działalności warsztatu terapii zajęciowej finansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych o wpłaty do Pracowniczych Planów Kapitałowych od wynagrodzeń pracowników warsztatu. Propozycja dotyczy możliwości finansowania zarówno wpłaty podstawowej, jak i dodatkowej.

Ponadto katalog kosztów działalności warsztatu został rozszerzony o możliwość finansowania składek na Fundusz Solidarnościowy.

Rozporządzenie wprowadza przepis umożliwiający także zatrudnienie psychologa na umowę inną niż umowa o pracę oraz wprowadza przepis epizodyczny, związany ze stanem epidemii ogłoszonym z powodu COVID-19, dotyczący zachowania dofinansowania ze środków PFRON pomimo zmniejszonego wymiaru zajęć w warsztacie oraz reguluje zagadnienie dotyczące nieobecności uczestników warsztatu.

Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 października 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zakładów aktywności zawodowej (Dz. U. poz. 1921)

Rozporządzenie rozszerza katalog kosztów działania zakładu aktywności zawodowej finansowanych ze środków PFRON o wpłaty do PPK od wynagrodzeń pracowników zakładu. Propozycja dotyczy możliwości finansowania zarówno wpłaty podstawowej, jak i dodatkowej. Ponadto w związku z wątpliwościami interpretacyjnymi rozporządzenie precyzuje zasady dotyczące finansowania ze środków PFRON poszczególnych składników wynagrodzenia pracowników zakładów aktywności zawodowej, w tym składek na Fundusz Solidarnościowy.

Została również dodana możliwość finansowania ze środków PFRON dodatku do stażu pracy liczonego od wynagrodzenia osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności.

W rozporządzeniu rozszerzono katalog dotyczący środków, z jakich tworzony jest zakładowy fundusz aktywności oraz katalog kosztów możliwych do poniesienia z jego środków.

Rozszerzony został również katalog wydatków zakładowego funduszu aktywności o koszty świadczenia pomocy opiekuna w rekreacji i uczestnictwie w życiu kulturalnym osoby niepełnosprawnej, pobytu w określonych placówkach (np. szpitalach, sanatoriach) oraz kosztów przejazdu do tych placówek.

Dopuszczono również możliwość tworzenia zakładowego funduszu aktywności z odsetek od środków zgromadzonych na rachunku zakładowego funduszu aktywności.

4. NAUKI W SZKOŁACH WSPÓLNIE ZE SWYMI PEŁNOSPRAWNYMI RÓWIEŚNIKAMI, JAK RÓWNIEŻ DO KORZYSTANIA ZE SZKOLNICTWA SPECJALNEGO LUB EDUKACJI INDYWIDUALNEJ

Szkolnictwo wyższe

W obszarze szkolnictwa wyższego od 2011 r. funkcjonują rozwiązania prawne, zgodnie z którymi uczelnie są zobowiązane do stwarzania osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia i prowadzenia działalności naukowej. Przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 i 619), zwanej dalej Prawem o szkolnictwie wyższym i nauce, określają wprost, że jest to jedno z podstawowych zadań każdej uczelni. Ponadto w ustawie utrzymano zobowiązanie uczelni do stwarzania osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie przyjmowania na studia w uczelni w celu kształcenia.

Z kolei, przepis obowiązujący do 13 maja 2020 r. zawarty w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz. U. z 2021 r. poz. 661) wskazuje, że w uzasadnionych przypadkach egzaminy kończące określone zajęcia, za zgodą rektora, mogą odbywać się poza siedzibą uczelni lub poza jej filią z wykorzystaniem technologii informatycznych zapewniających kontrolę przebiegu egzaminu, którego adresatami byli głównie studenci, którzy mieli ograniczoną możliwość uczestniczenia we wszystkich zajęciach odbywających się stacjonarnie w uczelni, w tym przede wszystkim osoby z niepełnosprawnościami został zaimplementowany do Prawa o szkolnictwie wyższym. Obecnie przepis wskazuje, że uczelnie mogą organizować weryfikację osiągniętych przez studentów efektów uczenia się określonych w programie studiów, w szczególności przeprowadzać zaliczenia i egzaminy kończące określone zajęcia, poza siedzibą uczelni lub poza jej filią przy użyciu środków komunikacji elektronicznej (art. 76a).

Wszyscy studenci mają równe prawa i takie same obowiązki – stąd brak szczegółowych regulacji w tym zakresie dla osób z niepełnosprawnościami w Prawie o szkolnictwie wyższym. Jeśli prawa studenta nie wynikają wprost z przepisów ustawy, to są one określone w aktach wewnętrznych w ramach posiadanej przez uczelnię autonomii, w tym przede wszystkim – w regulaminie studiów. Uczelnie w swoich regulaminach studiów zapisują szereg rozwiązań, dostosowując w ten sposób proces dydaktyczny do potrzeb studentów, będących osobami z niepełnosprawnościami.

Do rozwiązań najczęściej występujących w regulaminach studiów zaliczyć można:

- powołania pełnomocników lub biur ds. studentów będących osobami z niepełnosprawnościami,
- przepisy przewidujące prawo osób z niepełnosprawnościami do studiowania w ramach indywidualnej organizacji studiów,

- szczegółowe regulacje dotyczące prawa studenta niepełnosprawnego do: szczególnych warunków uczestnictwa w zajęciach, pierwszeństwa w zapisach na zajęcia i w wyborze grup zajęciowych, używania na zajęciach środków wspomagających proces kształcenia, np. urządzeń rejestrujących, indywidualnych konsultacji lub terminów zajęć, możliwości korzystania z pomocy osób trzecich, np. tłumaczy języka migowego,
- szczegółowe regulacje odnoszące się do egzaminów i zaliczeń, przewidujące prawo do: wydłużenia czasu trwania egzaminów, zmiany formy egzaminu, przesunięcia terminu egzaminu, korzystania z pomocy osób trzecich, materiałów w indywidualnych formach zapisu (alfabet Braille'a, zapis audio), zaliczeń w formie niestacjonarnej,
- przepisy przewidujące prawo do indywidualnej opieki wybranego nauczyciela akademickiego/opiekuna,
- przepisy przewidujące prawo do stosownej pomocy w pozyskiwaniu materiałów dydaktycznych i sprzętu niezbędnego do studiowania.

Ważnym instrumentem finansowym, określonym w Prawie o szkolnictwie wyższym, który ma na celu wspieranie osób niepełnosprawnych w procesie kształcenia jest przyznawanie stypendiów dla osób niepełnosprawnych w ramach systemu bezzwrotnych świadczeń stypendialnych dla studentów. Stypendium to ma charakter powszechny, co oznacza, że jedynym warunkiem ubiegania się o to świadczenie jest niepełnosprawność potwierdzona orzeczeniem właściwego organu. Stypendium dla niepełnosprawnych studentów przyznawane jest niezależnie od: kryterium dochodowego, typu uczelni, formy studiów oraz poziomu kształcenia. Wysokość tego świadczenia jest ustalana w uczelni, w której osoby niepełnosprawne odbywają studia. Ustawa wprowadziła również możliwość otrzymania stypendium dla osób niepełnosprawnych na kolejnym kierunku studiów przez osoby, których niepełnosprawność powstała w trakcie studiów lub po uzyskaniu tytułu zawodowego (dotychczas stypendium przysługiwało na jednym kierunku studiów pierwszego i drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich).

Równocześnie z tym stypendium, osoby niepełnosprawne mogą otrzymywać także pozostałe świadczenia – związane z trudną sytuacją materialną lub dobrymi wynikami w nauce lub osiągnięciami naukowymi, artystycznymi lub sportowymi (stypendium socjalne, stypendium rektora i zapomogę). Niepełnosprawni studenci mają ponadto możliwość ubiegania się o stypendium ministra, które jest przyznawane za znaczące osiągnięcia uzyskane podczas studiów.

Prawo do otrzymywania świadczeń, w tym stypendium dla osób niepełnosprawnych, przysługuje do 2023 roku również osobom niepełnosprawnym, które podjęły studia doktoranckie w uczelniach i jednostkach naukowych na zasadach obowiązujących przed utworzeniem szkół doktorskich, tj. przed 1 października 2019 r. Natomiast niepełnosprawnym doktorantom podejmującym studia w szkołach doktorskich po 30 września 2019 r. przysługuje stypendium doktoranckie w wysokości zwiększonej o 30%.

W semestrze letnim roku akademickiego 2019/2020, w okresie obowiązywania największych ograniczeń w funkcjonowaniu pracodawców oraz przemieszczaniu się w

związku z wprowadzeniem w kraju stanu epidemii, wydłużono studentom okres wsparcia finansowego – poprzez zniesienie w tym semestrze w zakresie stypendium socjalnego, stypendium dla osób niepełnosprawnych i zapomogi, reguły zgodnie z którą świadczenia te przysługują przez okres nieprzekraczający 6 lat.

Ponadto wprowadzono szczególne rozwiązania prawne, zgodnie z którymi w okresie zawieszenia lub ograniczenia funkcjonowania uczelni nie obowiązuje limit dwóch zapomóg w r. akademickim, co oznacza, że student, również niepełnosprawny, może złożyć w uczelni wnioski o zapomogę za każdym razem, kiedy jego sytuacja życiowa uległa pogorszeniu

Niepełnosprawni studenci oraz doktoranci mają także prawo do ubiegania się o wsparcie finansowe w formie kredytów studenckich. Są one udzielane na bardzo korzystnych (preferencyjnych) warunkach, a ponadto istnieje np. możliwość umorzenia części udzielonej kwoty kredytu, w przypadku najlepszych absolwentów studiów.

W polskim systemie szkolnictwa wyższego i nauki przewidziane są dla studentów oraz doktorantów, w tym także będących osobami niepełnosprawnymi, również świadczenia o charakterze niepieniężnym, tj. możliwość zakwaterowania w domu studenckim oraz korzystania z wyżywienia w stołówce studenckiej.

Kształcenie dzieci i młodzieży

Ministerstwo Edukacji i Nauki stwarza warunki organizacyjno-prawne do kształcenia, wychowania i opieki pedagogicznej wszystkim dzieciom i młodzieży, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a więc również dzieciom i młodzieży z różnymi rodzajami niepełnosprawności, w przedszkolach, innych formach wychowania przedszkolnego, szkołach wszystkich typów i rodzajów: ogólnodostępnych, integracyjnych lub specjalnych, a także w placówkach systemu oświaty.

Kwestie związane z kształceniem dzieci i młodzieży niepełnosprawnych pozostają w obszarze szczególnego zainteresowania Ministerstwa Edukacji i Nauki. Na bieżąco prowadzone są prace nad zmianami i opracowywaniem rozwiązań legislacyjno-organizacyjnych, w celu zapewnienia uczniom niepełnosprawnym odpowiednich, do ich potrzeb, warunków kształcenia.

Zgodnie z przepisem art. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082), zwanej dalej Prawem oświatowym, system oświaty zapewnia w szczególności:

- 1) dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej;
- 2) możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną, niedostosowaną społecznie i zagrożoną niedostosowaniem społecznym, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami;
- 3) opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi przez umożliwienie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych.

Organizacja kształcenia specjalnego została uregulowana m.in. w przepisach:

- 1) Prawa oświatowego;
- 2) ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 60, 949, 2203 i 2245 oraz z 2019 r. poz. 1287). oraz rozporządzeń wykonawczych do ww. ustawy - Prawo oświatowe.

Prace legislacyjne

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 marca 2017 r. *w sprawie oddziałów i szkół sportowych oraz oddziałów i szkół mistrzostwa sportowego* (Dz. U. z 2020 r. poz. 2138).

Zgodnie z § 6 ust. 2 ww. rozporządzenia, program szkolenia sportowego realizowany w oddziałach i szkołach sportowych (mistrzostwa sportowego), w przypadku szkolenia sportowego osób niepełnosprawnych opracowuje polski związek sportowy działający w sporcie osób niepełnosprawnych lub ogólnopolskie stowarzyszenie działające w tym sporcie. Program szkolenia jest opracowywany przez ww. podmiot zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia i przekazywany do zatwierdzenia ministrowi właściwemu do spraw kultury fizycznej w terminie do dnia 30 czerwca r. szkolnego poprzedzającego rok szkolny, w którym ma się rozpocząć realizowanie szkolenia sportowego w danym sporcie. Wprowadzona zmiana umożliwia realizację szkolenia sportowego przez zainteresowane nim osoby niepełnosprawne – spełnia oczekiwania niepełnosprawnych dzieci i młodzieży w tym zakresie.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 października 2019 r. *w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego podręczników* (Dz. U. poz. 2013).

Zgodnie z art. 22ao ust. 3 pkt 6a ustawy z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1327 oraz z 2021 r. poz. 4 i 1237), podręczniki w postaci papierowej dopuszczone do użytku szkolnego na wniosek złożony począwszy od 1 stycznia 2021 r. muszą posiadać cyfrowe odzwierciedlenie zamieszczone na informatycznym nośniku danych lub w Internecie. W ten sposób uczniowie mogą korzystać nie tylko z podręcznika tradycyjnego, ale również z jego cyfrowej wersji.

W przypadku podręczników w postaci elektronicznej, rozporządzenie wprowadziło zmianę w zakresie odesłania do przepisów określających normę dostosowania plików do potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Zgodnie z przepisem art. 22ao ust. 3 pkt 6 ww. ustawy o systemie oświaty, podręcznik w postaci elektronicznej powinien być opracowany w sposób pozwalający na zastosowanie rozwiązań umożliwiających odczyt przez uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności. W rozporządzeniu wskazano warunek spełniania przez podręcznik w postaci elektronicznej wymagań dostępności cyfrowej określonych w wytycznych dla dostępności treści internetowych 2.1 stosowanych dla stron internetowych i aplikacji mobilnych w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych, stanowiących załącznik do ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o

dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. poz. 848), które uwzględniają wersję WCAG 2.1 ogłoszoną w 2018 r.

Mając na względzie konieczność tworzenia podręczników przystępnych dla ucznia, na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji i Nauki zostały zamieszczone wytyczne edytorskie i językowe oraz wytyczne do uniwersalnego projektowania graficznego podręczników, opracowane we współpracy Ministerstwa Edukacji Narodowej z wydawcami podręczników oraz ze specjalistami zajmującymi się dostosowaniem podręczników do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów z niepełnosprawnościami.

Wytyczne do uniwersalnego projektowania graficznego podręczników uwzględniają specyfikę różnych przedmiotów i metod dydaktycznych stosowanych na różnych etapach nauczania przy jednoczesnym zachowaniu indywidualnego charakteru projektu graficznego każdego podręcznika. Wytyczne te – usystematyzowane w obszarach: struktura podręcznika, tekst, kolor i grafika – są rozwinięciem kryterium poprawności szaty graficznej, którą oceniają rzeczoznawcy ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Wytyczne edytorskie i językowe do opracowania podręczników stworzono na podstawie publikacji „Kryteria oceny podręcznika szkolnego w aspekcie językowym. Przewodnik dla rzeczoznawców wraz ze wzorami opinii” opracowanie: K. Gąsiorek, A. Hącia, K. Kłosińska, D. Krzyżyk, J. Nocoń, H. Synowiec. Wytyczne te – usystematyzowane w obszarach: segmentacja podręcznika, komponent informacyjny, komponent zadaniowy, komponent ikonoczno-edytorski, komunikatywność tekstu, poprawność językowa i stylowa – są rozwinięciem kryterium poprawności językowej podręcznika, która podlega ocenie rzeczoznawców.

Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 września 2020 r.:

- *zmieniające rozporządzenie w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży* (Dz. U. poz. 1537),
- *zmieniające rozporządzenie w sprawie indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży* [(Dz. U. poz. 1538) – *dotyczy uczniów klas dotychczasowej szkoły ponadgimnazjalnej objętych indywidualnym nauczaniem*].

W związku z trwającym od r. 2020 r. na terytorium RP stanem epidemii Minister Edukacji Narodowej wprowadził ułatwienia w funkcjonowaniu szkół w zakresie m.in. organizowania indywidualnego nauczania, którym obejmowani mogą być również uczniowie z niepełnosprawnościami posiadający jednocześnie orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania wydane ze względu na stan zdrowia uniemożliwiający albo znacznie utrudniający uczęszczanie do szkoły.

Znowelizowane przepisy prawa oświatowego umożliwiają w bieżącym r. szkolnym 2020-2021 dyrektorom szkół zorganizowanie uczniom posiadającym orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, w sposób bezpieczny mimo pandemii, wszystkich zajęć edukacyjnych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość w wymiarze wskazanym w ww. przepisach prawa lub

zorganizowanie tych zajęć w wersji mieszanej: częściowo w bezpośrednim kontakcie z nauczycielem i częściowo w inny sposób np. z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Dyrektorzy szkół mogą wprowadzać taką organizację zajęć wyłącznie na wniosek rodziców dziecka lub ucznia. Jednocześnie, zajęcia indywidualnego nauczania mogą być prowadzone również w dotychczasowy sposób, tj. w bezpośrednim i indywidualnym kontakcie ucznia z nauczycielem.

Realizacja zadań ustawowych, z wyszczególnieniem rodzaju i zakresu poszczególnych zadań oraz adresatów i środków wydatkowanych na ich realizację

W systemie oświaty, dzieckiem niepełnosprawnym jest dziecko posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej, ze względu na jeden z rodzajów niepełnosprawności określony w przepisach § 1 pkt 1 rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej:

- z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1309),
- z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1113 oraz z 2017 r. poz. 1652).

Diagnozy potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dziecka niepełnosprawnego dokonują specjaliści w poradni psychologiczno-pedagogicznej, zgodnie z przepisami § 15 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. poz. 199 oraz z 2017 r. poz. 1647), którzy wskazując w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego zalecane formy kształcenia, wspierają rodziców w wyborze przedszkola, szkoły lub placówki najbardziej odpowiedniej dla ich dziecka.

Natomiast decyzję o wyborze formy i miejsca kształcenia podejmują rodzice (prawni opiekunowie) dziecka, którzy zgodnie z art. 48 ust. 1 Konstytucji RP mają wyłączne prawo do decydowania o swoim dziecku, o ile prawo to nie zostanie im ograniczone lub nie zostaną go pozbawieni.

Wczesne wspomaganie rozwoju dzieci

Wczesne wspomaganie rozwoju dzieci organizuje się od chwili wykrycia niepełnosprawności do rozpoczęcia nauki w szkole, na podstawie opinii wydanej przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w

tym publicznej poradni specjalistycznej, zgodnie z art. 127 ust 10 ww. ustawy Prawo oświatowe.

Zespoły wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci mogą być tworzone w publicznych i niepublicznych: przedszkolach i szkołach podstawowych, w tym specjalnych, innych formach wychowania przedszkolnego, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodkach wychowawczych, ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych oraz poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradniach specjalistycznych, zgodnie z art. 127 ust. 5 ww. ustawy Prawo oświatowe, które dysponują środkami dydaktycznymi i sprzętem, niezbędnym do prowadzenia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. Organizację pracy tych zespołów określają przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci (Dz. U. poz. 1635).

Zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka organizowane są przez jeden zespół działający w jednostce systemu oświaty. Przepisy uwzględniają możliwość realizacji zajęć wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w kilku zespołach na podstawie porozumienia, zgodnie z art. 127 ust. 8 i 9 ww. ustawy Prawo oświatowe. Porozumienie określa m.in. podmiot zobowiązany do przekazywania do SIO danych o zajęciach wczesnego wspomaganie organizowanych dla tego dziecka, zgodnie z przepisami o systemie informacji oświatowej.

Na realizację zajęć wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci przekazywane są środki finansowe z budżetu państwa w ramach części oświatowej subwencji ogólnej. W 2020 r. naliczono kwotę w wysokości 285 264 893 zł.

Zajęciami wczesnego wspomaganie rozwoju było objętych 58 650 dzieci, w tym w największej liczbie w poradniach psychologiczno-pedagogicznych – 19 068 (co stanowiło 32,5 % ogółu), następnie w przedszkolach – 18 125 (31%), w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych – 7 155 (12,2%), w szkołach podstawowych – 5 251 (9%), w ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych – 3 722 (6%), w punkcie przedszkolnym – 2 694 (4,6%), w poradniach specjalistycznych – 2 572 (4,4%), w specjalnych ośrodkach wychowawczych – 57 (0,1%). W najmniejszej liczbie – tylko 6 dzieci (0,01%) objęto zajęciami wczesnego wspomaganie rozwoju w zespołach wychowania przedszkolnego.

Szczegółowe dane dotyczące wieku dzieci i typu jednostki organizacyjnej realizującej zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka zawarte zostały w załączniku nr 3 w tabeli nr 1.

Program „Za życiem”

W 2020 r. kontynuowano realizację Programu „Za życiem” określonego załącznikiem do uchwały Nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. (M.P. poz. 1250) oraz zgodnie z przepisami art. 90v ust. 4 ww. ustawy o systemie oświaty i rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 5 września 2017 r. w sprawie szczegółowych zadań wiodących ośrodków koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczych (Dz. U. poz. 1712). W ramach Programu wprowadzono dodatkowe

wsparcie w formie zajęć wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, którym obejmowane są dzieci niepełnosprawne, a także dzieci zagrożone niepełnosprawnością. Włączenie do systemu wsparcia dzieci zagrożonych niepełnosprawnością prowadzi do skrócenia czasu oczekiwania na specjalistyczną pomoc, a w niektórych wypadkach daje dziecku jedyną możliwość skorzystania z takiego wsparcia.

Starosta wskazuje publiczne przedszkole, inną formę wychowania przedszkolnego, szkołę podstawową, w tym specjalną, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy albo poradnię psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnię specjalistyczną spełniającą warunki określone w przepisach ww. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci (Dz. U. poz. 1635), które w danym powiecie pełnią funkcję wiodącego ośrodka koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczego.

Rodziny korzystają ze wsparcia szkół i placówek dobrze przygotowanych do realizacji tego zadania, szczególnie specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, które bardzo często wyposażone są w nowoczesne zaplecza, w tym: sale integracji sensorycznej, sale poznawania świata, specjalistyczne gabinety pedagogiczne, psychologiczne czy logopedyczne.

Zadanie 1.5. Priorytet I Programu

Wsparcie dla kobiet w ciąży i ich rodzin - przygotowanie i utrzymanie miejsca w bursach lub internatach dla uczennic w ciąży, w formie odrębnego, jednoosobowego pokoju, w którym zapewnione zostaną maksymalnie komfortowe warunki pobytu uczennicy do czasu urodzenia dziecka.

Zadanie było realizowane na podstawie porozumień podpisanych w 2017 r. Na realizację zadania uruchomiono środki w wysokości – 65 700 zł, które przeznaczono na utrzymanie 219 miejsc.

Samorządy wydatkowały kwotę 58 633,53 zł, natomiast kwota 7 066,47 zł została zwrócona: 6 samorządów zwróciło 100% dotacji (dotyczyło to utrzymania 20 miejsc) – wskazując na brak konieczności ponoszenia dodatkowych kosztów, ze względu na brak uczennic w ciąży.

Przekazane środki zostały wykorzystane na drobne remonty lub uzupełnienie wyposażenia. W niektórych samorządach wydatkowana dotacja pokrywała część kosztów ogólnego utrzymania wszystkich pokoi w internacie czy bursie.

W 2020 r. wykazano 3 uczennice w ciąży, które skorzystały z możliwości przebywania w wyodrębnionych na ten cel pokojach.

Zadanie 2.4. Priorytet II Programu

Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka i jego rodziny - zapewnienie realizacji zadań wiodącego ośrodka koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczego na obszarze powiatu oraz doposażenie placówki pełniącej funkcję tego ośrodka

W 2020 r. realizacja zadania 2.4 Programu prowadzona była przez 306 jednostki samorządu terytorialnego. Z informacji zawartych w sprawozdaniach merytorycznych z realizacji zadania wynika, że:

- 1) pomocą objęto 18 391 dzieci od narodzin do rozpoczęcia nauki w szkolne (w przypadku 29 samorządów w sprawozdaniach nie podano liczby dzieci, 4 samorzady mimo przekazanych środków zwróciły 100% przekazanej dotacji);
- 2) łącznie przeprowadzono 760 915 godzin różnych zajęć, w tym dla 362 146,75 godzin wskazano ich rodzaj:
 - logopedyczne, w tym prowadzone przez neurologopedów – 86 971,50 godzin,
 - pedagogiczne, w tym surdo-, oligofreno- i tyflo- pedagogiczne – 70 281,75 godzin,
 - rehabilitacji ruchowej, w tym fizjoterapii, zajęć metodą Voity oraz NDT-Bobath – 75 557,50 godzin,
 - integracji sensorycznej – 47 834,00 godzin,
 - psychologiczne – 24 703,25 godzin,
 - terapii ręki - 3 472,50 godzin,
 - EEG BFB – 3 211,00 godzin,
 - konsultacji lekarskich - 1 479,50 godzin,
 - logorytmiki – 1120,5 godziny,
 - innych zajęć rozwojowych (w tym dogoterapii, hipoterapii, zajęć TUS, treningu behawioralnego, zajęć z artterapii, zajęć metodą Tomatisa, zajęć terapii taktylnej, zajęć terapii czaszkowo-krzyżowej, muzykoterapii, zajęć metodą „Dobrego startu”, zajęć metodą Carolone Sutton oraz konsultacji dla rodziców) – 47 515,25 godzin
 - w przypadku 398 768,25 godzin nie udało się ustalić szczegółowego zakresu działań, w rozbiciu na poszczególne rodzaje terapii, bowiem
 - w sprawozdaniach wskazano rodzaj prowadzonej terapii, bez liczby godzin.

W 2020 r. liczba wypracowanych godzin zajęć zwiększyła się o 60 912 w porównaniu do r. 2019 r., w którym zrealizowano 700 003 godziny.

Ze środków przewidzianych na realizację zadania 2.4. Ministerstwo Edukacji Narodowej przekazało do samorządów kwotę: 72 876 250 zł.

Zgodnie z przekazanymi sprawozdaniami finansowymi samorzady wydatkowały 45 253 318,61 zł, zwracając do budżetu środki w wysokości 27 622 931,39 zł.

Należy podkreślić, że :

- 25 samorzady wydatkowały środki na poziomie 100% przekazanej dotacji – wydając 3 096 200 zł,
- 108 samorzady wydatkowały środki na poziomie od 99,99% do 90% przekazanej dotacji - wydając 15 179 100 zł,
- 22 samorzady wydatkowały środki na poziomie od 89,99% do 80% przekazanej dotacji - wydając 2 928 600 zł,
- 80 samorządów wydatkowało środki na poziomie od 79,99% do 50% przekazanej dotacji - wydając 15 972 700 zł,

- 67 samorządów wydatkowało środki na poziomie do 49,99% przekazanej dotacji – wydając 8 076 700 zł.

Natomiast, 4 samorzady zwróciły 100% dotacji w ogólnej wysokości 717 000 zł.

Ministerstwo Edukacji i Nauki podkreśla, że rok 2020 był szczególnie trudny w realizacji działania 2.4., w którym w kluczowych momentach (początek r., czy okres powakacyjny) następowały długie przerwy w jego realizacji. Mimo wskazanych utrudnień w 2020 r. wydatkowano kwotę 45 253 300 zł, czyli o 4 159 900 zł więcej niż w 2019 r. w którym wydatkowano kwotę 41 093 400 zł.

Wychowanie przedszkolne

Jednym z głównych zamierzeń Ministerstwa Edukacji i Nauki jest zwiększenie dostępności wysokiej jakości edukacji przedszkolnej dla dzieci w wieku od 3. r. życia do rozpoczęcia nauki w szkolne.

Koncepcja upowszechnienia wychowania przedszkolnego ma charakter systemowy. Wdrażane przez Ministerstwo Edukacji i Nauki rozwiązanie obejmuje:

- 1) rozwój sieci placówek wychowania przedszkolnego i udostępnienie różnych form wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku przedszkolnym;
- 2) wsparcie pedagogiczne oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów dla rodziców wychowujących małe dzieci;
- 3) zapewnienie pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalistycznej mającej na celu wspieranie rozwoju i edukacji dzieci, wyrównywanie opóźnień i dysharmonii rozwojowych oraz terapię zaburzeń;
- 4) wsparcie finansowe z budżetu państwa dla samorządów, w celu szybszego zaspokajania potrzeb w zakresie edukacji przedszkolnej;
- 5) tworzenie ram prawnych gwarantujących dostęp do wysokiej jakości, przystępnej cenowo edukacji przedszkolnej;
- 6) zapewnienie wszystkim dzieciom w wieku 3-5 lat możliwości korzystania z edukacji przedszkolnej.

Każde dziecko korzystające z edukacji przedszkolnej w publicznych placówkach wychowania przedszkolnego ma ustawowo zagwarantowane co najmniej 5 godzin bezpłatnej edukacji dziennie (minimum 25 godzin tygodniowo).

Wprowadzenie subwencionowania dzieci 6-letnich korzystających z wychowania przedszkolnego spowodowało, że rodzice dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego objętych subwencionowaniem z budżetu państwa nie ponoszą już żadnych opłat, poza opłatami za wyżywienie. W ten sposób dzieci objęte obowiązkiem rocznego przygotowania przedszkolnego mają zapewnioną bezpłatną edukację.

Upowszechnianiu wychowania przedszkolnego dla dzieci niepełnosprawnych służy finansowanie kształcenia specjalnego tych dzieci ze środków budżetu państwa, w ramach części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego. Gminy, jako organy prowadzące lub dotujące uzyskują środki finansowe pozwalające na zapewnienie dzieciom niepełnosprawnym wychowania przedszkolnego najbliżej ich miejsca zamieszkania, pozwalającego na przygotowanie

ich, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz możliwościami psychofizycznymi, do rozpoczęcia nauki w szkole.

W 2020 r. wychowaniem przedszkolnym w placówkach wychowania przedszkolnego objętych było 1 420 353 dzieci w wieku od 2,5 r. do 7 lat i powyżej.

W zależności od miejsca realizacji wychowania przedszkolnego było to:

- 1) w przedszkolach – 1 150 633 dzieci (co stanowiło 81% ogółu);
- 2) w oddziałach przedszkolnych funkcjonujących w szkołach podstawowych – 240 705 dzieci (17%);
- 3) w punktach przedszkolnych – 27 984 dzieci (2%);
- 4) w zespołach wychowania przedszkolnego – 1 031 dzieci (0,07%).

Szczegółowy wykaz placówek wychowania przedszkolnego według wieku dzieci, z podziałem na wieś i miasto zostały zawarte w załączniku nr 3 w tabeli nr 2.

W placówkach wychowania przedszkolnego było 42 345 dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność, co stanowiło 3% z ogólnej liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w jednostkach systemu oświaty.

Rozkład liczbowy dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego w placówkach wychowania przedszkolnego kształtował się następująco:

- 1) największą grupę stanowiły dzieci uczęszczające do przedszkoli – 33 546 (co stanowiło 79%);
- 2) następnie w oddziałach przedszkolnych zorganizowanych w szkołach podstawowych – 5 017 (12%);
- 3) w punktach przedszkolnych – 3 773 (9%);
- 4) w zespołach wychowania przedszkolnego – 9 dzieci (0,02%).

Biorąc pod uwagę rodzaj niepełnosprawności, w wychowaniu przedszkolnym największą grupę stanowiły dzieci z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera – 17 112 (co stanowiło 40%).

Następne grupy to dzieci:

- 1) z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją – 11 292 (27%);
- 2) z niepełnosprawnościami sprzężonymi – 7 438 (17%);
- 3) z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim – 2 696 (6,4%);
- 4) słabosłyszące – 1 376 (3%);
- 5) z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym – 1 142 (2,7%);
- 6) słabowidzące – 843 (2%);
- 7) niesłyszące – 352 (0,8%);
- 8) z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym – 66 (0,1%).

Najmniejszą grupę stanowiły dzieci niewidome – 28 (0,07%).

Szczegółowe informacje na temat liczby dzieci z niepełnosprawnością w poszczególnych rodzajach placówek wychowania przedszkolnego znajdują się w załączniku nr 3 w tabeli nr 3.

Realizacja procesu kształcenia osób niepełnosprawnych monitorowana w ramach Systemu Informacji Oświatowej

Kształcenie specjalne

Kwestie związane z organizacją kształcenia specjalnego regulują przepisy art. 127 ust. 1 ww. ustawy Prawo oświatowe oraz rozporządzeń wykonawczych do tej ustawy. Wynika z nich, że uczniowie niepełnosprawni, niezależnie od miejsca kształcenia, mają prawo do kształcenia specjalnego dostosowanego do ich indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych.

W zależności od rodzaju niepełnosprawności, w tym stopnia niepełnosprawności intelektualnej, dzieciom i młodzieży niepełnosprawnym, organizuje się kształcenie i wychowanie, które stosownie do potrzeb umożliwia naukę w dostępnym dla nich zakresie, usprawnianie zaburzonych funkcji, rewalidację oraz zapewnia specjalistyczną pomoc i opiekę. Uczniowie niepełnosprawni mogą się uczyć w każdym typie i rodzaju szkoły. Wybór formy kształcenia należy do rodziców/opiekunów prawnych dziecka.

W r. 2020 w systemie oświaty funkcjonowało 21 039 szkół różnego typu i rodzaju, w tym:

- 17 374 (82,6%) szkół ogólnodostępnych, bez oddziałów specjalnych i bez oddziałów integracyjnych,
- 2 058 (9,8%) szkół specjalnych,
- 1 359 (6,5%) szkół ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi,
- 91 (0,4%) szkół integracyjnych,
- 87 (0,4%) szkół ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi,
- 70 (0,3%) szkół ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi i oddziałami integracyjnymi.

Szczegółowe dane dotyczące liczby szkół z podziałem na typy i rodzaje w r. szkolnym 2020/2021 zawarte są w załączniku nr 3 w tabeli nr 4.

Z danych zawartych w SIO wg stanu na dzień 30 września 2020 r. wynika, że ww. szkołach naukę pobierało 4 627 414 uczniów. W największej liczbie, bo 3 940 173 uczniów (co stanowiło 85,1% ogółu) w szkołach ogólnodostępnych bez oddziałów specjalnych i bez oddziałów integracyjnych.

Następnie:

- 547 414 uczniów (11,8%) w szkołach ogólnodostępnych bez oddziałów specjalnych, z oddziałami integracyjnymi,
- 75 829 uczniów (1,6%) w szkołach specjalnych,
- 26 698 uczniów (0,6%) w szkołach ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi i oddziałami integracyjnymi,
- 25 907 uczniów (0,6%) w szkołach ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi, bez oddziałów integracyjnych.

W najmniejszej liczbie, bo 11 393 uczniów (0,2%) w szkołach integracyjnych.

Szczegółowe informacje na temat ogólnej liczby uczniów w szkołach, z podziałem na typy i rodzaje szkół w r. szkolnym 2019/2020 zostały wskazane w załączniku nr 3 w tabeli nr 5.

W 2020 r. we wszystkich typach i rodzajach szkół naukę pobierało 176 039 uczniów niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

Największa liczba uczniów niepełnosprawnych uczęszczała do szkół ogólnodostępnych – 109 378 uczniów (co stanowiło 62% wszystkich uczniów niepełnosprawnych), w tym:

- 72 157 uczniów do szkół ogólnodostępnych bez oddziałów specjalnych i bez oddziałów integracyjnych,
- 29 484 uczniów do szkół ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi,
- 3 070 uczniów do szkół ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi i z oddziałami integracyjnymi,
- 1 785 uczniów do szkół ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi.

Natomiast do szkół specjalnych uczęszczało 63 779 uczniów (36%), a do szkół integracyjnych 2 882 uczniów (1,6%).

Biorąc pod uwagę rodzaje niepełnosprawności, obecnie dominującym rodzajem niepełnosprawności jest autyzm, w tym zespół Aspergera – dotyczy 73 952 uczniów (co stanowi 42% wszystkich uczniów niepełnosprawnych). W ostatnich latach była to niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim, dotycząca obecnie 67 774 uczniów (38,5%), a następnie:

- 49 946 uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi (28%),
- 36 539 uczniów z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją (20,1%),
- 18 156 uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym (10%),
- 17 338 uczniów słabosłyszących (9,8%),
- 13 857 uczniów słabowidzących (7,9%),
- 2 451 uczniów niesłyszących (1,4%),
- 2 256 uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym (1,3%),
- 266 uczniów niewidomych (0,1%).

Szczegółowe dane dotyczące liczby uczniów niepełnosprawnych z podziałem na niepełnosprawności w poszczególnych typach i rodzajach szkół zostały przedstawione w załączniku nr 3 w tabelach nr 6 – 12.

Dla dzieci i młodzieży, które z powodu niepełnosprawności nie mogą uczęszczać do szkoły w miejscu zamieszkania prowadzone są specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, w których uczniowie mogą spełniać obowiązek szkolny i obowiązek nauki oraz mają zapewnioną całodobową opiekę, zgodnie z § 42 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie publicznych placówek oświatowo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych,

młodzieżowych ośrodków socjoterapii, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych, ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych oraz placówek zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania (Dz. U. poz. 1606). Z tej formy skorzystało 9 693 wychowanków.

Natomiast, specjalne ośrodki wychowawcze nie mają w swoim składzie szkół, ale zapewniają całodobową opiekę, zgodnie z § 35 i 42 ww. rozporządzenia w sprawie publicznych placówek oświatowo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych, ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych oraz placówek zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania. Z tej formy skorzystało 1 027 wychowanków.

Szczegółowe dane w tym zakresie zawarte są w załączniku nr 3 w tabeli nr 13.

Edukacja dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim

Dzieci i młodzież z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim obowiązkiem rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązkiem szkolny lub obowiązkiem nauki spełniają poprzez udział w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych, organizowanych na podstawie orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych. Orzeczenie to wydawane jest przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym w publicznej poradni specjalistycznej, zgodnie z przepisami art. 127 ust. 10 ww. ustawy Prawo oświatowe.

Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze organizowane są w formie indywidualnej lub zespołowej, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim (Dz. U. poz. 529), od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dzieci kończą 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 25 lat.

W 2020 r. zajęciami rewalidacyjno-wychowawczymi objętych było łącznie 8 173 osób, w tym 1 232 osób realizowało te zajęcia w formie indywidualnej, a 6 941 osób w formie zespołowej. Najwięcej osób uczestniczyło w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych zorganizowanych w szkołach podstawowych bo 3 210 osób, następnie w:

- ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych – 2 757 osób,
- specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych – 1 995 osób.

Najmniej, bo tylko 4 osoby uczestniczyły w ww. zajęciach zorganizowanych w liceach ogólnokształcących.

Szczegółowe dane w tym zakresie zawarte są w załączniku nr 3 w tabeli nr 14.

Edukacja osób dorosłych

Osoby dorosłe, które posiadają orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności wydane przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, uzupełniają wykształcenie lub kontynuują naukę w ramach prowadzonego w systemie oświaty kształcenia ustawicznego.

Przepisy prawa oświatowego dotyczące organizacji szkół dla dorosłych, branżowych szkół II stopnia i szkół policealnych, a także regulujące warunki, organizację i tryb prowadzenia kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych, zobowiązują podmioty prowadzące kształcenie ustawiczne do organizowania go w taki sposób, aby mogły w nim brać udział osoby niepełnosprawne.

W r. 2020 z ww. form kształcenia skorzystało 37 osób. Najwięcej w liceach ogólnokształcących – 12 osób, najmniej – 7 osób w szkołach policealnych.

Szczegółowe dane w tym zakresie zawarte są w załączniku nr 3 w tabeli nr 15.

Dostosowanie warunków i form przeprowadzania egzaminów zewnętrznych (egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego, egzaminu zawodowego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie)

Funkcjonujące rozwiązania umożliwiają wsparcie dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi podczas egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego, egzaminu zawodowego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie poprzez dostosowanie warunków i formy przeprowadzania tych egzaminów.

Regulacje w tym zakresie zawarte są w przepisach ww. ustawy o systemie oświaty. Osoba posiadająca opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej o specyficznych trudnościach w uczeniu się może przystąpić do egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego, egzaminu zawodowego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w warunkach dostosowanych do jej potrzeb edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych wynikających z rodzaju tych trudności.

Dostosowanie warunków przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego (na podstawie art. 44zrz ww. ustawy o systemie oświaty), egzaminu zawodowego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie [na podstawie art. 44zzzf ww. ustawy o systemie oświaty, w związku z art. 130 ustawy z dnia 22 listopada 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2245, z późn. zm.)] przysługuje:

- 1) uczniowi, słuchaczowi albo absolwentowi posiadającemu orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność lub niedostosowanie społeczne lub zagrożenie niedostosowaniem społecznym;
- 2) uczniowi, słuchaczowi albo absolwentowi, który w r. szkolnym, w którym przystępuje do egzaminu, posiadał orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania (w warunkach dostosowanych do jego potrzeb edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych wynikających z jego stanu zdrowia, na podstawie tego orzeczenia);

- 3) uczniowi, absolwentowi lub słuchaczowi choremu lub niesprawnemu czasowo (w warunkach odpowiednich ze względu na jego stan zdrowia, na podstawie zaświadczenia o stanie zdrowia wydanego przez lekarza);
- 4) uczniowi, absolwentowi lub słuchaczowi posiadającemu opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się, wydaną zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa;
- 5) uczniowi, absolwentowi lub słuchaczowi, który w r. szkolnym, w którym przystępuje do egzaminu, był objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole ze względu na trudności adaptacyjne związane z wcześniejszym kształceniem za granicą, zaburzenia komunikacji językowej lub sytuację kryzysową lub traumatyczną (na podstawie pozytywnej opinii rady pedagogicznej);
- 6) uczniowi albo absolwentowi niebędącemu obywatelem polskim, któremu ograniczona znajomość języka polskiego utrudnia zrozumienie czytanego tekstu (z wyjątkiem egzaminu maturalnego z języka polskiego oraz języka obcego nowożytnego – na podstawie pozytywnej opinii rady pedagogicznej).

Dostosowanie formy ww. egzaminów przysługuje zadającemu posiadającemu orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność i polega na przygotowaniu odrębnych arkuszy egzaminacyjnych dostosowanych do rodzaju niepełnosprawności absolwenta, z tym że nie przygotowuje się odrębnych arkuszy egzaminacyjnych dla absolwentów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu lekkim.

W zależności od egzaminu, z arkuszy w formie dostosowanej do potrzeb zdających korzysta od kilkuset do kilkunastu tysięcy osób z następującymi niepełnosprawnościami:

- 1) niewidomi i słabowidzący;
- 2) niesłyszący i słabosłyszący;
- 3) z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera;
- 4) z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim;
- 5) z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym.

Dostosowanie warunków przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego (na podstawie art. 44zr ust. 10 ww. ustawy o systemie oświaty) polega na:

- zminimalizowaniu zdającemu ograniczeń wynikających z niepełnosprawności, niedostosowania społecznego lub zagrożenia niedostosowaniem społecznym,
- zapewnieniu zdającemu miejsca pracy odpowiedniego do jego potrzeb edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych,
- wykorzystaniu odpowiedniego sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych,
- odpowiednim przedłużeniu czasu przewidzianego na przeprowadzenie egzaminu maturalnego,

- ustaleniu zasad oceniania rozwiązań zadań wykorzystywanych do przeprowadzania egzaminu maturalnego, uwzględniających potrzeby edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne zdającego,
- zapewnieniu obecności i pomocy w czasie egzaminu nauczyciela wspomagającego zdającego w czytaniu lub pisaniu lub specjalisty odpowiednio z zakresu danego rodzaju niepełnosprawności, niedostosowania społecznego lub zagrożenia niedostosowaniem społecznym, jeżeli jest to niezbędne do uzyskania właściwego kontaktu ze zdającym lub pomocy w obsłudze sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych.

Dostosowanie warunków przeprowadzania egzaminu zawodowego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie [(na podstawie art. 44zzzf ww. ustawy o systemie oświaty, w związku z art. 130 ustawy z dnia 22 listopada 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2245, z późn. zm.)] polega na:

- zminimalizowaniu ograniczeń wynikających z niepełnosprawności, niedostosowania społecznego lub zagrożenia niedostosowaniem społecznym ucznia, słuchacza albo absolwenta,
- zapewnieniu uczniowi, słuchaczowi albo absolwentowi miejsca pracy odpowiedniego do jego potrzeb edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych,
- wykorzystaniu odpowiedniego sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych,
- odpowiednim przedłużeniu czasu przewidzianego na przeprowadzenie egzaminu,
- zapewnieniu obecności i pomocy w czasie specjalisty odpowiednio z zakresu danego rodzaju niepełnosprawności, niedostosowania społecznego lub zagrożenia niedostosowaniem społecznym, jeżeli jest to niezbędne do uzyskania właściwego kontaktu z uczniem lub absolwentem lub pomocy w obsłudze sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych.

W przypadku ucznia, słuchacza lub absolwenta posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej (o specyficznych trudnościach w uczeniu się), sposób lub sposoby dostosowania warunków lub formy przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego, egzaminu zawodowego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie do potrzeb i możliwości zdającego wskazuje rada pedagogiczna (na podstawie art. 44zzr ust. 12 ww. ustawy o systemie oświaty) spośród możliwych sposobów dostosowania przeprowadzania egzaminu, wymienionych w ogłoszonym każdego r. w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej komunikacie w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania tych egzaminów – www.cke.edu.pl Komunikat dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej 6 sierpnia 2019 r. w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego w r. szkolnym 2019/2020. https://cke.gov.pl/images/_KOMUNIKATY/20190806%20EM%20Komunikat%20o%20dostosowaniach.pdf

Komunikat dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 6 sierpnia 2019 r. w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty w r. szkolnym 2019/2020
https://cke.gov.pl/images/_KOMUNIKATY/20190806%20E8%20EG%20Komunikat%20o%20dostosowaniach.pdf

Komunikat dyrektora CKE z 20 sierpnia 2020 r. w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w r. szkolnym 2020/2021
https://cke.gov.pl/images/_KOMUNIKATY/7_2021_Dostosowania_PP2012_2017.pdf

Komunikat dyrektora CKE z 20 sierpnia 2020 r. w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu zawodowego w r. szkolnym 2020/2021
https://cke.gov.pl/images/_KOMUNIKATY/8_2021_Dostosowania_PP2019.pdf

Przystąpienie do egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego, egzaminu zawodowego lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w warunkach i formie dostosowanych do potrzeb i możliwości zdającego zapewnia przewodniczący zespołu egzaminacyjnego (dyrektor szkoły).

W ustawie z dnia 22 listopada 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw, dla ucznia, który kształci się w zawodzie szkolnictwa branżowego, dla którego przewidziano zawód o charakterze pomocniczym, wprowadzono możliwość przystąpienia do egzaminu zawodowego w zawodzie, w którym się kształci albo w zawodzie o charakterze pomocniczym przewidzianym dla danego zawodu.

Sposób funkcjonowania i obowiązkowi szkoły, w tym zmiany w systemie egzaminów zewnętrznych, w okresie ograniczenia jej funkcjonowania w związku ze stanem epidemii Minister Edukacji Narodowej określił w rozporządzeniu z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz. U. poz. 493).

Minister Edukacji i Nauki podjął decyzję o ograniczeniu zakresu wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego i przeprowadzeniu tegorocznego egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego na podstawie wymagań egzaminacyjnych, mających zastosowanie wyłącznie w r. szkolnym 2020/2021, bowiem zarówno tegorocznymi ósmoklasiściami, jak i maturzyściami w 2019 r. doświadczyli skutków ogólnopolskiego strajku nauczycieli, a wiosną i jesienią 2020 r. uczestniczyli w zdalnym nauczaniu.

Istniejące rozwiązania umożliwiają stałe wsparcie w trakcie egzaminów dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Mają one prawo przystąpić do egzaminu maturalnego w warunkach i w formie dostosowanych do ich potrzeb, zgodnie z obowiązującymi regulacjami określonymi w ww. ustawie o systemie oświaty (dostosowanie warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego na podstawie art. 44zwr ww. ustawy o systemie oświaty).

W przypadku absolwenta chorego lub niesprawnego czasowo (na podstawie zaświadczenia o stanie zdrowia wydanego przez lekarza) oraz posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej o specyficznych trudnościach w uczeniu się, sposób lub sposoby dostosowania warunków lub formy przeprowadzania egzaminu maturalnego do potrzeb i możliwości absolwenta, wskazuje rada pedagogiczna. Przystąpienie do egzaminu maturalnego w warunkach i formie dostosowanych do potrzeb i możliwości absolwenta zapewnia przewodniczący zespołu egzaminacyjnego (dyrektor szkoły). Możliwe sposoby dostosowania przeprowadzania egzaminu maturalnego wymienione są w ogłoszonym każdego r. w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej komunikacie (ogłoszonym nie później niż do dnia 10 września r. szkolnego, w którym jest przeprowadzany egzamin maturalny) w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego – Komunikat dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 20 sierpnia 2020 r. w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego w r. szkolnym 2020/2021 https://cke.gov.pl/images/_KOMUNIKATY/20200820%20EM%20Komunikat%20o%20dostosowaniach.pdf

Sprawdzanie prac maturalnych osób z dyskalkulią

Dyskalkulia – podobnie jak dysleksja – została zaklasyfikowana do grupy specyficznych trudności w uczeniu się. W tym przypadku do oceny rozwiązań zadań maturalnych z matematyki stosuje się kryteria uwzględniające typowe błędy popełniane przez osoby z tą dysfunkcją. Od r. szkolnego 2015/2016 prace maturalne z matematyki na poziomie podstawowym zdających posiadających opinię o dyskalkulii, którym dostosowanie takie zostało przyznane przez radę pedagogiczną, są sprawdzane przez zespół centralny, zlokalizowany przy jednej z okręgowych komisji egzaminacyjnych. Zespół taki składa się z egzaminatorów matematyki oraz terapeutów dyskalkulii i akalkulii.

W odniesieniu do uczniów, u których zdiagnozowano dyskalkulię, do oceny rozwiązań zadań zawartych w arkuszu maturalnym z matematyki stosuje się kryteria uwzględniające występowanie u tych uczniów specyficznych trudności w uczeniu się. W opracowaniu kryteriów oceniania tych zdających uczestniczą eksperci Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i okręgowych komisji egzaminacyjnych oraz specjaliści zajmujący się diagnozą oraz terapią tego rodzaju dysfunkcji. Wspomniane kryteria oceny prac uwzględniają typowe błędy popełniane przez uczniów z omawianą dysfunkcją, np.: mylenie bądź gubienie liter i/lub cyfr, niewłaściwe stosowanie wielkich i małych liter, mylenie indeksów górnych i dolnych, problemy z zapisywaniem jednostek, uproszczonego zapisu równania i przekształcania go w pamięci, chaotycznego zapisu operacji matematycznych, błędy w zapisie działań pisemnych, błędy rachunkowe.

Środki na realizację zadań edukacyjnych przekazywane z budżetu państwa, w części oświatowej subwencji ogólnej

Środki przekazywane z budżetu państwa na kształcenie uczniów niepełnosprawnych

Podstawowym źródłem finansowania zadań samorządów z zakresu edukacji jest część oświatowa subwencji ogólnej. Podział środków pochodzących z tej subwencji następuje na podstawie algorytmu określonego w drodze rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego. Obliczanie wielkości subwencji oświatowej należnej poszczególnym jednostkom samorządu terytorialnego odbywa się za pomocą algorytmu, dzielącego całkowitą kwotę przeznaczoną w budżecie państwa na zadania oświatowe między organy pełniące te zadania, na podstawie liczby uczniów uczęszczających do różnego rodzaju szkół i placówek oświatowych oraz z zastosowaniem jednolitych w skali kraju wskaźników.

W algorytmie podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w r. 2020, zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 grudnia 2019 r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w r. 2020 (Dz. U. poz. 2446), uwzględnione zostały dodatkowe wagi obejmujące dzieci i młodzież niepełnosprawną:

- $P_4 = 1,40$ dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, niedostosowanych społecznie, zagrożonych niedostosowaniem społecznym oraz dla uczniów szkół podstawowych specjalnych, gimnazjów specjalnych i szkół ponadgimnazjalnych specjalnych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, którzy nie posiadają orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego,
- $P_5 = 2,90$ dla uczniów niewidomych, słabowidzących, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z zaburzeniami psychicznymi,
- $P_6 = 3,60$ dla uczniów niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym,
- $P_7 = 9,50$ dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim realizujących obowiązek szkolny lub obowiązek nauki poprzez uczestnictwo w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych organizowanych przez szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne i poradnie psychologiczno-pedagogiczne, dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
- $P_8 = 0,80$ dodatkowo dla niepełnosprawnych uczniów w oddziałach integracyjnych w szkołach podstawowych, dotychczasowych gimnazjach, szkołach ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych,
- $P_{37} = 1,0$ dla uczniów lub słuchaczy objętych indywidualnym nauczaniem (na podstawie orzeczeń o potrzebie indywidualnego nauczania, o których mowa w art. 127 ust. 10 ustawy - Prawo oświatowe), których liczbę oblicza się jako sumę liczby uczniów lub słuchaczy w poszczególnych dniach w okresie od dnia 3 września 2018 r. do dnia 19 czerwca 2019 r. (z wyłączeniem dni określonych w ust. 24) podzieloną przez liczbę dni w tym okresie (z wyłączeniem dni określonych w ust. 24); waga nie obejmuje uczniów lub słuchaczy posiadających orzeczenia o

potrzebie kształcenia specjalnego oraz uczniów dotychczasowych gimnazjów dla dzieci i młodzieży,

- P₅₉ = 6,5 dla wychowanków specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych i specjalnych ośrodków wychowawczych (na podstawie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego) oraz wychowanków młodzieżowych ośrodków socjoterapii, którzy korzystają z zakwaterowania w tych ośrodkach (na podstawie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego) - wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy; waga P₅₉ wyklucza się z wagami P₅₅ i P₅₆,
- P₆₃ = 9,5 dla wychowanków ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych oraz dzieci z niepełnosprawnościami sprzężonymi i z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, objętych odpowiednio wychowaniem i kształceniem specjalnym w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych formach wychowania przedszkolnego (na podstawie odpowiednio orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego albo o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych) - wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy,
- P₆₇ = 4,0 dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim objętych zajęciami rewalidacyjno-wychowawczymi w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych formach wychowania przedszkolnego (na podstawie orzeczeń o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych) - wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy,
- P₆₈ = 2,9 dla dzieci niewidomych, słabowidzących, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, objętych kształceniem specjalnym w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych formach wychowania przedszkolnego (na podstawie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego) - wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy,
- P₆₉ = 3,6 dla dzieci niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, objętych kształceniem specjalnym w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych formach wychowania przedszkolnego (na podstawie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego) - wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy.

W r. 2020 na podstawie ww. wag jednostkom samorządu terytorialnego naliczono środki finansowe w wysokości 8 864 359 tys. zł.

Szczegółowy podział środków na poszczególne wagi przedstawia tabela nr 16 w załączniku nr 3.

Algorytm podziału części oświatowej subwencji ogólnej przedstawia jedynie metodę podziału środków subwencyjnych pomiędzy jednostki samorządu terytorialnego, a o sposobie jej wydatkowania, zgodnie z art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 13

listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 38 i 694) – decyduje organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego. Decyzja o podziale kwoty subwencji oświatowej w jednostce samorządu terytorialnego na poszczególne szkoły i placówki, w tym na organizację kształcenia specjalnego ucznia niepełnosprawnego, należy do jednostki samorządu terytorialnego.

W ustawie z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2029 i 2400 oraz z 2021 r. poz. 619 i 1237) został wprowadzony przepis (art. 8) nakładający na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek przeznaczenia na zadania związane ze stosowaniem specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży środków w wysokości nie niższej niż zostały na te zadania naliczone w części oświatowej subwencji ogólnej. Edukacja dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, w szczególności dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, wymaga odpowiednio wyższych nakładów finansowych, co jest uwzględniane w algorytmie podziału części oświatowej subwencji ogólnej na dany rok poprzez system wag. Uzasadnione jest więc, aby jednostki samorządu terytorialnego na te zadania przeznaczały środki w wysokości nie niższej niż naliczone w subwencji.

Ponadto, w 2020 r. jednostkom samorządu terytorialnego prowadzącym m.in. szkoły specjalne zostały przekazane środki finansowe w ramach podziału rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej. Na ten cel wydatkowano kwotę w łącznej wysokości 253 750 912 zł. Najwyższe środki przeznaczono na wyposażenie szkół podstawowych w pomoce dydaktyczne niezbędne do realizacji podstawy programowej z przedmiotów przyrodniczych w szkołach podstawowych – 77 024 078 zł, zaś na wyposażenie w sprzęt szkolny i pomoce dydaktyczne pomieszczeń do nauki w nowo wybudowanych obiektach szkół i placówek bądź zaadaptowanych z innych pomieszczeń szkolnych – 19 604 190 zł.

Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawione są w załączniku nr 3 w tabeli nr 17.

Dofinansowanie w ramach powyższych kryteriów dotyczyło wyłącznie szkół publicznych prowadzonych, bądź dotowanych przez jednostki samorządu terytorialnego.

Wskazane kwoty dofinansowania w ramach poszczególnych kryteriów są jedynie zaproponowanymi kwotami przez Ministra Edukacji i Nauki, po zasięgnięciu opinii strony samorządowej reprezentowanej przez Zespół ds. Edukacji, Kultury i Sportu Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. Ostateczna decyzja dotycząca wysokości dofinansowania należy do kompetencji Ministra Finansów, będącego zgodnie z art. 28 ust 3 ww. ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, dysponentem rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej.

Dostęp do podręczników, materiałów edukacyjnych, materiałów ćwiczeniowych i książek pomocniczych dla uczniów niepełnosprawnych

Zgodnie z art. 67 ww. ustawy o finansowaniu zadań oświatowych, podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe oraz książki pomocnicze, dostosowane

do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych, są dofinansowywane z budżetu państwa przez:

- udzielanie dotacji celowej na wyposażenie szkół podstawowych w podręczniki, materiały edukacyjne i ćwiczeniowe,
- możliwość zlecenia opracowania i wydania, w tym dystrybucji podręczników, materiałów edukacyjnych, materiałów ćwiczeniowych lub książek pomocniczych, lub ich części, przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, o którym mowa w art. 22c ww. ustawy o systemie oświaty.

Uczniowie szkół podstawowych i szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej mają prawo do bezpłatnego dostępu do podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych. Wyposażanie szkół w podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe jest zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej wykonywanym przez jednostki samorządu terytorialnego. Na realizację tego zadania jednostki samorządu terytorialnego otrzymują dotację celową z budżetu państwa. Dotacja jest udzielana jednostkom samorządu terytorialnego przez wojewodę. Prawo do bezpłatnego dostępu do podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych obejmuje te podręczniki i materiały, które przeznaczone są do obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego. Dotacja na zakup podręczników i materiałów edukacyjnych jest udzielana raz na trzy lata, natomiast na zakup materiałów ćwiczeniowych na każdy rok szkolny.

W przypadku podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych dla uczniów niepełnosprawnych, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego kwoty dotacji są powiększane poprzez pomnożenie ich o wskaźniki, których wysokość została określona w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie wysokości wskaźników zwiększających kwoty dotacji celowej na wyposażenie szkół podstawowych w podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe dla uczniów niepełnosprawnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 611).

Wysokość wskaźnika jest wyliczana w zależności od rodzaju niepełnosprawności (dotyczy uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim/niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym/niesłyszących/słabosłyszących/z autyzmem w tym zespolem Aspergera/słabowidzących/niewidomych) oraz w przypadku uczniów niewidomych i słabowidzących rodzaju dostosowania podręcznika i ww. materiałów (np. wskaźnik dla podręcznika lub materiału edukacyjnego dla ucznia słabowidzącego wynosi 2,1 a dla ucznia słabowidzącego korzystającego z podręcznika materiału edukacyjnego w druku powiększonym 8, wskaźnik dla podręcznika lub materiału edukacyjnego dla ucznia niewidomego wynosi 2,6 a dla ucznia słabowidzącego korzystającego z podręcznika materiału edukacyjnego w systemie Braille'a 20).

Dotacja celowa może być wykorzystana na pokrycie kosztu drukowania i powielania podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w celach dydaktycznych lub na zakup urządzeń umożliwiających drukowanie lub powielanie tych podręczników i materiałów, a w przypadku uczniów niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego –

także na zakup sprzętu lub oprogramowania umożliwiającego odczyt podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych w postaci elektronicznej.

Przyjęte regulacje prawne umożliwiły w ostatnich czterech latach szkolnych zwiększenie kwot dotacji celowej sfinansowanie podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych dostosowanych do potrzeb edukacyjnych i możliwości edukacyjnych uczniów niepełnosprawnych uczęszczających do szkół podstawowych. Z dofinansowania skorzystali i nadal korzystają szkoły podstawowe, do których uczęszczają uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym, niesłyszący, słabosłyszący, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, niewidomi i słabowidzący, posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

Dzięki przyjętym regulacjom prawnym w latach 2017-2021 opracowano niżej wymienione podręczniki, materiały edukacyjne, materiały ćwiczeniowe i książki pomocnicze dostosowane do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych.

- 1) adaptacje podręczników do edukacji wczesnoszkolnej (materiały edukacyjne w systemie Braille'a) dla uczniów niepełnosprawnych niewidomych uczęszczających do klas I-III szkół podstawowych;
- 2) adaptacje podręczników do edukacji wczesnoszkolnej (materiały edukacyjne w druku powiększonym) dla uczniów niepełnosprawnych słabowidzących uczęszczających do klas I-III szkół podstawowych;
- 3) do edukacji wczesnoszkolnej uczniów niepełnosprawnych mających trudności w uczeniu się i/lub komunikowaniu się, w tym niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem i afazją uczęszczających do szkół podstawowych:
 - a) podręczniki do kształcenia specjalnego,
 - b) materiały edukacyjne w postaci zeszytów piktogramów (symbole PCS),
 - c) materiały edukacyjne w wersji multimedialnej (adaptacje, piktogramy, PJM),
 - d) materiały ćwiczeniowe,
 - e) materiały ćwiczeniowe „Język polski na plus”,
- 4) do edukacji na drugim etapie edukacyjnym adaptacje podręczników do języka polskiego, matematyki, przyrody, biologii, historii, wiedzy o społeczeństwie, chemii, fizyki, geografii do klas IV-VIII (materiały edukacyjne w systemie Braille'a) dla uczniów niepełnosprawnych niewidomych uczęszczających do szkół podstawowych;
- 5) do edukacji na drugim etapie edukacyjnym adaptacje podręczników do języka polskiego, matematyki, przyrody, biologii, historii, wiedzy o społeczeństwie, chemii, fizyki, geografii do klas IV-VIII (materiały edukacyjne w druku powiększonym) dla uczniów niepełnosprawnych słabowidzących uczęszczających do szkół podstawowych;
- 6) do edukacji na drugim etapie edukacyjnym adaptacje podręczników szkolnych do języka polskiego, matematyki, przyrody, biologii, historii, wiedzy o społeczeństwie, chemii, fizyki, geografii do klas IV- VIII szkoły podstawowej udostępnione on-line w

postaci: materiałów edukacyjnych dostosowanych do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych mających trudności w uczeniu się i/lub komunikowaniu się, w tym niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem i afazją uczęszczających do szkół podstawowych zawierających:

- a) odpowiednie dostosowania tekstowe i graficzne,
 - b) symbole PCS,
 - c) nagrania video w polskim języku migowym (PJM);
- 7) do edukacji w szkole podstawowej uczniów niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu umiarkowanym lub znacznym materiały ćwiczeniowe w postaci kart pracy, opowiadające współczesnym standardom międzynarodowym, wykorzystujące symbole PCS, czyli znaki graficzne obrazujące poszczególne pojęcia (system ten jest wsparciem dla osób z trudnościami w komunikowaniu się, w rozumieniu treści i uczestnictwie w procesie dydaktycznym), pozwalające na wykorzystywanie poszczególnych kart w zależności od potrzeb tematycznych;
- 8) multimedialny kurs polskiego języka migowego „Migaj razem z nami” czyli serię dziesięciu multimedialnych książek pomocniczych do nauki tego języka przeznaczonych dla uczniów szkół podstawowych. Kurs odpowiada poziomom biegłości językowej od A1 do B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego. Posiada modułową strukturę pozwalającą na rozpoczęcie nauki na dowolnym poziomie (dopasowanym od indywidualnych kompetencji komunikacyjnych konkretnego ucznia). Każda część przygotowana została w formie odrębnej publikacji multimedialnej, która umożliwi pracę na komputerze stacjonarnym – zarówno w domu, jak i w klasie (z wykorzystaniem tablicy multimedialnej). Wybór reprezentatywnego dla PJM zasobu leksyki i konstrukcji gramatycznych został dokonany na podstawie obszernego korpusu wypowiedzi osób głuchych (największego zbioru nagrań migowych na świecie) stworzonego przez Pracownię Lingwistyki Migowej Uniwersytetu Warszawskiego. W nagraniach uczestniczyli tylko głusi użytkownicy polskiego języka migowego;
- 9) „lektury dostępne” czyli serię lektur szkolnych składających się z multimedialnych książek pomocniczych do edukacji językowej i polonistycznej oraz odpowiadających im materiałów ćwiczeniowych służących utrwalaniu wiedzy i umiejętności określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych; każda multimedialna lektura została wzbogacona o pakiet materiałów składający się z:
- a) nagrań video z tłumaczeniem tekstu na polski język migowy,
 - b) tekstu łatwego do czytania (ETR),
 - c) opracowania graficznego w formie komiksu,
 - d) kart pracy,
 - e) kart pracy z symbolami PCS (czyli znakami graficznymi obrazującymi pojęcia),
 - f) tablic komunikacyjnych z symbolami PCS;
- 10) do edukacji na III etapie edukacyjnym (liceum ogólnokształcące/technikum) adaptacje podręczników do języka polskiego, matematyki, biologii, historii, wiedzy

o społeczeństwie, chemii, fizyki, geografii, podstaw przedsiębiorczości, edukacji dla bezpieczeństwa, filozofii do klas I-II szkół ponadpodstawowych (materiały edukacyjne w systemie Braille'a) dla uczniów niepełnosprawnych niewidomych uczęszczających do szkół ponadpodstawowych;

11) do edukacji na III etapie edukacyjnym (liceum ogólnokształcące/technikum) adaptacje podręczników do języka polskiego, matematyki, biologii, historii, wiedzy o społeczeństwie, chemii, fizyki, geografii, podstaw przedsiębiorczości, edukacji dla bezpieczeństwa, filozofii do klas I-II szkół ponadpodstawowych (materiały edukacyjne w druku powiększonym) dla uczniów niepełnosprawnych słabowidzących uczęszczających do szkół ponadpodstawowych;

12) wydrukowano i dostarczono do szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych do których uczęszczają uczniowie niewidomi i słabowidzący opracowane w latach ubiegłych adaptacje podręczników w systemie Braille'a i w druku powiększonym zgodnie ze złożonym przez dyrektorów szkół zapotrzebowaniem.

Kontynuowane się prace nad opracowaniem podręczników, materiałów edukacyjnych, materiałów ćwiczeniowych oraz książek pomocniczych dostosowanych do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

Podstawą realizacji „Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2020-2022” jest Uchwała nr 89/2020 Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 2020 r. w sprawie Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2020-2022 oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 2020 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy finansowej uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2020-2022 (Dz. U. poz. 1227).

Celem programu jest wyrównywanie szans edukacyjnych i wspieranie rozwoju edukacyjnego uczniów przez dofinansowanie zakupu podręczników i materiałów edukacyjnych oraz materiałów ćwiczeniowych.

Wsparcie dotyczyło zakupu podręczników do kształcenia ogólnego, w tym podręczników do kształcenia specjalnego lub podręczników do kształcenia w zawodach, dopuszczonych do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz materiałów edukacyjnych do kształcenia ogólnego i zawodowego jak również materiałów ćwiczeniowych. Na realizację Programu przeznaczono 15 mln zł.

Program skierowany jest do uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego:

- 1) słabowidzących;
- 2) niesłyszących;
- 3) słabosłyszących;
- 4) z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim;
- 5) z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym;

- 6) z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją;
- 7) z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera;
- 8) z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w przypadku, gdy jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność wymieniona w pkt 1-7

uczęszczających w r. szkolnym 2020/2021 do: branżowej szkoły I stopnia, klasy I branżowej szkoły II stopnia, klas I i II czteroletniego liceum ogólnokształcącego, klas II i III dotychczasowego trzyletniego liceum ogólnokształcącego prowadzonych w czteroletnim liceum ogólnokształcącym, klas I i II pięcioletniego technikum, klas II–IV dotychczasowego czteroletniego technikum prowadzonych w pięcioletnim technikum, szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy, klas III–VI ogólnokształcącej szkoły muzycznej II stopnia, klas VI–IX ogólnokształcącej szkoły baletowej, klas I i II liceum sztuk plastycznych, klas V i VI dotychczasowej ogólnokształcącej szkoły sztuk pięknych, klas II–IV dotychczasowego liceum plastycznego prowadzonych w liceum sztuk plastycznych lub klas V i VI dotychczasowej ogólnokształcącej szkoły sztuk pięknych prowadzonych w liceum sztuk plastycznych.

W 2020 r. dofinansowanie zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych dla poszczególnych grup udzielane było dla:

- 1) uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi (w przypadku gdy są to uczniowie z niepełnosprawnościami spośród następujących niepełnosprawności: słabowidzący, niesłyszący, słabosłyszący, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym), uczęszczających do szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy w r. szkolnym – do kwoty 225 zł;
- 2) dla uczniów słabowidzących, niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w przypadku gdy są to niepełnosprawności spośród niepełnosprawności, o których mowa wyżej, uczęszczających w r. szkolnym 2020/2021 do branżowej szkoły I stopnia lub klasy I branżowej szkoły II stopnia – do kwoty 390 zł;
- 3) dla uczniów słabowidzących, niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w przypadku gdy są to niepełnosprawności spośród niepełnosprawności, o których mowa wyżej, uczęszczających w r. szkolnym 2020/2021 do: klas I i II czteroletniego liceum ogólnokształcącego, klas II i III dotychczasowego trzyletniego liceum ogólnokształcącego prowadzonych w czteroletnim liceum ogólnokształcącym, klas I i II pięcioletniego technikum, klas II–IV dotychczasowego czteroletniego technikum prowadzonych w pięcioletnim technikum, klas III–VI ogólnokształcącej szkoły muzycznej II stopnia, klas VI–IX ogólnokształcącej

szkoły baletowej, klas I i II liceum sztuk plastycznych, klas V i VI dotychczasowej ogólnokształcącej szkoły sztuk pięknych, klas II–IV dotychczasowego liceum plastycznego prowadzonych w liceum sztuk plastycznych lub klas V i VI dotychczasowej ogólnokształcącej szkoły sztuk pięknych prowadzonych w liceum sztuk plastycznych – do kwoty 445 zł.

W 2020 r. na realizację „Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych na lata 2020-2022” wydatkowano środki w wysokości 10 465 031,03 zł. Z nadesłanych do Ministerstwa Edukacji i Nauki przez wojewodów sprawozdań wynika, że wydatki ponoszone na zakup podręczników i materiałów edukacyjnych oraz materiałów ćwiczeniowych w 2020 r. były niższe niż kwoty przyjęte w Programie.

Szczegółowe dane dotyczące wydatkowanych środków, z podziałem na województwa przedstawione są w załączniku nr 3 w tabeli nr 18.

W 2020 r. z Programu skorzystało 34 571 uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

Liczbowy wykaz uczniów niepełnosprawnych, którzy otrzymali dofinansowanie do zakupu podręczników i materiałów edukacyjnych w ramach „Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych na lata 2020-2022” przedstawiono w załączniku nr 3 w tabelach nr 19 – 21.

Rządowy program rozwijania szkolnej infrastruktury oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych na lata 2020-2024 – „Aktywna tablica”

Rządowy program rozwijania szkolnej infrastruktury oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych na lata 2020-2024 – „Aktywna tablica” obejmuje: szkoły podstawowe, które nie otrzymały wsparcia finansowego w poprzedniej edycji programu na lata 2017-2019, szkoły ponadpodstawowe dla dzieci i młodzieży, szkoły podstawowe, w których uczą się uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnościami: uczniowie niewidomi oraz uczniowie posiadający różnorodne zaburzenia rozwojowe, utrudniające lub uniemożliwiające prawidłowy proces kształcenia.

W 2021 r. organy prowadzące szkoły podstawowe, w których kształcą się uczniowie posiadający różnorodne zaburzenia rozwojowe, utrudniające lub uniemożliwiające prawidłowy proces kształcenia, w ramach udzielonego wsparcia finansowego mogą zakupić sprzęt, pomoce dydaktyczne i narzędzia do terapii:

- a) pomoce dydaktyczne lub narzędzia do terapii:
 - psychoneurologicznej dla uczniów z zaburzeniami uwagi i koncentracji (Attention Deficit Hyperactivity Disorder – ADHD, Attention Deficit Disorder –

- ADD), z niepełnosprawnością intelektualną oraz dla uczniów z zaburzeniami procesów uczenia się (w tym z dysleksją, dyskalkulią),
- procesów komunikacji, w tym zaburzeń przetwarzania słuchowego obejmujących m.in. uczniów z centralnymi zaburzeniami słuchu, słabosłyszących, z zaburzeniami koncentracji i uwagi (w tym z ADHD, ADD, autyzmem),
 - dla uczniów posługujących się wspomagającymi i alternatywnymi metodami komunikacji (Augmentative and Alternative Communications – ACC), w szczególności uczniów z uszkodzeniami neurologicznymi, porażeniami,
 - dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną (w stopniu umiarkowanym, znacznym i głębokim),
 - dla uczniów mających problemy w edukacji szkolnej z zaburzeniami wymagającymi terapii logopedycznej lub psychologicznej,
- b) specjalistyczne oprogramowanie do pomocy dydaktycznych i narzędzi do terapii, komputer stacjonarny lub laptop, jeżeli jest on niezbędny do prawidłowego funkcjonowania pomocy dydaktycznych, narzędzi do terapii lub oprogramowania.

Organy prowadzące specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze dla uczniów niewidomych lub słabowidzących w ramach udzielonego wsparcia finansowego mogą zakupić:

- 1) drukarki brajlowskie;
- 2) drukarki druku wypukłego;
- 3) drukarki 3D.

Program rządowy „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa” Priorytet 3 realizowany w latach 2016-2020

Podstawą realizacji Rządowego programu jest uchwała nr 180/2015 Rady Ministrów z dnia 6 października 2015 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa” oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 listopada 2019 r. w sprawie szczegółowych warunków, form i trybu realizacji Priorytetu 3 „Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa” dotyczącego wspierania w latach 2016-2020 organów prowadzących szkoły oraz biblioteki pedagogiczne w zakresie rozwijania zainteresowań uczniów przez promocję i wspieranie czytelnictwa dzieci i młodzieży, w tym zakup nowości wydawniczych (Dz. U. poz. 2324).

Zgodnie z zasadami realizacji programu, szkoły mają obowiązek uwzględnić potrzeby uczniów niepełnosprawnych w planowanych zakupach książek.

Z analizy sprawozdań z realizacji programu w latach 2016-2020 wynika, że szkoły uwzględniły potrzeby uczniów niepełnosprawnych poprzez zakup:

- 1) książek drukowanych dużą czcionką i książek ilustrowanych dla dzieci słabowidzących, komiksów;
- 2) książek zawierających czytanki i wierszyki logopedyczne;
- 3) książek obrazkowych i książek z otwieranymi okienkami ułatwiającymi czytanie;

- 4) audiobooków i e-booków dla dzieci niedowidzących, książek z kodami QR umożliwiającymi pobranie tekstu na urządzenia mobilne, książek z dołączoną płytą CD, książeczek dotykowych;
- 5) książek terapeutycznych o tematyce tolerancji, akceptacji, rozpoznawania uczuć, logopedycznych dla dzieci z wadą wymowy,
- 6) książek, których bohaterami są niepełnosprawni lub książek poruszających tematykę osób niepełnosprawnych;
- 7) książek dla uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym,
- 8) pozycji dostosowanych do poziomu intelektualnego i zainteresowań uczniów o obniżonych wymaganiach edukacyjnych;
- 9) pozycji dla uczniów z problemami psychologiczno-społecznymi i orzeczeniami, o tematyce dotyczącej akceptacji i samoakceptacji, tolerancji, wartości;
- 10) książek pisanych alfabetem Braille'a, z większym kontrastem i książek beztekstowych do analizy wzrokowej, książek z przewagą ilustracji dla dzieci z trudnościami w czytaniu;
- 11) bajek terapeutycznych i książek biblioterapeutycznych o tematyce społecznej, książek z serii „Czytamy bez mamy” i „Czytam sobie” dających możliwość samodzielnego doskonalenia umiejętności czytania.

Uwzględniono także możliwości i potrzeby uczniów niepełnosprawnych intelektualnie, ruchowo, uczniów z autyzmem, uczniów słabowidzących poprzez dobór książek pod względem formatu, rodzaju oprawy, wielkości czcionki, grubości kartek, atrakcyjności ilustracji (ilustracje duże, kolorowe i proste), pozwalających na wielozmysłowy odbiór treści (książeczki dotykowe, dźwiękowe, książki 3D, książki w formie puzzli). W księgozbiorze bibliotek szkolnych znalazły się też książki uwzględniające tematykę propagującą tolerancję wobec odmienności fizycznych, umysłowych oraz uwrażliwiających na ludzkie cierpienie i problemy społeczne oraz książki o tematyce wywierającej pozytywny wpływ na psychikę dziecka oraz kształtujące właściwą postawę w życiu codziennym oraz uwzględniające potrzeby osób z zaburzeniami odżywiania i będących na diecie. Dla uczniów z afazją i mających wadę wymowy zakupiono literaturę zawierającą ćwiczenia usprawniające narząd artykulacyjny i kształtujące prawidłową wymowę. Zakupione zostały także poradniki adresowane do rodziców dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej mogące mieć pozytywny wpływ na wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami

W ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 realizowane są projekty mające na celu wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, jak również wszystkie projekty i produkty powstałe w wyniku realizacji projektów ze środków europejskich powinny być dostępne dla osób z niepełnosprawnościami.

W 2020 r. realizowano projekty dofinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego, które będą miały pozytywny wpływ na sytuację osób z niepełnosprawnościami:

Projekt „Opracowanie instrumentów do prowadzenia diagnozy psychologiczno-pedagogicznej” (wartość projektu: 4 456 826,34 zł, okres realizacji kwiecień 2016 r. – wrzesień 2021 r.) realizowany w trybie pozakonkursowym

Jego celem jest zidentyfikowanie, opracowanie i pilotażowe wdrożenie rozwiązań wpływających na podniesienie jakości pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz możliwości wykorzystania zindywidualizowanego podejścia do ucznia, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W ramach projektu zostaną opracowane narzędzia diagnostyczne, które będą służyły do diagnozy m.in. trudności, zaburzeń, deficytów uczniów. Zostaną również opracowane metody pracy z uczniem zmierzające do ograniczenia zidentyfikowanych deficytów. Efektem projektu będzie również opracowanie instrumentów wsparcia psychologiczno-pedagogicznego stanowiących istotny element opracowywanego zestawu narzędzi diagnostycznych, tj. jednolitych standardów funkcjonowania poradni psychologiczno-pedagogicznych umożliwiającym wdrażanie narzędzi diagnostycznych i procedur postępowania diagnostycznego i postdiagnostycznego. Standardy pracy poradni psychologiczno-pedagogicznych będą określały m.in. procedury postępowania w przypadku uczniów z różnymi trudnościami, dysfunkcjami – zarówno, jeśli chodzi o proces diagnostyczny, jak i o aspekty związane z czasem oczekiwania na badanie czy sposobem jego prowadzenia oraz postępowania postdiagnostycznego, czyli wsparcia dla ucznia po przeprowadzonej diagnozie.

Projekt „Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi - opracowanie modelu szkolenia i doradztwa” (wartość projektu: 5 993 337,61 zł, okres realizacji: czerwiec 2018 r. – marzec 2022 r.)

Celem projektu jest opracowanie modelu działań szkoleniowo-doradczych dla pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych umożliwiającym rozpoznawanie potrzeb dzieci i młodzieży oraz planowanie kompleksowego wsparcia zgodnie z rozpoznanymi indywidualnymi potrzebami. W ramach projektu opracowany zostanie program szkoleń dla kadr poradni psychologiczno-pedagogicznych wspierający prowadzenie rozpoznania, diagnozy i wsparcia postdiagnostycznego. Będzie on obejmował założenia dotyczące diagnozy funkcjonalnej oraz zagadnienia związane ze stosowaniem narzędzi diagnostycznych do pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz będzie umożliwiał współpracę pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych ze szkołami, placówkami, rodzicami w zakresie rozpoznawania potrzeb dzieci i młodzieży, w tym planowania kompleksowego wsparcia zgodnie z rozpoznanymi potrzebami.

Projekt pozakonkursowy „Tworzenie e-materiałów dydaktycznych do kształcenia ogólnego - etap II” (wartość projektu: 6 658 891,04 zł, okres realizacji czerwiec 2018 r. – sierpień 2021 r.)

Celem projektu jest opracowanie koncepcji modułowych e-podręczników do kształcenia ogólnego wykorzystujących powstałe dotychczas e-zasoby edukacyjne (e-podręczniki i e-materiały) oraz uzupełnienie o brakujące treści, materiały, narzędzia edukacyjne. Ponadto wypracowany zostanie standard dostępności e-materiałów dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Określi on wymogi w zakresie adaptacji e-materiałów uwzględniające ograniczenia ucznia związane z daną niepełnosprawnością w tym m.in. umożliwienie odczytu audio, wizualnego i audiowizualnego.

E-materiały zostaną przygotowane w projektach wybranych do dofinansowania w ramach trzech konkursów. W 2018 r. zakończonych zostało 5 projektów konkursowych (o łącznej wartości 29 084 042,53 zł) w wyniku, których powstało ponad 3 tysiące e-materiałów m.in. do przedmiotów: przyrodniczych, humanistycznych, matematyki i informatyki dostępnych dla osób z różnymi niepełnosprawnościami.

Kolejny konkurs na przygotowanie e-materiałów został ogłoszony w 2018 r. w wyniku, którego wyłoniono 10 projektów o łącznej wartości 70 742 680,36 zł, które rozpoczęły się w styczniu 2019 r.. Założeniem projektów jest stworzenie ponad 10 tys. e-materiałów dla uczniów czteroletniego liceum i pięcioletniego technikum. Będą one dostosowane do potrzeb uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności: dla słabowidzących i niewidzących, dla słabosłyszących i niesłyszących oraz dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną (w tym m.in. poprzez umożliwienie odczytu audio, wizualnego i audiowizualnego). W konkursach uwzględniono kryterium dostępu wskazujące na konieczność tworzenia e-materiałów zgodnych z koncepcją uniwersalnego projektowania, o której mowa w „Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji”.

Projekt pozakonkursowy: „Tworzenie programów nauczania oraz scenariuszy lekcji i zajęć wchodzących w skład zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces kształcenia ogólnego w zakresie kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

W ramach projektu, realizowanego w okresie październik 2017 – październik 2019 r., opracowano 105 wzorcowych programów nauczania do poszczególnych zajęć/przedmiotów z zakresu kształcenia ogólnego na wszystkich etapach edukacji wraz ze scenariuszami zajęć/lekcji (3347); programy i materiały zostały przygotowane z uwzględnieniem koncepcji uniwersalnego projektowania i są dostępne na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej (<https://epodreczniki.pl/>).

Podstawą prawną do korzystania przez szkoły i placówki systemu edukacji ze Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej jest przepis art. 44a ww. ustawy Prawo oświatowe. Zintegrowana Platforma Edukacyjna to nowoczesne rozwiązanie informatyczne zapewniające komplementarność działań realizowanych przez MEN w ramach: Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER), programu „Aktywna tablica”, Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej i projektów współfinansowanych w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa. Na platformie umieszczane są bezpłatne i dostępne on-line wysokiej jakości materiały cyfrowe (e-materiały). Ponadto

platforma jest kompleksowym środowiskiem nauczania-uczenia się, które umożliwia m.in. dystrybucję i tworzenie przez użytkowników własnych, autorskich wersji e-materiałów dostosowanych do potrzeb konkretnych grup uczniów oraz komunikację uczeń-nauczyciel. Narzędzie skierowane jest do uczniów oraz nauczycieli, natomiast może z niego korzystać każdy zainteresowany. Pełna funkcjonalność narzędzia dostępna jest po zalogowaniu. Warunkiem korzystania z platformy jest dostęp do Internetu. Platforma oraz jej zasoby są zgodne z zasadami dostępności stron internetowych WCAG 2.0, a tym samym umożliwiają osobom z niepełnosprawnościami korzystanie ze zgromadzonych e-materiałów.

„Asystent ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi” – Fiszka konkursu została przyjęta przez Komitet Monitorujący PO WER w listopadzie 2019 r., konkurs ogłoszony w styczniu 2020 r.. W czerwcu 2020 r. wyłoniony został Beneficjent – Fundacja Edukacyjna ODITK. Okres realizacji projektu: maj 2020 – grudzień 2021 (okres realizacji projektu zostanie wydłużony poza rok 2021). Wartość projektu: 24 462 907,92 zł

Celem projektu jest przeprowadzenie pilotażu usług asystenckich (ASPE) dla uczniów o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych i rozwojowych w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych. Ponadto, celem projektu jest włączenie kwalifikacji „asystowanie uczniowi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnościami” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, jak również przygotowanie 640 osób do świadczenia usług asystenckich w przedszkolach i szkołach.

„Opracowanie modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” – projekt pozakonkursowy Ośrodka Rozwoju Edukacji – wysokość dofinansowania: 5 052 488,66 zł, okres realizacji: 1 września 2019 – 30 czerwca 2023 r.

SCWEW to nowo tworzona instytucja, powstająca w szkołach i placówkach specjalnych poprzez rozszerzenie ich działalności. Celem SCWEW jest wspieranie pracy szkół ogólnodostępnych w podnoszeniu jakości edukacji włączającej, w tym zapewnianiu wsparcia odpowiedniego do potrzeb osób uczących się w danej placówce ogólnodostępnej. Opracowanie zasad funkcjonowania SCWEW, umożliwi poprawę dostępności usług edukacyjnych dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnościami oraz upowszechnianie edukacji włączającej.

„Pilotażowe wdrożenie modelu Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” – projekt pozakonkursowy Ośrodka Rozwoju Edukacji . Decyzja o przyznaniu dofinansowania została podpisana 30 grudnia 2019 r., wysokość dofinansowania: 35 494 183,55 zł, okres realizacji: 1 stycznia 2020 – 30 czerwca 2023 r.

Pilotażowe wdrożenie Modelu SCWEW do praktyki edukacyjnej umożliwi weryfikację opracowanych zasad funkcjonowania, a ponadto przyczyni się

do wzmocnienia kompetencji kadry pedagogicznej. Wykorzystanie środków finansowych zapewni szkołom dostęp do sprzętu specjalistycznego, niezbędny do wspierania wszechstronnego rozwoju dziecka, w rejonie objętym działaniami każdego z nowo powstałych 16 SCWEW.

W r. 2018 rozpoczęła się realizacja trzech projektów w ramach konkursu „Opracowanie i upowszechnianie narzędzi diagnostycznych wspierających pomoc psychologiczno-pedagogiczną”. Łączna wartość projektów to 33 696 962,79 zł.

Projekty zostały podzielone na trzy obszary:

- 1) obszar emocjonalno-społeczny – wartość projektu: 7 591 045,10 zł;
- 2) obszar osobowościowy – wartość projektu: 8 106 036,50 zł;
- 3) obszar poznawczy – maksymalna wartość projektu: 17 999 881,19 zł.

Celem projektów wyłonionych w konkursie jest wsparcie specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli i specjalistów w szkołach.

Działania zaplanowane w ramach konkursu mają doprowadzić do tego, aby specjaliści z poradni psychologiczno-pedagogicznych mieli możliwość m.in.

- rozpoznawania potrzeb i możliwości dzieci i młodzieży w obszarze poznawczym, osobowościowym i emocjonalno-społecznym, ze szczególnym uwzględnieniem funkcjonowania potrzeb dzieci i młodzieży, w tym także dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, także z niepełnosprawnościami, szczególnie w zakresie rozpoznawania potencjałów, możliwości i sposobu funkcjonowania w środowisku, a także trudności wynikających z deficytów,
- prowadzenia zajęć wspierających (m.in. zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, warsztatowe, aktywizujące, psychoedukacyjne, porady bez badań), terapii dzieci i młodzieży, w zależności od rozpoznanych potrzeb, w tym dzieci i młodzieży z zaburzeniami rozwojowymi, z zachowaniami dysfunkcyjnymi, z niepełnosprawnością, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym oraz ich rodzin (m.in. prelekcje, psychoedukacja, zajęcia warsztatowe, grupy wsparcia, instruktaże, konsultacje i inne).

W r. 2020 została zaakceptowana fiszka projektu pozakonkursowego realizowanego przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, którego celem będzie szkolenie i doradztwo (przede wszystkim dla kadr poradni psychologiczno-pedagogicznych) w zakresie stosowania w Polsce oceny funkcjonalnej w codziennej praktyce. Projekt rozpocznie się w lutym 2021 r. i będzie realizowany do 30 września 2023 r.

Powyższe projekty stanowią przykłady realizacji zasady dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Ponadto należy podkreślić fakt, że wszystkie projekty realizowane ze środków europejskich powinny być zgodne z „Wytocznymi w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020”. Wytoczne gwarantują zapewnienie dostępności projektów i dostępności produktów wytworzonych w projektach dofinansowanych z UE do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, tak aby mogły one w pełnym wymiarze korzystać z unijnej pomocy.

Dostępność ma kilka wymiarów m.in.

- dostępność cyfrowa (wszystkie zasoby cyfrowe muszą być zgodne ze standardem WCAG 2.0 co najmniej na poziomie AA),
- dostępność architektoniczna (spotkania otwarte, na które nie jest wymagana rejestracja oraz wszystkie działania realizowane w ramach projektów, w których na etapie rekrutacji zidentyfikowano możliwość udziału osób z niepełnosprawnościami, muszą być prowadzone w budynkach dostępnych architektonicznie),
- uniwersalne projektowanie oznacza tworzenie produktów, budynków, programów i usług w taki sposób, aby były użyteczne dla wszystkich w możliwie największym stopniu bez potrzeby dalszych dostosowań.

Z kolei mechanizm racjonalnych usprawnień pozwala projektodawcom na elastyczne reagowanie na potrzeby wszystkich uczestników. Dzięki temu mechanizmowi projektodawca może liczyć na dofinansowanie w wysokości 12 000 tys. zł na pokrycie kosztów związanych z dostosowaniem projektu lub produktu do potrzeb osoby z niepełnosprawnością, np. na zakup komputerów z odpowiednim oprogramowaniem dostosowanym do osób z niepełnosprawnością, zapewnienie specjalistycznego transportu na miejsce realizacji projektu.

Kontynuacja prac związanych z przygotowaniem zmian systemowych dotyczących organizacji kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów niepełnosprawnych i wdrażania edukacji włączającej

W r. 2020 trwały dalsze prace nad dokumentem „Model Edukacji dla wszystkich” (dalej „MEW”; powstałym w wyniku prac zespołu ekspertów powołanych Zarządzeniem Ministra Edukacji Narodowej Nr 39/2017 z dnia 13 października 2017 r.). MEW jest oparty na założeniach edukacji włączającej, rozumianej jako edukacja o wysokiej jakości dla wszystkich dzieci i uczniów, w tym z niepełnosprawnościami. W modelu ujęto m.in. rozwiązania w zakresie dokonywania wczesnej diagnozy potrzeb dziecka/ucznia w na poziomie przedszkola i szkoły oraz zapewnienia na tej podstawie odpowiednich działań wspierających, skierowanych zarówno do samego dziecka/ucznia, jak i jego środowiska rówieśniczego i rodziny. Przewidziano również rozwiązania w zakresie zapewniania specjalistycznej diagnozy i wsparcia specjalistycznego w ujęciu międzysektorowym na poziomie powiatu. W r. 2020 prowadzono konsultacje społeczne zapisów MEW podczas spotkań stacjonarnych (3 spotkania w lutym 2020 r.) oraz online (9 spotkań regionalnych w okresie październik – grudzień 2020 r. oraz 1 spotkanie z uczniami w grudniu 2020 r.). Dostępna była również ankieta online, w której można było wypowiedzieć się na temat MEW. W konsultacjach wzięło udział ponad 700 osób i instytucji (licząc spotkania oraz odpowiedzi udzielone w ankiecie).

W pracach nad rozwiązaniami służącymi podnoszeniu jakości kształcenia i udzielania wsparcia wszystkim dzieciom i uczniom, których potrzeby rozwojowe i edukacyjne są zróżnicowane, Ministerstwo Edukacji Narodowej jest wspierane przez Europejską Agencję do spraw Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej w ramach

Programu Wsparcia Reform Strukturalnych Komisji Europejskiej. Projekt realizowany jest od lipca 2018 r. do I kwartału r. 2021. W marcu 2019 r. na międzynarodowej konferencji podsumowującej pierwszy etap projektu zaprezentowane zostały rekomendacje dotyczące rozwiązań legislacyjnych oraz priorytetowych działań. Od września 2019 r. realizowana jest druga faza projektu, w ramach której prowadzone były ww. konsultacje. Druga faza planowana jest do zakończenia w drugim kwartale 2021 r. przygotowaniem podsumowania z konsultacji oraz opisem obszarów założeń zmian legislacyjnych regulujących wdrażanie edukacji włączającej w Polsce.

Pod koniec 2020 r. rozpoczęły się w Ministerstwie Edukacji Narodowej (obecnie Ministerstwie Edukacji i Nauki) prace nad przygotowaniem ustawy, zawierającej kompleksowe regulacje ukierunkowane na zapewnienie wysokiej jakości kształcenia wszystkim osobom uczącym się z uwzględnieniem zróżnicowania ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz wspieranie włączenia społecznego.

Służyć temu będzie przyjęcie nowej, spójnej i opartej na modelu biopsychospołecznym terminologii oraz określenie skierowanych do osób uczących się w różnym wieku prac ich rodzin instrumentów wsparcia oferowanych w różnych resortach/sektorach. W ramach reformy planowane jest również wprowadzenie rozwiązań w zakresie stworzenia międzyresortowych rozwiązań na rzecz wczesnego wspomagania rozwoju dzieci i wsparcia rodziny, utworzenie międzyresortowych jednostek, które oferowałyby kompleksowe wsparcie dzieci i ich rodzin. Ponadto planowana reforma obejmie swoim zakresem regulacje dotyczące wspomagania integralnego rozwoju dzieci i osób uczących się w procesie kształcenia i wychowania opartego na ocenie funkcjonalnej oraz wsparcie dla rodzin i środowiska pozarodzinnego, w którym uczą się i wychowują dzieci i uczniowie.

Ponadto jednym z koniecznych warunków wspierania prawidłowego rozwoju dzieci jest wzmacnianie więzi i zasobów rodzin. Kluczowe znaczenie w tym obszarze ma wczesne wspomaganie rozwoju dzieci i podejmowanie środków zapobiegawczych, w tym upowszechnienie profilaktyki i rozwiązań umożliwiających wczesną identyfikację opóźnień i odchyłeń rozwojowych u dzieci, w tym uwarunkowanych zarówno ich stanem zdrowia, jak i barierami w środowisku rodzinnym i pozarodzinnym.

Konieczne jest przy tym wprowadzenie systemowego i zintegrowanego podejścia do wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, opartego na współpracy i zaangażowaniu rodzin oraz różnych sektorów polityki społecznej państwa: pracy, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, wymiaru sprawiedliwości, edukacji, kultury oraz nauki i szkolnictwa wyższego. Brak jednej wizji, a przy tym koordynacji działań oraz zróżnicowanie standardów pomocy oferowanej przez różne sektory, obniża jakość systemowych oddziaływań.

W zakresie wprowadzanych zmian MEiN współpracuje z Ministerstwem Rodziny i Polityki Społecznej (BON) oraz Ministerstwem Zdrowia, by zapewnić odpowiednią koordynację i synergię zmian wprowadzanych przez ww. resorty.

Z dodatkowych działań należy zaznaczyć również wkład MEiN w przygotowanie:

- 1) Strategii na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2020-2030;

- 2) „Modelu Dostępnej Szkoły” – dokumentu, zawierającego założenia projektu „Przestrzeń Dostępnej Szkoły” realizowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030

Dokument strategiczny „Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część ogólna)” został przyjęty uchwałą nr 12/2019 Rady Ministrów z dnia 25 stycznia 2019 r. Zarówno w ramach diagnozy umiejętności, jak i w części określającej priorytety i główne kierunki działań, kładzie akcent m.in. na zapewnienie dostępu do usług umożliwiających pełne uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym.

Powyższe znalazło odzwierciedlenie w zapisach zawartych w Priorytecie 6 „Wyrównywanie szans w dostępie do rozwoju i możliwości wykorzystania umiejętności”, w szczególności w następujących kierunkach działań:

1. Diagnozowanie i niwelowanie barier, w tym środowiskowych, ekonomicznych, geograficznych, zdrowotnych w dostępie do pełnej oferty wysokiej jakości usług edukacyjnych i szkoleniowych w ramach kształcenia formalnego, nieformalnego i pozaformalnego.
2. Podnoszenie jakości i promocja edukacji włączającej, ze szczególnym uwzględnieniem przygotowania dzieci, młodzieży i dorosłych z niepełnosprawnościami do wejścia na rynek pracy.

Przyjęty przez Radę Ministrów 28 grudnia 2020 r. dokument „Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część szczegółowa)” przewiduje następujące kierunki działań odnoszące się do potrzeb osób z niepełnosprawnościami:

- 1) rozwój umiejętności osób w każdym wieku na wszystkich etapach edukacji formalnej, pozaformalnej i uczenia się nieformalnego, w tym: [...] opracowanie i upowszechnienie działań cyfrowych, w tym kursów online, w formatach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami;
- 2) modernizacja/doposażenie/wyposażenie szkół i innych jednostek systemu oświaty (w tym pracowni i warsztatów kształcenia zawodowego) oraz uczelni a także placówek edukacji pozaformalnej, w tym niwelowanie barier architektonicznych, komunikacyjnych i dydaktycznych w celu zwiększenia dostępności do oferty edukacyjnej dla osób doświadczających ograniczeń w funkcjonowaniu, w szczególności uwarunkowanych niepełnosprawnością;
- 3) wspieranie rozwoju umiejętności zawodowych kadr uczących w edukacji formalnej w zakresie edukacji włączającej, w tym poprzez wzmocnienie oferty doskonalenia w kontekście potrzeb związanych z zapewnieniem wysokiej jakości edukacji włączającej, na przykład: superwizje, kursy w formule online, budowanie zasobów materiałów metodycznych;
- 4) wspieranie kadr instytucji spoza systemu edukacji formalnej i pozaformalnej (realizujących zadania z zakresu opieki, wychowania i edukacji) w zakresie rozwoju umiejętności współpracy [...] z osobami z niepełnosprawnościami i ich rodzinami.

Program pilotażowy Rady Nadzorczej Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych „Aktywny samorząd”

Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów pomocy w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

Program realizowany jest w dwóch modułach.

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową, został omówiony w punkcie dotyczącym prawa: „prawo do życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych”.

Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym, adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, pobierających naukę w szkole wyższej lub szkole policealnej lub kolegium, a także do osób mających przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckimi.

Na realizację dofinansowań w module II w 2020 r. PFRON wydatkował kwotę 58 454 102,12 zł, w ramach której wsparciem objęto 10 277 osoby.

Egzaminy wstępne na aplikacje

Ministerstwo Sprawiedliwości w zakresie swojej właściwości zajmuje się organizacją egzaminów wstępnych na aplikacje prawnicze (adwokacką, radcowską, notarialną i komorniczą) oraz egzaminów zawodowych (adwokackiego, radcowskiego i notarialnego), stosując właściwe regulacje prawne oraz dobre praktyki pozwalające na zwiększenie dostępności do tych egzaminów dla osób niepełnosprawnych.

W 2012 r. zostały przeprowadzone prace legislacyjne mające na celu wyrównanie szans dla osób niepełnosprawnych na egzaminach zawodowych: adwokackim, radcowskim i notarialnym. Z mocy obowiązujących rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości: w sprawie przeprowadzania egzaminu adwokackiego, w sprawie przeprowadzania egzaminu radcowskiego oraz w sprawie komisji egzaminacyjnej do spraw aplikacji notarialnej oraz przeprowadzania egzaminu wstępnego i notarialnego, czas trwania egzaminów zawodowych został wydłużony o połowę dla zdającego będącego osobą niepełnosprawną w rozumieniu przepisów ustawy o *rehabilitacji*. Osoby niepełnosprawne korzystają z tych uprawnień począwszy od egzaminów zawodowych przeprowadzonych w 2013 r.

W odniesieniu do egzaminu wstępnego na aplikację adwokacką, radcowską i notarialną również zostały wprowadzone udogodnienia dla osób niepełnosprawnych. Stosownie do treści przepisów rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości w sprawie komisji egzaminacyjnej do spraw aplikacji adwokackiej (odpowiednio radcowskiej i notarialnej) oraz przeprowadzenia egzaminu wstępnego, czas trwania egzaminów został wydłużony o połowę dla kandydata będącego osobą niepełnosprawną w rozumieniu przepisów ustawy o *rehabilitacji*. Ponadto wprowadzono możliwość

szczególnego sposobu rozwiązywania zestawu pytań testowych przez te osoby. Osoby niepełnosprawne korzystają z tych uprawnień począwszy od egzaminów wstępnych na aplikację adwokacką, radcowską i notarialną przeprowadzonych w 2017 r.

Osoby przystępujące w 2020 r. do egzaminów wstępnych na aplikacje prawnicze oraz egzaminów zawodowych miały możliwości skorzystania z udogodnień przewidzianych ww. przepisami prawa, tj. możliwości przedłużenia czasu trwania egzaminu o połowę oraz pozwalających w szczególności na wydrukowanie pytań testowych/zadań większą czcionką bądź w alfabecie Braillea, czy też np. pomoc zdającemu będącemu osobą niewidomą ze strony wyznaczonego członka komisji w odczytywaniu pytań testowych/zadań i zapisywaniu udzielonych odpowiedzi.

W 2020 r. podczas egzaminów wstępnych na aplikacje prawnicze 13 kandydatów miało przedłużony o połowę czas na rozwiązywanie zestawu pytań testowych, natomiast w przypadku 2 kandydatów przygotowane i wydrukowane zostały test i karta odpowiedzi o wielkości czcionki „16”. W przypadku egzaminów zawodowych przeprowadzonych w 2020 r., 23 zdającym będącym osobami niepełnosprawnymi czas trwania każdej części egzaminu wydłużono o połowę.

Informacje o udogodnieniach dla kandydatów będących osobami niepełnosprawnymi zostały w 2020 r. zawarte w ogłoszeniach o egzaminie wstępnym na aplikacje prawnicze, tak aby osoby ze szczególnymi potrzebami miały wiedzę i świadomość możliwości skorzystania z udogodnień oraz mogły na czas przygotować wymaganą przepisami dokumentację medyczną (w ogłoszeniu zamieszczany jest wykaz załączników koniecznych do złożenia wraz z wnioskiem.).

Działania Ministerstwa Klimatu i Środowiska

W zakresie zachodzących potrzeb w szkołach leśnych podejmowane były następujące działania:

- a) umożliwienie pracy osobom z niepełnosprawnością w warunkach dostosowanych do niepełnosprawności,
- b) zapewnienie uczniom zakwaterowania dostosowanego do możliwości zdrowotnych (pokój na parterze internatu),
- c) zapewnienie pomocy psychologiczno-pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych,
- d) organizowanie, zgodnie z potrzebami, zajęć indywidualnych,
- e) realizowanie zaleceń poradni psychologiczno-pedagogicznych w pracy z uczniami z orzeczeniami o niepełnosprawności;
- f) rozwijanie form samopomocy i aktywizacja społeczności szkolnej,
- g) zapewnienie odpowiednich form komunikacji w placówkach: poczta elektroniczna, strona internetowa, Facebook, wiadomość tekstowa – czat, listownie, bezpośrednio,

- h) dostosowywanie stron internetowych szkół do potrzeb osób niepełnosprawnych, tj.: zapewnienie przyjaznego interfejsu, odpowiedniej czcionki i jej wielkości, kontrastu,
- i) publikacja oryginalnych dokumentów (BIP).

Działania Głównego Urzędu Statystycznego

Z okazji Międzynarodowego Dnia Osób Niepełnosprawnych GUS we współpracy z Centralną Biblioteką Statystyczną zorganizował dla uczniów Zespołu Szkół Specjalnych Nr 85 w Warszawie oraz ich opiekunów spotkanie on-line „Poznaj statystykę”. Uczestnicy tego spotkania mogli zobaczyć, jak ciekawa może być statystyka oraz zapoznać się ze wspaniałymi zbiorami Centralnej Biblioteki Statystycznej. Młodzi ludzie przy pomocy przygotowanych specjalnie dla nich materiałów edukacyjnych, mieli szansę dowiedzieć się, na czym polega praca statystyków i przygotować infografiki.

Działania Służby Więziennej

Osoby niepełnosprawne przebywające w jednostkach penitencjarnych mają zagwarantowany taki sam dostęp do kształcenia, informacji dotyczących prowadzonych przez szkoły naborów oraz możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych, jak pozostali osadzeni w ramach obowiązujących przepisów. Ograniczeniem mogą być tylko przeciwwskazania lekarskie do podejmowania nauki w zakresie kursów zawodowych. Na dzień 31 grudnia 2020 r. 22 skazanych niepełnosprawnych uczyło się w Centrach Kształcenia Ustawicznego usytuowanych na terenie zakładów karnych i aresztów śledczych, natomiast w całym 2020 r. 30 skorzystało z oferty kursowej.

5. POMOCY PSYCHOLOGICZNEJ, PEDAGOGICZNEJ I INNEJ POMOCY SPECJALISTYCZNEJ UMOŻLIWIAJĄCEJ ROZWÓJ, ZDOBYCIE LUB PODNIESIENIE KWALIFIKACJI OGÓLNYCH I ZAWODOWYCH

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne

Przepisy ustawy Prawo oświatowe zagwarantowały wszystkim uczniom możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej, świadczonej przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne, a także nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniami w przedszkolach, innych formach wychowania przedszkolnego, szkołach i placówkach (pedagodzy, psychologodzy, logopedzi, doradcy zawodowi i inni specjaliści).

Nauczyciele i specjaliści zatrudnieni w przedszkolu, innej formie wychowania przedszkolnego, oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej, szkole i placówce zobligowani są do rozpoznania i zaspokajania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia i czynników środowiskowych wpływających na jego funkcjonowanie w przedszkolu, szkole i placówce, w celu wspierania potencjału rozwojowego ucznia i stwarzania warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz w środowisku społecznym. Szczegółowe regulacje w tym zakresie zostały określone w przepisach rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r. poz. 1280).

Dyrektor w porozumieniu z organem prowadzącym podejmuje decyzje m. in. dotyczące zatrudnienia nauczycieli i specjalistów wykonujących zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w szczególności psychologów, pedagogów, logopedów i doradców zawodowych, odpowiednio do rozpoznanych wcześniej potrzeb w tym zakresie.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w przedszkolach, innych formach wychowania przedszkolnego, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, szkołach i placówkach jest udzielana w trakcie bieżącej pracy z dzieckiem czy uczniem oraz w formie klas terapeutycznych, zajęć rozwijających uzdolnienia, zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, zajęć specjalistycznych, zindywidualizowanej ścieżki kształcenia, zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu (w przypadku uczniów szkół podstawowych oraz uczniów szkół ponadpodstawowych), porad i konsultacji, warsztatów.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana jest także rodzicom dzieci oraz nauczycielom w formie porad, konsultacji, warsztatów i szkoleń.

Dyrektor szkoły organizując pomoc psychologiczno-pedagogiczną współpracuje w tym zakresie z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, rodzicami dzieci, placówkami doskonalenia nauczycieli, innymi

przedszkolami, szkołami i placówkami, a także organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.

W r. szkolnym 2019/2020 zajęciami specjalistycznymi i zajęciami dydaktyczno-wyrównawczymi z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej objęto łącznie 1 326 692 uczniów, w tym:

- zajęciami specjalistycznymi 940 253 uczniów,
- zajęciami dydaktyczno-wyrównawczymi 386 439 uczniów.

Największa liczba uczniów objęta została wsparciem w szkołach podstawowych – 955 783. Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze organizowane były dla 386 439 uczniów. Zajęcia logopedyczne organizowane były dla 381 458 uczniów, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne dla 277 390 uczniów, natomiast zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne dla 148 188, a inne zajęcia o charakterze terapeutycznym dla 133 217 uczniów.

Szczegółowe dane w tym zakresie zawarte są w załączniku nr 3 w tabeli nr 22.

W 2020 r. na terenie Polski funkcjonowało 1 226 poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym 601 publicznych i 625 niepublicznych.

Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawione są w załączniku nr 3 w tabeli nr 23.

Kadra poradnictwa to specjaliści przygotowani do realizacji zadań związanych z działalnością diagnostyczną, terapeutyczną, profilaktyczną i doradczą poradni, określonych w przepisach rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1552). Są to w szczególności psycholodzy (4 054,8 etatów), pedagogzy (3 240,6 etatów), logopedzi (1 471,5 etatów), doradcy zawodowi (104,9 etatów), jak również nauczyciele rehabilitanci (147,6 etatów).

Szczegółowe dane dotyczące struktury zatrudnienia przedstawione są w załączniku nr 3 w tabeli nr 24.

Nauczyciele zatrudnieni w poradniach psychologiczno-pedagogicznych przeprowadzili 801 674 diagnoz, w tym 336 446 diagnoz psychologicznych i 281 726 diagnoz pedagogicznych.

Szczegółowe dane dotyczące przeprowadzonych diagnoz zawarte są w załączniku nr 3 w tabeli nr 25.

W 2020 zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradniach specjalistycznych, wydały 87 278 orzeczeń.

Szczegóły zostały wskazane w załączniku nr 3 w tabeli nr 26 i 26a.

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne wydały 303 749 opinii. Najwięcej opinii wydano w sprawie objęcia dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną w przedszkolu, szkole lub placówce – 112 179 oraz w sprawie dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb edukacyjnych ucznia – 57 431. Ponadto, wydano 24 879 opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.

Szczegółowe dane dotyczące opinii wydanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne znajdują się w załączniku nr 3 w tabeli nr 27.

Pomoc dzieciom i młodzieży, w tym niepełnosprawnym, a także rodzicom i nauczycielom w sposób bezpośredni, świadczona była przez poradnie poprzez prowadzenie różnego rodzaju zajęć i terapii. Bezpośrednim wsparciem objęto 322 801 osób.

Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawione są w załączniku nr 3 w tabeli nr 28.

Realizacja zadania publicznego z zakresu zdrowia psychicznego w ramach NPZ na lata 2016-2020

Nazwa konkursu i zadania:

„Profilaktyka zdrowia psychicznego w szkole – myślimy pozytywnie. Prowadzenie działań na rzecz upowszechniania wiedzy na temat zdrowia psychicznego i jego uwarunkowań, kształtowanie przekonań, postaw, zachowań i stylu życia wspierającego zdrowie psychiczne, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu, przeciwdziałanie seksualizacji dzieci i młodzieży – w szczególności przez prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych”.

Moduł V – Realizacja szkoleń online dla nauczycieli i rodziców z edukacji seksualnej uczniów z niepełnosprawnością, w tym ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z niepełnosprawnością intelektualną i niepełnosprawnościami sensorycznymi, w dwóch podstawowych aspektach: zwiększenie możliwości życiowych oraz sposoby uniknięcia destrukcyjnych zachowań.

Projekt „Bliżej Was. Myśl Pozytywnie o mnie” to projekt Instytutu Edukacji Pozytywnej skierowany do rodziców i nauczycieli dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną i spektrum autyzmu. Stanowił odpowiedź na specyficzne potrzeby tej grupy docelowej.

W ramach projektu przygotowano platformę szkoleniową online z zakresu edukacji uczniów i uczennic z niepełnosprawnością <https://blizejwas.institutep.pl/>

W ramach zadania przeszkolono: 1292 nauczycieli; 834 rodziców, w ramach 90 godzin. Ponadto przeprowadzono 240 godzin konsultacji i superwizji dla nauczycieli i rodziców. Przygotowano „Teczki dla nauczyciela” zawierające materiały z zakresu edukacji seksualnej dzieci z niepełnosprawnością intelektualną i niepełnosprawnościami sensorycznymi z pakietem materiałów wykorzystywanych do pracy dydaktycznej, w tym prezentacji, infografik, specjalnych piktogramów dopasowanych do tematyki edukacji dzieci z niepełnosprawnością – <https://blizejwas.institutep.pl/wp-content/uploads/2021/01/Teczka-nauczyciela-i-wychowawcy.pdf>

W celu zapewnienia trwałości opracowano szkolenia online wraz z ćwiczeniami i quizami sprawdzającymi poziom wiedzy dla:

- 1) nauczycieli (<https://blizejwas.institutep.pl/szkolenie/wychowanie-do-zycia-w-rodzynie-wspieram-moich-uczniow-i-uczennice>);
- 2) rodziców (<https://blizejwas.institutep.pl/szkolenie/wychowanie-do-zycia-w-rodzynie-wspieram-moje-dziecko-w-domu/>

Programy szkolenia obejmowały tematy:

1. Współpraca rodzina - szkoła w realizacji programu nauczania wychowanie do życia w rodzinie.
2. Rozwój i zdrowie człowieka.
3. Życie rodzinne.
4. Rozwijanie cech osobowości, umiejętności osobistych, kompetencji społecznych i radzenia sobie w grupie.
5. Relacje społeczne i zasady społecznego funkcjonowania zgodnego z przyjętymi normami.

Przygotowano i opracowano także 5 filmów instruktażowych, które prezentowały rodzicom i nauczycielom sposoby na praktyczne wykorzystanie udostępnionych materiałów oraz dawały pomysły na pracę wspólną z uczniami i uczennicami:

- Jak rozmawiać o płci: (<https://blizejwas.institutep.pl/rozdzial/instruktaż-1-jak-rozmawiac-o-plci/?id=2660>);
- Jak rozmawiać o dojrzewaniu płciowym: (<https://blizejwas.institutep.pl/rozdzial/instruktaż-2-jak-rozmawiac-o-dojrzewaniu-plciowym/?id=2660>);
- Rozmowy o sferach intymnych: (<https://blizejwas.institutep.pl/rozdzial/instruktaż-3-rozmowy-o-sferach-intymnych/?id=2660>);
- Rozmowa o rodzicielstwie: (<https://blizejwas.institutep.pl/rozdzial/instruktaż-4-rodzicielstwo/?id=2660>);
- Rozmowy o relacjach: (<https://blizejwas.institutep.pl/rozdzial/instruktaż-5-rozmowy-o-relacjach/?id=2660>)

W wyniku realizacji projektu i przeprowadzonych badań ewaluacyjnych osiągnięto zakładane rezultaty jakościowe obejmujące wzrost wiedzy i umiejętności nauczycieli i rodziców w temacie projektu.

Działania Służby Więziennej

Osadzeni niepełnosprawni mają pełną możliwość korzystania z pomocy psychologicznej i pedagogicznej w każdej jednostce penitencjarnej. W każdym zakładzie karnym i areszcie śledczym zatrudnieni są wychowawcy i psycholodzy. W trakcie odbywania kary pozbawienia wolności skazani biorą udział w różnorodnych programach resocjalizacyjnych ukierunkowanych na zdiagnozowane u nich deficyty celem uzyskania szeroko rozumianej readaptacji społecznej. W związku z powyższym zrealizowano 10 programów readaptacji skierowanych wprost do osób z niepełnosprawnościami, natomiast 427 osób legitymujących się orzeczeniami uczestniczyły w różnych formach ww. programów resocjalizacyjnych.

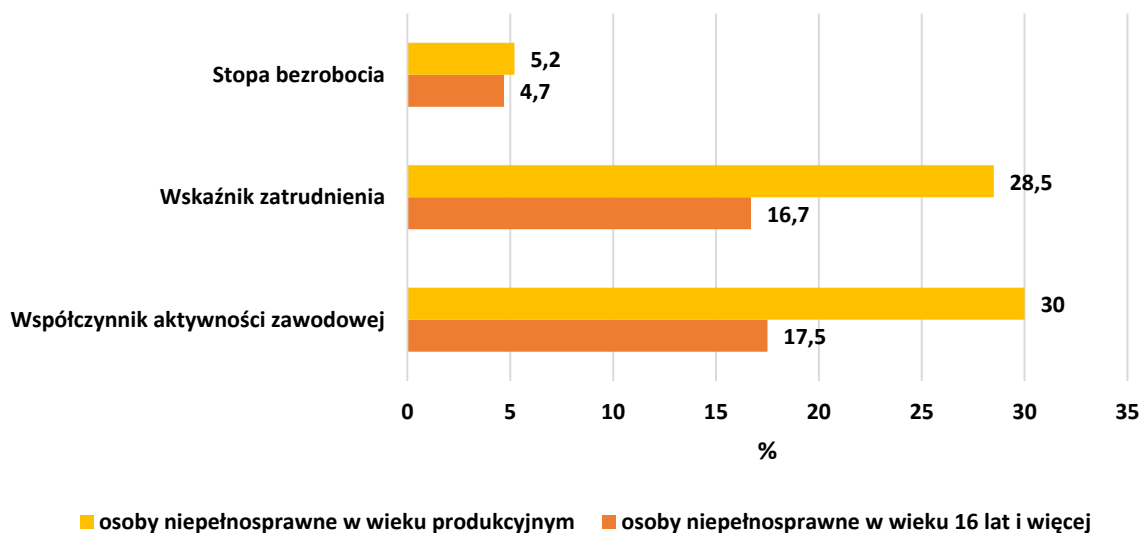
6. PRACY NA OTWARTYM RYNKU PRACY ZGODNIE Z KWALIFIKACJAMI, WYKSZTAŁCENIEM I MOŻLIWOŚCIAMI ORAZ KORZYSTANIA Z DORADZTWA ZAWODOWEGO I POŚREDNICTWA, A GDY NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I STAN ZDROWIA TEGO WYMAGA — PRAWO DO PRACY W WARUNKACH DOSTOSOWANYCH DO POTRZEB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Na podstawie danych z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (GUS BAEL) w 2020 r. w wieku 16 lat i więcej aktywnymi zawodowo pozostawało 529 000 osób niepełnosprawnych. Stanowili oni 3,1% wszystkich osób aktywnych zawodowo w wieku 15 lat i więcej. Liczba osób niepełnosprawnych pracujących wyniosła 504 000, a liczba bezrobotnych - 25 000 osób.

Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16 lat i więcej tym samym osiągnął wartość 16,7%, natomiast stopa bezrobocia wyniosła 4,7%. Wskaźnik aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych w wieku 16 lat i więcej wyniósł 17,5%.

W przypadku aktywności ekonomicznej osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym w 2020 r. należy zaznaczyć, że wskaźnik aktywności zawodowej w tej grupie wyniósł 30,0%, a wskaźnik zatrudnienia 28,5%. Stopa bezrobocia osiągnęła wartość na poziomie 5,2%.

Wykres: Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych w 2020 r. (%).

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych na podstawie danych BAEL GUS.

Na podstawie danych z bezrobocia rejestrowanego - na koniec 2020 r. w urzędach pracy w kraju zarejestrowanych było 1 046 432 bezrobotnych, w tym 55 669

osób niepełnosprawnych (tj. 5,3% ogółu bezrobotnych). Prawo do zasiłku posiadało 9 330 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 5,6% bezrobotnych z prawem do zasiłku.

Na koniec 2020 r. poszukujących pracy niepełnosprawnych niepozostających w zatrudnieniu było 9 380 osób.

W 2020 r. do urzędów pracy w kraju wpłynęło 1 115 658 ofert pracy, w tym 26 372 ofert pracy dla osób niepełnosprawnych. Liczba ofert pracy subsydiowanej dla osób niepełnosprawnych wynosiła 1 982 i stanowiła 7,5% zgłoszonych ofert dla niepełnosprawnych.

Mimo zmian w aktywności ekonomicznej osób niepełnosprawnych, obserwowanych w 2020 r. sytuacja tych osób nadal jest trudna.

Tym większego znaczenia nabiera wsparcie osób niepełnosprawnych na rynku pracy, oferowane ustawowo przede wszystkim przez jednostki samorządu terytorialnego (*powiaty i województwa*), Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (szczególna rola Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych) i Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz przez organizacje pozarządowe³¹.

Działania legislacyjne Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej

Wkład do ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 1842, z późn. zm.) oraz do nowelizacji ustawy

Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych uczestniczyło w pracach legislacyjnych nad ustawą z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 1842, z późn. zm.) oraz nad kilkoma jej nowelizacjami, będąc projektodawcą przepisów dotyczących osób niepełnosprawnych oraz pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne.

Regulacje przygotowane przez Biuro Pełnomocnika i wprowadzone do ww. ustawy to m.in.:

- 1) wprowadzenie możliwości rekompensaty kosztów płacy niepełnosprawnych pracowników zatrudnionych w zakładzie aktywności zawodowej,
- 2) zagwarantowanie kontynuacji finansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych zakładów aktywności zawodowej, pomimo zawieszenia działalności lub przestoju działalności,
- 3) wydłużenie ostatecznego terminu na przekazywanie środków zasilających zakładowy fundusz aktywności w przypadku wydatkowania zakładowego funduszu aktywności niezgodnego z przeznaczeniem oraz umożliwienie

³¹ Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

- przekazywania zakładom aktywności zawodowej, prowadzonym przez gminy lub powiaty, dotacji podmiotowej od organizatora,
- 4) uregulowanie zagadnienia związanego z zastosowaniem mechanizmu podzielonej płatności przez zakłady pracy chronionej,
 - 5) uwzględnienie w definicji kosztów płacy pracodawcy obowiązkowe składki na Fundusz Solidarnościowy,
 - 6) zwiększenie miesięcznego dofinansowania do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych przez podwyższenie podstawy kwoty bazowej na osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności z 1800 zł do 1950 zł i przy stopniu umiarkowanym z 1125 zł do 1200zł. Ponadto zaproponowano, by dodatek do kwoty bazowej na osoby o szczególnych schorzeniach wzrósł z 600 zł do 1200 zł w przypadku osób o znacznym stopniu niepełnosprawności i z 600 zł do 900 zł w przypadku osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
 - 7) zaproponowanie okresowego wprowadzenie rozwiązania dotyczącego możliwości dysponowania (20%) środkami zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych lub zakładowego funduszu aktywności na cele związane z przeciwdziałaniem COVID-19, związanymi z utrzymaniem zatrudnienia i innymi niezbędnymi wydatkami. Warunkiem dysponowania przedmiotowymi środkami będzie uzyskanie zgody dysponenta Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
 - 8) wprowadzenie przepisów umożliwiających udzielanie pomocy publicznej podmiotom gospodarczym w trudnej sytuacji gospodarczej, zatrudniającym osoby niepełnosprawne.

Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 23 grudnia 2020 r. w sprawie miesięcznego dofinansowania do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1)

Rozporządzenie uwzględnia zmiany wprowadzone w ustawie z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 1842, z późn. zm.), ustawą z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 568, z późn. zm.). Polegają one na wprowadzeniu w załączniku nr 1 do rozporządzenia (informacji INF-D-P) zmiany w objaśnieniu nr 14, w którym uwzględnia się podwyższone kwoty miesięcznego dofinansowania oraz w załączniku nr 2 do rozporządzenia (wniosku Wn-D) zmian w objaśnieniu nr 22 uwzględniając Tymczasowe ramy środków pomocy państwa w celu wsparcia gospodarki w kontekście trwającej epidemii COVID-19 (2020/C 91 I/01) (Dz. Urz. UE C 91I z 20.03.2020, str. 1), zawarte w Sekcji 3.1 Komunikatu Komisji Europejskiej.

Ponadto wprowadzona została zmiana w zakresie końcowego terminu obowiązywania rozporządzenia. Termin obowiązywania rozporządzenia został

wydłużony do dnia 30 czerwca 2024 r., zgodnie z wydłużeniem końcowego terminu obowiązywania przepisów dotyczących pomocy publicznej, czyli rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (tzw. GBER), (Dz. Urz. UE L 187 z 26.06.2014, str. 1, z późn. zm), na podstawie którego udzielana jest pomoc w postaci dofinansowania do wynagrodzenia pracowników niepełnosprawnych.

Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie ustalenia wzorów deklaracji składanych Zarządowi Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przez pracodawców zobowiązanych do wpłat na ten Fundusz (Dz. U. z 2021 r. poz. 49)

Rozporządzenie uwzględnia zmiany wprowadzone ustawą z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw.

W związku z wprowadzeniem w powyższej ustawie przepisów umożliwiających wydatkowanie środków zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych z zastosowaniem mechanizmu podzielonej płatności wymagane było nadanie nowego brzmienia załącznikowi nr 5 do rozporządzenia (Deklaracji wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, o symbolu: DEK-II-a), uwzględniając wyznaczenie okresu sprawozdawczego wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w przypadku ujawnienia naruszenia zasad wydatkowania tych środków.

Również zmiana ustawowego terminu przekazania niewykorzystanych środków zakładowego funduszu aktywności przez zakłady aktywności zawodowej na rachunek bankowy tego funduszu pośrednio wpłynęła na wyznaczenie okresu sprawozdawczego wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, w przypadku ujawnienia naruszenia tego terminu. Wymagało to nadania nowego brzmienia załącznikowi nr 6 do rozporządzenia (Deklaracji wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych o symbolu: DEK-II-b).

W celu zwiększenia czytelności i dostępności wniosku dla osób niepełnosprawnych, w szczególności niewidomych i niedowidzących, zmieniona została szata graficzna i układ wniosku.

Osoby niepełnosprawne na rynku pracy – wsparcie ogólne

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2021 r. poz. 1100), zwana dalej „ustawą o promocji zatrudnienia”, przewiduje regulacje dotyczące osób niepełnosprawnych.

Wsparcie osób niepełnosprawnych w ramach usług i instrumentów rynku pracy

Przepisy ustawy o promocji zatrudnienia (art. 2a) chronią przestrzeganie zasady równego traktowania w dostępie i korzystaniu z usług rynku pracy oraz instrumentów

rynku pracy bez względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię, wyznanie, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

Wobec powyższego aktualnie obowiązujące rozwiązania prawne w obszarze rynku pracy, zawarte w ww. ustawie gwarantują obywatelom, w tym osobom niepełnosprawnym, równy dostęp do usług rynku pracy wspieranych instrumentami rynku pracy.

Osoba z orzeczonym stopniem o niepełnosprawności, która jest zdolna do podjęcia zatrudnienia w co najmniej połowie wymiaru czasu pracy, po zarejestrowaniu się jako osoba bezrobotna lub jako poszukująca pracy, może skorzystać z usług rynku pracy, tj. pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego.

W ramach usługi pośrednictwa pracy osoby bezrobotne i poszukujące pracy uzyskują informacje o ofertach pracy, organizowanych giełdach i targach pracy. Najważniejszymi działaniami podejmowanymi w ramach tej usługi jest pozyskiwanie od pracodawców ofert pracy, które następnie upowszechniane są do publicznej wiadomości w siedzibach urzędów i w Centralnej Bazie Ofert Pracy (CBOP) <https://oferty.praca.gov.pl/>, a także poprzez inne środki masowego przekazu.

W ramach usługi poradnictwa zawodowego doradcy zawodowi pomagają w wyborze odpowiedniego zawodu lub miejsca pracy oraz w planowaniu rozwoju kariery zawodowej. Doradcy zawodowi przy pomocy określonych narzędzi pomagają w udzieleniu informacji o zawodach, rynku pracy, możliwościach szkolenia i kształcenia, a także mogą udzielić porady z wykorzystaniem standaryzowanych metod ułatwiających wybór zawodu, zmianę kwalifikacji biorąc pod uwagę kompetencje, zainteresowania i uzdolnienia osoby poszukującej pracy. W zakresie udzielanej informacji o zawodach doradcy zawodowi mają możliwość poinformować o specyfice pracy w danym zawodzie (opis i sposób wykonywania zawodu, środowisko pracy, wymagania psychofizyczne i zdrowotne dla danego zawodu, itp.), a także o zadaniach zawodowych i wymaganych kompetencjach związanych z wykonywaniem danego zawodu, czy też o odniesieniu do sytuacji zawodu na rynku pracy i możliwościach doskonalenia zawodowego.

W ramach prowadzonego przez urzędy pracy poradnictwa zawodowego w 2020 r. 6,7 tys. niepełnosprawnych bezrobotnych skorzystało z porad indywidualnych, 0,8 tys. z porad grupowych, 0,2 tys. z badań testowych, a 1,1 tys. osób niepełnosprawnych uczestniczyło w grupowych spotkaniach informacyjnych. Ponadto, 3 tys. poszukujących pracy niepełnosprawnych niepozostających w zatrudnieniu skorzystało w tym okresie z porad indywidualnych.

Osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna może skorzystać z następujących form wsparcia:

- stażu i bonu stażowego;
- szkoleń i bonu szkoleniowego;
- szkoleń na podstawie trójstronnych umów szkoleniowych zawieranych pomiędzy starostą, pracodawcą i instytucją szkoleniową;
- przygotowania zawodowego dorosłych;
- stypendium z tytułu podjęcia dalszej nauki;
- dofinansowania studiów podyplomowych;

- finansowania kosztów egzaminów i licencji;
- pożyczki szkoleniowej;
- prac interwencyjnych;
- robót publicznych;
- prac społecznie użytecznych;
- zwrotu kosztów przejazdu z miejsca zamieszkania i powrotu do miejsca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, lub przez okres odbywania u pracodawcy stażu, przygotowania zawodowego dorosłych lub odbywania zajęć z zakresu poradnictwa zawodowego po podjęciu ww. formy wsparcia na skutek skierowania przez powiatowy urząd pracy;
- zwrotu kosztów zakwaterowania po podjęciu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, lub przez okres odbywania u pracodawcy stażu, przygotowania zawodowego dorosłych po skierowaniu przez powiatowy urząd pracy;
- refundacji kosztów opieki nad dzieckiem do lat 7 lub osobą zależną;
- badań lekarskich lub psychologicznych mających na celu stwierdzenie zdolności bezrobotnego do wykonywania pracy, uczestnictwa w szkoleniu lub przygotowaniu zawodowym dorosłych, odbywania stażu, wykonywania prac społecznie użytecznych lub określenia szczególnych predyspozycji psychofizycznych wymaganych do wykonywania zawodu;
- bonu zatrudnieniowego;
- bonu na zasiedlenie;
- dofinansowania podjęcia działalności gospodarczej;
- pożyczki na podjęcie działalności gospodarczej;
- dofinansowania podjęcia działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych;
- programów specjalnych.

Warto nadmienić, iż zgodnie z art. 49 ustawy o *promocji zatrudnienia* osoby bezrobotne niepełnosprawne są osobami w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w związku z tym, przysługuje im pierwszeństwo w skierowaniu do udziału w programach specjalnych.

Z wyżej wymienionych aktywnych form wsparcia w 2020 r. skorzystało ponad 7,7 tys. niepełnosprawnych bezrobotnych (3,9% osób bezrobotnych, którzy ukończyli działania aktywizacyjne), w tym:

- 2,3 tys. niepełnosprawnych bezrobotnych ukończyło staże;
- 1,3 tys. ukończyło prace społecznie użyteczne;
- 1,2 tys. ukończyło prace interwencyjne;
- 1,0 tys. ukończyło roboty publiczne;
- 0,5 tys. ukończyło szkolenia;
- 0,5 tys. zakończyło określony w umowie okres prowadzenia działalności gospodarczej (ponad 90% 3 miesiące później wciąż kontynuowało działalność).

Z liczby niepełnosprawnych bezrobotnych, którzy zakończyli udział w działaniach aktywizacyjnych 5,6 tys. osób prawdopodobnie podjęło pracę (niemal 73%), w tym 4,9 tys. osób pracą subsydiowaną.

Natomiast osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu może również korzystać, na zasadach takich jak pozostałe osoby bezrobotne, z następujących instrumentów określonych w ustawie o promocji zatrudnienia:

- szkoleń i bonu szkoleniowego;
- stażu;
- prac interwencyjnych;
- przygotowania zawodowego dorosłych;
- badań lekarskich lub psychologicznych, mających na celu stwierdzenie zdolności bezrobotnego do wykonywania pracy, uczestnictwa w szkoleniu lub przygotowaniu zawodowym dorosłych, odbywania stażu, wykonywania prac społecznie użytecznych lub określenie szczególnych predyspozycji psychofizycznych wymaganych do wykonywania zawodu;
- zwrotu kosztów przejazdu z miejsca zamieszkania i powrotu do miejsca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, lub przez okres odbywania u pracodawcy stażu, przygotowania zawodowego dorosłych lub odbywania zajęć z zakresu poradnictwa zawodowego po podjęciu ww. formy wsparcia na skutek skierowania przez powiatowy urząd pracy;
- zwrot kosztów zakwaterowania po podjęciu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, lub przez okres odbywania u pracodawcy stażu, przygotowania zawodowego dorosłych po skierowaniu przez powiatowy urząd pracy;
- finansowania kosztów przejazdu na badania lekarskie lub psychologiczne po skierowaniu przez powiatowy urząd pracy;
- finansowania kosztów przejazdu do pracodawcy i powrotu do miejsca zamieszkania w przypadku skierowania do pracodawcy, który zgłosił ofertę pracy, jeżeli siedziba tego pracodawcy znajduje się poza miejscem zamieszkania bezrobotnego;
- dofinansowania studiów podyplomowych;
- szkoleń na podstawie trójstronnych umów szkoleniowych zawieranych pomiędzy starostą, pracodawcą i instytucją szkoleniową;
- bonu na zasiedlenie;
- bonu stażowego;
- dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej;
- dofinansowania podjęcia działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych.

W przypadku osób niepełnosprawnych niepozostających w zatrudnieniu, choć stanowili oni zaledwie 36% osób poszukujących pracy, to w liczbie poszukujących pracy, którzy zakończyli działania aktywizacyjne w całym 2020 r. (0,6 tys.) ich udział wyniósł ponad 88%.

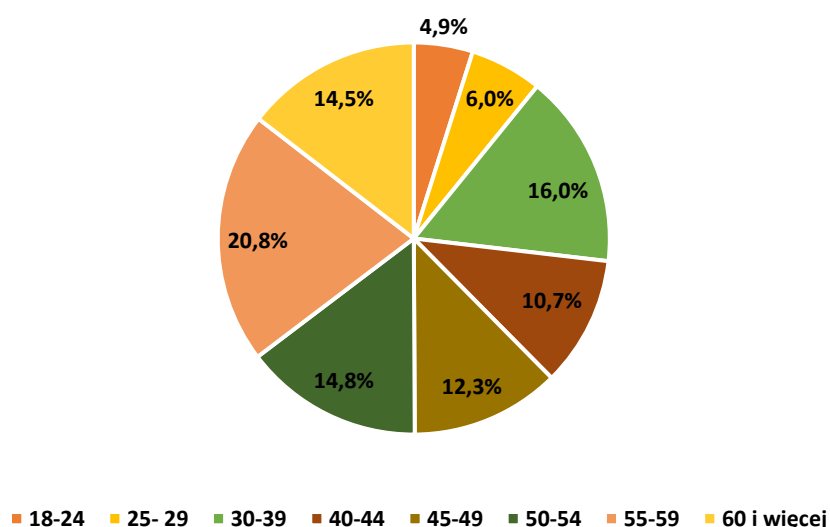
Zgodnie z zasadami ubiegania się o środki rezerwy Funduszu Pracy na finansowanie działań aktywizacyjnych realizowanych przez powiatowe i wojewódzkie urzędy pracy w 2020 r., środki rezerwy były przeznaczone na finansowanie realizacji działań aktywizacyjnych m.in. w formie programów aktywizacji zawodowej bezrobotnych niepełnosprawnych oraz bezrobotnych, którzy

sprawowali opiekę nad osobą zależną, w szczególności niepełnosprawną. Na powyższy program przyznano urzędowi pracy środki z rezerwy Funduszu Pracy w kwocie 1 516 400 zł.

Bezrobocie rejestrowane osób niepełnosprawnych w 2020 r.³² – okres pozostawania bez pracy, wiek, staż i wykształcenie

Analizując dane obrazujące liczbę osób niepełnosprawnych bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy (PUP) należy stwierdzić, że w końcu 2020 r. największą grupę stanowiły osoby w wieku 55–59 lat (22,8%). Najmniejszą zaś grupę stanowiły osoby 18-24 lata (4,9%).

Wykres: Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w Powiatowych Urzędach Pracy jako bezrobotne w końcu 2020 r. w podziale na grupy wieku.

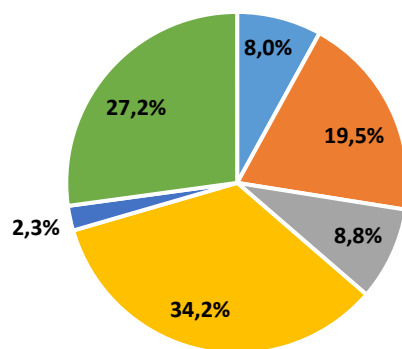

Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-07 za II półrocze 2020 r.; opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

Wśród osób niepełnosprawnych bezrobotnych najwięcej jest osób legitymujących się najniższymi stopniami wykształcenia, tj. zasadniczym zawodowym (34,2%), gimnazjalnym i niższym (29,5%, w tym: 2,3% - gimnazjalne, 27,2% - podstawowe i podstawowe nieukończone). 19,5% osób niepełnosprawnych bezrobotnych zakończyło kształcenie na poziomie policealnym i średnim. Na zbliżonych poziomach znalazły się odsetki absolwentów szkół średnich ogólnokształcących (8,8%) oraz szkół wyższych (8,0%).

Wykres: Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w Powiatowych Urzędach Pracy jako bezrobotne w końcu 2020 r. ze względu na poziom wykształcenia.

³² Podstawowe ogólne dane statystyczne dotyczące bezrobocia rejestrowanego osób niepełnosprawnych zostały zamieszczone w części I „Informacji...”.

- wyższe
 - średnie ogólnokształcące
 - gimnazjalne
- policealne i średnie zawodowe
 - zasadnicze zawodowe
 - podstawowe i podstawowe nieukończone

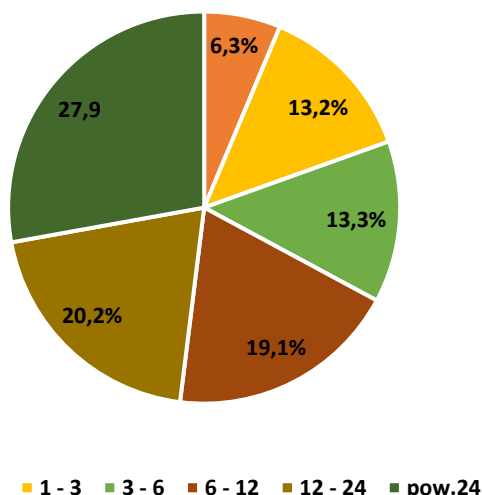
Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-07 za II półrocze 2020 r.; opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

Bezrobocie rejestrowane osób niepełnosprawnych w 2020 r.³³ – okres pozostawania bez pracy

Największą grupę wśród osób bezrobotnych niepełnosprawnych zarejestrowanych w urzędach pracy (PUP) w 2020 r. stanowiły osoby pozostające bez pracy 2 lata i dłużej 27,9%. Od r. do dwóch lat bez pracy pozostawało 20,2% niepełnosprawnych. Między 6 miesiącami a rokiem czasu pracy poszukiwało 19,1 % niepełnosprawnych. Pozostała grupa (32,8%) pozostawała w rejestrach urzędów pracy jako bezrobotni przez okres do 6 miesięcy.

Wykres: Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w Powiatowych Urzędach Pracy jako bezrobotne w końcu 2020 r. ze względu na czas pozostawania bez pracy w miesiącach.

³³ Podstawowe ogólne dane statystyczne dotyczące bezrobocia rejestrowanego osób niepełnosprawnych zostały zamieszczone w części I „Informacji...”.

Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-07 za II półrocze 2019 r.; opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

Oferty pracy dla zarejestrowanych osób niepełnosprawnych

W 2020 r. zgłoszono do powiatowych urzędów pracy 26 372 wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej skierowanych dla osób niepełnosprawnych, w tym:

- 1 982 ofert dotyczyło pracy subsydiowanej,
- 785 ofert pracy z sektora publicznego,
- 7 094 ofert pracy sezonowej.

Indywidualny Plan Działania zarejestrowanych osób niepełnosprawnych

W 2020 r. przygotowano Indywidualny Plan Działania dla:

- 47 308 bezrobotnych osób niepełnosprawnych,
- 629 osób niepełnosprawnych poszukujących pracy.

Realizację Indywidualnego Planu Działania przerwało:

- 26 579 bezrobotnych osób niepełnosprawnych, w tym 12 320 w związku z podjęciem pracy,
- 730 osób niepełnosprawnych poszukujących pracy, w tym 69 w związku z podjęciem pracy.

Realizację Indywidualnego Planu Działania IPD zakończyły 21 553 bezrobotne osoby niepełnosprawne i 613 osób niepełnosprawnych poszukujących pracy.

Natomiast w końcu drugiego półrocza 2020 r. IPD nadal realizowało 53 784 niepełnosprawnych bezrobotnych (w tym 24 921 kobiet) oraz 3 062 niepełnosprawnych poszukujących pracy (w tym 1 365 kobiet).

Zwolnienia ze składek na Fundusz Pracy oraz monitoring zwolnień pracowników niepełnosprawnych

Zgodnie z art. 105 *ustawy o promocji zatrudnienia* przedsiębiorcy Polskiego Związku Głuchych i Polskiego Związku Niewidomych oraz Związku Ociemniałych Żołnierzy Rzeczypospolitej Polskiej, Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi, Zakład Opieki dla Niewidomych w Laskach oraz zakłady aktywności zawodowej nie opłacają składek na Fundusz Pracy za zatrudnionych pracowników o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

W przypadku zwolnień monitorowanych pracodawca obowiązany jest uzgodnić z powiatowym urzędem pracy zakres i formy pomocy dla swoich pracowników, z uwzględnieniem pracowników będących osobami niepełnosprawnymi, co umożliwia pozyskiwanie danych statystycznych dotyczących zwolnień osób niepełnosprawnych z przyczyn dotyczących zakładu pracy i monitorowanie sytuacji tych osób.

Osoby niepełnosprawne na rynku pracy – szczególne wsparcie

Szczególne wsparcie osób niepełnosprawnych na rynku pracy zostało zawarte w *ustawie o rehabilitacji*, w której m.in. określono zadania i działania jednostek samorządu terytorialnego (województw i powiatów) w zakresie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, w tym powiatowych urzędów pracy, a także określono zadania i działania Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

*Działania samorządów powiatowych i samorządów województw w zakresie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych*³⁴

Samorządy powiatowe i samorządy województw realizowały w 2020 r. zadania w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych wynikające z ustawy o rehabilitacji.

Samorządy powiatowe

Na realizację zadań ustawowych przez samorządy powiatowe zaplanowano w planie finansowym PFRON na 2020 r. środki w wysokości 994 510 000 zł, a na koszty obsługi w wysokości 24 863 000 zł.

Na podstawie wniosków starostów Fundusz przekazał na realizację zadań kwotę 985 953 478,00 zł. Środki te zostały wykorzystane w kwocie łącznej 975 086 026,00 zł (98,05% środków określonych według algorytmu), a na koszty obsługi wykorzystano 24 114 953,00 zł. Na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej wykorzystano kwotę 44 278 637,00 zł (4,54%), a na zadania dotyczące rehabilitacji społecznej kwotę 930 807 389,00 zł (95,46%).

³⁴ Podział środków przypadających samorządom wojewódzkim i powiatowym został dokonany na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 maja 2003 r. w sprawie algorytmu przekazywania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych samorządom wojewódzkim i powiatowym (Dz. U. z 2017 r. poz. 538).

Zwrot pracodawcom kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej³⁵

Samorządy 143 powiatów wykorzystały 23 122 685 zł na wyposażenie łącznie 504 stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych, z tego kwotę 2 510 790 zł tytułem zwrotu kosztów wyposażenia 49 stanowisk otrzymali pracodawcy sektora finansów publicznych, natomiast pracodawcy nie należący do sektora finansów publicznych uzyskali dofinansowanie w kwocie 20 611 895 zł na utworzenie 457 stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych.

Ogółem utworzono 504 stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych.

Na wyposażonych stanowiskach pracy zatrudniono 506 osób niepełnosprawnych w tym 32 w zakładach pracy chronionej.

Zwrot kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy³⁶

Starostowie 21 powiatów wypłacili pracodawcom dofinansowanie z tytułu zwrotu kosztów zatrudnienia 143 pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w wysokości 383 902 zł.

Spośród 143 pracowników pomagających osobom niepełnosprawnym w pracy 32 pracowników zatrudnionych było w jednostkach sektora finansów publicznych oraz 111 w jednostkach spoza sektora finansów publicznych (34 - w zakładach pracy chronionej).

W wyniku wypłaconych dofinansowań udzielono pomocy 212 osobom niepełnosprawnym, z czego 32 pracowników zatrudnionych było w jednostkach sektora finansów publicznych a 180 pracowników w jednostkach spoza tego sektora (85 – w zakładach pracy chronionej).

Zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy na rzecz osób niepełnosprawnych poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu³⁷

O dofinansowanie ubiegało się 760 osób niepełnosprawnych. W ramach podpisanych umów przez 180 powiatów oraz zobowiązań z tytułu umów zawartych w r. poprzednim urzędy pracy wykorzystały kwotę 3 603 498 zł z przeznaczeniem dla 641 osób niepełnosprawnych, w tym kwotę 1 282 880 zł dla 211 mieszkańców. Średnia kwota dofinansowania wyniosła 5 622 zł.

Finansowanie szkoleń organizowanych przez powiatowy urząd pracy dla osób niepełnosprawnych bezrobotnych, poszukujących pracy i nie pozostających w zatrudnieniu³⁸

³⁵ Art. 26e ustawy o rehabilitacji.

³⁶ Art. 26d ustawy o rehabilitacji.

³⁷ Art. 11 ustawy o rehabilitacji.

³⁸ Art. 40 ustawy o rehabilitacji.

127 osób niepełnosprawnych z 55 samorządów powiatowych skierowano na szkolenia organizowane przez powiatowy urząd pracy.

Samorzady wypłaciły kwotę 383 446 zł. za ukończone szkolenie dla 127 osób, w tym dla 25 mieszkańców wsi.

Spośród 127 przeszkolonych osób niepełnosprawnych zatrudnienie uzyskało 17 osób, co stanowi 13,40% osób przeszkolonych (w tym 8 mieszkańców wsi).

Refundacja kosztów szkoleń organizowanych przez pracodawców³⁹

Starostowie 2 powiatów dokonali zwrotu kosztów za ukończone szkolenia dla 4 osób w wysokości 9 912 zł.

Średni koszt szkolenia wyniósł 2 478 zł.

Przyznawanie środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej⁴⁰

Starostowie 164 powiatów podpisali umowy z 412 osobami niepełnosprawnymi na kwotę 16 851 152 zł. Wydatki zrealizowano w kwocie 16 519 883 zł w ramach 412 umów.

Średnie dofinansowanie wyniosło 40 097 zł.

Dofinansowanie do 50% oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego przez osobę niepełnosprawną prowadzącą działalność gospodarczą albo własne lub dzierżawione gospodarstwo rolne na kontynuowanie tej działalności⁴¹

W ramach zawartych przez starostów umów wypłatę dofinansowania zrealizowano na rzecz 15 osób niepełnosprawnych na łączną kwotę 52 225 zł.

Samorzady województw

Na zadania samorządów wojewódzkich zaplanowano w Planie finansowym PFRON na 2020 r. środki w wysokości 223 833 000 zł, a na koszty obsługi środki w wysokości 5 596 000 zł.

Samorzady wykorzystały środki w łącznej kwocie 219 584 846 zł (98,10%) środków wyliczonych według algorytmu, z czego na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej wykorzystano kwotę 148 661 482 zł (67,70%), a na zadania dotyczące rehabilitacji społecznej kwotę 70 923 364 zł (32,30%), a na koszty obsługi wykorzystano 5 352 581 zł.

Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej⁴²

W 2020 r. utworzono 4 nowe zakłady aktywności zawodowej, w tym działalność 3 finansowana była ze środków PFRON.

³⁹ Art. 41 ustawy o rehabilitacji.

⁴⁰ Art. 12a ustawy o rehabilitacji.

⁴¹ Art. 13 ustawy o rehabilitacji.

⁴² Art. 35 ust. 1 pkt 6 ustawy o rehabilitacji.

W ubiegłym r. funkcjonowało 127 zakładów aktywności zawodowej, w których zatrudnionych było 5 662 osoby niepełnosprawne, w tym 1 974 mieszkańców wsi.

Na dofinansowanie kosztów działania zakładów aktywności zawodowej samorządy wojewódzkie wykorzystały środki w wysokości 146 629 550 zł.

Z ogólnej liczby 553 osób niepełnosprawnych, które w 2020 r. opuściły zakłady aktywności zawodowej 97 osób podjęło zatrudnienie, co stanowi ok 18%, w tym 13 w ramach pracy chronionej.

Wsparcie osób na rynku pracy i utrzymanie w zatrudnieniu przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób niepełnosprawnych

Refundacja składek na ubezpieczenia społeczne osób niepełnosprawnych⁴³

Największą grupę osób niepełnosprawnych wykonujących działalność gospodarczą ubiegających się o refundację składek stanowiły osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności (63,27% wszystkich wypłat), zaś najniższą osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności (18,01% wszystkich wypłat).

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych refunduje osobie niepełnosprawnej wykonującej działalność gospodarczą obowiązkowe składki emerytalne i rentowe opłacone w całości terminowo lub z uchybieniem terminu nie przekraczającym 14 dni. Wysokość refundacji uzależniona jest od stopnia niepełnosprawności i wynosi:

- 100% kwoty obowiązkowych składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe – w przypadku osób zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności;
- 60% kwoty obowiązkowych składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe – w przypadku osób zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności;
- 30% kwoty obowiązkowych składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe – w przypadku osób zaliczonych do lekkiego stopnia niepełnosprawności.

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych refunduje niepełnosprawnemu rolnikowi lub rolnikowi zobowiązanemu do opłacania składek za niepełnosprawnego domownika, składki na ubezpieczenia społeczne rolników – wypadkowe, chorobowe, macierzyńskie oraz emerytalno-rentowe, pod warunkiem opłacenia tych składek w całości terminowo lub z uchybieniem terminu nie przekraczającym 14 dni.

Na realizację ww. zadania w 2020 r. zaplanowano środki w łącznej kwocie 107 642 000 zł, z czego:

- 101 393 000 zł refundacja składek na ubezpieczenia społeczne dla osób niepełnosprawnych wykonujących działalność gospodarczą,
- 6 199 000 zł refundacja składek na ubezpieczenia społeczne niepełnosprawnym rolnikom lub rolnikom zobowiązanym do opłacania składek za niepełnosprawnego domownika,

⁴³ Art. 25a ustawy o rehabilitacji.

- 50 000 zł refundacja składek na ubezpieczenia społeczne pracodawcom zatrudniającym osoby niepełnosprawne (w brzmieniu obowiązującym w 2008 r.).

W 2020 r. w ramach zadania Fundusz wypłacił środki w łącznej wysokości 84 137 446,03 zł, z czego:

- 82 409 797,60 zł na refundację składek na ubezpieczenia społeczne dla osób niepełnosprawnych wykonujących działalność gospodarczą,
- 1 727 648,43 zł na refundację składek na ubezpieczenia społeczne niepełnosprawnym rolnikom lub rolnikom zobowiązanym do opłacania składek za niepełnosprawnego domownika.

Niskie wykonanie planu finansowe wynika z faktu, że od dnia 20 marca 2020 r. w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2, ogłoszony został stan epidemii na terenie całego obszaru Rzeczypospolitej Polskiej, ustanawiając tym samym ograniczenia np. w sposobie przemieszczania się czy funkcjonowania określonych instytucji lub zakładów pracy.

W ramach zmniejszenia obciążeń i zachowania płynności finansowej przedsiębiorstw wprowadzono pakiet regulacji na skalę całego kraju tzw. Tarcze Antykryzysowe. Wprowadzone przepisy umożliwiły m.in. zwolnienie przedsiębiorców z obowiązku opłacenia składek na ubezpieczenia społeczne za miesiące marzec, kwiecień i maj 2020 r. bez względu na rodzaj (sektor) prowadzonej działalności gospodarczej, a za kolejne miesiące dla przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w określonych branżach.

W ramach zmniejszenia obciążeń oraz zachowania płynności finansowej osoby objęte ubezpieczeniem emerytalno-rentowym w rozumieniu ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2021 r. poz. 266) zwolniono z opłacania składek na to ubezpieczenie za drugi kwartał 2020r. Składki na ubezpieczenie emerytalno-rentowe za drugi kwartał 2020 r. zostały opłacone przez budżet państwa za pośrednictwem Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Ponadto Obwieszczeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 sierpnia 2020 r. w sprawie wysokości wykorzystanego krajowego limitu skumulowanej kwoty pomocy de minimis w rolnictwie lub rybołówstwie, ogłoszono że wysokość krajowego limitu skumulowanej kwoty pomocy de minimis w rolnictwie na dzień 7 sierpnia 2020 r. został osiągnięty (M.P. poz. 741), w związku z tym beneficjenci prowadzący działalność w sektorze rolnictwa, których termin na wypłatę refundacji składek przypadał po wykorzystaniu maksymalnego limitu w danym r. nie otrzymali refundacji składek na ubezpieczenia społeczne.

Dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych⁴⁴

⁴⁴ Art. 26a ustawy o rehabilitacji. Informacja na podstawie „Sprawozdania z realizacji planu rzeczowo-finansowego Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w 2018 r.”.

Pracodawca zatrudniający niepełnosprawnych pracowników na umowę o pracę, po spełnieniu wszystkich warunków wynikających z ustawy o *rehabilitacji* może ubiegać się o dofinansowanie do kosztów płacy tych pracowników.

Wysokość kwot dofinansowania, która wyliczana jest na podstawie art. 26a ust. 1 i 1b ustawy o *rehabilitacji*, do marca 2020 r. wynosiła:

- 1800 zł – w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności,
- 1125 zł – w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności,
- 450 zł – w przypadku osób zaliczonych do lekkiego stopnia niepełnosprawności.

W przypadku osób niepełnosprawnych, w odniesieniu do których orzeczono chorobę psychiczną, upośledzenie umysłowe, całościowe zaburzenia rozwojowe lub epilepsje oraz niewidomych, kwoty dofinansowania zwiększało się o 600 zł.

Począwszy od okresu sprawozdawczego 04/2020 kwoty dofinansowania wynoszą:

1. 1 950 zł – w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności;
2. 1 200 zł – w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności;
3. 450 zł – w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do lekkiego stopnia niepełnosprawności.

Ponadto w przypadku osób niepełnosprawnych, w odniesieniu do których orzeczono chorobę psychiczną, upośledzenie umysłowe, całościowe zaburzenia rozwojowe lub epilepsję oraz niewidomych, kwoty dofinansowania zwiększyły się o:

- 1 200 zł w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności,
- 900 zł w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności,
- 600 zł w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do lekkiego stopnia niepełnosprawności.

Kwota miesięcznego dofinansowania nie może przekroczyć kwoty 90 % faktycznie poniesionych miesięcznych kosztów płacy, a w przypadku pracodawcy wykonującego działalność gospodarczą, w rozumieniu przepisów o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej, 75 % tych kosztów. Przez koszty płacy należy rozumieć wynagrodzenie brutto oraz finansowane przez pracodawcę obowiązkowe składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe naliczone od tego wynagrodzenia i obowiązkowe składki na Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Fundusz Solidarnościowy.

Wyплаты miesięcznego dofinansowania do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych w 2020 r. wyniosły 3 274 414 364,42 zł, w tym:

- 1 856 142 389,38 zł przekazano zakładom innym niż zakłady pracy chronionej (tzw. rynek otwarty),
- 1 417 33 071,70 zł przekazano zakładom pracy chronionej (tzw. rynek chroniony),

– 938 903,34 zł przekazano zakładom mieszanym.

W I połowie r. 2020 spadła ogólna liczba podmiotów wnioskujących o dofinansowanie do wynagrodzeń. Od dnia 20 marca 2020 r. w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2, ogłoszony został stan epidemii na terenie całego obszaru Rzeczypospolitej Polskiej, ustanawiając tym samym ograniczenia np. w sposobie przemieszczania się czy funkcjonowania określonych instytucji lub zakładów pracy. Zanotowano nieznaczny, ale za to systematyczny spadek liczby podmiotów z rynku chronionego, który wpisuje się w trwałą tendencję spadkową na tym rynku. Epidemia w tym okresie w sposób wyraźny wpłynęła przede wszystkim na liczbę podmiotów z rynku otwartego.

Zwrot kosztów budowy i rozbudowy obiektów i pomieszczeń zakładu, transportowych i administracyjnych⁴⁵

Zwrot kosztów dotyczył wyłącznie dodatkowych kosztów pracodawcy wynikających

z zatrudnienia osób niepełnosprawnych i mógł być przyznany pracodawcy prowadzącemu zakład pracy chronionej, u którego wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych wynosi co najmniej 50%.

Na realizację zadania w 2020 r. wydatkowano 6 149 743,49 zł obejmując wsparciem 16 650 pracowników niepełnosprawnych.

Dofinansowanie oprocentowania kredytów bankowych⁴⁶

W 2019 r. udzielono wsparcia dla 43 zakładów pracy chronionej w postaci dofinansowania w wysokości do 50% do oprocentowania zaciągniętych kredytów bankowych na cele związane z rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych. Na tę formę wsparcia zakładów pracy chronionej wydatkowano 582 230,11 zł. W tych zakładach były zatrudnione 4 682 osoby niepełnosprawne w przeliczeniu na pełne etaty.

Zlecanie przez PFRON zadań na podstawie art. 36 ustawy o rehabilitacji

Zgodnie z przepisami art. 36 ustawy o *rehabilitacji* zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych mogą być realizowane na zlecenie Funduszu przez fundacje oraz organizacje pozarządowe a także kościelne osoby prawne, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, spółdzielnie socjalne oraz spełniające szczególne warunki spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, kluby sportowe będące spółkami.

Rodzaje zadań, które mogą być zlecane fundacjom oraz organizacjom pozarządowym wskazane zostały w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w *sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji*

⁴⁵ Art. 32 ust. 1 pkt 2 ustawy o rehabilitacji.

⁴⁶ Art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o rehabilitacji.

zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1945).

Zgłaszane do realizacji zadania (realizowane w formie projektów) dotyczyły między innymi wejścia osób niepełnosprawnych na rynek pracy (kierunek pomocy 1).

Na realizację projektów w kierunku pomocy 1 w 2020 r. PFRON wypłacił zleceńbiiorcom kwotę 43 657 907,28 zł. Wsparciem objęto 13 242 osoby niepełnosprawne.

Projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej

Projekt „Wypracowanie i upowszechnienie, we współpracy z partnerami społecznymi, modelu wsparcia osób niepełnosprawnych w środowisku pracy”.

Projekt był realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER) 2014 – 2020, Działanie 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych.

Celem projektu było wypracowanie i upowszechnienie wśród co najmniej 100 000 pracodawców na terenie całego kraju, we współpracy z partnerami społecznymi modelu wsparcia osób niepełnosprawnych w środowisku pracy, rozumianego jako zestaw technik i metod, tj. zasad postępowania w zakresie stworzenia optymalnego dla niepełnosprawnego pracownika środowiska pracy.

Projekt realizowany był w okresie: od dnia 01.02.2018 r. do dnia 31.01.2020 r.

Projekt był realizowany przez Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy (Lider projektu) we współpracy z następującymi podmiotami (partnerami):

- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Krajowy Związek Rewizyjny Spółdzielni Inwalidów i Spółdzielni Niewidomych,
- Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji.

Całkowity budżet projektu wynosił 4 206 022,65 zł, w tym:

- środki z budżetu UE – 3 544 835,88 zł,
- środki z budżetu państwa – 661 186,77 zł.

Łączna wysokość wydatków kwalifikowalnych zakontraktowanych dla PFRON w projekcie wyniosła: 1 154 352,75 zł, w tym:

- środki z budżetu UE – 972 888,50 zł,
- środki z budżetu państwa – 181 464,25 zł.

W 2020 r. PFRON realizował zadania związane z zakończeniem realizacji projektu. Sieć Punktów Kontaktowych w Oddziałach PFRON realizowała w styczniu 2020 r. działania związane z upowszechnieniem efektów projektu oraz informacji o opracowanym modelu wsparcia. W ramach Punktów funkcjonowało 32 pracowników Oddziałów PFRON jako konsultanci PK. Do Punktów rozdysponowano także ulotki i foldery informacyjne (po 9000 sztuk.).

W I kwartale 2020 r. realizowano także działania upowszechniające z wykorzystaniem innych kanałów dystrybucji informacji. W mediach społecznościowych

funkcjonowały kanały informacyjne na stronach Facebook oraz Twitter. W okresie tym realizowano także działania w mediach TV. W telewizji o zasięgu krajowym wyemitowano dwa odcinki programu „Drogowskaz do sprawnej współpracy”.

Zakładane w projekcie wskaźniki zostały osiągnięte.

Na realizację projektu w 2020 rok zaplanowano środki w łącznej wysokości 126 432,00 zł, w tym:

- środki z budżetu UE – 106 556,89 zł,
- środki z budżetu państwa – 19 875,11 zł.

W 2020 r. Fundusz wypłacił środki w łącznej wysokości: 75 689,00 zł, w tym:

- środki z budżetu UE – 63 788,35 zł,
- środki z budżetu państwa – 11 897,65 zł.

Projekt: „Wypracowanie i pilotażowe wdrożenie modelu kompleksowej rehabilitacji umożliwiającej podjęcie lub powrót do pracy”

W 2020 r. projekt realizowany był w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Działanie 2.6: Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych.

Podstawą realizacji była umowa o dofinansowanie z dnia 28 grudnia 2017 r. zawarta pomiędzy Ministrem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej a Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Głównym celem projektu jest opracowanie i przetestowanie efektywnego, optymalnego pod względem społecznym i finansowym, modelu kompleksowej rehabilitacji. Kompleksowa rehabilitacja to nowe na gruncie polskim rozwiązanie, mające na celu ułatwienie podjęcia lub powrotu do pracy osobom, które wskutek doznanego urazu lub choroby w różnych okresach życia utraciły zdolność do pracy. To również oferta dla tych osób, które ze względów zdrowotnych nigdy nie pracowały, lecz chciałyby zmienić tę sytuację – zdobyć zawód i podjąć satysfakcjonującą pracę odpowiednią do ich możliwości zdrowotnych. Celem projektu jest także uzyskanie zatrudnienia przez jego uczestników na otwartym rynku pracy lub uruchomienie przez nich działalności gospodarczej.

Zrealizowano następujące działania:

- 1) przygotowanie lekarzy orzekających i psychologów do kwalifikowania uczestników do kompleksowej rehabilitacji – zostało przeszkolonych w sumie 51 lekarzy i 20 psychologów,
- 2) kwalifikacja uczestników do kompleksowej rehabilitacji - w sumie wydano 245 orzeczeń o potrzebie kompleksowej rehabilitacji (pozytywna kwalifikacja) oraz 225 orzeczeń o braku potrzeby kompleksowej rehabilitacji (negatywna kwalifikacja),
- 3) kontynuacja pilotażowego wdrożenia modelu rehabilitacji kompleksowej - według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r., do 4 ORK skierowano w sumie 182 uczestników, natomiast kontynuowało ją na koniec tego okresu 31 uczestników. Ponadto 86 osób w sumie ukończyło pobyt w ośrodku.

W podziale na makroregiony struktura uczestników wygląda następująco:

- Makroregion 1: ORK Wągrowiec – 55 osób rozpoczęło rehabilitację kompleksową, zaś 4 osoby kontynuowały ją według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.; 28 osób zakończyło pobyt w ośrodku ogółem,
- Makroregion 2: ORK Ustroń – 42 osoby rozpoczęły rehabilitację kompleksową, zaś 15 osób kontynuowało ją według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.; 11 osób zakończyło pobyt w ośrodku ogółem,
- Makroregion 3: ORK Grębiszew – 51 osób rozpoczęło rehabilitację kompleksową, zaś 10 osób kontynuowało ją według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.; 31 osób zakończyło pobyt w ośrodku ogółem,
- Makroregion 4: ORK Nałęczów – 34 osoby rozpoczęło rehabilitację kompleksową, zaś 2 osoby kontynuowały ją według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.; 16 osób zakończyło pobyt w ośrodku ogółem.

Realizację projektu zaplanowano na 66 miesięcy - od 1 stycznia 2018 r. do 30 czerwca 2023 r.

Projekt jest realizowany przez PFRON we współpracy z następującymi partnerami:

- Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
- Centralny Instytut Ochrony Pracy - Państwowy Instytut Badawczy.

Łączna kwota wydatków kwalifikowanych projektu wynosi: 85 285 146,57 zł, w tym:

- środki UE: 71 878 321,52 zł,
- środki z budżetu państwa: 13 406 825,05 zł.

W 2020 r. Fundusz wypłacił środki w łącznej wysokości: 8 598 970,35 zł., w tym:

- środki UE: 7 251 439,78 zł,
- środki z budżetu państwa: 1 347 530,57 zł.

Aktywizacja zawodowa absolwentów niepełnosprawnych

Pilotażowy program „ABSOLWENT”

Celem pilotażowego programu „ABSOLWENT” jest umożliwienie wejścia na rynek pracy osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, które na dzień przystąpienia do projektu pozostają bez zatrudnienia oraz są absolwentami szkoły wyższej lub realizują ostatni lub przedostatni semestr nauki w szkole wyższej. Cel programu jest realizowany poprzez kompleksowe i indywidualnie wsparcie beneficjentów ostatecznych programu w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych. Program realizowany jest do dnia 31 grudnia 2023 r..

W 2020 r. realizowane były umowy zawarte w konkursach ogłoszonych w 2017 r. i 2018 r. (drugi okres finansowania projektów wieloletnich) oraz umowy, które zostały zawarte w ramach rozstrzygnięć konkursu ogłoszonego w 2019 r. (pierwszy okres finansowania).

W 2020 r. na realizację programu wydatkowano kwotę 6 577 086,04, przeznaczoną na działania wspierające zatrudnienie 930 osób.

W trakcie realizacji umów wystąpiły ograniczenia w realizacji projektów wynikające z wprowadzonego stanu zagrożenia epidemicznego COVID-19. Podstawę do zmiany warunków umów w zakresie niezbędnym do niwelowania i ograniczenia negatywnych skutków COVID-19 stanowił dla stron art. 15zzf1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. W związku z powyższym podejmowane były decyzje dotyczące przesunięcia terminu rozliczenia wypłaconych środków a tym samym przesunięcia na 2021 rok terminu wypłaty kolejnej transzy dofinansowania.

Program „STABILNE ZATRUDNIENIE – osoby niepełnosprawne w administracji i służbie publicznej”

Celem programu „STABILNE ZATRUDNIENIE – osoby niepełnosprawne w administracji i służbie publicznej” jest podniesienie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych w administracji publicznej.

Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi do programu przez Radę Nadzorczą PFRON w 2019 r. program realizowany był w ramach dwóch modułów:

- moduł I „Instytucje” – adresowany do organów i instytucji wykonujących zadania z zakresu administracji publicznej, jednostek samorządu terytorialnego oraz państwowych i samorządowych instytucji kultury, które w ramach programu zatrudnią osoby niepełnosprawne;
- moduł II „Staże zawodowe” – adresowany do organizacji pozarządowych, które w ramach programu przygotowują i skierują osoby niepełnosprawne na staż zawodowy w administracji rządowej.

Adresatami programu są:

- 1) w ramach modułu I:
 - organy i instytucje, wykonujące zadania z zakresu administracji publicznej,
 - samorząd gminny, samorząd powiatowy, samorząd województwa,
 - państwowe oraz samorządowe instytucje kultury;
- 2) w ramach modułu II – organizacje pozarządowe posiadające statutowy zapis o prowadzeniu działań na rzecz osób niepełnosprawnych oraz prowadzące działalność na rzecz osób niepełnosprawnych przez okres co najmniej 2 lat.

Moduł II „Staże zawodowe” realizowany był w drodze otwartego konkursu. W 2019 r. został ogłoszony konkursu nr 1/2019 pn. „Stażysta Plus”, w ramach którego zawarto 4 umowy mające na celu odbycie 490 staży przez osoby niepełnosprawne z terminem realizacji projektów do 31.12.2020 r. Z uwagi na trwającą pandemię czas realizacji projektów został wydłużony do 31.12.2021 r. W 2020 r. na staż skierowano 324 osoby niepełnosprawne.

W 2020 r. na realizację działań wynikających z programu wypłacono środki w łącznej wysokości 6 417 920,86 zł, na realizację działań wspierających 341 osób niepełnosprawnych.

Pilotażowy program „PRACA-INTEGRACJA”

Pilotażowy Program „PRACA – INTEGRACJA” zatwierdzony został uchwałą nr 13/2016 Rady Nadzorczej Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z dnia 8 grudnia 2016 r.

Celem programu jest podniesienie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy.

W dniu 13 września 2019 r. uchwałą nr 56/2019 Zarząd PFRON przyjął do realizacji w ramach programu oferty zatrudnienia złożone w 2019 r. przez Poczta Polska S.A., Spółki Grupy Kapitałowej ENEA, Spółki Grupy Kapitałowej PKN ORLEN. Łącznie w wymienionych ofertach zgłoszono zapotrzebowanie na zatrudnienie 413 osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy, w tym:

- 1) 25 osób niepełnosprawnych w Spółkach Grupy Kapitałowej ENEA,
- 2) 28 osób niepełnosprawnych w Spółkach Grupy Kapitałowej PKN ORLEN,
- 3) 360 osób niepełnosprawnych w Poczcie Polskiej S.A.

W dniu 29 października 2019 r. ogłoszono konkurs nr 1/2019 PRACA – INTEGRACJA w celu wyłonienia organizacji pozarządowej do realizacji ofert zatrudnienia złożonych przez ww. pracodawców. Decyzją Zarządu PFRON z dnia 18 grudnia 2019 r. (uchwała nr 80/2019), nastąpiło rozstrzygnięcie konkursu nr 1/2019, poprzez wybór oferty złożonej przez Fundację Aktywizacja i przyznanie dofinansowania w kwocie 7 722 519,00 zł. Zawarcie umowy nastąpiło w 2020 r.

W 2020 wypłacono środki w łącznej wysokości 7 722 518,91 zł, a zatrudnienie uzyskały 202 osoby niepełnosprawne

Program wyrównywania różnic między regionami III

Celami operacyjnymi programu są:

- w obszarze C - zatrudnienie osób niepełnosprawnych w nowotworzonych spółdzielniach socjalnych osób prawnych,
- w obszarze G - zwiększenie aktywności samorządów powiatowych w działaniach dotyczących aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

W ramach obszaru C w 2020 r. do PFRON nie został złożony żaden wniosek i tym samym środki nie zostały wypłacone.

W ramach obszaru G w 2020 r. PFRON wypłacił powiatom kwotę 7 426 097,31 zł, na realizację zadań dotyczących rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych, w ramach których wsparciem objęto 192 osoby niepełnosprawne.

Badanie PFRON pn. „Działania związane z epidemią Covid-19 podejmowane przez pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne”

W 2020 r. PFRON zrealizował badanie własne o zasięgu ogólnopolskim pn. „Działania związane z epidemią Covid-19 podejmowane przez pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne”.

Celem badania było pozyskanie wiedzy na temat działań podejmowanych przez pracodawców wynikających z epidemii COVID-19, w tym związanych z ochroną

pracowników i utrzymaniem miejsc pracy osób niepełnosprawnych. Badanie zrealizowano z wykorzystaniem ankiety internetowej CAWI i objęto łącznie 808 firm z otwartego oraz 185 firm chronionego rynku pracy, w tym: 120 zakładów pracy chronionej i 65 zakładów aktywności zawodowej. Wyniki badania zostały opublikowane na stronie internetowej PFRON:

<https://www.pfron.org.pl/institucje/badania-i-analazy-naukowe/raport-koncowy-z-badania-dzialania-zwiazane-z-epidemia-covid-19-podejmowane-przez-pracodawcow-zatrudniajacych-osoby-niepelnosprawne/>

Kontrole przeprowadzone przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Z uwagi na obowiązujący w Polsce od 12 marca 2020 r. stan zagrożenia epidemicznego, a od 20 marca 2020 r. stan epidemii i związane z tym czasowe ograniczenia dotyczące m.in. sposobu przemieszczania się i funkcjonowania określonych instytucji i zakładów pracy, jak również z uwagi na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa i minimalizację zagrożenia rozprzestrzeniania i ewentualnego zarażenia kontrolujących oraz pracowników podmiotu kontrolowanego wirusem SARS-CoV-2 – realizacja kontroli i postępowań sprawdzających była okresowo zawieszana/wstrzymywana.

Zaznaczyć należy, że pomimo przerwy w prowadzeniu działań kontrolnych trwającej ponad 4 miesiące oraz wyżej opisanych utrudnień, Plan działań kontrolnych został zrealizowany na poziomie 55,71% w przypadku kontroli, a w przypadku postępowań sprawdzających na poziomie 85,09%.

W ramach Planu działań kontrolnych w 2020 r.:

- 1) przeprowadzono łącznie 78 kontroli, tj. 55,71% kontroli zaplanowanych do realizacji na ten rok, w tym wykonanie kontroli SODiR wynosiło – 53,85%, kontroli art. 22 – 50%. W kontrolach prowadzonych w pozostałych obszarach ustawowych wykonanie wynosiło odpowiednio: w obszarze „środki przekazane samorządom terytorialnym według algorytmu – 76,47%, „zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych realizowane na zlecenie Funduszu przez fundacje i organizacje pozarządowe” – 66,67%, „programy zatwierdzane przez Radę Nadzorczą PFRON” – 0%,
- 2) kwota podlegająca kontroli wynosiła 126 806 721,17 zł, w tym:
 - kwota 107 286 234,68 zł dotyczyła środków finansowych przekazanych beneficjentom Funduszu,
 - kwota 19 520 486,49 zł była kwotą, na jaką sprzedający usługi lub produkcję wystawili informacje umożliwiające obniżenie wpłat na PFRON,
- 3) w 12 kontrolach podmioty kontrolowane przed podpisaniem protokołu kontroli, zgłosiły zamiar skorzystania z przysługującego im prawa wniesienia w terminie 7 dni umotywowanych zastrzeżeń do treści protokołu kontroli. Zastrzeżenia zostały złożone w 9 kontrolach SODiR i 3 kontrolach art. 22 ustawy o *rehabilitacji*.

W ramach zgłaszanych zastrzeżeń podmioty kontrolowane najczęściej dokonywały uzupełnienia nieokazanej podczas działań kontrolnych dokumentacji

lub wносиły zastrzeżenia dotyczące nieprawidłowości stwierdzonych w zakresie opłacania należności publiczno-prawnych, tj. składek ZUS i zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych,

- 4) wyłoniono do objęcia postępowaniem sprawdzającym 2 099 pracodawców zarejestrowanych w Systemie Obsługi Dofinansowań i Refundacji oraz zlecono i koordynowano ich realizację,
- 5) przeprowadzono łącznie 1.957⁴⁷ postępowań sprawdzających pracodawców zarejestrowanych w Systemie Obsługi Dofinansowań i Refundacji, tj. 85,09% szacowanej, do realizacji w 2020 r., liczby postępowań sprawdzających.

Wyniki kontroli przeprowadzonych w 2020 r.:

- 1) nieprawidłowości stwierdzono w 71 kontrolach, tj. w 91,03% kontroli. Do podmiotów tych, wystosowano wystąpienia pokontrolne, które oprócz stwierdzonych nieprawidłowości, naruszeń przepisów prawa i uchybień zawierały zalecenia pokontrolne.
- 2) nieprawidłowości skutkujące zwrotem środków stwierdzono w 53 kontrolach – na 75 kontroli (liczba ta nie uwzględnia 3 kontroli art. 22), tj. w 70,67% kontroli.
- 3) kwota zakwestionowanych środków ogółem wynosiła 6 163 887,73 zł.
- 4) nieprawidłowości skutkujące zwrotem środków stwierdzono w:
 - 92,86% kontroli realizowanych w obszarze „dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych”;
 - 7,69% kontroli realizowanych w obszarze „środki przekazane samorządom terytorialnym według algorytmu”.
- 5) w kontrolach realizowanych w obszarze „zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych realizowane na zlecenie Funduszu przez fundacje i organizacje pozarządowe” nie stwierdzono nieprawidłowości skutkujących zwrotem środków.
- 6) kwota zakwestionowanych środków w kontrolach SODiR stanowiła 99,99% kwoty zakwestionowanych środków ogółem.
- 7) w 100% kontroli art. 22 przeprowadzonych u sprzedającego stwierdzono nieprawidłowości. We wszystkich kontrolach na sprzedającego na podstawie art. 22b ustawy o *rehabilitacji* nałożono sankcje. Suma nałożonych sankcji wynosiła: 17 870 557,30 zł.
- 8) kwota na jaką sprzedający usługi lub produkcję zawyżyli wystawione informacje umożliwiające obniżenie wpłat na PFRON wynosiła 17 646 341,20 zł.

Kontrole Państwowej Inspekcji Pracy w zakresie przestrzegania przepisów

W 2020 r. Państwowa Inspekcja Pracy przeprowadziła łącznie 1051 kontroli w 839 podmiotach zatrudniających osoby niepełnosprawne.

⁴⁷ W 2020 r. kontynuowano i prowadzono postępowania sprawdzające u pracodawców wyłonionych do objęcia postępowaniem sprawdzającym w 2019 i 2020 r.

Kontrolami objęto pracodawców zapewniających warunki chronione oraz przedsiębiorców tzw. otwartego rynku pracy. W zakresie ustawowego obowiązku oceny spełniania wymogów określonych w art. 28 ust. 1 pkt 2 ustawy *o rehabilitacji*, przeprowadzonych zostało 216 planowych kontroli w 201 zakładach pracy chronionej oraz 38 planowych kontroli w 36 zakładach aktywności zawodowej. Ponadto na tzw. otwartym rynku pracy inspektorzy pracy przeprowadzili u 69 pracodawców 69 kontroli warunków pracy pracowników niepełnosprawnych, posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Pozostałe kontrole, przeprowadzone na wniosek pracodawców, organizatorów lub starostów, wiązały się z zamiarem uzyskania statusu prowadzącego zakład pracy chronionej lub statusu prowadzącego zakład aktywności zawodowej, jak również w związku ze staraniem się podmiotów o refundację dodatkowych kosztów przystosowania lub kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej.

W skontrolowanych zakładach pracowało ogółem 80 043 osoby. Na podstawie stosunku pracy pracę świadczyło 66 344 pracowników, w tym 33 115 osób niepełnosprawnych.

Kontrole w zakładach pracy chronionej (zpch) i zakładach aktywności zawodowej (zaz) – „chroniony” rynek pracy

Kontrole w grupie przedsiębiorców posiadających status zakładu pracy chronionej (ZPCH) lub zakładu aktywności zawodowej (ZAZ) prowadzone były wg harmonogramów sporządzonych przez poszczególne okręgowe inspektoraty pracy. Harmonogramy kontroli ZPCH i ZAZ sporządzane są corocznie, w celu zapewnienia realizacji dyspozycji ustawowej, nakładającej obowiązek kontrolowania ww. zakładów pracy nie rzadziej, niż co 3 lata. Zakresem kontroli w tych zakładach objęto zarówno zagadnienia z zakresu prawnej ochrony pracy, jak również technicznego bezpieczeństwa pracy, w tym spełniania okoliczności, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 2 ustawy *o rehabilitacji*.

W 2020 r., pomimo ograniczeń organizacyjnych związanych ze stanem epidemii, zrealizowano wszystkie zaplanowane kontrole w zakładach zapewniających warunki chronione.

Najwięcej zakładów pracy chronionej reprezentowało sektor przetwórstwa przemysłowego (ponad 40% kontroli) oraz usługi administrowania (ponad 30% kontroli). Zakłady aktywności zawodowej objęte kontrolą to najczęściej podmioty zarejestrowane jako „pozostała działalność usługowa” (prawie 60% kontroli).

Większość zakładów zapewniających warunki chronione (ZPCH i ZAZ) to zakłady średniej wielkości, zatrudniające od 50 do 249 osób. Łącznie, w zakładach tych, zatrudnionych na podstawie stosunku pracy było 25 049 pracowników, w tym 19 526 osób niepełnosprawnych.

Żadna z kontroli prowadzonych przez PIP nie zakończyła się uchyleniem decyzji warunkującej przyznanie pracodawcy statusu prowadzącego zakład pracy chronionej lub zakład aktywności zawodowej. Skierowano natomiast jedno pismo informujące

województwa, że jeden z zakładów pracy chronionej nie prowadzi już działalności gospodarczej w miejscu ujętym w decyzji przyznającej status.

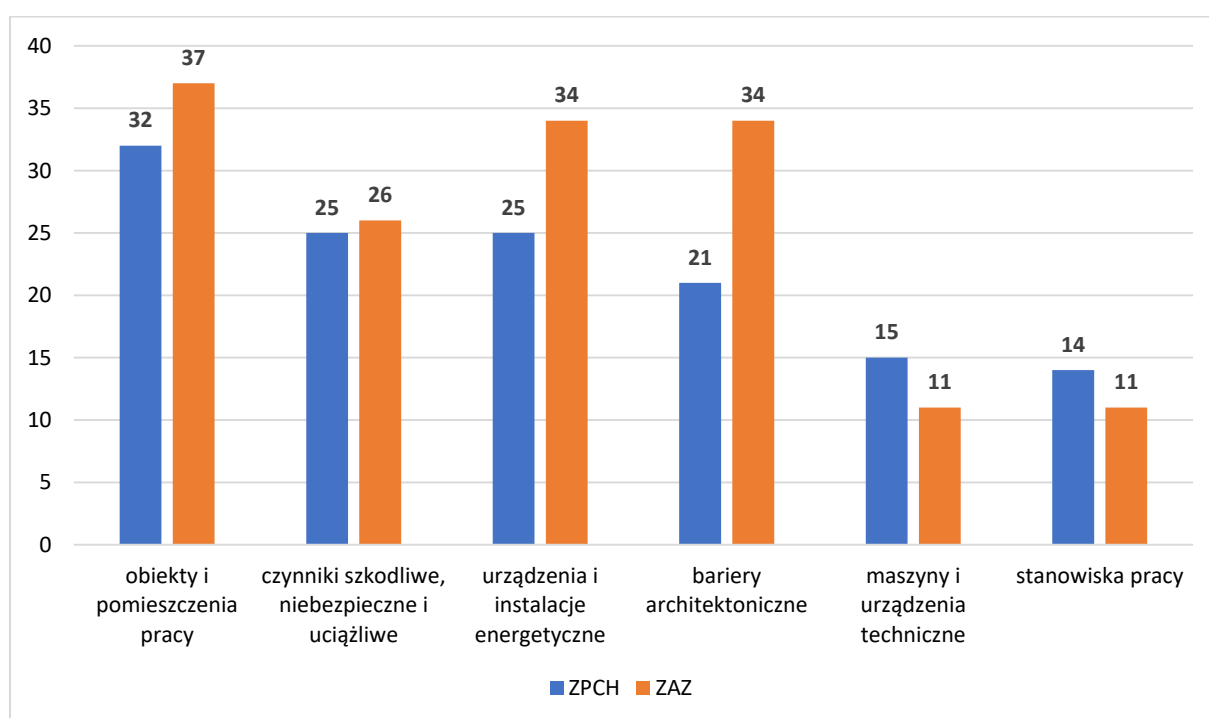
Nieprawidłowości dotyczące zatrudniania osób niepełnosprawnych, skutkujące zastosowaniem adekwatnych środków prawnych, stwierdzono:

- w 82,4% kontroli u pracodawców posiadających status zakładu pracy chronionej,
- w 78,9% kontroli u pracodawców posiadających status zakładu aktywności zawodowej.

Nieprawidłowości stwierdzone podczas kontroli zakładów pracy chronionej i zakładów aktywności zawodowej w podziale na grupy zagadnień

Techniczne bezpieczeństwo pracy

(*% kontroli, w których stwierdzono nieprawidłowości)

Najczęściej występujące nieprawidłowości z zakresu technicznego bezpieczeństwa pracy związane były z naruszeniem przepisów dotyczących:

- obiektów i pomieszczeń pracy (stwierdzono ich niewłaściwy stan techniczny, także dotyczący pomieszczeń higienicznosanitarnych, spowodowany bieżącym zużyciem oraz brakiem remontów i konserwacji),
- utrudnień architektonicznych oraz braku rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo funkcjonowania osób niepełnosprawnych (zwykle był to: brak zabezpieczenia lub oznakowania miejsc niebezpiecznych, grożących potknięciem się, upadkiem lub uderzeniem się pracownika, występowanie różnicy poziomów podłóg, występowanie progów, niedostateczne wyposażenie pomieszczeń

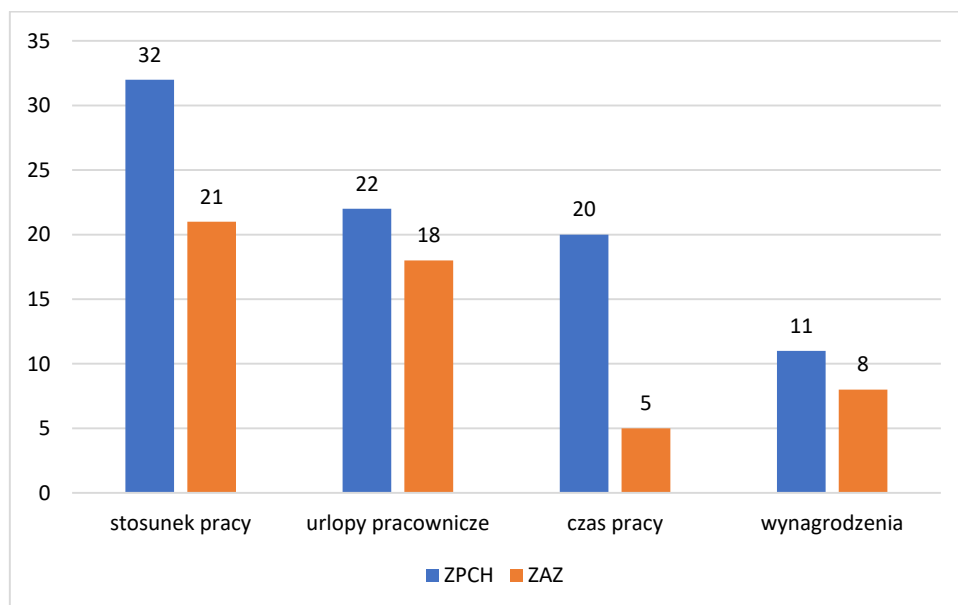
higienicznosanitarnych w elementy ułatwiające korzystanie z nich przez osoby niepełnosprawne),

- urządzeń i instalacji energetycznych (stwierdzono: brak pomiarów skuteczności ochrony przeciwporażeniowej, brak znakowania urządzeń w sposób umożliwiający ich identyfikację, brak zabezpieczenia przed dostępem osób nieupoważnionych, niesprawne źródła światła).

Ponadto, stwierdzono rażące naruszenia dotyczące użytkowania maszyn i urządzeń technicznych – szczególnie w zakresie wyposażenia w odpowiednie urządzenia ochronne (głównie osłony) i prawidłowo działające i oznakowane urządzenia sterownicze. Powodem tych uchybień był najczęściej brak właściwego nadzoru nad pracą wykonywaną przez pracowników oraz bagatelizowanie zagrożenia. Stwierdzone niezgodności skutkowały wydaniem łącznie 30 decyzji wstrzymujących eksploatację maszyn i urządzeń.

Prawna ochrona pracy

(*% kontroli, w których stwierdzono nieprawidłowości)

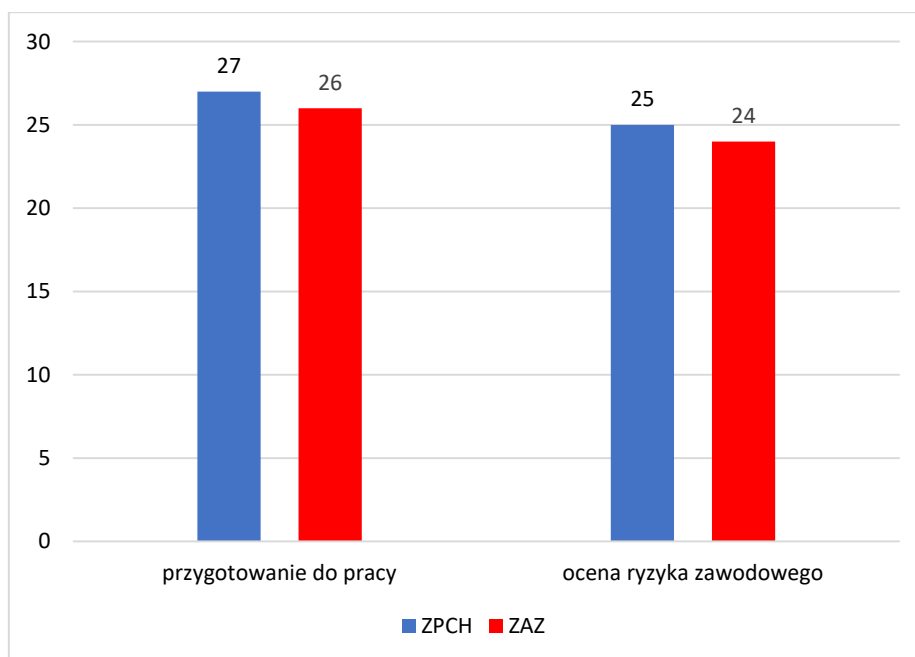
Nieprzestrzeganie obowiązujących przepisów z zakresu prawnej ochrony pracy dotyczyło najczęściej następujących zagadnień:

- stosunek pracy (uchybiecia polegały głównie na przekazywaniu pracownikom błędnej informacji o warunkach zatrudnienia),
- urlopy (najczęściej nie udzielano pracownikowi urlopu wypoczynkowego w r. kalendarzowym, w którym nabył do niego prawo),
- czas pracy (np. niewłaściwe ewidencjonowanie czasu pracy, nierejestrowanie godzin rozpoczęcia i zakończenia pracy).

Wysoki poziom nieprawidłowości w wymienionych grupach zagadnień występował także w latach ubiegłych. Stwierdzone podczas kontroli PIP nieprawidłowości są tożsame z tematami skarg, najczęściej zgłaszanymi przez osoby niepełnosprawne do jednostek organizacyjnych Państwowej Inspekcji Pracy.

Zarządzanie bezpieczeństwem i zdrowiem

(*% kontroli, w których stwierdzono nieprawidłowości)

W porównaniu do lat poprzednich, w r. ubiegłym inspektorzy pracy stwierdzili spadek liczby zakładów, w których pracownikom nie zapewniono szkoleń w dziedzinie bhp. Przyczyn tego spadku można doszukiwać się w zmianie przepisów dotyczących obowiązku organizowania szkoleń okresowych pracowników, w terminach wynikających z *rozporządzenia* Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. poz. 1860, z późn. zm.), wprowadzonych w związku z ogłoszeniem na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (termin ważności szkoleń okresowych został wydłużony do 60. dnia od dnia odwołania stanu epidemii).

Kontrole w zakładach nie zapewniających warunków pracy chronionej – „otwarty” rynek pracy⁴⁸

W 2020 r. inspektorzy pracy przeprowadzili 69 kontroli warunków pracy osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego lub umiarkowanego stopnia

⁴⁸ na podstawie art. 4 ust.6 ustawy o rehabilitacji.

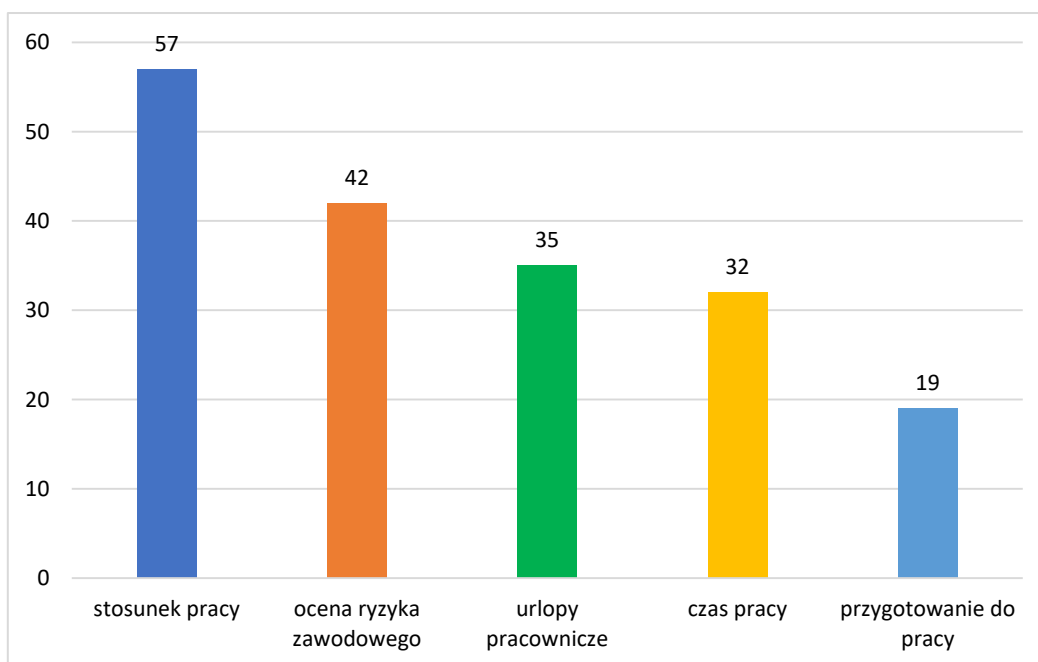
niepełnosprawności w 69 zakładach pracy. Skontrolowano 231 stanowisk pracy, na których pracowało 258 osób niepełnosprawnych.

Kontrolowane zakłady otwartego rynku pracy były w większości podmiotami małymi, zatrudniającymi do 49 pracowników (62%) i średnimi – od 50 do 249 pracowników (32%). Skontrolowane przedsiębiorstwa prowadziły najczęściej działalność w zakresie produkcji przemysłowej (26%), handlu i napraw (17%) oraz usług administrowania (16%).

Nieprawidłowości dotyczące zatrudniania osób niepełnosprawnych, skutkujące zastosowaniem adekwatnych środków prawnych, stwierdzono w 81,2% kontroli, przeprowadzonych w 2020 r.

Nieprawidłowości stwierdzone podczas kontroli zakładów otwartego rynku pracy w podziale na grupy zagadnień*

*% kontroli, w których stwierdzono nieprawidłowości

Najczęściej występujące nieprawidłowości dotyczyły:

- stosunku pracy (uchybienia stwierdzano głównie w przekazywaniu pracownikom błędnej informacji o warunkach zatrudnienia)
- oceny ryzyka zawodowego (stwierdzono przede wszystkim brak aktualizacji ocen ryzyka zawodowego oraz nieuwzględnianie w tej ocenie szczególnych uwarunkowań wynikających z niepełnosprawności pracowników).

W obszarze prawnej ochrony stosunku pracy osób niepełnosprawnych zauważyć należy, że liczba zakładów otwartego rynku pracy, w których stwierdzono nieprawidłowości podczas kontroli jest większa, niż liczba zakładów pracy chronionej i zakładów aktywności zawodowej, w których stwierdzono analogiczne

nieprawidłowości (dot. udzielania urlopów, przestrzegania przepisów o czasie pracy etc.).

Nie stwierdzono natomiast braku przystosowania kontrolowanych stanowisk do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Kontrole na wniosek pracodawcy/organizatora lub starosty

Inspektorzy pracy przeprowadzili w 2020 r. kontrole u pracodawców:

- ubiegających się o nadanie statusu zakładu pracy chronionej – przeprowadzono 40 kontrole w 24 podmiotach. Wnioski o nadanie statusu składane były zarówno przez pracodawców ubiegających się po raz pierwszy o status, jak i przez pracodawców ubiegających się o niego ponownie (pracodawca posiadał status i zmieniał lokalizację siedziby lub swoich jednostek organizacyjnych albo zrezygnował lub utracił status i starał się ponownie o jego uzyskanie),
- posiadających status zakładu pracy chronionej, tworzących nowe oddziały lub inne jednostki organizacyjne („rozszerzenie” statusu) – przeprowadzono 124 kontrole w 51 podmiotach,
- posiadających status zakładu pracy chronionej i organizujących stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych – przeprowadzono 36 kontrole w 31 podmiotach (zaopiniowano pozytywnie 41 stanowisk dla 44 osób niepełnosprawnych, w tym 17 osób niepełnosprawnych w stopniu lekkim – w związku z ubieganiem się o dofinansowanie wyposażenia stanowiska pracy oraz 9 stanowisk dla 10 osób niepełnosprawnych, w tym jednej osoby niepełnosprawnej w stopniu lekkim, w związku z ubieganiem się o dofinansowanie przystosowania stanowiska pracy ze środków PFRON),
- ubiegających się o nadanie statusu zakładu aktywności zawodowej – przeprowadzono 4 kontrole w 4 podmiotach,
- posiadających status zakładu aktywności zawodowej, tworzących nowe oddziały lub inne jednostki organizacyjne („rozszerzenie” statusu) – przeprowadzono 17 kontrole w 15 podmiotach,
- posiadających status zakładu aktywności zawodowej i organizujących stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych – przeprowadzono 4 kontrole w 4 podmiotach (zaopiniowano pozytywnie 5 stanowisk dla 6 osób niepełnosprawnych w związku z ubieganiem się o dofinansowanie wyposażenia stanowiska ze środków PFRON),
- nieposiadających statusu zakładu pracy chronionej i nieubiegających się o jego nadanie, ale organizujących stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych – przeprowadzono 519 kontrole w 458 podmiotach (pozytywnie zaopiniowano 551 stanowisk dla 556 osób niepełnosprawnych, w tym 162 osób niepełnosprawnych w stopniu lekkim, w związku z ubieganiem się o dofinansowanie wyposażenia stanowiska pracy oraz 9 stanowisk dla 9 osób niepełnosprawnych w związku z ubieganiem się o dofinansowanie przystosowania stanowiska pracy ze środków PFRON; negatywnie zaopiniowano 17 stanowisk dla 17 osób niepełnosprawnych, w tym 4 ze stopniem lekkim, w związku z ubieganiem się o dofinansowanie wyposażenia stanowiska pracy).

Większość wniosków (540) dotyczyła wydania opinii w trybie art. 26e ust. 5 ustawy o *rehabilitacji*, tzn. pracodawcy ubiegali się o zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy.

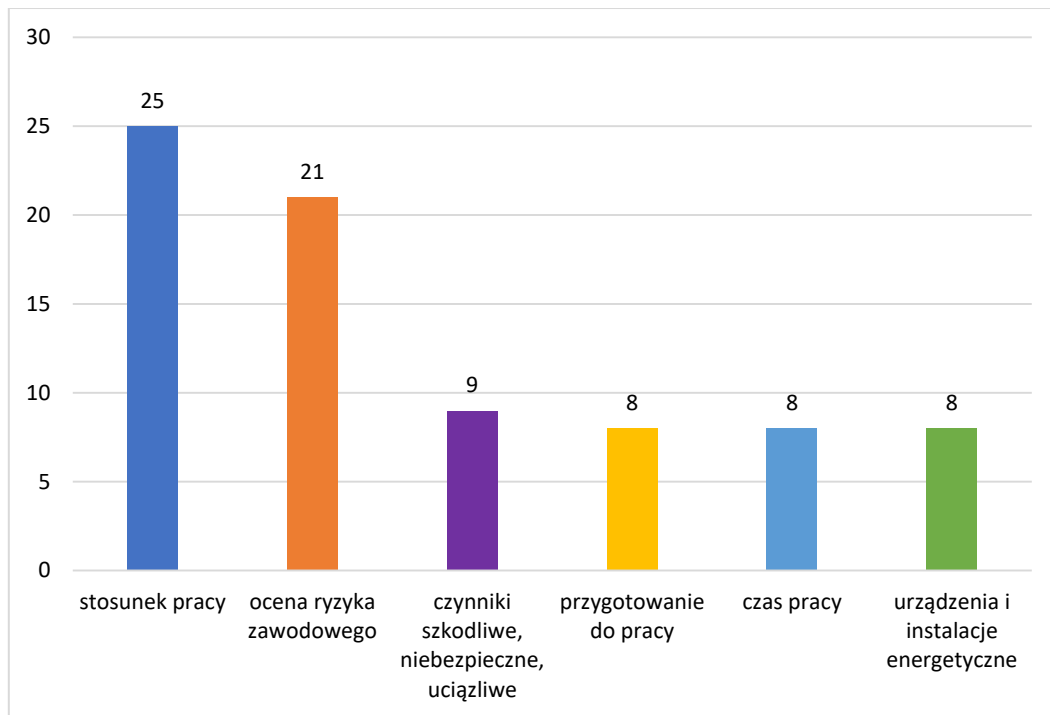
Wnioski o wydanie opinii w trybie art. 26 ust. 6 ww. ustawy, tzn. o zwrot dodatkowych kosztów pracodawcy wynikających z zatrudnienia osób niepełnosprawnych, wpłynęły jedynie trzy (zaopiniowano 9 stanowisk dla 9 osób niepełnosprawnych).

Niewielka liczba wniosków kierowanych do PIP w ostatnich latach w tym drugim trybie wskazuje, że pracodawcy nie są zainteresowani ponoszeniem kosztów na przystosowanie stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych, których obniżona sprawność funkcjonalna (sensoryczna, fizyczna, umysłowa, psychiczna) wymagałby dopasowania istniejącego lub organizowanego stanowiska do indywidualnych potrzeb tych osób. Wybierają opcję ubiegania się o zwrot kosztów na wyposażenie stanowiska pracy, uzyskując możliwość refundacji oprzyrządowania, maszyn i urządzeń lub elementów pomocniczych, które posłużą również innym pracownikom. Tym samym zatrudnienie osób niepełnosprawnych z dysfunkcjami znacząco obniżającymi sprawność utrzymuje się na niskim poziomie.

U pracodawców otwartego rynku pracy, organizujących stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych, inspektorzy pracy ocenili łącznie 577 stanowisk pracy, na których zatrudnionych było 582 pracowników niepełnosprawnych, wydając 533 opinie. Negatywnie zaopiniowanych zostało 17 stanowisk pracy. Opinie negatywne dotyczyły m.in. sytuacji, gdy osoba niepełnosprawna nie posiadała odpowiednich uprawnień kwalifikacyjnych lub maszyna będąca przedmiotem refundacji nie spełniała zasadniczych wymagań określonych w dyrektywie 2006/42/WE.

Nieprawidłowości stwierdzone podczas kontroli zakładów otwartego rynku pracy organizujących stanowiska pracy *

(*% kontroli, w których stwierdzono nieprawidłowości)

Tak jak w przypadku opisanych wyżej planowych kontroli w zakładach otwartego rynku pracy (nieorganizujących w 2020 r. stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych) najczęściej występujące nieprawidłowości dotyczyły stosunku pracy oraz oceny ryzyka zawodowego.

Środki prawne wydane w trakcie kontroli w podmiotach zatrudniających osoby niepełnosprawne

W wyniku kontroli pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne inspektorzy pracy zastosowali następujące środki prawne, regulujące nieprawidłowości związane z pracą pracowników niepełnosprawnych:

- 1) 2 209 decyzji (z których 1 133 było decyzjami ustnymi, zrealizowanymi już podczas kontroli inspektora pracy), w tym:
 - 281 decyzji z rygorem natychmiastowej wykonalności;
 - 32 decyzje wstrzymania eksploatacji 52 maszyn i urządzeń, w sytuacji gdy powodowało to bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia i życia pracowników;
 - 8 decyzji wstrzymania prac stwarzających bezpośrednie zagrożenie zdrowia i życia dla wykonujących je 10 pracowników;
 - 3 decyzje skierowania do innych prac 3 pracowników zatrudnionych niezgodnie z obowiązującymi przepisami;
 - 36 decyzji nakazujących wykonanie badań i pomiarów czynników szkodliwych i uciążliwych w środowisku pracy;
 - 4 decyzje nakazujące ustalenie okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy;
- 2) 1 072 wnioski w wystąpieniach dotyczące zagadnień prawnej ochrony pracy oraz wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy,
- 3) 219 poleceń ustnych.

W związku z popełnieniem 120 wykroczeń przeciwko prawom pracowników inspektorzy pracy ukarali pracodawców przez nałożenie 24 mandatów karnych na kwotę 26 900 zł oraz zastosowanie 44 środków wychowawczych. Ponadto skierowano 1 wniosek do sądu.

Kontrole związane z badaniem skarg skierowanych do PIP przez osoby niepełnosprawne

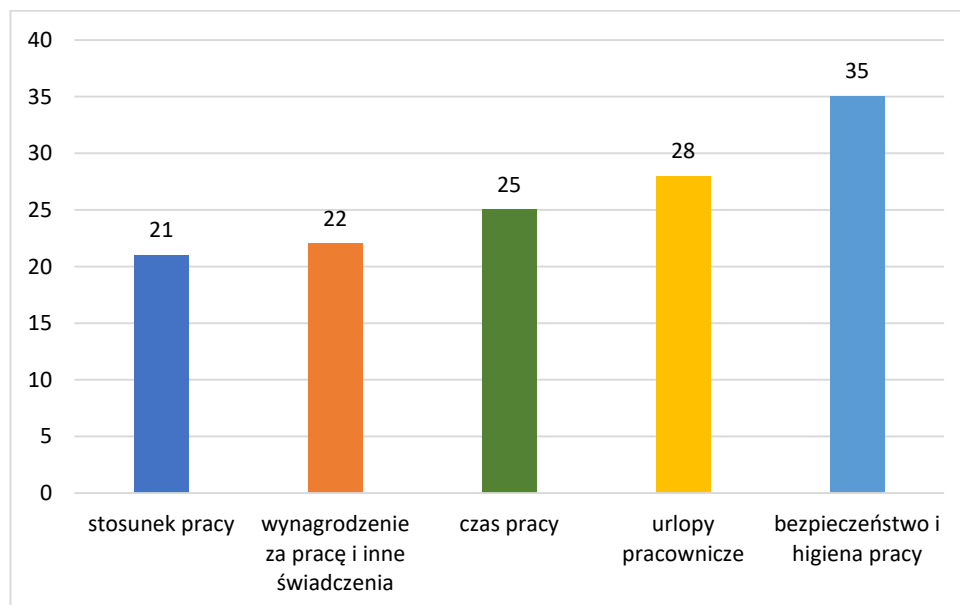
Osoby niepełnosprawne w r. 2020 zgłosiły 128 skarg na pracodawców, wskazując 303 zagadnienia skargowe. Po przeprowadzeniu kontroli jako zasadne uznano 64 zagadnienia skargowe, natomiast 161 okazało się niezasadnych. Zasadności pozostałych przedmiotów skarg nie udało się ustalić lub nie wchodziły w zakres kompetencji Państwowej Inspekcji Pracy. Największa liczba skarg składanych przez osoby niepełnosprawne odnosiła się do pracodawców wykonujących działalność wyszczególnioną wg PKD jako usługi administrowania (najczęściej są to zakłady pracy zajmujące się ochroną osób lub mienia, albo usługami utrzymania czystości i porządku). Były to głównie zakłady duże (o zatrudnieniu 250 osób i powyżej) lub zakłady średnie (o zatrudnieniu 50-249 osób).

Najczęściej pracownicy niepełnosprawni zgłaszali do Państwowej Inspekcji Pracy nieprawidłowości z obszaru prawnej ochrony pracy dotyczące (tzw. zagadnienia skargowe):

- wynagrodzenia za pracę (w szczególności: niewypłacenie wynagrodzenia, niewypłacenie wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych i/lub dodatku do wynagrodzenia z tytułu pracy w nadgodzinach, nieterminowe wypłacenie wynagrodzenia, wypłacanie wynagrodzenia w wysokości niższej, niż to wynikało z umowy o pracę, niewypłacenie ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop wypoczynkowy, niewypłacenia wynagrodzenia za czas urlopu),
- stosunku pracy (przede wszystkim: niewydanie świadectwa pracy, nieprawidłowości przy rozwiązywaniu umowy o pracę, nieprawidłowości przy wypowiedzaniu pracownikowi dotychczasowych warunków pracy lub płacy),
- czasu pracy (głównie: zatrudnianie pracowników niepełnosprawnych w czasie pracy przekraczającym obowiązujący wymiar oraz w godzinach nadliczbowych i w porze nocnej bez zgody lekarza, nieprowadzenie lub nierzetelne prowadzenie ewidencji czasu pracy, nieprawidłowe tworzenie rozkładów czasu pracy, zatrudnianie pracowników z naruszeniem przepisów o 35 godzinnym odpoczynku tygodniowym),
- mobbingu.

W 2020 r. przeprowadzono 89 kontroli związanych z badaniem skarg osób niepełnosprawnych. Naruszenia przepisów ustawy o *rehabilitacji* w zakresie szczególnych uprawnień przysługujących osobom niepełnosprawnym stwierdzono w 17 kontrolach. W 4 kontrolach ujawniono naruszenia przepisów związanych z obowiązkiem przeciwdziałania mobbingowi.

Nieprawidłowości stwierdzone podczas kontroli przeprowadzonych na skutek skargi w zakładach otwartego rynku pracy organizujących stanowiska pracy *
(*% kontroli, w których stwierdzono nieprawidłowości)

Środki prawne wydane w trakcie kontroli skargowych w podmiotach zatrudniających osoby niepełnosprawne

W wyniku kontroli związanych ze skargami pracowników niepełnosprawnych wydano środki prawne regulujące stwierdzone nieprawidłowości:

- 1) 30 decyzji w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy (z których 10 było decyzjami ustnymi, zrealizowanymi podczas kontroli), w tym:
 - 8 decyzji z rygorem natychmiastowej wykonalności;
 - 1 decyzję wstrzymania prac stwarzających bezpośrednie zagrożenie zdrowia i życia dla 1 pracownika;
 - 1 decyzję skierowania do innych prac 1 pracownika;
- 2) 34 decyzje nakazujące wypłatę świadczeń 93 pracownikom w kwocie 104 058,89 zł.;
- 3) 113 wniosków w wystąpieniach dotyczących zagadnień prawnej ochrony pracy;
- 4) 4 polecenia ustne.

W związku z popełnieniem 35 wykroczeń przeciwko prawom pracownika inspektorzy pracy ukarali pracodawców przez nałożenie 17 mandatów karnych na kwotę 17 800 zł oraz zastosowanie 8 środków wychowawczych.

Zatrudnienie osób niepełnosprawnych w administracji publicznej w tym w służbie cywilnej⁴⁹

⁴⁹ Szczegółowy wykaz zatrudnienia w 2020 r. osób niepełnosprawnych w służbie cywilnej został zamieszczony w załączniku nr 4.

Podobnie jak w latach ubiegłych Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych zwrócił się do ministrów i kierowników urzędów centralnych oraz innych instytucji z prośbą o nadesłanie informacji na temat stanu zatrudnienia osób niepełnosprawnych w 2020 r. w podległych resortach i urzędach.

Urzędy, w których funkcjonuje służba cywilna oraz urzędy administracji samorządowej zostały ustawowo zobowiązane od dnia 26 listopada 2011 r. – w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. *o zmianie ustawy o służbie cywilnej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1183)* – do zamieszczania w ogłoszeniach o naborze informacji dotyczącej wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych w urzędzie i konieczności złożenia przez kandydata z niepełnosprawnością dokumentu potwierdzającego niepełnosprawność, jeśli chce on skorzystać z pierwszeństwa w zatrudnieniu.

Natomiast osoby niepełnosprawne otrzymały ustawowe prawo pierwszeństwa w zatrudnieniu w służbie cywilnej w tych urzędach, w których wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych, w miesiącu poprzedzającym datę upublicznienia ogłoszenia o naborze, jest niższy niż 6%, pod warunkiem, że osoba niepełnosprawna uczestnicząca w naborze znajdzie się w gronie nie więcej niż pięciu najlepszych wyłonionych kandydatów.

Z nadesłanych informacji wynika, że resorty i urzędy centralne są zainteresowane zwiększeniem zatrudnienia osób niepełnosprawnych starając się dotrzeć do jak największej liczby osób niepełnosprawnych, podejmując współpracę z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się aktywizacją zawodową osób niepełnosprawnych oraz z powiatowymi urzędami pracy, zamieszczając w treści ogłoszeń o naborach na wolne stanowiska informacji zachęcającej osoby niepełnosprawne do składania ofert, a także podejmując szereg działań w zakresie warunków i organizacji pracy, sprzyjających zatrudnianiu takich osób⁵⁰. Jednak, jak wynika z przesłanych informacji, ministerstwa i urzędy centralne nie osiągnęły jeszcze (poza nielicznymi) ustawowego 6 procentowego wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

Instytucjami, które osiągnęły 6 procentowy wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych i nie są zobowiązane do dokonywania wpłat na PFRON są: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Państwowa Inspekcja Pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, Urząd Transportu Kolejowego.

Działania KPRM na rzecz promocji zatrudnienia osób niepełnosprawnych w KPRM

12 marca 2020 r. weszło w życie znowelizowane zarządzenie Szefa Służby Cywilnej w sprawie standardów zarządzania zasobami ludzkimi. Projekt został

⁵⁰ W załączniku nr 5 zamieszczono informację o osobach niepełnosprawnych, które uczestniczyły w 2020 r. w naborze na wolne stanowiska pracy w służbie cywilnej.

skonsultowany z przedstawicielami urzędów (różne typy urzędów i z różnych stron Polski) oraz przedstawicielami organizacji pozarządowych zajmujących się sprawami osób ze szczególnymi potrzebami.

Szef Służby Cywilnej w standardach zarządzania zasobami ludzkimi wprowadził nowe zagadnienia dotyczące dostępności w różnych obszarach:

- dostępność w urzędzie,
- efektywna komunikacja z osobami ze szczególnymi potrzebami,
- wyrównywanie szans w naborze osób ze szczególnymi potrzebami,
- dostępność na stanowiskach pracy.

Jednym z celów wdrożenia nowych standardów była poprawa dostępności urzędów w zakresie:

- wspierania osób ze szczególnymi potrzebami zatrudnionych w urzędzie (m.in. zapewnienie im aktualnych i rzetelnych informacji na temat dostępności),
- monitorowania jakości obsługi klientów i wykorzystywania wniosków z monitoringu, aby doskonalić standardy obsługi, w tym obsługi osób ze szczególnymi potrzebami,
- współpracy z organizacjami pozarządowymi, które zajmują się sprawami osób ze szczególnymi potrzebami, w tym promocja zatrudnienia w służbie cywilnej,
- wyrównywania szans w naborze osób ze szczególnymi potrzebami,
- zachęcania osób ze szczególnymi potrzebami do udziału w stażach, praktykach i wolontariatach oraz dostosowywanie programu oraz miejsca pracy do ich potrzeb,
- przeprowadzania szkoleń lub spotkań dla pracowników urzędu, które zwiększają świadomość i uczą właściwych zachowań w kontaktach z osobami ze szczególnymi potrzebami.

Standardy opublikowane zostały w Serwisie Służby Cywilnej. Szef Służby Cywilnej przedstawił je również na spotkaniu z dyrektorami generalnymi urzędów. W kolejnych latach KPRM będzie dalej promować wdrażanie tych standardów w urzędach administracji rządowej.

7 października 2020 r. wdrożony został nowy wzór ogłoszenia o pracę - <https://www.gov.pl/web/sluzbacywilna/nowy-wzor-ogloszenia-o-prace-w-sluzbie-cywilnej>. Obecnie jest on jedynym i obowiązkowo wykorzystywanym wzorem przy publikowaniu ogłoszeń o naborze w służbie cywilnej. Dodatkowo, dla osób, które w imieniu pracodawców przygotowują ogłoszenia do publikacji, zamieściliśmy propozycje gotowych zapisów, aby ułatwić i zachęcić je do rozbudowania treści ogłoszeń o elementy nieobowiązkowe, w tym o zapisy dot. dostępności.

Działania podjęte przez KPRM w 2020 r.:

1. Działania systemowe:

- opracowano i zrealizowano, w miarę możliwości organizacyjnych, „Plan działań na rzecz zatrudniania osób z niepełnosprawnościami na rok 2020”, którego celem było zbudowanie otwartego i równościowego środowiska pracy - sprzyjającego wszystkim pracownikom, ze szczególnym uwzględnieniem zarówno potencjalnych, jak i obecnych pracowników z niepełnosprawnościami;
- w KPRM funkcjonuje stanowisko koordynatora ds. dostępności oraz koordynatora ds. równego traktowania,

- wszystkim pracownikom KPRM udostępniono na portalu wewnętrznym informacje o prawach pracowników z niepełnosprawnościami.
2. Prowadzenie wewnętrznych i zewnętrznych działań komunikacyjnych mających na celu zwiększenie świadomości oraz wiedzy w zakresie niepełnosprawności i dostępności, w tym m.in.:
 - na wewnętrznym portalu KPRM opublikowano komunikaty:
 - „ON/OFF – Włącz akceptację, wyłącz stereotypy dla pracy osób z niepełnosprawnością”;
 - „Jak uzyskać orzeczenie o niepełnosprawności?” – komunikat zachęcający do przedkładania orzeczeń o niepełnosprawności, informujący o uprawnieniach dla pracowników/pracownic KPRM posiadających orzeczenie oraz zawierający instrukcję załatwienia formalności związanych z uzyskaniem orzeczenia o niepełnosprawności;
 - „KPRM – dostępny pracodawca”;
 - w mediach społecznościowych KPRM opublikowaliśmy ulotkę informacyjną „KPRM – dostępny pracodawca”.
 3. Propagowanie proaktywnego podejścia w kwestii zatrudniania osób z niepełnosprawnością, w tym:
 - we wszystkich publikowanych ogłoszeniach o naborach zawierano dodatkową informację zachęcającą osoby z niepełnosprawnościami do aplikowania;
 - wszystkie publikowane ogłoszenia o naborach zawierały praktyczne informacje o warunkach pracy dla osób z niepełnosprawnościami;
 - informacje o wszystkich opublikowanych naborach przekazywano do organizacji pozarządowych wspierających osoby z niepełnosprawnościami, uczelnianych biur karier oraz serwisu społecznościowego LinkedIn;
 - w trakcie prowadzonych naborów przestrzegano zasady pierwszeństwa w zatrudnieniu i równego traktowania osób z niepełnosprawnościami;
 - zobowiązanie członków komisji przeprowadzających nabór do zapoznawania się z przepisami dot. zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.
 4. Współpraca z urzędami pracy, Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) oraz organizacjami pozarządowymi w celu realizacji staży dla osób z niepełnosprawnościami. Dodatkowo KPRM wzięło udział w programie realizowanym przez PFRON: „Stabilne zatrudnienie – osoby niepełnosprawne w administracji i służbie publicznej”, którego założeniem jest podniesienie wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w administracji publicznej.
 5. Zwracanie szczególnej uwagi na potrzeby pracowników w zakresie szkolenia z tematyki związanej ze współpracą z osobami z niepełnosprawnością oraz dostępnością urzędu. We współpracy z Fundacją „Znajdź Pomoc” zorganizowano szkolenia w zakresie pracy i umiejętności współpracy z osobami z niepełnosprawnościami dla 37 pracowników KPRM.

6. Współpraca z koordynatorem ds. dostępności oraz zespołem ds. wdrożenia rekomendacji z przeprowadzonego w KPRM monitoringu wdrażania postanowień Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami.
7. Zgodnie z Regulaminem gospodarowania środkami zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w KPRM pracownicy z orzeczoną stopniem niepełnosprawności otrzymywali wyższe dofinansowanie do wypoczynku.

Działania Ministerstw i Urzędów na rzecz aktywizacji zawodowej i zwiększenia zatrudniania osób niepełnosprawnych

Ministerstwo Finansów

W 2020 r. w obszarze naboru zgodnie z przyjętymi zasadami przeprowadzania naboru kandydatów do korpusu służby cywilnej w Ministerstwie Finansów ogłoszenia o naborze przekazywane były do współpracujących z Ministerstwem instytucji wspierających zatrudnianie osób niepełnosprawnych. Kontynuowana jest współpraca z Urzędem Pracy m.st. Warszawy. Ministerstwo nawiązało również współpracę z Fundacją Aktywizacja Oddział w Warszawie oraz z Fundacją Integracja w Warszawie. W ramach tej współpracy przekazywane są bezpośrednio ogłoszenia o wolnych stanowiskach pracy, celem umożliwienia szerszego dostępu do ofert osobom niepełnosprawnym.

Ministerstwo Finansów uczestniczy w programie realizowanym przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i finansowanym ze środków tego Funduszu pn. „STABILNE ZATRUDNIENIE”, Moduł II „Staże zawodowe”, którego celem jest podniesienie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych w administracji publicznej.

Ministerstwo Aktywów Państwowych

W 2020 r. w Ministerstwie rozpoczęto procedowanie regulacji w zakresie organizowania i przeprowadzania naboru na wolne stanowiska pracy, w których przewiduje się wprowadzenie możliwości upowszechniania ogłoszenia o naborze na portalach adresowanych do osób niepełnosprawnych.

Od 2019 r. Ministerstwo uczestniczy w projekcie „Stażysta-pracownik-specjalista: wzmocnienie kompetencji zawodowych osób z niepełnosprawnościami poprzez staże w administracji publicznej”, realizowanym w ramach programu „Stabilne zatrudnienie – osoby niepełnosprawne w administracji i służbie publicznej”.

Osoby niepełnosprawne miały w 2020 r. możliwość zgłaszania swoich potrzeb na etapie składania dokumentów. Ponadto dla osób ze szczególnymi potrzebami materiały i metody stosowane podczas naborów na wolne stanowiska pracy, dostosowywane były pod względem ich potrzeb np. zwiększanie czasu poszczególnych etapów naboru, zwiększenie czcionki, pomoc tłumacza języka migowego czy asystenta.

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Ministerstwo podejmuje szereg działań ukierunkowanych na zwiększenie wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami poprzez promowanie ofert pracy w służbie cywilnej w środowiskach osób z niepełnosprawnościami. Wykorzystywana jest uproszczona procedura naboru, a na etapie rekrutacji istnieje możliwość zgłoszenia szczególnych potrzeb, jeśli np. tego wymagają (tj. tłumacza systemu językowo - migowego, powiększonego tekstu, wsparcia asystenta osoby niewidomej, głuchoniewidomej, osoby z niepełnosprawnością fizyczną i innych). Podczas rekrutacji stosuje się również testy wiedzy do wypełnienia online, a rozmowy kwalifikacyjne prowadzone są zdalnie.

Ministerstwo organizuje i realizuje programy stażowe dedykowane dla osób z niepełnosprawnością. Uczestniczy w finansowanym przez PFRON programie „Stabilne zatrudnienie – osoby niepełnosprawne w administracji i służbie publicznej”. W programie płatnych praktyk przewidziane są oferty dedykowane dla studentów z niepełnosprawnością.

Ministerstwo Infrastruktury

Wszystkie ogłoszenia o pracę publikowane w serwisie dla osób z niepełnosprawnością „Sprawni w pracy” prowadzonym przez Fundację Integracja;

Ministerstwo w ramach projektu "Staże zawodowe" w programie "STABILNE ZATRUDNIENIE – osoby niepełnosprawne w administracji i służbie publicznej" przyjęło na 3-miesięczne staże 22 niepełnosprawnych stażystów, którzy w komórkach organizacyjnych zdobyli doświadczenie w pracy w administracji publicznej.

Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Ministerstwo w okresie sprawozdawczym podejmowało działania dotyczące upowszechniania informacji o wolnych stanowiskach pracy przez umieszczanie ogłoszeń o naborze w miejscu powszechnie dostępnym w siedzibie urzędu, w BIP urzędu oraz w BIP Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Dodatkowo informacje te cyklicznie publikowane były w mediach społecznościowych.

Ministerstwo oferowało usługi newslettera, dzięki której na skrzynkę mailową osoby zainteresowanej wysyłane były informacje o aktualnie prowadzonych naborach do MKiŚ. Oferty dostępne dla osób niepełnosprawnych były oznaczane w sposób graficzny. Wdrożono składanie aplikacji na wolne stanowiska pracy poprzez formularz aplikacyjny on-line.

Ministerstwo w 2020 r. brało udział w organizacji staży dla osób niepełnosprawnych w ramach projektu „Czas na staż – program aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami”. Informacje o naborach udostępniane były m.in. do biur karier, pełnomocników ds. osób niepełnosprawnych polskich uczelni wyższych, z prośbą o ich rozpowszechnienie wśród studentów i absolwentów uczelni. Oferty pracy, wolontariatu, praktyk w MKiŚ przesyłane były także do organizacji pozarządowych prowadzących aktywizację zawodową osób z niepełnosprawnościami, które wyraziły chęć współpracy z MKiŚ w tym zakresie, w celu przekazywania tych

informacji członkom i sympatykom organizacji za pośrednictwem różnych środków komunikacji.

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Dbając o aktywizację zawodową osób z ograniczoną sprawnością pracownicy Ministerstwa nawiązali współpracę z organizacjami zrzeszającymi osoby niepełnosprawne. Do organizacji tych przesyłane są ogłoszenia o wolnych miejscach pracy w Ministerstwie w celu rozpowszechnienia ich wśród beneficjentów. Ponadto Ministerstwo zaproponowało wsparcie osobom z niepełnosprawnościami w procesie przygotowywania oferty pracy, w celu zwiększenia szans na udział w kolejnych etapach naboru.

W ramach projektu „Czas na staż - program aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami” (Program „Stabilne zatrudnienie – osoby niepełnosprawne w administracji i służbie publicznej”), realizowanego z ramienia Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, w Ministerstwie staż odbyło 5 osób z niepełnosprawnościami. W efekcie 2 z tych osób zostały zatrudnione w MNISW.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Ministerstwo uczestniczy w projekcie „Czas na staż – program aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami” realizowanym w ramach Programu Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych „STABILNE ZATRUDNIENIE - osoby niepełnosprawne w administracji i służbie publicznej”. W ramach tego projektu w 2020 r. przyjęte na staż zostały dwie osoby.

Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii

W celu zwiększenia zatrudnienia osób niepełnosprawnych pracownicy Ministerstwa starali się dotrzeć do jak największej liczby osób niepełnosprawnych. Współpracowano z organizacjami pozarządowymi w zakresie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych takimi jak: Fundacja Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych FAZON, Polska Organizacja Pracodawców Osób Niepełnosprawnych, Fundacja Aktywizacja, Fundacja Wsparcie i Praca Osób Niepełnosprawnych WIPON. Współpraca ta polegała w szczególności na przekazywaniu drogą elektroniczną informacji o naborach na wolne stanowiska pracy w Ministerstwie. Dodatkowo, w 2020 r. Ministerstwo kontynuowało współpracę z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie organizacji staży dla osób niepełnosprawnych w Ministerstwie w ramach modułu II „Stáže zawodowe” programu „Stabilne zatrudnienie – osoby niepełnosprawne w administracji i służby publicznej”.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Informacje o naborach na wolne stanowiska w korpusie służby cywilnej prowadzonych w Ministerstwie były przekazywane do organizacji zajmujących się wspieraniem rozwoju zawodowego osób z niepełnosprawnością: Fundacja Aktywizacja, Polski Związek Głuchych.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Ministerstwo podejmuje wysiłki wykraczające poza wypełnianie obowiązków ustawowych⁵¹, w celu jak najpełniejszego zapewnienia dostępu do zatrudnienia dla osób ze szczególnymi potrzebami, w szczególności dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. Powiadomienia o naborach na wolne stanowiska w służbie cywilnej MSZ są rozsyłane do organizacji pozarządowych aktywizujących zawodowo osoby niepełnosprawne zgodnie z listą mailingową przekazaną przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną (PSONI).

Główny Urząd Statystyczny

W 2020 r. kontynuowano wewnętrzny *Projekt działań w celu zwiększenia zatrudnienia w GUS osób niepełnosprawnych*. W ramach projektu zaktualizowano ulotkę „*Prawa i przywileje osób z niepełnosprawnościami w GUS*”, która zawiera informacje skierowane do pracowników Urzędu oraz osób zainteresowanych podjęciem pracy w GUS posiadających orzeczenie o niepełnosprawności. Ulotka informacyjna dostępna jest w Biuletynie Informacji Publicznej GUS oraz na Portalu Korporacyjnym Urzędu.

Komenda Główna Policji

W 2020 r. 28 osób z niepełnosprawnościami brało udział w stażach rehabilitacyjnych w jednostkach Policji, w tym 8 osób w Komendzie Głównej Policji.

Urząd Komunikacji Elektronicznej

- publikowanie ogłoszeń o pracę na portalu sprawniwpracy.pl (portal rekrutacyjny, skierowany do osób z niepełnosprawnością);
- udział w szkoleniach związanych z obsługą osób z niepełnosprawnością, dostępnością cyfrową oraz dostępnością zamówień publicznych;
- zachęcanie osób z niepełnosprawnościami do udziału w naborach na wolne stanowiska w UKE. Urząd jest pracodawcą równych szans i wszystkie aplikacje są rozważane z równą uwagą bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, wyznanie, orientację seksualną czy też jakąkolwiek inną cechę prawnie chronioną;

⁵¹ działania zmierzające do zapewnienia wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych na poziomie, o którym mowa w ust. 2a art. 21 ustawy o rehabilitacji.

- wszystkie ogłoszenia o pracę oraz wyniki rekrutacji zamieszczane na stronie UKE publikowane są w formacie dostępnego dokumentu cyfrowego. Ogłoszenia każdorazowo zawierają informację o wskaźniku zatrudnienia osób z niepełnosprawnością wraz z informacją o pierwszeństwie ich zatrudnienia;
- na stronie internetowej urzędu zamieszczone są wzory oświadczeń niezbędnych w procesie rekrutacji oraz wszystkie najważniejsze informacje dotyczące procesu rekrutacji oraz pracy w UKE. Wszystkie najważniejsze informacje dotyczące rekrutacji dostępne są w PJM;
- w przypadku otrzymania aplikacji kandydata z niepełnosprawnością – wszystkie elementy rekrutacji (test wiedzy, test językowy, test kompetencyjny i rozmowa kwalifikacyjna) są dostosowywane do potrzeb i w uzgodnieniu z kandydatem.

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Na etapie składania ofert pracy osoby niepełnosprawne mogą zgłosić konieczność dostosowania procesu naboru do ich potrzeb, wtedy np. wydłużany jest czas sprawdzianu z wiedzy wskazanej w ogłoszeniu, przygotowywane są materiały z większą czcionką, zapewniane jest pomieszczenie dostosowane do szczególnych potrzeb osoby z niepełnosprawnością.

Służba Więzienna

Zatrudnienie osób pozbawionych wolności w jednostkach podstawowych organizowane jest w sposób umożliwiający zatrudnianie osób z orzeczoną niepełnosprawnością. Skazani niepełnosprawni angażowani są również do prac nieodpłatnych na rzecz jednostek celem kształtowania bądź umacniania nawyku pracy i nabywania kompetencji zawodowych.

W 2020 r. skierowano do zatrudnienia odpłatnego 149, a nieodpłatnego 313 osadzonych posiadających niepełnosprawności.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Na podstawie identyfikacji problemów i potrzeb dalszych zmian w zatrudnieniu osób niepełnosprawnych zostały zrealizowane zalecenia i rekomendacje przekazane do oddziałów poprzez:

- ciągle zachęcanie pracowników do zgłaszania pracodawcy informacji o tym, że mają orzeczenie o niepełnosprawności,
- utrwalanie w społecznej świadomości praw i potrzeb osób niepełnosprawnych, likwidację barier i przełamywanie uprzedzeń wynikających często z niewiedzy i stereotypów,
- przeprowadzone szkolenia dla średniej kadry kierowniczej w oddziałach - "Wrażliwość na niepełnosprawność" (budowanie odpowiedniego nastawienia, uświadomienie i uwrażliwienie na specyficzne potrzeby wynikające z faktu niepełnosprawności. Nabycie umiejętności w zakresie komunikowania się,

- zachowania savoir vivre we współpracy z osobami z niepełnosprawnością, w sytuacjach zawodowych, społecznych i relacjach interpersonalnych w życiu codziennym),
- zwiększanie świadomości i empatii przełożonych środowiska pracy o przysługujących pracownikom z niepełnosprawnościami uprawnieniach, (odpowiednie szkolenia online, działania informacyjne),
 - współpracę w zakresie wymiany informacji i dobrych praktyk dotyczących zatrudniania osób niepełnosprawnych a także w celu dążenia do stworzenia najwyższych standardów pracy z: uczelniami wyższymi, organizacjami pozarządowymi, publicznymi służbami zatrudnienia, agencjami zatrudnienia,
 - budowanie zróżnicowanych zespołów, w których jest miejsce dla osób z niepełnosprawnościami. Udział w webinarjach i innych wydarzeniach online poświęconych problematyce niepełnosprawności,
 - współpracę z:
 - organizacjami społecznymi - ważne jest nawiązanie i utrzymanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze niepełnosprawności. Zbliżenie relacji dało kilka wymiernych efektów dla ZUS. Organizacje pozarządowe świadczą bowiem różne usługi społeczne, reprezentują i są rzecznikami interesów osób niepełnosprawnych, znają tę zbiorowość i potrafią identyfikować jej mocne i słabe strony, zajmują się aktywizacją społecznozawodową. Ponadto współuczestniczą w wypracowywaniu i realizacji programów inicjowanych przez władze publiczne oraz uzupełniają działania administracji, co świadczy o ich doświadczeniu i fachowości,
 - podmiotami publicznymi podejmującymi działania na rzecz zwiększenia zatrudnienia osób niepełnosprawnych - podjęcie współpracy ZUS z innymi podmiotami publicznymi posłużyło wymianie dobrych praktyk w zakresie zatrudniania osób niepełnosprawnych. Wzajemne informowanie, udzielanie porad i przekazywanie doświadczeń sprzyja lepszemu poznaniu specyfiki zachowań tej grupy pracowników. Dzięki pozyskiwaniu wszechstronnej wiedzy ZUS może łatwiej usuwać bariery i zarazem dążyć do stworzenia najwyższych standardów pracy w poczuciu spełnianej misji włączenia zawodowego i społecznego osób niepełnosprawnych. Współpraca oddziałów ZUS z wydziałami spraw społecznych i zdrowia urzędów miast realizujących politykę wspierania osób niepełnosprawnych na rynku pracy – zaangażowanie opiekunów osób niepełnosprawnych (listy intencyjne, spotkania online).

Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego

Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego - Dział Zbiorów dla Niewidomych przyjęła osoby niewidome na staż:

- 1) zorganizowany przez Polski Związek Niewidomych - Instytut Tyflogiczny - w ramach projektu „Aktywny Absolwent” współfinansowanego ze środków PFRON w pilotażowym programie „Absolwent”. Staż trwał 3 miesiące a jego celem było zapoznanie stażysty z codzienną pracą w Dziale Zbiorów dla Niewidomych na

- stanowisku: młodszy bibliotekarz,
- 2) zorganizowany przez Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego w ramach realizowanego projektu „Staże drogą do zatrudnienia na otwartym rynku pracy III”, współfinansowanego ze środków PFRON. Staż trwał 2,5 miesiąca począwszy od 01 listopada 2020 r. a jego celem było zapoznanie stażysty z technikami digitalizacji archiwalnych czasopism brajlowskich.

Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego

Ogłoszenia o wolnych stanowiskach pracy zamieszczone są na stronie sprawniwwpracy.pl oraz niepełnosprawni.pl (portale prowadzone przez Fundację Integracja), a także przekazywane do Fundacji Aktywizacja oraz jest zapewniona możliwość przesyłania przez kandydatów/kandydatki ofert pocztą elektroniczną.

Pracownicy GUNB uczestniczyli w 2020 r. w szkoleniu pt. „Dostępna administracja publiczna – szkolenie dla kadry z zakresu dostępność i równość szans dla osób z niepełnosprawnościami”. Było to szkolenie zewnętrzne, w którym udział wzięło 5 osób.

W 2020 r. GUNB wzięło także udział w realizacji działań aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych w ramach projektu „Stażysta-pracownik-specjalista: wzmocnienie kompetencji zawodowych osób z niepełnosprawnościami poprzez staże w administracji publicznej” programu „STABILNE ZATRUDNIENIE – osoby niepełnosprawne w administracji i służbie publicznej”. Staż zawodowy w 2020 r. rozpoczęły 4 osoby.

Należy również podkreślić, że wszystkie Ministerstwa i znaczna część Urzędów w ogłoszeniach o naborach na wolne stanowiska pracy zamieszcza informacje zachęcające osoby niepełnosprawne do składania ofert pracy.

Centralny Instytut Ochrony Pracy – realizacja projektów

1. “Opracowanie aplikacji wsparcia diagnostycznego i informacyjnego w procesie podejmowania pracy dla osób z niepełnosprawnościami” – okres realizacji 2020-2022

Celem zadania jest stworzenie aplikacji wsparcia informacyjnego i praktycznego dla osób z niepełnosprawnościami w procesie podejmowania pracy. W ramach 1 etapu opracowano założenia programu wsparcia osób niepełnosprawnych w oparciu o analizę potrzeb i dotychczasowe programy wsparcia oraz schemat aplikacji wspierającej osoby z niepełnosprawnościami (ON) w procesie podejmowania pracy.

Aplikacja będzie zawierała 3 moduły:

- moduł informacyjny będzie zawierał profil zdolności do pracy sporządzony przez specjalistów oraz dane teleadresowe instytucji i stowarzyszeń wspierających zatrudnienie ON.

- moduł monitorujący zasoby i aktywność będzie zbierał informacje z okresowej samooceny wskaźników gotowości do podejmowania pracy (dobrostanu, motywacji, działań praktycznych).
- moduł aktywizujący będzie wspierał osoby z niepełnosprawnościami w procesie powrotu do pracy poprzez wyznaczanie zadań w oparciu o wyniki modułu monitorującego.

Celem wsparcia będzie podtrzymanie aktywności w zakresie rehabilitacji psychospołecznej i zawodowej. Wyniki monitorowania aktywności i samopoczucia będą informacją dla specjalistów współpracujących w procesie aktywizacji zawodowej ON.

Aplikacja wsparcia informacyjnego i praktycznego dla osób niepełnosprawnych jest dedykowana dla osób ze wszystkimi rodzajami niepełnosprawności. W profilu kategoryjnym w zakresie zdolności do pracy wg klasyfikacji ICF będą oceniane zarówno funkcje w odniesieniu do sprawności intelektualnej, sensorycznej, fizycznej i psychospołecznej. Również w części aktywizującej będą zawarte ćwiczenia i zalecenia teoretyczne i praktyczne adekwatne do wyników pochodzącymi z oceny zdolności do pracy oraz samooceny.

Przewidziana w projekcie ocena jakości użytkowej aplikacji w badaniach pilotażowych umożliwi weryfikację funkcjonalności i właściwości programu (np.: łatwości obsługi, kontrolę nad interfejsem, czytelność znaków, zrozumiałość komunikatów, możliwość indywidualnego dopasowania) oraz poziom zadowolenia pracy z aplikacją (np.: ogólny stopień zadowolenia, uwagi krytyczne dotyczące jakości użytkowej). Funkcjonalność aplikacji zostanie zweryfikowana poprzez badanie jakości użytkowej w grupie 20 użytkowników m.in. przy wykorzystaniu Kwestionariusza Oceny Aplikacji.

Na podstawie informacji zebranych w ramach realizacji niniejszego zadania oraz na podstawie przeglądu literatury w zakresie wykorzystywanych aplikacji wspierających dedykowanych dla osób z niepełnosprawnościami napisano artykuł p.t. „*Aplikacje wspierające dla osób z niepełnosprawnościami*” – Bezpieczeństwo pracy. Nauka i praktyka.

2. „Opracowanie wirtualnego asystenta pracy dla osób z niepełnosprawnością intelektualną” – okres realizacji 2020-2022

Celem głównym zadania jest opracowanie aplikacji mobilnej pn. „Wirtualny asystent” dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. Do celów szczegółowych zalicza się określenie postaw wobec zatrudnienia osób z niepełnosprawnością intelektualną wśród pracodawców oraz pracowników pełnosprawnych.

Celem pierwszego etapu zadania było przeprowadzenie badań ankietowych wśród pracodawców oraz pracowników pełnosprawnych umożliwiających określenie postaw wobec zatrudnienia osób z niepełnosprawnością intelektualną, przeprowadzenie wywiadów pogłębionych z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie/ ich opiekunami w celu określenia ich potrzeb w zakresie funkcjonalności aplikacji pn. „Wirtualny asystent” oraz opracowanie publikacji.

W badaniach kwestionariuszowych prowadzonych w 1 etapie zadania wzięło udział 200 pracodawców oraz 200 pracowników pełnosprawnych. Przeprowadzono je z użyciem opracowanych na potrzeby zadania kwestionariuszy. Ocena osób z niepełnosprawnością intelektualną jako pracowników odbywała się na tle oceny osób z pozostałymi rodzajami niepełnosprawności.

Większość badanych wskazała, że osoby z niepełnosprawnością wynikającą z zaburzeń narządów wewnętrznych oraz osoby z niepełnosprawnością narządu ruchu mają największe szanse na zatrudnienie, natomiast osoby z niepełnosprawnością intelektualną – najmniejsze. Zdecydowana większość pracodawców uważa również, że osoby z niepełnosprawnością intelektualną nie są dobrze przygotowane do pracy.

Pogląd pracodawców o braku odpowiedniego przygotowania do pracy osób z niepełnosprawnością intelektualną podzieliła również prawie połowa ankietowanych pracowników pełnosprawnych - 47%.

Z drugiej strony osoby z niepełnosprawnością intelektualną w przeprowadzonych wywiadach bezpośrednich wskazują, że chciałyby pracować, a choroba którą posiadają utrudnia im dostęp do rynku pracy. Jako możliwe wsparcie wskazano aplikację mobilną, która mogłaby wspomagać takie osoby w codziennym funkcjonowaniu zawodowym.

W ramach 1 etapu zadania opracowano publikację „Opinia pracodawców o zatrudnieniu osób z niepełnosprawnością intelektualną” przeznaczoną do czasopisma „Bezpieczeństwo pracy. Nauka i praktyka”. Opracowywana jest publikacja pn. „Praca w opiniach osób z niepełnosprawnością intelektualną” przeznaczona do czasopisma Journal Of Intellectual Disability Research.

Przedstawiono wyniki pierwszego etapu zadania w referacie pn. „Osoby z niepełnosprawnościami w świecie wirtualnym” na XI edycji cyklicznej, ogólnopolskiej konferencji medialnej pt. „Wirtualizacja życia społecznego w czasach pandemii” organizowanej przez Akademię Techniczno-Humanistyczną w Bielsku-Białej, w dniu 17.12.2020 r.

3. „Określenie potencjału osób niepełnosprawnych oraz możliwości wykorzystania go w przedsiębiorstwie” – okres realizacji 2020-2022

Celem zadania jest ocena wykorzystania potencjału pracowników niepełnosprawnych w przedsiębiorstwie oraz określenie determinujących je czynników, a na tej podstawie opracowanie rozwiązań organizacyjnych (m.in. rozwiązań z zakresu psychospołecznych warunków pracy, organizacji pracy, rozwoju kapitału intelektualnego) w formie wytycznych oraz zaleceń.

Celem pierwszego etapu zadania było przeprowadzenie badań kwestionariuszowych oraz zogniskowanych wywiadów grupowych wśród pracowników niepełnosprawnych dotyczących ich potencjału (umiejętności, kompetencji, motywacji itp.) oraz wykorzystywania go w przedsiębiorstwie. Przygotowanie publikacji. Na podstawie dostępnej literatury, na potrzeby niniejszego zadania, sformułowano definicję potencjału pracownika i jego wykorzystania w przedsiębiorstwie, bez względu na wiek, płeć, czy stan zdrowia następująco:

Potencjał pracownika to jego zasoby, czyli zdolności, umiejętności, wiedza, doświadczenie (zawodowe i życiowe), motywacja, zaangażowanie, nastawienie na rozwój (ciągłe uczenie się), cechy osobowości, samoświadomość oraz hierarchia wartości. Wykorzystanie potencjału to umożliwienie pracownikowi rozwoju (zawodowego, poznawczego, emocjonalnego, społecznego) poprzez organizację wspierającego środowiska pracy (pod względem ergonomii, bezpieczeństwa, uwzględniania różnorodności) oraz dbałość o dobrostan każdego pracownika.

W ramach realizacji 1. etapu zadania dokonano przeglądu literatury dotyczącej sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy, ich potencjału oraz roli pracy w ich życiu. Określono wskaźniki potencjału pracowników niepełnosprawnych oraz determinanty jego wykorzystania w miejscu pracy, opracowano metodykę badań, przeprowadzono badania kwestionariuszowe (e-ankieta, N=515) oraz wywiady pogłębiane (N=50), a także opracowano publikację.

Ze wstępnych analiz wynika, że osoby niepełnosprawne mają świadomość swojego potencjału; ponad 51% stwierdziło, że posiada taki sam potencjał jak wszyscy pracownicy. Według badanych, ich potencjałem jest m.in.: zdolności, wiedza, doświadczenie, motywacja, kreatywność, chęć uczenia się nowych rzeczy. Niestety zdaniem aż 40% respondentów, ich potencjał w pracy jest wykorzystywany w niewielkim stopniu.

Zdaniem badanych, za wykorzystanie ich potencjału odpowiada przede wszystkim dobra atmosfera w firmie (59,2%) oraz pozytywna postawa pracodawcy wobec osób niepełnosprawnych (49,5%). Szczegółowe analizy uzyskanych wyników zaplanowano na drugi etap realizacji zadania.

W ramach upowszechnienia wyników opracowano publikację pt. *Pracownicy niepełnosprawni. Niewykorzystany potencjał?*, z przeznaczeniem do opublikowania w czasopiśmie Bezpieczeństwo Pracy. Nauka i Praktyka.

4. "Opracowanie serwisu internetowego i bazy danych o urządzeniach technicznych wspomagających osoby niepełnosprawne w wykonywaniu pracy" – okres realizacji 2020-2022

Głównym celem zadania jest wykonanie serwisu internetowego i bazy danych o urządzeniach technicznych wspomagających osoby niepełnosprawne w wykonywaniu pracy. Opracowany serwis internetowy umożliwi wyszukiwanie i prezentowanie różnych rozwiązań technicznych (urządzeń i pomocy) wykorzystywanych w życiu prywatnym i zawodowym przez osoby z niepełnosprawnością narządu ruchu, słuchu i wzroku.

W celu osiągnięcia założonego celu w pierwszym etapie przeprowadzono analizę literatury i materiałów informacyjnych dostępnych w serwisach internetowych. Analizę przeprowadzono w aspekcie identyfikacji rozwiązań technicznych stosowanych na stanowiskach pracy i innych pomocy technicznych wspomagających osoby niepełnosprawne w życiu codziennym i zawodowym. Analiza wykazała, że rozwiązania techniczne wspomagające osoby niepełnosprawne można uszeregować w odniesieniu do różnych obszarów z ich życia prywatnego i zawodowego. Obszary te

związane są z transportem i przemieszczaniem się tych osób do/z pracy, z architekturą miejsca pracy, z pracą wykonywaną w zakładzie pracy (stanowiska i narzędzia pracy), czy też z miejscem zamieszkania lub rehabilitacją.

W ramach tego etapu opracowano również założenia do funkcjonowania serwisu internetowego umożliwiającego prezentowanie zidentyfikowanych treści oraz wykonano strukturę związków pomiędzy tabelami bazy danych do gromadzenia i przechowywania tych treści. Sformułowane założenia oparto o wytyczne związane z dostępnością treści internetowych dla osób niepełnosprawnych wg wytycznych WCAG 2.0. Dodatkowo przy opracowywaniu założeń prowadzono konsultacje w aspekcie wyglądu i zawartości serwisu. Efektem tych działań było opracowanie wstępnego projektu (prototypu) struktury interfejsu graficznego serwisu internetowego, który został poddany wstępnej ocenie.

5. "Opracowanie filtrów ułatwiających rozpoznawanie barw w środowisku pracy dla osób z dysfunkcją widzenia barw" – okres realizacji 2020-2022

Celem głównym projektu jest ocena możliwości zastosowania specjalnych filtrów optycznych przez osoby z rozpoznaną dysfunkcją rozpoznawania barw podczas wykonywania zawodów, w których wymagany jest określony poziom zdolności widzenia barwnego. Celem szczegółowym jest opracowanie filtrów ułatwiających rozpoznawanie barw na wybranych stanowiskach pracy przez osoby z dysfunkcją widzenia.

W ramach realizacji 1. etapu projektu:

- 1) Przeprowadzono analizę dotychczasowego stanu wiedzy w pięciu kluczowych obszarach obejmujących zagadnienia związane z dysfunkcją widzenia barw oraz barwnymi filtrami optycznymi:
 - upośledzenie rozpoznawania barw,
 - testy widzenia barwnego,
 - wymagania normatywne pod kątem widzenia barw,
 - filtry optyczne wspomagające rozpoznawanie barw,
 - predyspozycje oraz przeciwwskazania zdrowotne do wykonywania wybranych zawodów pod kątem przeciwwskazań z uwagi na dysfunkcję w zakresie rozpoznawania barw;
- 2) Opracowano wykaz zawodów / stanowisk pracy, dla których możliwe będzie zastosowanie filtrów ułatwiających rozpoznawanie barw przez osoby z dysfunkcją widzenia barw. Wskazano na ponad 500 zawodów, dla których okulary z filtrami wspomagającymi rozpoznawanie barw mogą mieć zastosowanie. Są to nie tylko zawody, dla których prawidłowe rozpoznawanie barw jest bezwzględnie wymagane, lecz również zawody, dla których zastosowanie tego typu okularów ma na celu podniesienia komfortu wykonywanej pracy. Z tej liczby ponad 120 zawodów uznano za te, do wykonywania których rozpoznawanie barw może mieć kluczowe znaczenie z uwagi na bezpieczeństwo lub wynik wykonywanego zadania zawodowego;

- 3) Opracowano metodykę do modelu względnej czułości widmowej oka dla osób z upośledzeniem widzenia barwy niebieskiej (*tritanopia*), czerwonej (*protanopia*) i zielonej (*deutanopia*) oraz pomiarów rozkładów widmowych iluminantów promieniowania optycznego, odpowiadające rzeczywistym warunkom użytkowania;
- 4) Przeprowadzono weryfikację modeli względnej widmowej czułości oka pod kątem jej wykorzystania w procesie projektowania filtrów optycznych.

W ramach działań upowszechniających wyniki projektu przedstawiono w następujących publikacjach:

- Owczarek G., Szkudlarek J., „Porównanie wymagań dotyczących współczynników przepuszczania filtrów spawalniczych wyznaczanych zgodnie z wymaganiami normy europejskiej EN 169: 2002 (PN-EN 169: 2005) oraz wymaganiami nowego projektu normy międzynarodowej pr ISO/FDIS 16231-2”, *Promotor*, 3/2020, s. 28-33;
- Owczarek G., Szkudlarek J., „Dobór ochron oczu i twarzy w pracy spawacza”, *Bezpieczeństwo Pracy. Nauka i Praktyka* 8/2020, s. 8-11.

6. „Poprawa komfortu pracy osób niepełnosprawnych motorycznie poprzez funkcjonalizację odzieży roboczej” – okres realizacji 2020-2022

Celem projektu jest opracowanie i funkcjonalizacja, poprzez zmiany konstrukcyjno-materiałowe, ubioru roboczego dla osób niepełnosprawnych motorycznie ukierunkowana na poprawę jakości życia oraz ergoterapię w środowisku pracy.

W ramach 1. etapu projektu podjęto prace nad ustaleniem charakterystyki użytkownika końcowego i odbiorców odzieży. Zastosowano ankietowe badanie środowiskowe skierowane do krajowych pracodawców dotyczące zatrudnienia osób niepełnosprawnych, a także prowadzono rozpoznanie potrzeb w obszarze ubiorów roboczych po kątem rodzaju wykonywanej pracy, samoobsługi pracownika lub pomocy asystenta osoby niepełnosprawnej przy ubieraniu/rozbieraniu.

Na podstawie rozpoznania w zakresie niepełnosprawności motorycznych wytypowano grupę docelowych użytkowników tj. osób niepełnosprawnych ruchowo poruszających się na wózku dla których określono kierunek funkcjonalizacji odzieży roboczej. Koncepcję oparto na analizie uniwersalnych ubiorów roboczych, ustaleniu topografii miejsc szczególnie wrażliwych na sylwetkach osób poruszających się na wózku oraz wymagań bezpieczeństwa i ergonomii stanowiska pracy, co było podstawą do ustalenia zmian modelowo-konstrukcyjnych i technologicznych.

Dokonano analizy wymiarowej ubrania z uwzględnieniem obszarów wrażliwych i potrzeb potencjalnych użytkowników w zakresie optymalizacji odzieży do specyfiki sylwetki osoby przebywającej długotrwale w pozycji siedzącej, a także w celu zapewnienia wygody podczas pracy poprzez zastosowanie zmian poprawiających ergonomię użytkowania.

Przeprowadzono analizę wymagań w odniesieniu do tkanin przeznaczonych na odzież roboczą oraz ustalono założenia dotyczące doboru materiałów na odzież roboczą dla osób niepełnosprawnych motorycznie.

Z oferty producentów mających certyfikaty w zakresie odzieży roboczej i ochronnej wytypowano sześć tkanin z przeznaczeniem na odzież roboczą, które poddano badaniom fizykomechanicznym i chemicznym w akredytowanych laboratoriach SBŁ-IW, a także dokonano oceny właściwości termicznych z wykorzystaniem urządzenia Alambeta oraz na stanowisku do badania procesów termodynamicznych w układzie ciało człowieka – materiał/struktura włókiennicza.

W ramach działań upowszechniających wyniki projektu przedstawiono w następującej publikacji: Napieralska L., Śledzińska K., Witczak E., Jasińska I., Jarzyna V., „Kierunki funkcjonalizacji odzieży roboczej do aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych motorycznie”, Przegląd Włókienniczy WOS, ISSN-1731-8645 e-ISSN 2449-9986 (po recenzji, złożona do druku luty 2021).

7. “Zwiększanie zasobów poznawczych pracowników starszych oraz osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym poprzez stymulację w środowisku wirtualnym ze szczególnym uwzględnieniem wymagań kompetencyjnych do realizacji zadań w przedsiębiorstwach” – okres realizacji 2020-2022

Podstawowym celem projektu jest opracowanie rozwiązań wspomagających funkcjonowanie poznawcze pracowników, zwłaszcza pracowników starszych i tych realizujących zadania powiązane z koncepcjami Przemysłu 4.0.

W ramach prac w 1. etapie projektu przeprowadzono analizę wyników badań prezentowanych w publikacjach naukowych oraz trendów rynkowych związanych z wdrażaniem koncepcji Przemysłu 4.0 oraz przygotowano na tej podstawie opracowanie zawierające omówienie następujących zagadnień odnoszących się do tematyki projektu:

- zmiany zachodzące w przemyśle,
- nadchodzące wyzwania dla przemysłu,
- wyzwania związane ze zmianami demograficznymi,
- możliwości dostosowania stanowisk pracy do potrzeb osób starszych,
- technologie wspomagające pracowników starszych,
- trening w środowisku wirtualnym,
- zmiany funkcjonowania poznawczego z wiekiem,
- wpływ gier na funkcjonowanie poznawcze,
- nowe zadania i wymagania dla pracowników w Przemysle 4.0.

Następnie przygotowano wstępny opis metod badania zdolności poznawczych osób starszych do wykorzystania realizacji badań z udziałem ochotników w ramach 3. etapu projektu. Badania będą dotyczyły oceny wpływu różnego typu gier realizowanych w rzeczywistości wirtualnej na zdolności poznawcze osób starszych. Opracowano scenariusze 9 gier w 3 następujących kategoriach:

- zorientowane na fizjo-profilaktykę,

- zorientowane na zwiększenie zasobów poznawczych,
- uwzględniające wymagania kompetencyjne do realizacji zadań w przedsiębiorstwach Przemysłu 4.0.

Następnie przygotowano wstępne wersje środowisk wirtualnych odpowiadające wyżej wymienionym scenariuszom. Środowiska te nawiązują do cech nowoczesnej produkcji charakterystycznych dla koncepcji Przemysłu 4.0, takich jak roboty współpracujące i rzeczywistość rozszerzona.

Wstępne wyniki projektu prezentowano na konferencji naukowej „XXIV Międzynarodowa Szkoła Komputerowego Wspomagania Projektowania, Wytwarzania i Eksploatacji” oraz opublikowano w artykule pt. „Supporting Older Workers in the Context of Industry 4.0 Requirements” w czasopiśmie naukowym Problemy Mechatroniki: Uzbrojenie, Lotnictwo, Inżynieria Bezpieczeństwa.

Aspekty społeczne w zamówieniach publicznych

W 2020 r. Urząd Zamówień Publicznych zrealizował następujące działania szkoleniowo-edukacyjne w zakresie promocji aspektów społecznych w zamówieniach publicznych, określone w *Krajowym Planie Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2017-2020*:

- 1) organizacja 2 szkoleń z zakresu społecznych zamówień publicznych podczas których omawiane były instrumenty umożliwiające uwzględnienie aspektów społecznych w zamówieniach publicznych zgodnie z nowym *Prawem zamówień publicznych* oraz wymagania w zakresie dostępności cyfrowej wynikające z aktów prawa krajowego. W każdym szkoleniu wzięło udział ok. 40 uczestników. Szkolenia organizowane były w formule online, z uwzględnieniem kwestii dostępności, tj. możliwością zapewnienia tłumaczenia migowego,
- 2) opracowanie i publikacja na stronie internetowej materiału zawierającego przykładowe zapisy do dokumentacji zamówienia publicznego na organizację wydarzenia edukacyjnego dotyczące dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Link: https://www.uzp.gov.pl/__data/assets/pdf_file/0029/43994/Dostepne_wydarzenie_przykladowe_zapisy_do_dokumentacji_postepowania.pdf,
- 3) opracowanie i publikacja na stronie internetowej materiału zawierającego przykładowe zapisy do dokumentacji zamówienia publicznego w zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w obszarze transportu publicznego:
https://www.uzp.gov.pl/__data/assets/word_doc/0021/45156/Dostepnosc-srodkow-transportu-miejskiego.docx,
- 4) aktualizacja na stronie internetowej w zakładce „Społeczne zamówienia publiczne” podzakładki dedykowanej zagadnieniu dostępności, w której - obok informacji na temat stosownych przepisów prawnych - znaleźć można również praktyczne informacje (poradniki, wytyczne) w zakresie określania standardów dostępności dla osób niepełnosprawnych i projektowania dla wszystkich użytkowników w różnych dziedzinach, przykłady zamówień uwzględniających w opisie przedmiotu

kwestię dostępności, zapisy do dokumentacji (klauzule do SIWZ i umowy). W zakładce udostępniane są zarówno materiały opracowane przez UZP, jak również materiały opracowane bądź udostępnione przez inne podmioty,

- 5) uwzględnianie potrzeb osób niepełnosprawnych w dokumentacji postępowań o zamówienie publiczne, w projekcie „Profesjonalizacja kadr w zamówieniach publicznych”, dotyczących organizacji szkoleń, konferencji i seminariów (umożliwienie udziału w wydarzeniach osobom z niepełnosprawnością) oraz druku publikacji (przygotowanie wersji uwzględniającej potrzeby osób słabowidzących),
- 6) udostępnianie materiałów edukacyjnych przygotowanych na potrzeby projektu „Profesjonalizacja kadr w zamówieniach publicznych” oraz materiałów poza projektowych na stronie internetowej UZP z uwzględnieniem udogodnień wynikających ze standardów WCAG sprzyjających likwidacji barier dla osób niepełnosprawnych oraz zapobieganiu wykluczeniu cyfrowemu i dyskryminacji informatycznej różnych grup społecznych,
- 7) omówienie podczas konferencji dotyczącej nowego prawa zamówień publicznych (16 listopada 2020 r.), w ramach projektu „Profesjonalizacja kadr w zamówieniach publicznych” PO WER), zagadnień związanych z opisem przedmiotu zamówienia w kontekście dostępności dla osób niepełnosprawnych oraz projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników,
- 8) aktualizacja i udostępnienie na stronie internetowej publikacji nt. pozacenowych kryteriów oceny ofert, prezentującej kryteria uwzględniające dostępność dla osób niepełnosprawnych (w ramach projektu „Profesjonalizacja kadr w zamówieniach publicznych” PO WER).

Podczas organizacji szkoleń i konferencji rekrutacja uczestników konferencji i szkoleń organizowanych przez UZP odbywała się z zapewnieniem realizacji zasady równości szans, tj. niedyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, płeć, wiek, pochodzenie, itp. W zaproszeniach zawarto informacje o przestrzeganiu zasady równości szans i niedyskryminacji. Uwzględniono także potrzeby osób z wadami słuchu poprzez zaangażowanie tłumacza migowego oraz dokonanie transkrypcji nagrań konferencyjnych i upublicznienie ich (tłumacz migowy + transkrypcja) za pośrednictwem strony internetowej UZP.

Działania zrealizowane przez Urząd w 2020 r. współfinansowane były ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektu „Profesjonalizacja kadr w zamówieniach publicznych” w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój Oś priorytetowa II: Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.18: Wysokiej jakości usługi administracyjne.

7. ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO UWZGLĘDNIAJĄCEGO KONIECZNOŚĆ PONOSZENIA ZWIĘKSZONYCH KOSZTÓW WYNIKAJĄCYCH Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, JAK RÓWNIEŻ UWZGLĘDNIENIA TYCH KOSZTÓW W SYSTEMIE PODATKOWYM

Świadczenia z pomocy społecznej

Pomoc i integracja społeczna jest elementem systemu zabezpieczenia społecznego, który działa na rzecz zapewnienia, także osobom niepełnosprawnym, odpowiedniego wsparcia umożliwiającego podniesienie poziomu bezpieczeństwa socjalnego i samodzielności życiowej. Celem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Politykę w zakresie pomocy i integracji społecznej prowadzą gminne, powiatowe i regionalne jednostki samorządu terytorialnego. Działania podejmowane w ramach pomocy społecznej zmierzają do wsparcia osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiają im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc społeczna podejmuje także działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Świadczenia z pomocy społecznej przyznawane są na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 i 2369 oraz z 2021 r. poz. 794 i 803), zwana dalej „ustawą o pomocy społecznej”, w tym pieniądze – w oparciu o kryteria dochodowe. W 2020 r. obowiązywały następujące kryteria dochodowe: dla osoby samotnie gospodarującej - 701 zł, dla osoby w rodzinie - 528 zł⁵².

Z resortowych danych statystycznych wynika, że w 2020 r.⁵³ świadczenia pomocy społecznej (bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę) przyznano 1 101 tys. osób. Z powodu niepełnosprawności wsparcia z pomocy społecznej udzielono ok. 311 tys. rodzin.

Świadczeniami pieniężnymi z pomocy społecznej, przysługującymi osobom niepełnosprawnym, są przede wszystkim: zasiłek stały i zasiłek okresowy.

Zasiłek stały przysługuje osobom pełnoletnim niezdolnym do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnym do pracy. W 2020 r. świadczenia w postaci zasiłku stałego przyznano w drodze decyzji 181 tys. osób, na kwotę ok. 994 697 tys. zł.

Zasiłek okresowy jest świadczeniem przysługującym w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. W 2020 r. zasiłek okresowy przyznano w drodze decyzji 270 tys. osób,

⁵² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. poz. 1358)

⁵³ Źródło: sprawozdanie MRPIPS-03 za rok 2020.

na kwotę ogółem 564 029 tys. zł, w tym z powodu niepełnosprawności – ok. 41 tys. osób, na kwotę 44 522 tys. zł.

Osobom niepełnosprawnym wymagającym pomocy w czynnościach dnia codziennego przysługuje pomoc w postaci usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gminy. W 2020 r. pomoc w formie usług opiekuńczych przyznano ogółem 113 tys. osób, w tym w formie specjalistycznych usług opiekuńczych ok. 6 tys. osób.

Ponadto w 2020 r., w ramach zadań z zakresu administracji rządowej zleczanych gminom, realizowano usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi w ich miejscu zamieszkania. Pomoc w tej formie przyznano decyzją ok. 15 tys. osób.

Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być świadczone także w ośrodkach wsparcia. Takie jednostki mogą być tworzone i prowadzone w ramach zadań własnych gminy lub powiatu albo w ramach zadań z zakresu administracji rządowej zleczonych do realizacji gminie lub powiatowi (ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi). Gminy i powiaty mogą zlecać prowadzenie takich ośrodków podmiotom niepublicznym.

W ośrodku wsparcia mogą być prowadzone także miejsca całodobowe okresowego pobytu. W 2020 r.⁵⁴ działało 2 040 ośrodków wsparcia prowadzonych przez gminę lub przez inny podmiot na zlecenie gminy na łącznie 72 978 miejsc oraz 322 ośrodki wsparcia prowadzone przez powiat lub przez inny podmiot na zlecenie powiatu, na łącznie 11 833 miejsca.

Ośrodkami wsparcia są m. in. środowiskowe domy samopomocy. Na koniec 2020 r. funkcjonowały 844 środowiskowe domy samopomocy, na ogólną liczbę 31 975 miejsc.

W 2020 r. ze środków rezerwy celowej, będącej dyspozycji Ministra Rodziny i Polityki Społecznej na rozwój sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi wydatkowano kwotę 33 988 983 zł.

W ramach ww. kwoty utworzono ogółem 18 środowiskowych domów samopomocy, 3 filie środowiskowych domów samopomocy oraz 1 klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi na ogółem 717 miejsc, z tego, w ramach Działania 3.2 *Rozwój sieci oraz ułatwienie dostępu do środowiskowych domów samopomocy większej grupie osób z zaburzeniami psychicznymi w tym z niepełnosprawnościami sprzężonymi i spektrum autyzmu oraz rozwój bazy całodobowej w tych jednostkach*, kontynuowanego w 2020 r. programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”:

- utworzono 4 środowiskowe domy samopomocy i 1 filię środowiskowego domu samopomocy na ogółem 52 miejsca;
- utworzono 18 nowych miejsc w ośrodkach wsparcia już istniejących;
- sfinansowano podwyższenie miesięcznej dotacji, na podstawie art. 51c ust 5 ustawy o pomocy społecznej, dla 164 nowoutworzonych i już istniejących miejsc.

⁵⁴ Źródło: sprawozdanie MRPiPS-03 za rok 2020.

Ponadto w 2020 r., związku z art. 51c ust. 5 ustawy o pomocy społecznej stanowiącym, że kwota dotacji na 1 uczestnika środowiskowego domu samopomocy może być zwiększona, nie więcej niż o 30%, na uczestników z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub spektrum autyzmu, którzy posiadają orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności wraz ze wskazaniem konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, zwiększono dotację dla 7 701 uczestników środowiskowych domów samopomocy i ostatecznie wydatkowano kwotę 42 537 742 zł.

Osoby z niepełnosprawnością korzystać mogły również z formy wsparcia, jaką jest mieszkanie chronione (treningowe lub wspierane). Mieszkanie chronione jest to forma pomocy, w której pod opieką specjalistów osoby tam przebywające przygotowywane są do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagane są w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego.

Tworzenie mieszkań chronionych dofinansowywane jest z rezerwy celowej budżetu państwa, będącej w dyspozycji Ministra Rodziny i Polityki Społecznej, w ramach Działania 4.7 *Tworzenie mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych dla osób niepełnosprawnych* programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”. W 2020 r. w ramach Programu „Za życiem” utworzono ogółem 18 mieszkań chronionych (4 mieszkania chronione treningowe i 14 mieszkań chronionych wspieranych) dla 59 osób (9 w mieszkaniach treningowych i 50 w mieszkaniach wspieranych).

Osoby niepełnosprawne wymagające całodobowej pomocy mogą ubiegać się o miejsce w domu pomocy społecznej (DPS). Na koniec 2020 r.⁵⁵ w całej Polsce funkcjonowało 790 ponadgminnych domów pomocy społecznej na ogólną liczbę 79 426 miejsc. W 2020 r. do ponadgminnych domów pomocy społecznej przyjęto ogółem 10 299 mieszkańców, z czego 149 osób na podstawie skierowań wydanych przed dniem 1 stycznia 2004 r.. Gminy natomiast prowadziły 36 domów pomocy społecznej o zasięgu lokalnym na ogólną liczbę 1 578 miejsc. Do gminnych DPS w 2020 r. przyjęto 397 osób.

W związku z sytuacją epidemiczną w 2020 r., tj. pojawieniem się wirusa Sars-CoV 2, priorytetem Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej pozostawała ochrona osób niepełnosprawnych i niesamodzielných, w szczególności mieszkańców domów pomocy społecznej. Dlatego też w 2020 r. podjęto szereg działań na rzecz osób niepełnosprawnych - mieszkańców domów pomocy społecznej, takich jak:

- Opracowanie rekomendacji dla domów pomocy społecznej
 - W okresie od początku epidemii do końca września 2020 r. Minister Rodziny i Polityki Społecznej wydał 12 instrukcji i rekomendacji w zakresie m.in. postępowania w przypadku podejrzenia lub stwierdzenia zarażenia wirusem

⁵⁵ Źródło: sprawozdanie MRPiPS-05 za rok 2020.

SARS-CoV-2 u mieszkańca placówki lub personelu domu, organizacji pracy kadry domów pomocy społecznej.

- Przygotowane zostały także scalone i ujednolicone rekomendacje, które w dniu 8 października 2020 r. zostały przesłane do wojewodów z prośbą o przekazanie ich podmiotom prowadzącym domy pomocy społecznej.
- Wprowadzenie specjalnych regulacji dotyczących domów pomocy społecznej:
Do ustawy antycovidowej wprowadzono szereg specjalnych regulacji dotyczących działalności domów pomocy społecznej:
 - umożliwiono stosowanie tzw. „rotacyjnego” czasu pracy pracowników DPS: w związku z postulatami samorządów dotyczącymi konieczności zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców i pracowników w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej świadczących usługi całodobowo (m.in. domów pomocy społecznej) wprowadzono regulację dotyczącą organizacji pracy w ww. jednostkach, w sytuacji ogłoszenia stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii.
Regulacja dotyczy m.in. kwestii zmiany systemu i rozkładu czasu pracy, jak również świadczenia pracy w godzinach nadliczbowych, realizowania prawa do odpoczynku w miejscu wyznaczonym przez pracodawcę bez możliwości jego opuszczania, a także doprecyzowania kwestii zapewnienia pracownikom zakwaterowania i wyżywienia niezbędnego do zaspokojenia podstawowych potrzeb bytowych poza godzinami świadczenia pracy;
 - umożliwiono w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii przeniesienie pracownika samorządowego za jego zgodą, do pracy w innej jednostce organizacyjnej pomocy społecznej;
 - uregulowano kwestię, w której poddano kwarantannie pracowników i osoby świadczące pracę w domach pomocy społecznej;
 - podwyższono do 100% wynagrodzenie, o którym mowa w art. 92 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1320 oraz z 2021 r. poz. 1162) oraz do 100 % wymiar zasiłku chorobowego, w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii pracownikom lub ubezpieczonym zatrudnionym w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej świadczących usługi całodobowo, noclegowniach oraz innych placówkach zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku, w okresie podlegania obowiązkowej kwarantannie lub izolacji w warunkach domowych, wynikających z pozostawania w styczności z osobami chorymi z powodu COVID-19 w związku z wykonywaniem obowiązków wynikających z zatrudnienia w tych podmiotach oraz w czasie niezdolności do pracy z powodu COVID-19 powstałej w związku z wykonywaniem obowiązków wynikających z zatrudnienia w tych podmiotach;
 - wprowadzono zmiany sposobu wyliczania średniego miesięcznego kosztu utrzymania w domu pomocy społecznej - aby nie dopuścić do drastycznego podwyższenia ww. kosztu, a tym samym wzrostu odpłatności za pobyt ponoszonych przez mieszkańców, inne osoby zobowiązane oraz gminy

wprowadzono zmianę dotyczącą jego wyliczenia w 2021 r., polegającą na nieuwzględnianiu przy wyliczaniu ww. kosztu wydatków i kosztów, które zostały pokryte ze środków finansowych pochodzących z programów finansowanych lub dofinansowywanych ze środków z funduszy europejskich, programów krajowych, dotacji celowych budżetu państwa udzielonych na podstawie art. 115 ustawy o pomocy społecznej.

- Działania w kierunku testowania na obecność wirusa SARS-CoV-2 w domach pomocy społecznej oraz wyposażenia w środki ochrony
 - W wyniku współpracy Ministra Rodziny i Polityki Społecznej i Ministra Zdrowia w przypadku występowania zakażenia koronawirusem mieszkańcy i pracownicy domów pomocy społecznej poddawani są stosownym testom.
 - Ponadto do domów pomocy społecznej przekazane zostały nieodpłatnie testy antygenowe i pulsoksymetry, a także szczepionki przeciwko grypie, którymi objęci zostali są chętni pracownicy i mieszkańcy tych jednostek.
- Od początku trwania epidemii monitorowana była także sytuacja w zakresie wyposażenia domów pomocy społecznej w środki ochrony osobistej, a ewentualne potrzeby są na bieżąco uzupełniane przez wojewodów.
- Na skutek działań podejmowanych przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej dla domów pomocy społecznej przekazane zostały szczepionki przeciwko grypie, którymi obejmowani są chętni pracownicy i mieszkańcy tych jednostek.
- Wsparcie finansowe

W 2020 r. na wsparcie domów pomocy społecznej z rezerw celowych budżetu państwa rozdysponowano łącznie kwotę 137 623 675 zł.

 - W ramach rezerwy celowej będącej w gestii ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego przeznaczono:
 - 22 386 000 zł na dofinansowanie pobytu mieszkańców domów pomocy społecznej, przyjętych do placówek na podstawie tzw. „starych zasad” (mieszkańcy przyjęci przed 1 stycznia 2004 r.), czyli zgodnie z art. 87 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego;
 - 105 881 685 zł na dofinansowanie zadania własnego na podstawie art. 115 ustawy o pomocy społecznej z przeznaczeniem na przygotowanie i zabezpieczenie domów pomocy społecznej przed wzrostem zakażeń wywołanych wirusem SARS-CoV-2, w szczególności na zapewnienie kadry niezbędnej do zapewnienia ciągłości usług świadczonych przez te jednostki;
 - Domy pomocy społecznej otrzymały także środki z rezerwy znajdującej się w gestii Prezesa Rady Ministrów w wys. 9 355 990 zł na wzmocnienie zabezpieczenia domów pomocy społecznej przed skutkami występowania wirusa SARS-CoV-2, w szczególności na zapewnienie kadry niezbędnej do zachowania ciągłości usług świadczonych przez te jednostki oraz zakup niezbędnych środków ochrony osobistej, sprzętu i wyposażenia.

Zgodnie z art. 23 ust. 1 pkt 7a ustawy o pomocy społecznej minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego podejmuje także działania, które służą wsparciu osób niepełnosprawnych. Takim działaniem jest finansowe wspieranie projektów służących realizacji zadań określonych w programie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej „Od zależności ku samodzielności.”

Celem ww. Programu jest umożliwienie osobom z zaburzeniami psychicznymi przezwyciężenie trudnej sytuacji życiowej, w jakiej się znalazły, której własnym staraniem, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości nie są w stanie samodzielnie pokonać. Ważne jest, aby osoba z zaburzeniami psychicznymi była partnerem instytucji i organizacji, które działają na rzecz osób wymagających wsparcia. W związku z tym istotne jest wzmocnienie i poszerzenie ofert sieci oparcia społecznego w zakresie poprawy sytuacji życiowej i społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodzin i opiekunów poprzez wsparcie samorządów gmin oraz podmiotów funkcjonujących w obszarze pomocy społecznej, o których mowa w art. 25 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.

W 2020 r. na wsparcie projektów w ramach Programu „Od zależności ku samodzielności” dofinansowanie otrzymało 46 podmiotów, wyłonionych w drodze otwartego konkursu ofert, spośród 66 podmiotów aplikujących. Łącznie przyznano 2 999 988,00 zł na dofinansowanie zadań w tym zakresie, w tym dofinansowano:

- 22 organizacje pozarządowe i kościelne osoby prawne na łączną kwotę 2 174 463 zł.
- 24 jednostki samorządu terytorialnego na łączną kwotę 825 525 zł.

Do zakresu merytorycznego Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. - *Karta Praw Osób Niepełnosprawnych* wpisuje się uchwała Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 (M.P. z 2018 r. poz. 1007).

Program „Posiłek w szkole i w domu” zapewnia pomoc zarówno osobom starszym, niepełnosprawnym, o niskich dochodach, jak i dzieciom, które wychowują się w rodzinach znajdujących się w trudnej sytuacji.

Istotnym elementem Programu jest zapewnienie młodzieży w wieku szkolnym zjedzenia gorącego posiłku przygotowanego w stołówce szkolnej. Takie rozwiązanie daje bowiem większą kontrolę nad jakością kupowanych produktów, z których przygotowywane są posiłki oraz nad procesem ich przygotowywania.

Celem Programu jest również zapewnienie wsparcia finansowego organom prowadzącym publiczne szkoły podstawowe, w tym szkoły artystyczne realizujące kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej, w organizacji stołówek oraz miejsc spożywania posiłków w szkołach. Program „Posiłek w szkole i w domu” jest Programem wspierania finansowego gmin w zakresie realizacji zadań własnych o charakterze obowiązkowym określonych w art. 17 ust. 1 pkt 3 i 14 ustawy o pomocy społecznej oraz organów prowadzących publiczne szkoły podstawowe w zakresie realizacji zadań, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy - Prawo oświatowe.

Program realizowany jest w postaci trzech modułów:

1. Moduł dla dzieci i młodzieży;

2. Moduł dla osób dorosłych (za realizację zadań wynikających z modułów 1 i 2 Programu odpowiada minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego);
3. Moduł organizacji stołówek oraz miejsc spożywania posiłków w szkołach (za realizację zadań wynikających z modułu 3 Programu odpowiada minister właściwy do spraw oświaty i wychowania).

Ze środków przekazywanych w ramach Programu gminy udzielają wsparcia osobom spełniającym warunki otrzymania pomocy wskazane w ustawie o pomocy społecznej oraz spełniającym kryterium dochodowe w wysokości 150% kryterium, o którym mowa w art. 8 ww. ustawy:

- 1) dzieciom do czasu podjęcia nauki w szkole podstawowej,
- 2) uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadpodstawowej lub szkoły ponadgimnazjalnej,
- 3) osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach wymienionych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej, w szczególności osobom starszym, chorym i niepełnosprawnym

- w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych.

W 2020 r. pomocą w ramach Programu zostały objęte 1 014 232 osoby, w tym: 457 307 dzieci, 556 925 osób dorosłych.

Wysokość kryterium dochodowego uprawniającego do skorzystania z Programu wynosiła:

- dla osoby samotnie gospodarującej – 1051,50 zł,
- na osobę w rodzinie – 792 zł.

Program dofinansowuje posiłki dowożone osobom dorosłym (np. niewychodzącym z domu ze względu na podeszły wiek czy niepełnosprawność), które same nie są w stanie ich przygotować. Program zapewnia ponadto pozyskanie:

- dodatkowych środków na dowóz posiłków - w ramach modułu 2 wójt (burmistrz, prezydent miasta) może pozyskać zwiększenie dotacji do 5% środków finansowych z przeznaczeniem na dowóz posiłków w gminie, w szczególności dla osób starszych, niepełnosprawnych,
- dodatkowych środków dla gmin, które prowadzą samodzielnie stołówki szkolne - wójt (burmistrz, prezydent miasta) może pozyskać zwiększenie dotacji do 5% dla gminy realizującej posiłek w stołówkach przez siebie prowadzonych bezpośrednio.

Program finansowany jest ze środków budżetu państwa oraz środków własnych jednostek samorządu terytorialnego. W 2020 r. w realizacji Programu wzięły udział 2 473 gminy.

Ogólna kwota środków z budżetu państwa przewidziana w całym okresie realizacji Programu to 2 750 000 tys. zł, rocznie 550 mln zł, w tym:

- na realizację modułów 1 i 2 Programu w latach 2019-2023 przewidziano 2 550 000 zł z budżetu państwa;
- na realizację modułu 3 Programu w latach 2019-2023 przewidziano 200 000 000 zł z budżetu państwa.

Dodatkowym instrumentem wsparcia dla osób w trudnej sytuacji życiowej jest pomoc żywnościowa w formie paczek lub posiłków udostępniana w ramach Programu

Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 (PO PŻ) współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD). Pomoc jest udzielana osobom, których dochód nie przekracza 220% kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń z pomocy społecznej, tj. w przypadku osób samotnie gospodarujących – 1542,20 zł oraz w przypadku osób w rodzinie – 1 161,60 zł, a które jednocześnie spełniają przynajmniej jedną z przesłanek wymienionych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej, w tym m.in. niepełnosprawność.

Średniorocznie pomoc trafia do ok. 1,3 mln odbiorców, przy czym osoby niepełnosprawne stanowią ok. 17% wszystkich korzystających z Programu. W 2020 r. pomoc w ramach PO PŻ otrzymało ponad 223 tys. osób niepełnosprawnych.

W ramach PO PŻ odbiorcy żywności mogą również uczestniczyć w tzw. działaniach towarzyszących, tj. warsztatach na rzecz włączenia społecznego, w takich obszarach jak: przygotowywanie posiłków, zdrowe odżywianie, przeciwdziałanie marnowaniu żywności czy zarządzanie budżetem domowym. W działaniach towarzyszących uczestniczy rokrocznie ok. 10% odbiorców pomocy żywnościowej. W 2020 r. uczestnikami warsztatów było ok. 6 tys. osób niepełnosprawnych.

W 2020 r. kontynuowana była realizacja, wdrożonego w 2018 r., programu „Opieka 75+”. Program ten jest elementem polityki społecznej państwa w zakresie zapewnienia osobom starszym, tj. w wieku 75 lat i więcej wsparcia oraz pomocy adekwatnej do potrzeb wynikających z wieku i stanu zdrowia w ramach usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych.

Program „Opieka 75+” ma na celu poprawę dostępności do usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób starszych zarówno samotnych, jak i pozostających w rodzinach będących w wieku 75 lat i więcej mieszkających na terenie gmin do 60 tys. mieszkańców.

W 2020 r. gminy przystępujące do realizacji programu mogły uzyskać finansowe wsparcie do 50% przewidywanych kosztów realizacji zadania w zakresie realizacji usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób spełniających kryteria w nim określone, jeżeli:

- 1) dane świadczenie realizują samodzielnie tj. przez pracowników ośrodka pomocy społecznej, urzędu gminy lub innych gminnych jednostek organizacyjnych (zatrudnionych na umowę o pracę), lub
- 2) zlecają realizację przedmiotowego zadania organizacjom pozarządowym, lub
- 3) kupują usługi opiekuńcze od podmiotów sektora prywatnego.

Środki finansowe z programu w 2020 r. mogły być przeznaczone na:

- 1) dofinansowanie do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób, którym przedmiotowe usługi były świadczone w ramach programu i będą kontynuowane w 2020 r.;
- 2) dofinansowanie do usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób, którym w 2019 r. te usługi nie były świadczone;
- 3) dofinansowanie do zwiększenia liczby godzin usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej.

Z analizy sprawozdań z realizacji programu przesłanych przez wojewodów wynika, że w 2020 r. program realizowało 509 gmin, a usługami opiekuńczymi objęto 7 731 osób. Natomiast koszt realizacji programu wyniósł 15 187 202,45 zł.

W zakresie zmian legislacyjnych w 2020 r. dotyczących osób niepełnosprawnych, ustawą z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych wprowadzono regulacje dotyczące:

1) ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi – art. 15d

W przypadku zawieszenia lub czasowego zamknięcia działalności ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi w celu przeciwdziałania COVID-19, wojewoda przekazuje miesięczną kwotę dotacji na pokrycie bieżących kosztów ich prowadzenia.

Ponadto umożliwiono obowiązkowe zwalnianie uczestników na ich wniosek z odpłatności za okres niekorzystania z usług środowiskowych domów samopomocy, w związku z zawieszeniem lub czasowym zamknięciem działalności tych ośrodków, bez konieczności przeprowadzania rodzinnego wywiadu środowiskowego.

2) wywiadu środowiskowego – art. 15o

Z przyczyn związanych z przeciwdziałaniem COVID-19 w celu ochrony pracowników socjalnych przed narażeniem na zakażenie chorobą zakaźną, zniesiono obowiązek zarówno przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego jak i jego aktualizacji (aktualizacja sporządzana niezwłocznie po odwołaniu danego stanu).

Ustalenie sytuacji osobistej rodzinnej, dochodowej i majątkowej możliwe jest na podstawie: rozmowy telefonicznej przeprowadzonej z pracownikiem socjalnym, dokumentów i oświadczeń, informacji udostępnionych przez inne podmioty, a w przypadku osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu – przy wykorzystaniu środków wspierających komunikowanie się.

3) orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności i orzeczenia niezdolności do pracy - art. 15h

Jednym z powodów udzielenia wsparcia z zakresu pomocy społecznej jest niepełnosprawność.

W związku z wydłużeniem ważności orzeczeń o niepełnosprawności lub orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydłużony został okres pobierania zasiłku stałego z pomocy społecznej. Okres wskazany w decyzji przyznającej to świadczenie uległ przedłużeniu na okres, na jaki zachowuje ważność dane orzeczenie, na podstawie decyzji wydanej z urzędu, a zmiana ta nie wymaga przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego, ani jego aktualizacji.

Świadczenia rodzinne

Świadczenia

System świadczeń rodzinnych, funkcjonujący od 1 maja 2004 r., na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111 oraz z 2021 r. poz. 1162), zwanej dalej ustawą o świadczeniach rodzinnych, przewiduje trzy rodzaje świadczeń opiekuńczych co do zasady skierowane do osób niepełnosprawnych lub do opiekunów osób niepełnosprawnych. Obowiązujący zakres świadczeń i ich wysokość w 2020 r. kształtowały się następująco:

- **zasilek pielęgnacyjny** – adresowany do osób niepełnosprawnych, od 1 listopada 2019 r. w wysokości 215,84 zł miesięcznie, przysługuje niepełnosprawnemu dziecku, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz osobie, która ukończyła 75 lat. Zasilek pielęgnacyjny przysługuje także osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia. Zasilek pielęgnacyjny przysługuje bez względu na osiągnięty dochód, przez okres legitymowania się odpowiednim orzeczeniem o niepełnosprawności lub na stałe osobom w wieku powyżej 75 roku życia. Zasilek pielęgnacyjny nie przysługuje osobom uprawnionym do dodatku pielęgnacyjnego w ramach świadczenia emerytalno-rentowego;
- **świadczenie pielęgnacyjne oraz specjalny zasilek opiekuńczy** – adresowane do osób sprawujących opiekę nad niepełnosprawnym członkiem rodziny (nie można pobierać obu świadczeń łącznie). Warunkiem otrzymania tych świadczeń jest posiadanie w pkt 7 orzeczenia wskazania, że osoba, której dane orzeczenie dotyczy wymaga konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. W praktyce, specjalny zasilek opiekuńczy przysługuje osobom, które nie spełniają warunków otrzymywania świadczenia pielęgnacyjnego, tj. przede wszystkim warunku daty powstania w dzieciństwie niepełnosprawności osoby wymagającej opieki.

Świadczenie pielęgnacyjne – od 1 stycznia 2020 r. w wysokości 1830 zł miesięcznie, a od 1 stycznia 2021 r. – 1971 zł miesięcznie, niezależnie od osiąganego dochodu, przysługuje matce albo ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną oraz innym osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, którzy sprawują opiekę nad niepełnosprawnym dzieckiem, jeżeli niepełnosprawność dziecka powstała nie później niż do ukończenia 18 roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia. Prawo do tego świadczenia przyznawane jest na okres ważności orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności.

Specjalny zasilek opiekuńczy – w wysokości 620 zł miesięcznie przysługuje osobom niepodjęającym lub rezygnującym z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny bez względu na wiek powstania niepełnosprawności. W praktyce, specjalny zasilek opiekuńczy przysługuje osobom, które nie spełniają warunków

otrzymywania świadczenia pielęgnacyjnego, tj. przede wszystkim ww. warunku daty powstania w dzieciństwie niepełnosprawności osoby wymagającej opieki. Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje po spełnieniu kryterium dochodowego, które wynosi 764 zł miesięcznie w przeliczeniu na osobę w rodzinie osoby sprawującej opiekę i osoby wymagającej opieki. Prawo do tego świadczenia ustala się co do zasady na okres od 1 listopada do 30 października roku kolejnego.

Ponadto na podstawie ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłku dla opiekuna (Dz. U. z 2020 r. poz. 1297) wypłacany jest **zasiłek dla opiekuna** – w wysokości 620 zł miesięcznie. Zasiłek dla opiekuna to świadczenie wypłacane przez gminy, w związku z realizacją wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 grudnia 2013 r., nieaktywnym zawodowo opiekunom dorosłych osób niepełnosprawnych, których decyzje w sprawach świadczeń pielęgnacyjnych wygasły z mocy prawa z dniem 1 lipca 2013 r. Obecnie o zasiłek dla opiekuna mogą ubiegać się tylko osoby, które miały już ustalone prawo do tego świadczenia i chcą kontynuować jego pobieranie w związku z otrzymaniem przez osobę wymagającą opieki kolejnego orzeczenia o niepełnosprawności.

Za osoby pobierające ww. świadczenia opiekuńcze adresowane do opiekunów osób niepełnosprawnych, co do zasady są również opłacane składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe oraz zdrowotne.

Na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych, rodzinom posiadającym dzieci, w tym dzieci niepełnosprawne, mogą przysługiwać również:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- świadczenia związane z urodzeniem dziecka.

Podstawowym świadczeniem rodzinnym, o które mogą ubiegać się rodzice wychowujący dzieci jest zasiłek rodzinny.

Zasiłek rodzinny przysługuje do ukończenia przez dziecko: 18. roku życia lub nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21. roku życia, albo do 24. roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

Wysokość zasiłku rodzinnego wynosi miesięcznie:

- 95 zł na dziecko do ukończenia 5 roku życia;
- 124 zł na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku życia;
- 135 zł na dziecko w wieku powyżej 18 roku życia do ukończenia 24 roku życia.

Warunkiem uzyskania prawa do pobierania zasiłku rodzinnego jest spełnienie kryterium dochodowego, które wynosi 674 zł miesięcznie na osobę w rodzinie lub 764 zł, jeśli członkiem rodziny jest niepełnosprawne dziecko. W przypadku gdy członkiem rodziny jest niepełnosprawne dziecko kryterium dochodowe jest wyższe o 90 zł.

Zasiłek rodzinny przyznawany jest co do zasady na roczny okres zasiłkowy trwający od 1 listopada do 31 października następnego roku kalendarzowego.

Osoby, którym przyznano prawo do zasiłku rodzinnego, mogą ubiegać się także na dzieci (w tym na dzieci niepełnosprawne) o dodatki do zasiłku rodzinnego.

Należy podkreślić, że dodatki do zasiłku rodzinnego, przysługują osobom, które spełniają przesłanki do zasiłku rodzinnego (w tym ww. kryterium dochodowe) i dodatkowo ustawowe przesłanki dla każdego dodatku do zasiłku rodzinnego.

W zależności od spełnienia określonych przesłanek, osoby uprawnione mogą ubiegać się o **dodatki do zasiłku rodzinnego** z następujących tytułów:

- **urodzenia dziecka** - 1000 zł na dziecko - świadczenie wypłacane jednorazowo, warunkiem jest pozostawanie kobiety pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu;
- **opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego** - 400 zł miesięcznie wypłacane na podstawie uprawnienia pracownika do urlopu wychowawczego;
- **samotnego wychowywania dziecka** - 193 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej niż 386 zł na wszystkie dzieci, w przypadku dzieci niepełnosprawnych kwotę dodatku zwiększa się o 80 zł, nie więcej niż o 160 zł na wszystkie dzieci;
- **wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej** - 95 zł miesięcznie na trzecie i każde kolejne dziecko w rodzinie uprawnione do zasiłku rodzinnego;
- **kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego** - 90 zł na dziecko do 5 roku życia, 110 zł – na dziecko od 5 do 24 roku życia, warunkiem jest posiadanie odpowiedniego orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności;
- **rozpoczęcia roku szkolnego** - 100 zł świadczenie wypłacane raz w roku, w związku z rozpoczęciem roku szkolnego albo rocznego przygotowania przedszkolnego;
- **podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania** - 113 zł miesięcznie w związku z zamieszkiwaniem w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły lub 69 zł miesięcznie w związku z dojazdem z miejsca zamieszkania do miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły, dodatek przysługuje przez 10 miesięcy w roku w okresie pobierania nauki.

Świadczenia rodzinne związane z urodzeniem dziecka

Świadczeniami niezależnymi od prawa do pobierania zasiłku rodzinnego są:

1. **Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka (tzw. becikowe)**
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka w wysokości 1000 zł uzależniona jest od spełnienia kryterium dochodowego, które wynosi 1 922 zł netto na osobę w rodzinie i od pozostawania kobiety pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu.
2. **Zapomoga uchwalona w drodze uchwały przez gminę na podstawie art. 22a**
Zapomoga uchwalana i wypłacana przez gminę z jej środków własnych. Gmina sama decyduje, czy będzie dodatkowo realizować tego rodzaju świadczenie, ustala kryteria nabycia prawa do świadczenia oraz jego wysokość.
3. **Świadczenie rodzicielskie**
Świadczenie rodzicielskie przysługuje rodzicom, którzy z powodu swojej sytuacji zawodowej nie mogą skorzystać z zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia

macierzyńskiego (przysługuje osobom, które urodziły dziecko, a które nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego). Ze wsparcia tego korzystają przede wszystkim osoby bezrobotne, studenci oraz pracujący na umowę o dzieło. Świadczenie rodzicielskie w wysokości 1000 zł miesięcznie nie jest uzależnione od kryterium dochodowego i przysługuje przez rok (52 tygodnie) po urodzeniu dziecka w wysokości 1000 zł miesięcznie, a w przypadku urodzenia wieloraczków ten okres może być wydłużony nawet do 71 tygodni.

Program „Rodzina 500+”

Kolejnym świadczeniem, którego beneficjentami są również rodziny z niepełnosprawnymi dziećmi, jest świadczenie wychowawcze przyznawane w ramach programu „Rodzina 500+”.

Rządowy program „Rodzina 500+” stanowi podstawową formę wsparcia rodzin wychowujących dzieci, w tym dzieci niepełnosprawne.

Świadczenie wychowawcze przysługuje w wysokości 500 zł na dziecko w wieku do ukończenia 18. roku życia.

Od 1 lipca 2019 r. świadczenie wychowawcze na każde dziecko ma charakter powszechny i przysługuje niezależnie od dochodu rodziny. Oznacza to również, że świadczenie wychowawcze przysługuje na każde niepełnosprawne dziecko w wieku do ukończenia do 18 roku życia i to niezależnie od stopnia niepełnosprawności.

Program „Dobry start”

Obok programu „Rodzina 500+”, kolejnym komponentem kompleksowej i długofalowej polityki rodzinnej, jest program „Dobry start”.

Na podstawie ww. programu na uczące się w szkole dzieci przysługuje świadczenie dobry start w wysokości 300 zł jednorazowo, niezależnie od dochodu. Świadczenie dobry start przysługuje, na rozpoczynające rok szkolny w szkole dzieci w wieku od 7 do 20 roku życia. Dostrzegając potrzebę szczególnego wsparcia osób niepełnosprawnych, w przypadku dzieci niepełnosprawnych uczących się w szkole, świadczenie przysługuje do ukończenia 24. roku życia.

Pierwszym rokiem realizacji programu był rok 2018 r. i obejmował uczniów rozpoczynających rok szkolny 2018/2019. W 2020 r. program był kontynuowany. Od 1 lipca 2021 r. świadczenie dobry start będzie realizował Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Resortowy program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3

Celem Programu jest zwiększenie dostępności terytorialnej miejsc opieki w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów dla wszystkich dzieci, w tym dzieci niepełnosprawnych oraz wymagających szczególnej opieki, a także podwyższenie standardów opieki.

Dofinansowanie z programu w edycji 2020 r. skierowane było do: jednostek samorządu terytorialnego, osób fizycznych, w tym pracodawców oraz podmiotów

współpracujących z pracodawcami, osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, w tym uczelni i współpracujących z nimi podmiotów oraz pracodawców i współpracujących z nimi podmiotów. Środki finansowe zostały rozdysponowane na 4 moduły, dotyczące tworzenia nowych miejsc opieki i zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki, w tym miejsc dla dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki. W przypadku dofinansowania funkcjonowania miejsc opieki obsadzonych przez dzieci niepełnosprawne lub wymagające szczególnej opieki, dofinansowanie to było zwiększane – w edycji 2020 wynosiło 500 zł miesięcznie na miejsce/dziecko, podczas gdy standardowe dofinansowanie wynosiło 135 zł miesięcznie na miejsce/dziecko.

Zgodnie z wynikami konkursu na dofinansowanie funkcjonowania miejsc opieki dla dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki przeznaczono blisko 5 mln zł. To dofinansowanie oznacza wsparcie funkcjonowania ok. 868 miejsc opieki przeznaczonych dla dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki.

Jednorazowe świadczenie z programu „Za życiem”

Od 1 stycznia 2017 r. obowiązuje ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” realizująca program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”. Na podstawie ww. ustawy, w przypadku urodzenia się dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu, rodzice mogą ubiegać się o jednorazowe świadczenie w wysokości 4000 zł. Jednym z podstawowych warunków przyznania tego świadczenia jest posiadanie przez dziecko zaświadczenia lekarskiego, potwierdzającego ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Świadczenie to uzależnione jest też od pozostawania kobiety pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu.

Przedłużanie prawa do świadczeń rodzinnych, zasiłków dla opiekunów oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego uzależnionych od niepełnosprawności na podstawie orzeczeń wydanych na czas określony na podstawie ustawy o rehabilitacji oraz na podstawie terminowych orzeczeń o niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji, które są wydawane przez organy emerytalno-rentowe. (art. 15h oraz art. 15zc ustawy COVID-19)

Na mocy art. 15h ustawy COVID-19 okres ważności orzeczeń o niepełnosprawności albo orzeczeń o stopniu niepełnosprawności, wydanych na czas określony na podstawie ustawy o rehabilitacji, po spełnieniu warunków wskazanych w tym przepisie, z mocy prawa uległ przedłużeniu na wskazany w tym przepisie okres.

Ponadto odpowiedniemu przedłużeniu uległa również ważność terminowych orzeczeń o niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji, wydawanych przez organy emerytalno-rentowe (w szczególności przez Zakład

Ubezpieczeń Społecznych lub Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego) na podstawie przepisu art. 15zc ustawy COVID-19.

Przedłużenie z mocy prawa ww. orzeczeń (na podstawie art. 15h ust. 1 oraz 15zc ust. 1 ustawy COVID-19) oznaczało z kolei obowiązek odpowiedniego przedłużenia przez gminne organy właściwe z urzędu prawa do uzależnionych od niepełnosprawności: świadczeń rodzinnych (w tym świadczenia pielęgnacyjnego), zasiłku dla opiekuna oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Przedłużenie prawa do ww. świadczeń następowało/następuje z urzędu poprzez odpowiednią zmianę z urzędu (bez konieczności składania osobnego wniosku) wydanych wcześniejszych decyzji (w szczególności na podstawie odpowiednio art. 32 ust. 1-1b ustawy o świadczeniach rodzinnych lub art. 24 ust. 1-2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów).

Powyższe rozwiązania miały na celu zapewnienie ciągłości wypłat świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego (których jednym z warunków przyznania jest legitymowanie się ważnym orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o odpowiednim stopniu niepełnosprawności), w sytuacji obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii.

Program asystent rodziny rok 2020

W związku z realizacją ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” i zadania Ministra Rodziny i Polityki Społecznej mającego na celu wsparcie jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego w rozwoju systemu wspierania rodzin w tym zwiększenia dostępu do usług asystenta rodziny w gminie minister ds. rodziny ogłosił „Program asystent rodziny na rok 2020”.

Celem Programu było wzmocnienie asystentów rodziny w systemie wspierania rodziny, w tym realizacji przez asystenta rodziny wsparcia, o którym mowa w art. 8 ust. 2 i 3 ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. Asystenci rodziny to grupa profesjonalistów, która w znaczący sposób i w znacznej liczbie aktywnie wspierali rodziny z dziećmi w tak trudnym czasie epidemii choroby COVID-19. W 2020 r. w ramach Programu dofinansowano dodatek do wynagrodzenia dla 2 874 asystentów rodziny, którzy mieli pod opieką ponad 33 tys. rodzin. Liczba rodzin, którym udzielono porad dla kobiet i rodzin w ramach programu „Za życiem” w 2020 r. wyniosła 809, w tym liczba rodzin z kobietą, która jest w zagrożonej ciąży – 147.

Program „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19”

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, w związku z możliwością uruchomienia szybkiej ścieżki procedowania projektów unijnych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, prowadziło w 2020 r. w partnerstwie z wojewodami projekt pn. Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19 na kwotę ok. 130 mln złotych. Projekt realizowany był w okresie maj - grudzień 2020 r.

Celem Projektu był zakup komputerów i oprogramowania na cele realizowania zadań w trybie zdalnej szkoły oraz na potrzeby związane bezpośrednio z walką z epidemią COVID-19. Odbiorcami wsparcia były jednostki samorządu powiatu i samorządu województwa, czyli organy prowadzące lub zlecające realizację zadań w zakresie prowadzenia placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych oraz rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. Odbiorcami ostatecznymi projektu są dzieci w tychże podmiotach pieczy zastępczej i ich opiekunowie, a także pracownicy tych instytucji.

Projekt zakładał objęcie wsparciem wychowanków pieczy zastępczej w postaci zakupu komputerów lub innego sprzętu audiowizualnego, stosownego oprogramowania (w tym uwzględniającego potrzeby edukacyjne dzieci z niepełnosprawnością) oraz zabezpieczanie wychowanków pieczy zastępczej, rodzin zastępczych oraz pracowników instytucji pieczy zastępczej, w środki ochrony osobistej oraz w środki dezynfekcyjne. Dodatkowo w ramach projektu zakupiono sprzęt niezbędny do wyposażenia miejsc izolacji/kwarantanny dla wychowanków pieczy zastępczej.

Cele szczegółowe projektu:

- a) zakup wyposażenia (w tym zakup laptopów, komputerów stacjonarnych, oprogramowania i sprzętu audiowizualnego) oraz oprogramowania dla dzieci z niepełnosprawnością na cele realizowania zadań w trybie zdalnego nauczania i rozwoju kompetencji i zainteresowań dzieci,
- b) zakup środków ochrony indywidualnej i wyposażenia do bezpośredniej walki z epidemią (w tym zakup środków ochrony indywidualnej maseczek, rękawiczek, zakup środków dezynfekcyjnych, a także zakup wyposażenia do organizacji miejsc kwarantanny/izolacji dla dzieci z pieczy zastępczej) w celu zwiększenia bezpieczeństwa dzieci w pieczy zastępczej.

Podsumowanie projektu – dane wstępne na dzień 31.12.2020 r.

Liczba podmiotów objętych wsparciem w zakresie zwalczania lub przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19	33 079
rodzin zastępczych spokrewnionych	20 021
rodzin zastępczych niezawodowych	9 210
rodzin zastępczych zawodowych	2 011
rodzinnych domów dziecka	674
placówek opiekuńczo-wychowawczych	1 152
placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego	221
regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych	10
interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych	1

Podmioty pieczy zastępczej wydatkowały na dzień 31.12.2020 r. - 114,5 mln zł, w tym zakupiono i przekazano:

- sprzęt komputerowy z oprogramowaniem, w tym oprogramowaniem dla dzieci z niepełnosprawnością 33 698 sztuk

- sprzęt multimedialny 17 553 sztuk
- ponadto dla 111 630 osób przekazano maseczki i rękawiczki i płyny dezynfekcyjne
- powstało 1 062 miejsc kwarantanny.

Inne działania z Funduszy Unijnych

Odnosząc się do kwestii wsparcia finansowego działań lokalnych dotyczących wsparcia rodziny z dziećmi, w tym również z niepełnosprawnościami, warto podkreślić, że resort rodziny czynił starania, aby wesprzeć finansowo władze samorządowe w działaniach profilaktycznych i tak w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 istniała możliwość bezpośredniego wykorzystania środków z UE na realizację wsparcia działań dotyczących pomocy dziecku i rodzinie realizowanych lokalnie przez gminy lub przez organizacje pozarządowe na ich zlecenie.

Dane statystyczne za 2020 r. na temat przeciętnej miesięcznej liczby wypłacanych świadczeń oraz środków wydatkowanych na realizację działań dla osób niepełnosprawnych

1. Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego

- wydatki: 141,7 mln zł
 - przeciętna miesięczna liczba świadczeń: 113,8 tys.
- w tym:

a) na dziecko do 5 roku życia

- wydatki: 18,3 mln zł
 - przeciętna miesięczna liczba świadczeń: 17,3 tys.
- #### b) na dziecko powyżej 5 roku życia:

- wydatki: 123,5 mln zł
- przeciętna miesięczna liczba świadczeń: 96,5 tys.

2. Zasiłek pielęgnacyjny

- wydatki: 2 345,1 mln zł
- przeciętna miesięczna liczba świadczeń: 906,5 tys.

3. Świadczenie pielęgnacyjne

- wydatki: 3 559,2 mln zł
- przeciętna miesięczna liczba świadczeń: 164,1 tys.

4. Specjalny zasiłek opiekuńczy

- wydatki: 234,7 mln zł
- przeciętna miesięczna liczba świadczeń: 31,8 tys.

5. Zasiłek dla opiekuna

- wydatki : 102,3 mln zł
- przeciętna miesięczna liczba świadczeń: 13,8 tys.

6. Składki

- wydatki: 871,4 mln zł
- w tym:

- a) na ubezpieczenie emerytalne i rentowe opłacane za osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne
 - wydatki: 656,1 mln zł
 - przeciętna miesięczna liczba świadczeń: 117,3 tys.
- b) na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne
 - wydatki: 129,4 mln zł
 - przeciętna miesięczna liczba świadczeń: 66,5 tys.
- c) na ubezpieczenia emerytalne i rentowe opłacane za osoby pobierające specjalny zasiłek opiekuńczy
 - wydatki: 51,8 mln zł
 - przeciętna miesięczna liczba świadczeń: 27,0 tys.
- d) na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające specjalny zasiłek opiekuńczy
 - wydatki: 14,0 mln zł
 - przeciętna miesięczna liczba świadczeń: 21,1 tys.
- e) na ubezpieczenia emerytalne i rentowe opłacane za osoby pobierające zasiłek dla opiekuna
 - wydatki: 15,6 mln zł
 - przeciętna miesięczna liczba świadczeń: 7,9 tys.
- f) na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające zasiłek dla opiekuna
 - wydatki: 4,4 mln zł
 - przeciętna miesięczna liczba świadczeń: 6,6 tys.

7. Jednorazowe świadczenie w wysokości 4 000 zł

- wydatki: 15,6 mln zł
- liczba wypłaconych świadczeń w roku: 3,9 tys.

Odliczenie od dochodu lub przychodu wydatków poniesionych przez osobę niepełnosprawną lub podatnika mającego na utrzymaniu taką osobę, na cele rehabilitacyjne oraz wydatków związanych z ułatwieniem wykonywania czynności życiowych

Jako działania kontynuowane zrealizowane przez Ministerstwo Finansów na rzecz osób niepełnosprawnych z obszaru prawa do zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględnienia tych kosztów w systemie podatkowym należy zwrócić uwagę na obowiązujące przepisy ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o *podatku dochodowym od osób fizycznych* (Dz. U. z 2021 r. poz.1128, 1163 i 1243) i ustawy z dnia 20 listopada 1998 r. o *zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1905, z późn. zm.), które umożliwiają odliczanie od dochodu lub przychodu wydatków, poniesionych przez osobę niepełnosprawną lub podatnika mającego na utrzymaniu

taką osobę, na cele rehabilitacyjne oraz wydatków związanych z ułatwieniem wykonywania czynności życiowych (tzw. ulga rehabilitacyjna).

Ponadto nadal od podatku dochodowego od osób fizycznych są zwolnione:

- renty przyznane na podstawie odrębnych przepisów o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin,
- odszkodowania w postaci renty otrzymane na podstawie przepisów prawa cywilnego w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia, przez poszkodowanego, który utracił całkowicie lub częściowo zdolność do pracy zarobkowej, albo jeżeli zwiększyły się jego potrzeby lub zmniejszyły widoki powodzenia na przyszłość,
- świadczenia otrzymane zgodnie z odrębnymi przepisami na rehabilitację zawodową, społeczną i leczniczą osób niepełnosprawnych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, z zakładowych funduszy rehabilitacji osób niepełnosprawnych lub zakładowych funduszy aktywności.

Jednocześnie pracodawcy o statusie zakładu pracy chronionej mogą zatrzymać zaliczki na podatek dochodowy od części wynagrodzeń pracowników z przeznaczeniem ich na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (40%) i na zakładowy fundusz rehabilitacji osób niepełnosprawnych (60%); to samo rozwiązanie dotyczy zakładów aktywności zawodowej, które mogą przekazać część zaliczek na zakładowy fundusz aktywności.

Prace w zakresie wprowadzenia nowych zasad zawieszania i zmniejszania rent socjalnych

W 2020 r. w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej przygotowany został projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, w którym m. in. proponuje się, by renta socjalna podlegała takim samym zasadom zawieszenia lub zmniejszenia, w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, co emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy, przyznane na mocy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 291, 353 i 794). Tryb rozliczania również będzie analogiczny, jak w przypadku emerytur i rent z tytułu niezdolności do pracy z systemu powszechnego. Proponowane rozwiązanie wychodzi naprzeciw oczekiwaniom osób uprawnionych do rent socjalnych i zrówna ich sytuację z sytuacją osób pobierających świadczenia na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W szczególności projekt ten przewiduje:

- wprowadzenie dwóch progów zarobkowych skutkujących zawieszeniem świadczenia (130% przeciętnego wynagrodzenia) lub zmniejszeniem świadczenia (70% przeciętnego wynagrodzenia),
- ograniczenie katalogu przychodów wpływających obecnie na zawieszenie renty socjalnej wyłącznie do takich przychodów, które wpływają na zawieszenie lub zmniejszenie emerytury bądź renty,

- wprowadzenie rozliczenia przychodu po zakończeniu roku kalendarzowego. Obecnie projekt ustawy procedowany jest w Sejmie (druk sejmowy nr 1188 , 1212 i 1212A).

Działania Służby Więziennej

W 2020 r. kontynuowano realizację zadań z zakresu przygotowania osadzonych (w tym również tych z niepełnosprawnościami) do readaptacji społecznej wynikających z Kodeksu karnego wykonawczego oraz przepisów wykonawczych. Przedsięwzięcia te dotyczyły m.in. udzielania pomocy w zapewnieniu miejsca zamieszkania lub zakwaterowania, interwencje w sprawie utrzymania dotychczasowego mieszkania lub uzyskania lokalu z zasobów gminy, umieszczenia w schroniskach dla bezdomnych czy skierowania do domów pomocy społecznej. W 2020 r. 361 osadzonych uzyskało orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności, 86 o niezdolności do zatrudniania (rentę chorobową) i 22 rentę socjalną. W przypadku 29 osób wszczęto ww. działania, a orzeczenia wpłyną w 2021 r. Ponadto 40 osadzonych zostało umieszczonych w Domach Pomocy Społecznej po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania.

Świadczenia na rzecz kombatantów i osób represjonowanych, w tym niepełnosprawnych

W 2020 r., tak jak w latach poprzednich, działania Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych na rzecz osób niepełnosprawnych dotyczyły przede wszystkim przyznawania pomocy pieniężnej skierowanej do podopiecznych – przedstawicieli środowiska kombatanckiego, znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i zdrowotnej. W tym trybie przyznawano środki na częściowe pokrycie kosztów leczenia, dostosowania pomieszczeń mieszkalnych do rodzaju niepełnosprawności, opłacenia pomocy pielęgnacyjnej, a także zakupu wózka inwalidzkiego, sprzętu rehabilitacyjno – ortopedycznego oraz innego, ułatwiającego życie, sprzętu pomocniczego. W 2020 r. złożono 17 383 wnioski i wydano 15 680 decyzji przyznających pomoc. Wśród beneficjentów tych świadczeń są osoby niepełnosprawne, choć Urząd nie prowadzi statystyk pozwalających na ich liczbowe wyodrębnienie.

Szef Urzędu, działając na podstawie art. 19 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r. poz. 517 oraz z 2021 r. poz. 794) przekazuje na rzecz Związku Inwalidów Wojennych RP pulę środków budżetowych przeznaczonych na pomoc pieniężną dla osób pobierających rentę inwalidy wojennego lub rentę rodzinną po inwalidzie wojennym. W r. 2020 przekazano na ten cel 900 000 zł.

Ponadto od dnia 31 sierpnia 2015 r. Urząd realizuje przepisy ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o *działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych* (Dz. U. z 2021 r. poz. 1255).

Osobom o potwierdzonym statusie działacza opozycji antykomunistycznej/osoby represjonowanej z powodów politycznych, analogicznie jak kombatantom, przysługuje prawo pierwszeństwa do środowiskowej opieki socjalnej, w tym w uzyskaniu miejsca w domu pomocy społecznej, a także prawo do leczenia poza kolejnością oraz uzyskania ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych finansowanych ze środków publicznych bez skierowania lekarza ubezpieczenia zdrowotnego.

Osoby posiadające potwierdzony status działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych mają możliwość ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego i pomocy pieniężnej jednorazowej oraz okresowej. Pomoc pieniężna może być przyznana na pokrycie kosztów leczenia, dostosowania pomieszczeń mieszkalnych do rodzaju niepełnosprawności, opłacenia pomocy pielęgnacyjnej, a także zakupu wózka inwalidzkiego, sprzętu rehabilitacyjno – ortopedycznego oraz innego, ułatwiającego życie, sprzętu pomocniczego.

W 2020 r. wpłynęło 1 333 wnioski o przyznanie pomocy pieniężnej jednorazowej, 628 wniosków o przyznanie pomocy okresowej oraz 1 491 wniosków o przyznanie świadczenia pieniężnego, Urząd zaś wydał 1 838 decyzji pozytywnych dotyczących pomocy pieniężnej, (w tym 1 247 decyzji przyznających pomoc jednorazową i 591 decyzji przyznających pomoc okresową) oraz 1 400 decyzji przyznających świadczenie pieniężne. Analogicznie jak w przypadku pomocy dla środowisk kombatantkich, wśród beneficjentów tych świadczeń są osoby niepełnosprawne, choć Urząd nie prowadzi statystyk pozwalających na ich liczbowe wyodrębnienie.

Emerytury i renty

1. Ustawa z dnia 9 stycznia 2020 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 252) - wprowadziła modyfikację obowiązujących zasad waloryzacji świadczeń emerytalno-rentowych, która polegała na:

- podwyższeniu najniższych świadczeń odpowiednio do:
 - a) 1200 zł w przypadku najniższej emerytury, renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, renty rodzinnej i renty socjalnej (wzrost o ok. 36% w stosunku do 2015 r.),
 - b) 900 zł w przypadku najniższej renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy,
- zastosowaniu ustawowego wskaźnika waloryzacji, przy zapewnieniu minimalnej gwarantowanej podwyżki świadczenia na poziomie 70 zł.

Tym samym, od 1 marca 2020 r. wszystkie świadczenia emerytalno-rentowe zostały podwyższone ustawowym wskaźnikiem waloryzacji w wysokości 103,56% jednak nie mniej niż o 70 zł (przy spełnieniu wymogów stażowych do gwarancji najniższego świadczenia).

Minimalna podwyżka z tytułu waloryzacji w przypadku renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy i renty inwalidzkiej III grupy wyniosła 75% gwarantowanej minimalnej kwoty podwyżki, tj. 52,50 zł. Przedmiotowa ustawa ustaliła także wysokość podstawy wymiaru renty inwalidzkiej określonej w ustawie z dnia 29 maja 1974 r. o

zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2020 r. poz. 1790 oraz z 2021 r. poz. 353), która wyniosła 2745,83 zł.

Dodatkowo, od 1 marca 2020 r. podwyższony został próg dochodowy uprawniający do świadczenia uzupełniającego dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (tzw. 500+ dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji) - do kwoty 1700 zł. Po podwyższeniu kwoty miesięcznego progu, maksymalna kwota świadczenia uzupełniającego, nadal wynosiła 500 zł. Żadna z osób uprawnionych do tego świadczenia nie musiała obawiać się jego obniżenia lub utraty ze względu na podwyżkę emerytury bądź renty z tytułu waloryzacji.

Co do zasady świadczenia emerytalno-rentowe mają charakter długookresowy (są wypłacane nawet przez kilkadziesiąt lat), a pod wpływem zazwyczaj występującej w gospodarce inflacji, świadczeniobiorca narażony jest na spadek wartości pobieranego świadczenia. Osoby te mają także ograniczoną możliwość reakcji na negatywne zmiany ich dochodu, stąd też poszukiwane są optymalne w danym czasie mechanizmy waloryzacji, uwzględniające z jednej strony potrzeby socjalne świadczeniobiorców, a z drugiej bieżącą sytuację gospodarczą, stan budżetu państwa i finansów ubezpieczeń społecznych. Zmiana zasad waloryzacji odpowiadała oczekiwaniom - w zakresie wyższej podwyżki świadczeń - przez znaczną część świadczeniobiorców.

2. Ustawa z dnia 9 stycznia 2020 r. o *dodatkowym rocznym świadczeniu pieniężnym dla emerytów i rencistów* (Dz. U. poz. 321 oraz z 2021 r. poz. 432) - wprowadziła coroczną wypłatę – obok pobieranego świadczenia emerytalno-rentowego – dodatkowego świadczenia pieniężnego (tzw. 13 emerytury).

W maju 2019 r. emeryci i renciści po raz pierwszy otrzymali jednorazowe świadczenie pieniężne w kwocie 1100 zł (potocznie nazywane 13 emeryturą). Ten rodzaj finansowego wsparcia odbił się szerokim echem wśród świadczeniobiorców, stąd od 2020 r. zdecydowano się na coroczną wypłatę tzw. 13 emerytury dla wszystkich emerytów i rencistów.

Zgodnie z ustawą, wysokość 13 emerytury odpowiada wysokości najniższej emerytury, obowiązującej od dnia 1 marca danego roku, w którym wypłacane jest dodatkowe świadczenie pieniężne. W 2020 r. była to kwota 1200 zł.

Rozwiązanie to zostało zastosowane do emerytur i rent w systemie powszechnym, do emerytur i rent rolników, służb mundurowych, emerytur pomostowych, świadczeń i zasiłków przedemerytalnych, rent socjalnych, rent strukturalnych, nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych, rodzicielskich świadczeń uzupełniających oraz rent inwalidów wojennych i wojskowych.

Co ważne, z kwoty trzynastej emerytury nie są dokonywane potrącenia i egzekucje, nie jest też ona wliczana do dochodu. Tak więc kwota dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego nie ma wpływu na uprawnienia osób ubiegających się o świadczenia, dodatki, zasiłki, pomoc lub inne wsparcie (np. ulga rehabilitacyjna).

Celem dodatkowych świadczeń pieniężnych jest poprawa sytuacji emerytów i rencistów, przede wszystkim tych pobierających niskie świadczenia.

Należy przy tym zaznaczyć, że pomimo bardzo trudnej sytuacji w 2020 r. związanej z wprowadzonym w Polsce stanem epidemicznym, wypłata 13. emerytury nie była zagrożona i przebiegła zgodnie z harmonogramem.

Dla polityki społecznej państwa istotne jest, w jakim zakresie system emerytalny chroni świadczeniobiorców, legitymujących się często stopniem niepełnosprawności, przed ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Cykliczne podnoszenie najniższych świadczeń emerytalno-rentowych oraz dodatkowe wsparcie pieniężne silnie wpisuje się działania wsparcia osób znajdujących się w trudnym położeniu materialnym, w tym osób niepełnosprawnych. Wszelkie dodatkowe świadczenia pieniężne są przejawem troski o sytuację materialną polskich emerytów i rencistów, w tym osób z niepełnosprawnościami.

Wymaga dodania, że w 2020 r. rozpoczęto również pracę nad:

- zmianą zasad waloryzacji świadczeń w 2021 r. – ustawa z dnia 21 stycznia 2021 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 353),
- tzw. 14. emeryturą - ustawa z dnia 21 stycznia 2021 r. o kolejnym w 2021 r. dodatkowym rocznym świadczeniu pieniężnym dla emerytów i rencistów (Dz. U. poz. 432) - wypłata kolejnego dodatkowego świadczenia pieniężnego odbędzie się w listopadzie 2021 r.

Fundusz Solidarnościowy

Fundusz Solidarnościowy jest państwowym funduszem celowym funkcjonującym od 1 stycznia 2019 r. Utworzony został na mocy ustawy z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1787), a następnie znowelizowany ustawą z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy o Solidarnościowym Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2473), w której ogólne określenie przedmiotu ustawy otrzymało nowe brzmienie – Fundusz Solidarnościowy.

Fundusz ma na celu wsparcie społeczne, zawodowe, zdrowotne oraz finansowe osób niepełnosprawnych. To filar systemu wsparcia osób niepełnosprawnych.

Wydatki z Funduszu Solidarnościowego przeznaczone są m.in. na nw. programy:

- 1) „Centra opiekuńczo-mieszkalne” – to ważna i potrzebna pomoc dla dorosłych osób niepełnosprawnych. Uczestnikom programu będzie zapewniona opieka, a zajmujący się nimi na co dzień opiekunowie otrzymają wsparcie i możliwość realizacji swoich codziennych aktywności.
- 2) „Opieka wytchnieniowa” – to program będący odpowiedzią na postulaty opiekunów osób niepełnosprawnych. Powstał po to, by choć częściowo odciążyć opiekunów, którzy na co dzień zajmują się osobami niepełnosprawnymi.
- 3) „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – z informacji, jakie otrzymujemy zarówno od asystentów, jak i osób korzystających ze wsparcia wiemy, że to naprawdę ważna i potrzebna pomoc. Wsparcie w czynnościach dnia codziennego to szansa na większą samodzielność.

Środki Funduszu przeznaczone zostały na realizację m.in: programów rządowych i resortowych, w tym obejmujących realizację zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych.

Także ze środków Funduszu Solidarnościowego wypłacane są od października 2019 r. świadczenia uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji w wysokości 500 złotych miesięcznie, a od 2020 r. renta socjalna.

Fundusz Solidarnościowy finansuje także Fundusz Dostępności. Środki przeznacza się na działania w zakresie zapewniania dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, w szczególności w budynkach użyteczności publicznej oraz budynkach mieszkalnictwa wielorodzinnego.

Wykonanie Funduszu Solidarnościowego za 2020 r.

Lp.	Wyszczególnienie	2020
		w tys. zł
1	2	3
I	Przychody	30 743 001
1	Składki	2 329 774
2	Danina solidarnościowa	1 845 346
3	Wpłaty od jednostek na państwowy fundusz celowy	26 500 000
4	Pozostałe przychody	67 881
II	Koszty realizacji zadań	19 567 689
1	Programy rządowe i resortowe	235 387
2	Zadania związane z promowaniem i wspieraniem systemu wsparcia osób niepełnosprawnych	0
3	Zadania z zakresu innowacyjnych rozwiązań w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych	0
4	Odpis na Fundusz Dostępności	40 000
5	Świadczenie uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (w tym: koszty obsługi)	3 566 860
6	Renta socjalna, zasiłek pogrzebowy (w tym: koszty obsługi)	4 204 940
7	Dodatkowe roczne świadczenie pieniężne dla emerytów i rencistów (w tym: koszty obsługi)	11 504 268
8	Pozostałe zadania (w tym m.in: pobór obowiązkowych składek, zwroty nadpłat, koszty obsługi zadań)	16 234
9	Refundacja dla FUS	0

Ze środków Funduszu Solidarnościowego za pośrednictwem jednostek samorządu terytorialnego w 2020 r. zrealizowano poniższe programy:

- 1) „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych” – edycja 2020,
- 2) „Opieka wytchnieniowa” – edycja 2020,
- 3) „Centra opiekuńczo mieszkalne”,
- 4) „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2019-2020.

Ponadto, celem rozpowszechnienia usługi asystenta jako formy ogólnodostępnego wsparcia w dniu 7 lipca 2020 r. Pan Minister Paweł Wdówik Sekretarz Stanu z upoważnienia Pani Marleny Maląg Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej podpisał Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnościami” – edycja 2020-2021.

O dofinansowanie oferty w ramach konkursu mogły ubiegać się organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 oraz w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 oraz z 2021 r. poz. 1038 i 1243) – posiadające statutowy zapis o prowadzeniu działań na rzecz osób z niepełnosprawnością oraz prowadzące działalność na rzecz tych osób przez okres co najmniej 3 lat przed dniem złożenia oferty.

8. ŻYCIA W ŚRODOWISKU WOLNYM OD BARIER FUNKCJONALNYCH, W TYM: DOSTĘPU DO URZĘDÓW, PUNKTÓW WYBORCZYCH I OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Dostosowanie ogólnodostępnych części budynków Ministerstw i urzędów centralnych oraz innych instytucji do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych

Znaczna część ogólnodostępnych budynków w każdym urzędzie, resorcie i w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów – jak wynika z informacji nadesłanej przez szefów urzędów, Ministrów i Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów – jest już dostępna dla osób niepełnosprawnych, w tym poruszających się na wózkach inwalidzkich, osób niewidomych i niesłyszących. Otoczenie budynków w przeważającej większości również jest już dostępne dla osób niepełnosprawnych (m.in. miejsca parkowania). Prace w tym zakresie – jak wynika z nadesłanej informacji – będą kontynuowane w latach następnych.

Szczegółowa informacja na temat dostosowania ww. budynków zamieszczona jest w załączniku nr 6 do niniejszego opracowania.

Działania legislacyjne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji

W 2020 r. MSWiA wprowadziło:

- możliwość pobrania z rejestru PESEL informacji o adresie zameldowania przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji. Pobrana informacja to dokument elektroniczny, który zawiera informację o adresie zameldowania lub jego braku,

- możliwość zgłaszania utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego przez pełnomocnika legitymującego się pełnomocnictwem szczególnym do dokonania zgłoszenia.

Działania legislacyjne Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu

W przygotowaniu jest projekt nowelizacji ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o *radiofonii i telewizji* (Dz. U. z 2020 r. poz. 805), nakładający na podmioty dostarczające audiowizualne usługi medialne na żądanie (VOD) obowiązek zapewniania co najmniej 30% utworów zawartych w katalogu VOD zawierających udogodnienia dla osób niepełnosprawnych. Projekt będący implementacją dyrektywy 2018/1808 jest na etapie prac rządowych.

Wdrażany jest kolejny etap zmian wynikających z nowelizacji ustawy o *radiofonii i telewizji*, która weszła w życie 1 stycznia 2019 r. – ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o *zmianie ustawy o radiofonii i telewizji* (Dz. U. poz. 915). Kontynuowane jest wdrażanie zapisów ustawy, zgodnie z harmonogramem:

- 1) w 2019 r. co najmniej 15% kwartalnego czasu nadawania programu,
- 2) w 2020 r. i 2021 r. co najmniej 25% kwartalnego czasu nadawania programu,

- 3) w 2022 r. i 2023 r. co najmniej 35% kwartalnego czasu nadawania programu,
 - 4) od 2024 r. co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu
- z wyłączeniem reklam i telesprzedaży.

Wprowadzane rozwiązanie obejmuje poprawę dostępności usług medialnych, w tym filmów i materiałów telewizyjnych, poprzez zobowiązanie nadawców telewizyjnych do emitowania docelowo 50% programów z napisami na żywo i audiodeskrypcją.

Działania legislacyjne Ministerstwa Infrastruktury

W 2020 r. zakończono opracowywanie i przedłożono do konsultacji dokument „Wytyczne projektowania infrastruktury dla pieszych”, zawierające m.in. regulacje dotyczące projektowania infrastruktury punktowej (przejścia dla pieszych) i liniowej (drogi dla pieszych) z zachowaniem pełnej dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Działania legislacyjne Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej

Wkład do ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 1842, z późn. zm.) oraz do nowelizacji ustawy

Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych uczestniczyło w pracach legislacyjnych nad ustawą z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 1842, z późn. zm.) oraz nad kilkoma jej nowelizacjami, będąc projektodawcą przepisów dotyczących osób niepełnosprawnych oraz pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne.

Regulacje przygotowane przez Biuro Pełnomocnika i wprowadzone do ww. ustawy:

1. Rozszerzono katalogu osób niepełnosprawnych mogących ubiegać się o kartę parkingową – o osoby z orzeczeniem z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności potwierdzającym choroby układu oddechowego i krążenia, które mają znaczne ograniczenia w samodzielnym poruszaniu się.
2. Rozszerzono możliwości dofinansowania zmiany lokalu mieszkalnego osoby niepełnosprawnej przez samorząd powiatu, ze względu na brak racjonalnych usprawnień w budynku.
3. Umożliwiono Prezesowi Zarządu Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych dokonanie przesunięć w planie finansowym Funduszu kwot na finansowanie poszczególnych zadań oraz finansowanie nowych nieprzewidzianych w planie finansowym zadań w przypadku wprowadzenia ich ustawą.
4. Zaproponowano okresowe wprowadzenie rozwiązania dotyczącego możliwości wyłączenia stosowania przepisów dotyczących niektórych opłat dodatkowych naliczanych przez PFRON.

5. Wprowadzono przepisy umożliwiające organom i podmiotom powołanym do zawierania umów na realizację zadań z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, w zakresie niezbędnym do niwelowania i ograniczenia negatywnych skutków COVID-19, zmianę warunków umowy, w tym w szczególności wydłużenie terminu na jej realizację lub przesunąć termin na realizację zobowiązań z niej wynikających (na wniosek strony lub za jej zgodą, w drodze aneksu do zawartej umowy).

Działania Kancelarii Prezesa Rady Ministrów

W 2020 r. kontynuowano działania, mające na celu wdrożenie rekomendacji wypracowanych w ramach projektu „Administracja centralna na rzecz Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami. Monitoring wdrażania.” W celu realizacji zaleceń działał zespół ds. wdrożenia rekomendacji z przeprowadzonego w KPRM monitoringu wdrażania postanowień Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami.

W 2020 r. zespół m.in.:

- opracował i upowszechnił Instrukcję Ewakuacji Osób z Niepełnosprawnościami. Są w niej podstawowe informacje na temat komunikacji z osobami głuchymi, niewidomymi, z obniżoną sprawnością intelektualną, poruszającymi się na wózkach inwalidzkich;
- opracował opis dostępności KPRM, który został zamieszczony w zakładce pn. „Informacja o dostępności KPRM dla osób z niepełnosprawnościami” na stronie www.gov.pl/premier;
- uprościł formularze zgłoszeniowe tłumacza migowego oraz osoby przybranej;
- opracował i umieścił opis działania KPRM w języku Easy-to-Read (ETR) w zakładce „Co robimy?” na stronie KPRM;
- inicjował i wspierał zakup trzech pętli indukcyjnych dla osób słabosłyszących, dwóch stacjonarnych w biurze przepustek - budynek przy Al. Ujazdowskich 1/3 i biurze podawczym - budynek przy Al. Szucha 14 oraz jednej mobilnej pętli indukcyjnej (tzw. „gabinetowej”);
- zrewidował opisy dostępności budynków do wykorzystania w deklaracjach dostępności;
- opracował ulotkę pn. „KPRM-dostępny pracodawca”.

Ponadto w 2020 r. prowadzono prace nad projektem ustawy o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego. Ustawa ta stanowi wdrożenie dyrektywy 2019/1024/UE z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie otwartych danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego. Projektowana ustawa zastąpi obecnie obowiązującą ustawę z dnia 25 lutego 2016 r. o ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1446), a jej główne elementy konstrukcyjne oparte zostaną na przepisach ustawy z 2016 r., przez co nie będą mieć zasadniczego wpływu na procedurę ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (dalej: ISP).

W ustawie wyodrębniono spośród ISP nowe kategorie danych, tj. dane o wysokiej wartości (ich wykorzystywanie wiąże się z istotnymi korzyściami dla społeczeństwa, środowiska i gospodarki) oraz dane dynamiczne (dane podlegające częstym aktualizacjom lub aktualizacjom w czasie rzeczywistym, np. dane z czujników). W odniesieniu do obu wyodrębnionych kategorii ISP ustalano szczególne zasady udostępniania tego rodzaju zasobów do ponownego wykorzystywania, dotyczą one m.in. konieczności zapewnienia użytkownikom dostępu do takich danych za pośrednictwem odpowiednich środków technicznych (interfejs programistyczny aplikacji - API).

Projekt ustawy zakłada również ułatwienie i odformalizowanie dostępu do informacji w celu ponownego wykorzystania. W ramach rozwiązań ułatwiających ponowne wykorzystywanie, oprócz wprowadzenia dwóch podstawowych trybów udostępniania danych (pozawnioskowego i wnioskowego), umożliwiono również ponowne wykorzystywanie w sposób stały i bezpośredni w czasie rzeczywistym informacji sektora publicznego gromadzonych i przechowywanych w systemie teleinformatycznym podmiotu zobowiązanego.

Dostępność sądów

Ministerstwo Sprawiedliwości podjęło prace legislacyjne polegające na wprowadzeniu – w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, do postępowania uregulowanego – w sprawach rozpoznawanych według przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – *Kodeks postępowania cywilnego* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, z późn. zm.) możliwości przeprowadzenia rozprawy lub posiedzenia jawnego w formie odmiejscowionej, tj. przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie ich na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku bez konieczności przebywania osób w nich uczestniczących w budynku sądu. Uregulowania w tym zakresie znalazły się w ustawie z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

Ponadto w ubiegłym r. zainicjowano prace nad *projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw* (druk sejmowy nr 899), która jako zasadę przyjmuje odbywanie rozpraw i posiedzeń jawnych w takiej właśnie formie, a nadto wprowadza rozwiązanie pozwalające na doręczanie przez sąd profesjonalnym pełnomocnikom cyfrowych odwzorowań pism procesowych, zawiadomień, wezwań i orzeczeń na wskazany adres służbowej poczty elektronicznej (wywołujące skutki procesowe właściwe dla doręczenia odpisów tychże pism). Dodatkowo w projekcie tym przewidziano nowe narzędzie prawne w zakresie postępowania egzekucyjnego w postaci sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej.

W 2020 r. powołana została w Ministerstwie Sprawiedliwości grupa robocza, w skład której wchodzi przedstawiciele Departamentów Ministerstwa Sprawiedliwości

oraz stowarzyszeń i fundacji zajmujących się prawami osób z niepełnosprawnościami. W ramach prac analitycznych i koncepcyjnych, przygotowany został wstępny projekt zmian do Regulaminu urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1141). W projekcie zaproponowano rozwiązania mające na celu zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami efektywny dostęp do sądu. Projekt jest w trakcie wewnętrznych uzgodnień.

W urzeczywistnieniu Karty Praw Osób Niepełnosprawnych wpisują się również rozwiązania przyjęte przez Biuro obsługi interesantów w sądach, które realizują swoje zadania udzielając pomocy również osobom z niepełnosprawnościami, polegającej między innymi na: udostępnianiu informacji o mediatorach oraz instytucjach, których działalność wiąże się z ochroną praw człowieka, udostępnianie formularzy sądowych i wzorów pism, udostępnianie informacji o możliwości zakończenia sporu w drodze mediacji w poszczególnych rodzajach spraw, zasadach i procedurze mediacji oraz sposobie kontaktu z mediatorem.

W Ministerstwie Sprawiedliwości na podstawie Decyzji o dofinansowaniu z dnia 11 grudnia 2018 r. realizowany był projekt pn. *Wdrożenie standardów i procedur obsługi interesanta w sądownictwie powszechnym* w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, współfinansowany ze środków europejskich oraz środków krajowych.

Celem projektu jest usprawnienie procesów zarządzania i komunikacji w obszarze obsługi interesanta w sądownictwie powszechnym poprzez wdrożenie standardów obsługi interesanta w aspekcie komunikacyjnym, katalogu usług z kartami usług i powiązanych z nimi procedurami świadczenia usług oraz wspieranie tworzenia biur obsługi interesantów w sądach. Istotnym elementem ww. projektu jest stałe zwiększanie wśród pracowników sądów, świadomości o potrzebach, postawach i komunikacji z osobami niepełnosprawnymi.

Powyższe zostało osiągnięte w 2020 r. m.in. przez udział 534 pracowników obsługujących interesantów w sądach powszechnych w 2 – dniowych warsztatach z tematu pn. *Obsługa interesantów z niepełnosprawnościami*. Celem warsztatu było podniesienie poziomu wiedzy i świadomości uczestników w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami, uwrażliwienie na indywidualne potrzeby osób z niepełnosprawnościami, doskonalenie kompetencji w zakresie efektywnej komunikacji z interesantem z niepełnosprawnościami, prawidłowych postaw jakie należy przyjmować wobec obsługiwanych interesantów z niepełnosprawnościami, barier osób z niepełnosprawnościami w dostępie do usług publicznych, rozwiązań sprzyjających obsłudze osób z niepełnosprawnościami. Dodatkowo uczestnicy otrzymali w wersji elektronicznej dwie publikacje: *Praktyczny poradnik savoir-vivre wobec osób niepełnosprawnych*, *Savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnością*.

Z uwagi na epidemię Covid – 19 (działanie siły wyższej) realizacja warsztatów z tematu pn. *Obsługa interesantów z niepełnosprawnościami* została zawieszona od dnia 26 października 2020 r. Wznowienie realizacji warsztatów z ww. tematu planowane jest w II kwartale 2021 r. po zniesieniu obostrzeń, ograniczeń, zakazów związanych ze stanem epidemii Covid - 19.

Wychodząc naprzeciw zidentyfikowanym problemom sądownictwa powszechnego w sferze komunikacji sądów z obywatelami, w tym dostępu osób niepełnoprawnych do sądu, uwzględniło konieczność włączenia przedmiotowej kwestii w ww. projekcie, m.in. poprzez ułatwienie dostępu do Biur Obsługi Interesantów, Punktów Obsługi Interesanta i Punktów Informacyjnych. Przejawia się to głównie w aspekcie komunikacyjnym. W opracowanych *Standardach obsługi interesanta w sądownictwie powszechnym*, uwzględniony został aspekt obsługi interesanta z niepełnosprawnościami tj. osób niewidomych, słabosłyszących i niedosłyszących, niepełnosprawnych fizycznie lub ograniczonych ruchowo ze względu na stan zdrowia oraz osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Ważnym elementem realizacji projektu *Wdrożenie standardów i procedur obsługi interesanta w sądownictwie powszechnym* jest także usprawnienie komunikacji z interesantem, szczególnie z interesantem z niepełnosprawnościami, poprzez zamieszczenie na stronie internetowej katalogu usług wraz z kartami usług dla interesantów poszczególnych szczebli sądów. Katalog usług wraz z kartami usług świadczonych przez sąd (przeznaczony dla interesantów) obejmuje usługi możliwe do realizacji przez każdy sąd powszechny, niezależnie od jego szczebla (usługi podstawowe), a także te wykonywane przez sądy danego szczebla (usługi uzupełniające dla sądu rejonowego, usługi uzupełniające dla sądu okręgowego, usługi uzupełniające dla sądu apelacyjnego). Jest to konkretna instrukcja działania dla interesanta, udzielana zgodnie z jednolitą we wszystkich sądach procedurą. Powyższe znacząco podniesie efektywność komunikacji na linii sąd - obywatel oraz przyczyni się do szerokiego i nieograniczonego dostępu do informacji o realizowanych przez sąd usługach, bez konieczności przychodzenia do sądu.

W 2020 r. udostępniono do stosowania i wdrożenia we wszystkich sądach powszechnych: standardy obsługi interesanta oraz katalogi usług z kartami usług i powiązаныmi z nimi procedury świadczenia usług (sądy rejonowe, sądy okręgowe, sądy apelacyjne). Udostępnienie zostało zrealizowane przez Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, pismem z dnia 21 grudnia 2020 r., skierowanym w tej sprawie do wszystkich prezesów i dyrektorów sądów, za pośrednictwem prezesów i dyrektorów sądów apelacyjnych.

Ministerstwo Sprawiedliwości zaplanowało do 31 grudnia 2020 r. wdrożenie we wszystkich sądach powszechnych (sądach rejonowych, sądach okręgowych i sądach apelacyjnych) standardów obsługi interesanta w aspekcie komunikacyjnym oraz katalogu usług z kartami usług i powiązаныmi z nimi procedurami świadczenia usług, aby zapobiec istniejącej dysproporcji, zarówno w sposobie obsługi interesantów, jak i jakości informacji przekazywanej przez pracowników poszczególnych sądów.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 grudnia 2017 r. zmieniającym rozporządzenie – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. poz. 2481, z późn. zm.) zmieniającym z dniem 1 stycznia 2018 r., między innymi, § 28 rozporządzenia - Regulamin urzędowania sądów powszechnych, *w budynku sądu, w którym nie utworzono biur obsługi interesantów, zadania w zakresie informowania zainteresowanych są realizowane z uwzględnieniem standardów obsługi interesanta oraz katalogu usług z kartami usług i powiązаныmi z nimi procedurami świadczenia*

usług, o których mowa w ust. 6, przez wyznaczonego pracownika biura podawczego w punkcie informacyjnym lub przez pracowników sekretariatów wydziałów (ust. 1 § 28).

Regulamin urzędowania sądów powszechnych w dodanym ust. 6 do § 28 określał, że *zadania biura obsługi interesantów są realizowane z uwzględnieniem standardów obsługi interesanta oraz katalogu usług z kartami usług i powiązanych z nimi procedurami świadczenia usług, opracowanymi i udostępnionymi przez Ministra Sprawiedliwości.*

Zgodnie z § 7 rozporządzenia zmieniającego z dnia 28 grudnia 2017 r. (zmienionego rozporządzeniem z dnia 3 września 2018 r. (Dz. U. 2018 r. poz. 1732) w zakresie wydłużenia z 12 na 36 m-cy terminu), Minister Sprawiedliwości zdecydował o udostępnieniu do 31 grudnia 2020 r. wszystkim sądom, do obowiązkowego stosowania, opracowane standardy obsługi interesanta, katalog usług z kartami usług i powiązanych z nimi procedurami świadczenia usług, w celu ich uwzględniania przy realizacji zadań biura obsługi interesantów.

Powyższa regulacja została powtórzona, co do zasady w § 28 ust. 1-6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. poz. 1141, z 2020 r. poz. 1640 oraz z 2021 r. poz. 1188). *W budynku sądu, w którym nie utworzono biura, bądź którego nie obsługuje biuro innego sądu, jego zadania wykonują wyznaczeni pracownicy sądu (ust. 3 § 28).*

Przeprowadzona zmiana legislacyjna stanowiła podstawę wdrożenia we wszystkich sądach powszechnych nowego modelu komunikacji w obszarze obsługi interesanta.

Ponadto w ramach usprawnienia komunikacji z interesantem w 2020 r. opracowano w ramach ww. projektu *Raport z analizy zawartości stron internetowych sądów powszechnych, .Rekomendacje dotyczące treści zamieszczanych na stronach internetowych sądów.* Dokument *Rekomendacje* został udostępniony sądom powszechnym w dniu 21 grudnia 2020 r.

Ministerstwo Sprawiedliwości podjęło również działania nad rozwiązaniami w zakresie funkcjonowania sądownictwa powszechnego, które zostały przyjęte w *ustawie z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2* (Dz. U. z 2021 r. poz. 737 i 1192), a następnie w *ustawie z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2* (Dz. U. poz. 875, z późn. zm), tj. m. in. na:

- a. poszerzeniu katalogu spraw pilnych o sprawy o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności;
- b. wprowadzeniu w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, w sprawach rozpoznawanych według przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego możliwości przeprowadzenia rozprawy lub posiedzenia jawnego przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie ich na odległość z

jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięk, bez obowiązku przebywania osób w nich uczestniczących w budynku sądu.

W pracach nad *ustawą z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19* (Dz. U. z 2021 r. poz. 1072 i 1080), którą wprowadzono zmiany w Kodeksie postępowania karnego mające na celu poszerzenie zakresu przeprowadzania czynności postępowania karnego przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających ich przeprowadzenie na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku.

Opisane wyżej zmiany legislacyjne, w szczególności w zakresie organizacji postępowania sądowego, zapewniają osobom niepełnosprawnym możliwość udziału w postępowaniu cywilnym oraz w poszczególnych czynnościach postępowania karnego za pośrednictwem urządzeń technicznych umożliwiających porozumiewanie się na odległość, bez potrzeby osobistego stawiennictwa w budynku sądu. Ma to szczególnie istotne znaczenie dla osób niepełnosprawnych w związku z zagrożeniem epidemicznym spowodowanym rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2.

W 2020 r. Ministerstwo Sprawiedliwości kontynuowało realizację projektu *Budowa systemu informatycznego Krajowego Rejestru Karnego wraz ze zmianami organizacyjnymi i legislacyjnymi – KRK 2.0*. W ramach projektu przewidziane jest uruchomienie nowej e-usługi udostępniania informacji z Krajowego Rejestru Karnego, zbudowanej zgodnie z wymaganiami na podstawie obowiązujących przepisów prawa standardami Web Content Accessibility Guideline. Przewidywany termin zakończenia prac planowany jest w I kwartale 2023 r.

W przyszłych latach realizowany będzie projekt pn. „*Zapewnienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości dla osób z niepełnosprawnościami*” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. Obecnie projekt jest na etapie oceny wniosku o dofinansowanie.

Głównym celem projektu jest zapewnienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości dla osób z niepełnosprawnościami poprzez zwiększenie dostępności architektonicznej i informacyjno-komunikacyjnej do sądów, jak również podniesienie kompetencji pracowników wymiaru sprawiedliwości w zakresie wiedzy związanej z potrzebami osób z niepełnosprawnościami.

Planowany projekt zakłada m.in. następujące działania:

- przeprowadzenie szkoleń dla kadr sektora wymiaru sprawiedliwości, w tym kadry zarządzającej, orzeczników, asystentów sędziego, pracowników administracyjnych, koordynatorów dostępności, wybranych pracowników pełniących funkcję osoby wspierającej osoby z niepełnosprawnością oraz przedstawicieli zawodów prawniczych w zakresie praw i potrzeb osób z niepełnosprawnością. Program szkoleń będzie dostarczać uczestnikom podstawowej wiedzy dotyczącej budowania kontaktu oraz efektywnej komunikacji z Klientem z niepełnosprawnością. Nabyte w ten sposób nowe kompetencje posłużą wsparciu osób z określoną niepełnosprawnością (jako

klienta i pracownika sądu) w sposób właściwy, z zachowaniem podmiotowości tej osoby i wykluczą stereotypowe myślenie o niepełnosprawności;

- zwiększenie poziomu dostępności architektonicznej i informacyjno-komunikacyjnej w 35 sądach, poprzez instalację urządzeń i wykonanie prac adaptacyjno-budowlanych, umożliwiające samodzielne korzystanie z obiektów przez osoby z niepełnosprawnościami.

Pomoc prawna

Do istotnych działań Ministerstwa Sprawiedliwości podjętych w 2020 r. należy również przygotowanie projektu nowelizacji art. 8 ust. 8 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o *nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej* (Dz. U. z 2021 r. poz. 945), która weszła w życie 16 maja 2020 r. i dopuściła możliwość korzystania z nieodpłatnej mediacji dla osób ze znaczną niepełnosprawnością ruchową, które nie mogą stawić się w punkcie osobiście, oraz osobom doświadczającym trudności w komunikowaniu się - także poza punktem pomocy albo za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość.

Opracowanie *Katalogu Dobrych Praktyk* w udzielaniu nieodpłatnej pomocy osobom z niepełnosprawnościami, którego celem jest niwelowanie barier rozpoznanych przez osoby z niepełnosprawnościami w możliwości skorzystania z nieodpłatnej pomocy oraz przekazanie do powiatów wytycznych uwzględniających konieczność lepszego wsparcia osób ze specjalnymi potrzebami, w tym promowania w konkursach organizacji dysponujących asystą wolontariuszy, konieczność zapewnienia tłumaczy języka migowego i odpowiedniego oprogramowania;

Szerzenie się pandemii Covid-19 spowodowało uzasadniony wzrost zainteresowania mediacją jako jedną z form alternatywnego rozwiązywania sporów. E-mediacja daje bowiem możliwość przeprowadzenia postępowania mediacyjnego za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość. Sprawdza się zwłaszcza w sytuacjach, gdy nie jest możliwe lub utrudnione jest osobiste stawiennictwo stron m.in. ze względu na dzielącą je oraz mediatora odległość lub stan zdrowia, co może stanowić ułatwienie dla osób z niepełnosprawnościami.

W Ministerstwie Sprawiedliwości realizowany jest także projekt pn. „*Upowszechnienie alternatywnych metod rozwiązywania sporów poprzez podniesienie kompetencji mediatorów, utworzenie Krajowego Rejestru Mediatorów (KRM) oraz działania informacyjne*” współfinansowany z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. (nr POWR.02.17.00-IP.04-00-001/20). Celem projektu jest profesjonalizacja zawodu mediatora poprzez utworzenie Krajowego Rejestru Mediatorów (KRM) oraz przeprowadzenie cyklu szkoleń mediacyjnych w ramach Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, a także podniesienie wiedzy o e-mediacji oraz możliwości wykorzystania jej w sporach gospodarczych i pracowniczych. Działania realizowane w ramach ww. projektu skierowane będą przede wszystkim do: obywateli zainteresowanych skorzystaniem z postępowania mediacyjnego, organów wymiaru sprawiedliwości jako kierujących sprawy do mediacji, mediatorów, osób, które chcą uzyskać uprawnienia mediacyjne. Projekt jest realizowany zgodnie z zasadą równości

szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. W ramach projektu, w każdym zadaniu zostaną przeprowadzone wszelkie działania, które zapewnią równość szans i dostępność do oferowanego w projekcie wsparcia dla wszystkich jego uczestników, a także dostępność wszystkich produktów projektu zgodnie ze Standardami dostępności dla polityki spójności 2014-2020. Projekt będzie realizowany w latach 2020-2023.

Fundusz Sprawiedliwości

W 2020 r. działania Funduszu Sprawiedliwości w obszarze pomocy osobom pokrzywdzonym świadkom oraz osobom im najbliższym na rzecz osób z niepełnosprawnościami polegały na kontynuowaniu działań podjętych w roku ubiegłym. Prowadzona całodobowa Linia Pomocy Pokrzywdzonym (+48 222 309 900, info@numerosos.pl), oferuje poradnictwo prawne i psychologiczne, realizowane drogą telefoniczną, mailową lub w formie videorozmowy, w zależności od ograniczeń komunikacyjnych pokrzywdzonego. Specjaliści świadczący pomoc w placówkach współpracujących z Funduszem Sprawiedliwości zapewniają pomoc tłumacza języka migowego.

Pomoc finansowana ze środków Funduszu Sprawiedliwości obejmuje m.in.:

- a. zakup leków i świadczeń zdrowotnych,
- b. dostosowanie lokalu mieszkalnego do potrzeb osoby, która utraciła sprawność w wyniku przestępstwa,
- c. organizowanie kursów doszkalających,
- d. pomoc psychologiczną i psychoterapeutyczną.

W obszarze działań związanych z pomocą postpenitencjarną należy wskazać, że część beneficjentów realizowanych projektów stanowiły osoby niepełnosprawne. Wśród nich była organizacja na terenie Siedlec szkolenia pn. „Asystent osoby niepełnosprawnej”. Program zajęć obejmował: podstawy psychologii, przepisy z zakresu BHP, podstawy anatomii człowieka, higienę chorego i zabiegi pielęgnacyjne i opiekuńcze, udzielanie pierwszej pomocy przedlekarskiej, usługi wspomagające osoby niepełnosprawne.

Kolejny z realizowanych projektów zakładał kierowanie osób odbywających kary pozbawienia wolności do specjalistycznego środka dla osób niepełnosprawnych na terenie Gniezna. Osoby pozbawione wolności odbywały praktyki zawodowe jednocześnie pomagając w pracach naprawczych czy remontowych. Specjaliści nawiązywali współpracę z organizacjami specjalizującymi się w aktywizacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych. Pragnę podkreślić, że większość organizacji świadczących pomoc penitencjarną i postpenitencjarną była przygotowana na udzielanie świadczeń także osobom niepełnosprawnym.

W 2020 r. takim osobom udzielano pomocy prawnej, zawodowej, psychologicznej, terapeutycznej oraz pomocy socjalnej (w tym rzeczowej). Organizowano również transporty do przychodni zdrowia, udzielano pomocy w otrzymaniu rehabilitacji (wraz z zapewnieniem dowozu na zajęcia), zapewniano

tymczasowe schronienie. Z uwagi na to, że organizacje nie są zobowiązane do odnotowywania w statystykach ilości osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy, Ministerstwo Sprawiedliwości nie posiada danych dot. dokładnej liczby niepełnosprawnych osób, które skorzystały z oferowanej pomocy.

Działania Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury

W ramach zadań realizowanych w 2020 r. przez Ośrodek Aplikacji Prokuratorskiej Krajowej Szkoły problematykę związaną z prawem do życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym: dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej, swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu, dostępu do informacji oraz możliwości komunikacji międzyludzkiej, omawiano, dla liczącego 84 osoby XI rocznika aplikacji prokuratorskiej, na zajęciach z:

- 1) Psychiatrii sądowej z elementami psychologii sądowej (27 h);
- 2) Kryminalistyki: taktyka przesłuchania świadka i podejrzanego (8 h).

Elementem programu kształcenia aplikantów prokuratorskich w Krajowej Szkole dotyczącym praw osób niepełnosprawnych jest także: Prawo cywilne: problematyka ubezwłasnowolnienia (21 h). W 2020 r. zajęcia w tej materii zostały zrealizowane dla VIII i IX rocznika aplikacji prokuratorskiej, tj. dla 250 osób.

W ramach szkolenia wstępnego aplikantów aplikacji sędziowskiej oraz aplikantów aplikacji uzupełniającej sędziowskiej realizowano w 2020 r. następujące zadania dydaktyczne dotyczące praw osób z niepełnosprawnościami:

1) blok cywilny:

- a) zgodnie z programem aplikacji sędziowskiej, stanowiącym załącznik do uchwały nr 49/2015 Rady Programowej KSSiP z dnia 20 marca 2015 r., przeprowadzono zajęcia dotyczące tematyki zakazu dyskryminacji osób niepełnosprawnych w ramach XX zjazdu VIII rocznika aplikacji sędziowskiej dotyczącego zagadnień prawa pracy; tematyka ta była omawiana w ramach zajęć typu „G” – tj. rozwiązywania kasusów dotyczących podstawowych zagadnień prawa materialnego, w tym w sprawach z powództwa pracownika o odszkodowanie związane z dyskryminacją i mobbingiem; nadto zagadnienia te omawiano także w ramach zajęć typu „A” dotyczących omówienia orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w zakresie europejskiego prawa pracy, w szczególności: równego traktowania i zakazu dyskryminacji w różnych wariantach (ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność); liczba przeszkolonych osób: 106 aplikantów VIII rocznika aplikacji sędziowskiej;
- b) zgodnie z programem aplikacji sędziowskiej, do którego założenia stanowią załącznik do uchwały nr 10/2017 Rady Programowej KSSiP z dnia 13 października 2017 r.:
 - przeprowadzono zajęcia dotyczące tematyki zakazu dyskryminacji osób niepełnosprawnych w ramach XXVII zjazdu IX rocznika aplikacji sędziowskiej dotyczącego zagadnień prawa pracy; tematyka ta była omawiana w ramach zajęć typu „G”, tj. rozwiązywania kasusów dotyczących podstawowych

zagadnień prawa materialnego, w tym w sprawach z powództwa pracownika o odszkodowanie związane z dyskryminacją i mobbingiem; nadto zagadnienia te omawiano także w ramach zajęć typu „A” dotyczących omówienia orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczących europejskiego prawa pracy, w szczególności: równego traktowania i zakazu dyskryminacji w różnych wariantach (ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność); liczba przeszkolonych osób: 150 aplikantów IX rocznika aplikacji sędziowskiej;

- w ramach XXV zjazdu IX rocznika aplikacji sędziowskiej dotyczącego prawa cywilnego materialnego, postępowania procesowego i nieprocesowego w sprawach osobowych i spadkowych, odbył się wykład przeprowadzony przez lekarza psychiatrę na temat stanu wyłączającego świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli przez testatora, wad oświadczenia woli i braku możliwości swobodnego podjęcia decyzji oraz wyrażenia woli, jak również sporządzania opinii na potrzeby postępowania sądowego w tym przedmiocie; w ramach tego wykładu omawiane są między innymi zagadnienia dotyczące sporządzania testamentu przez osoby niepełnosprawne, oraz kwestie ważności oświadczeń woli z uwagi na stan psychiczny; liczba przeszkolonych osób: 150 aplikantów IX rocznika aplikacji sędziowskiej;
- w ramach XXIII zjazdu IX rocznika aplikacji sędziowskiej obejmującego tematykę prawa rodzinnego i opiekuńczego – postępowanie nieprocesowe, omawiano zagadnienia dotyczące ubezwłasnowolnienia oraz spraw na gruncie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, w tym spraw dotyczących ustanowienia opiekuna i kuratora m. in. dla osoby niepełnosprawnej; w ramach tych zajęć omawiano prawa osób niepełnosprawnych do leczenia i opieki medycznej, dostępu do sądu, w tym możliwości podejmowania samodzielnych czynności procesowych w ramach postępowań sądowych w tych kategoriach spraw oraz konieczności wysłuchania osoby, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie przez sędziego w obecności biegłych: psychiatry lub neurologa i psychologa; zagadnienia te były omawiane w ramach zajęć „B”, tj. ćwiczeń na aktach sądowych oraz w ramach zajęć „G”, tj. kazusów, a także w ramach zajęć „F” – repetytorium – liczba przeszkolonych osób: 150 aplikantów IX rocznika aplikacji sędziowskiej;

2) blok karny – przepisy kodeksu postępowania karnego przewidują instytucje, które mają na celu zapewnienie efektywnego uczestnictwa osoby niepełnosprawnej w postępowaniu; przepisy te dotyczą m. in. konieczności występowania w postępowaniu obrońcy oskarżonego, który jest głuchy, niemy lub niewidomy albo, gdy zachodzi uzasadniona wątpliwość co do jego poczytalności, lub gdy sąd uzna, że jest to niezbędne ze względu na okoliczności utrudniające obronę; ww. przepisy regulują również w odrębny sposób przesłuchania świadka niepełnosprawnego w zakresie miejsca przesłuchania oraz udziału w jego trakcie tłumacza języka migowego, biegłego lekarza czy psychologa; w ramach bloku karnego szkolenia wstępnego aplikantów aplikacji sędziowskiej, prowadzonego przez Ośrodek Aplikacji Sędziowskiej Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, poruszane były zagadnienia dotyczące metodyki pracy sędziego w sprawach karnych w zakresie przesłuchania oskarżonego i świadka

w procesie karnym, w tym z przepisów regulujących m. in. przesłuchanie świadka niepełnosprawnego w zakresie miejsca przesłuchania oraz udziału w jego trakcie tłumacza języka migowego, biegłego lekarza czy psychologa; opisane szkolenia prowadzone są przy zastosowaniu nowoczesnych metod dydaktycznych, takich jak na przykład symulacje rozpraw i symulacja przesłuchania świadka, które dają aplikantom możliwość przyswojenia praktycznych umiejętności, w tym również w zakresie prowadzenia postępowania z udziałem osoby niepełnosprawnej; poza opisanymi zajęciami, w ramach aplikacji sędziowskiej, w trakcie zajęć warsztatowych z zakresu psychiatrii sądowej, są poruszane m. in. zagadnienia dotyczące opiniowania osób niepełnosprawnych intelektualnie; wskazane powyżej zagadnienia były realizowane w 2020 r.:

- a) zgodnie z programem aplikacji sędziowskiej, do którego założenia stanowią załącznik do uchwały nr 10/2017 Rady Programowej KSSiP z dnia 13 października 2017 r., przede wszystkim w trakcie IV zjazdu XI rocznika aplikacji sędziowskiej; liczba przeszkolonych osób: 103 aplikantów X rocznika aplikacji sędziowskiej;
- b) zgodnie z programem aplikacji uzupełniającej sędziowskiej, do którego założenia stanowią załącznik do uchwały nr 47/2019 Rady Programowej KSSiP z dnia 21 listopada 2019 r., przede wszystkim w trakcie III zjazdu I rocznika aplikacji uzupełniającej sędziowskiej – liczba przeszkolonych osób: 73 aplikantów I rocznika aplikacji uzupełniającej sędziowskiej.

W programie szkolenia aplikantów prokuratorskich i sędziowskich nie przewidziano zajęć z języka migowego. Ośrodek Szkolenia Ustawicznego i Współpracy Międzynarodowej Krajowej Szkoły zorganizował w 2020 r. szkolnie „Komunikacja w toku postępowania karnego i cywilnego z osobami dotkniętymi niepełnosprawnością oraz respektowanie ich praw”, sygnatura szkolenia C7/20 (program tego szkolenia powstał we współpracy z osobami niepełnosprawnymi, o programie tym mowa w Informacji Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2019 r. na rzecz realizacji postanowień Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. – Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, str. 195). Tematyka szkolenia związana była z respektowaniem praw osób dotkniętych niepełnosprawnością; zasadami komunikacji z takimi osobami; przełamywaniem barier w komunikacji z osobami głuchymi, niemymi, niewidomymi lub niedowidzącymi; planowaniem i organizacją czynności z udziałem osoby dotkniętej niepełnosprawnością w zależności od rodzaju niepełnosprawności. Adresatami szkolenia byli: sędziowie, asesory sądowi, referendarze sądowi, asystenci sędziego, urzędnicy sądów powszechnych, prokuratorzy, asesory prokuratury, asystenci prokuratorów, urzędnicy powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury. W szkoleniu wzięło udział łącznie 179 osób, natomiast łączny koszt szkolenia wyniósł 9.900 zł.

W 2020 r. z powodu pandemii SARS-CoV-2 odwołano szkolenie pt.: „Biura obsługi interesantów w sądownictwie – standardy i wizerunek”, sygnatura szkolenia U14/20. Zagadnienia szczegółowe, które miały być omówione podczas szkolenia to m.in.: obsługa interesanta z niepełnosprawnościami. Adresatami szkolenia mieli być: pracownicy sądów powszechnych zatrudnieni w biurach obsługi interesantów oraz

pracownicy biur podawczych w punktach informacyjnych sądów powszechnych. Zaplanowane były dwie edycje szkolenia dla 120 osób (po 60 uczestników w każdej edycji).

W celu urzeczywistnienia praw osób niepełnosprawnych podjęto również szereg działań podczas organizacji konkursu na aplikację uzupełniającą sędziowską w 2020 r., w szczególności:

- a) przy wyborze obiektu konkursowego kierowano się koniecznością zapewnienia dogodnego dojazdu do jego lokalizacji (bliskość dostępu do środków transportu publicznego, zapewnienie bezpłatnego parkingu znajdującego się przy obiekcie konkursowym z oznaczeniami miejsc zarezerwowanych dla osób niepełnosprawnych w bezpośredniej bliskości wejścia) oraz braku barier architektonicznych (obiekt jednokondygnacyjny z oznaczonymi toaletami dla niepełnosprawnych na terenie całego obiektu, w szczególności w obrębie sal egzaminacyjnych),
- b) przed rozpoczęciem konkursu osoby niepełnosprawne za pośrednictwem strony internetowej KSSIP zostały poinformowane o możliwości skorzystania z parkingu (przeznaczonego wyłącznie dla organizatora konkursu i kandydatów) zarówno przez nie, jak i osoby towarzyszące osobom niepełnosprawnym mającym problemy z poruszaniem się oraz możliwości wejścia takiej osoby z niepełnosprawnym kandydatem na teren obiektu konkursowego celem odprowadzenia go do stanowiska rejestracyjnego,
- c) w trakcie trwania całego konkursu (rejestracja kandydatów, rozwiązywanie testu konkursowego, opuszczanie obiektu konkursowego) zapewniono zabezpieczenie medyczne w postaci możliwości udzielenia natychmiastowej pomocy i konsultacji przez ratowników medycznych,
- d) pracownicy KSSIP uczestniczący w obsłudze administracyjno-technicznej konkursu zostali poinformowani o konieczności udzielania wszelkiej pomocy kandydatom niepełnosprawnym uczestniczącym w konkursie, w szczególności o możliwościach: rejestracji kandydatów niepełnosprawnych w pierwszej kolejności, bez konieczności oczekiwania w kolejkach, wniesienia na salę egzaminacyjną przekąsek przez kandydatów zgłaszających taką konieczność z uwagi na stan zdrowia, czy też pomocy udzielanej podczas wyjścia do toalety, szatni i depozytu.

Krajowa Szkoła uruchomiła także platformę e-learning.kSSIP.gov.pl zgodnie ze standardami WCAG 2.1 na poziomie co najmniej AA oraz podjęła działania mające na celu przystosowanie strony www.kSSIP.gov.pl do wymogów WCAG 2.1 na poziomie co najmniej AA. W 2020 r. Krajowa Szkoła przeprowadzała także szkolenie wewnętrzne online dla 7 pracowników Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury nt. "Dostępność stron internetowych i aplikacji mobilnych według wytycznych WCAG".

Poza tym, zarządzeniem Dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury nr 388/2020 z dnia 30 września 2020 r. został powołany koordynator do spraw dostępności, do którego zadań należy m. in. wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami w dostępie do usług świadczonych przez Krajową Szkołę oraz przygotowanie i koordynacja wdrożenia planu działania na rzecz poprawy zapewnienia

dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami przez Krajową Szkołę zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami [(Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), dalej: ustawa o zapewnieniu dostępności].

Obiekty KSSiP są zasadniczo dostępne dla osób niepełnosprawnych dzięki wprowadzeniu odpowiednich rozwiązań architektonicznych, przy czym obecnie, w związku z powołaniem koordynatora do spraw dostępności, zastosowane rozwiązania są analizowane i udoskonalane zgodnie z wymogami ustawy o zapewnieniu dostępności. W sytuacji, w której zastosowane środki okazałyby się niewystarczające, istnieje możliwość wykorzystania dostępu alternatywnego zgodnie z art. 7 powołanej ustawy.

Działania dotyczące udogodnień dla osób niepełnosprawnych w jednostkach penitencjarnych

Służba Więzienna od szeregu lat realizuje zadania inwestycyjno-remontowe mające na celu poprawę warunków bytowych osadzonych, dotkniętych dysfunkcją ruchową. Działania podejmowane przez Służbę Więzienną w celu urzeczywistnienia praw osób niepełnosprawnych, odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych i w aresztach śledczych polegają m.in. na znoszeniu barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych.

Wszystkie nowo budowane obiekty są realizowane, m.in. zgodnie z unormowaniami art. 5 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2020 r. poz. 1333, z późn. zm.), przy uwzględnieniu przepisów wynikających z rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2019 r. poz. 1065, oraz z 2020 r. poz. 1608 i 2351). Przy budowie nowych pawilonów penitencjarnych każdorazowo uwzględnia się miejsca zakwaterowania dla osób niepełnosprawnych.

Każdorazowo w trakcie modernizacji podmiotów leczniczych funkcjonujących w jednostkach penitencjarnych uwzględniane są potrzeby dostosowania pomieszczeń szpitali, ambulatoriów i izb chorych, w tym dla potrzeb osób niepełnosprawnych, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 lipca 2012 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu leczniczego dla osób pozbawionych wolności (Dz. U. poz. 808 oraz z 2017 poz. 917) oraz pozostałych przepisów w tym zakresie.

W jednostkach penitencjarnych funkcjonują wyodrębnione cele dla osób niepełnosprawnych, tj. cele „mieszkalne – dla poruszających się na wózkach inwalidzkich” oraz cele „mieszkalne-dla niepełnosprawnych fizycznie”, wyposażone są w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy. Na dzień 28 lutego 2020 r. na terenie 68 jednostek penitencjarnych było 95 cel „mieszkalnych – dla poruszających się na wózkach inwalidzkich” (o łącznej pojemności 297 miejsc zakwaterowania) i 10 cel „mieszkalnych – dla niepełnosprawnych fizycznie” (o łącznej pojemności 30 miejsc zakwaterowania).

Na dzień 2 marca 2021 r. na terenie 70 jednostek penitencjarnych było 108 cel przystosowanych dla osób niepełnosprawnych o łącznej pojemności 339 miejsc zakwaterowania, w tym: 95 cel dla poruszających się na wózkach o łącznej pojemności 292 miejsc zakwaterowania i 13 cel dla niepełnosprawnych fizycznie o łącznej pojemności 47 miejsc zakwaterowania.

W zakresie dostosowania części budynków Służby Więziennej do potrzeb osób osadzonych niepełnosprawnych przedstawiam informację na dzień 31 grudnia 2020 r.:

- ilość budynków całkowicie dostępnych dla osób osadzonych niepełnosprawnych – 165,
- ilość budynków całkowicie dostosowanych dla osób osadzonych niepełnosprawnych w 2020 r. – 8,
- ilość budynków w trakcie przystosowywania dla osób osadzonych niepełnosprawnych – 11,
- ilość budynków niedostępnych dla osób osadzonych niepełnosprawnych – 657,
- ilość budynków niedostępnych dla osób osadzonych niepełnosprawnych planowanych do przystosowania – 173.

Dostosowanie części budynków Służby Więziennej do potrzeb osób – interesantów niepełnosprawnych na dzień 31 grudnia 2020 r.:

- ilość budynków całkowicie dostępnych dla osób - interesantów niepełnosprawnych – 98,
- ilość budynków całkowicie dostosowanych dla osób - interesantów niepełnosprawnych w 2020 r. – 9,
- ilość budynków w trakcie przystosowywania dla osób - interesantów niepełnosprawnych – 9,
- ilość budynków niedostępnych dla osób - interesantów niepełnosprawnych – 466,
- ilość budynków niedostępnych dla osób - interesantów niepełnosprawnych planowanych do przystosowania - 159.

W 2020 r. jednostki organizacyjne Służby Więziennej spełniły przedmiotowe wymogi w zrealizowanych niżej wymienionych zadaniach inwestycyjnych:

1. Rozbudowa i przebudowa budynku administracyjno-wartowniczego oraz pawilonu zakwaterowania wraz z infrastrukturą towarzyszącą w Zakładzie Karnym w Grądach-Woniecko.
2. Budowa budynku magazynowo-warsztatowego w Zakładzie Karnym we Włocławku.
3. Przebudowa bramy głównej w Zakładzie Karnym w Jastrzębiu-Zdroju.
4. Budowa placu spacerowego pomiędzy pawilonami C – D z dostosowaniem dla osadzonych niepełnosprawnych w Zakładzie Karnym w Łowiczu.
5. Rozbudowa kompleksu sal widzeń w Zakładzie Karnym Nr 1 w Łodzi.

6. Przebudowa placów spacerowych wraz z zabezpieczeniami techniczno-ochronnymi w Areszcie Śledczym w Opolu.
7. Przebudowa pomieszczeń garażowych na pomieszczenia archiwum zakładowego i sali ćwiczeń ogólnorozwojowych dla funkcjonariuszy i pracowników cywilnych wraz z placem parkingowo-manewrowym w Areszcie Śledczym w Opolu.
8. Budowa pawilonu mieszkalnego BP2 w Zakładzie Karnym w Stargardzie.
9. Budowa budynku administracyjnego w Zakładzie Karnym w Stargardzie.
10. Budowa szpitala w Areszcie Śledczym w Radomiu.
11. Budowa budynku bramowo-ochronnego i przebudowa części obiektów Aresztu Śledczego we Wrocławiu.
12. Budowa budynku administracyjno-socjalnego w Areszcie Śledczym we Wrocławiu.
13. Budowa budynku wielofunkcyjnego w Zakładzie Karnym w Głogowie.
14. Wykonanie śluzy wjazdowej do kontroli pojazdów wraz z pomieszczeniem bramowego na terenie Zakładu Karnego w Zarębie.

Ponadto w celu likwidacji barier architektonicznych w istniejących już obiektach w 2020 r. zrealizowano wyszczególnione poniżej działania w następującej liczbie jednostek penitencjarnych (j.p.):

1. Kompleksowe usunięcie barier architektonicznych – 5 j.p.;
2. Zakup i montaż dźwigu osobowego (windy) – 2 j.p.;
3. Zakup i montaż platformy dla niepełnosprawnych – 1 j.p.;
4. Dostosowanie węzła sanitarnego dla niepełnosprawnych – 17 j.p.;
5. Wykonanie podjazdu (pochylni) dla niepełnosprawnych – 13 j.p.;
6. Wykonanie poszerzenia otworów drzwiowych z wymianą drzwi – 8 j.p.;
7. Likwidacja progów, różnic w poziomie podłóg (zabezpieczenie antypoślizgowe) – 9 j.p.;
8. Dostosowanie miejsc na parkingu dla osób niepełnosprawnych – 5 j.p.;
9. Przystosowanie celi mieszkalnej wraz z sanitariatem – 7 j.p.

Od 2017 r. Służba Więzienna dysponuje 15 pojazdami operacyjno-konwojowymi (po jednym w każdym okręgowym inspektoracie Służby Więziennej) posiadającymi możliwość transportowania osoby siedzącej na ręcznym wózku inwalidzkim.

Wdrażanie ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062)

W 2020 r. trwały prace nad rozporządzeniem ustalającym wymagania wobec podmiotów, które będą uprawnione do dobrowolnej certyfikacji dostępności dla przedsiębiorców i NGO. W oparciu o rozporządzenie w 2021 r. zostanie przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej uruchomiony nabór takich podmiotów, które będą mogły realizować audyty dostępności i przyznawać certyfikaty dostępności ww. kategoriom podmiotów. Projekt rozporządzenia opracowany we współpracy z członkami Rady Dostępności w październiku 2020 r. uzyskał wpis do wykazu prac

legislacyjnych, a w listopadzie zakończono proces konsultacji wewnętrznych dokumentu. W końcu r. otwarto proces konsultacji publicznych.

We współpracy z GUS w opracowano formularz raportu o stanie zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami oraz opracowano jego elektroniczną wersję dostępną w portalu sprawozdawczym GUS. Ustalono z GUS reguły związane z procesem raportowania i przekazano je poprzez korespondencję oraz zorganizowane spotkania podmiotom odpowiedzialnym na poziomie województw i urzędów centralnych. Na podstawie opracowanych formularzy i reguł sprawozdawczych podmioty publiczne, zobowiązane ustawą, muszą przygotować ww. raport do 31 marca 2021 r.

Do 20 września 2020 r. ministrowie kierujący działami administracji rządowej dokonali przeglądu prawa pod kątem zapewniania dostępności i przekazali informacje zawierające diagnozę w zakresie ewentualnych problemów z dostępnością i sugerowanych zmian przepisów prawa do ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Na podstawie zebranych informacji sporządzony został raport z przeglądu prawa, który przekazano do zaopiniowania Radzie Dostępności. Po ustaleniu ostatecznego kształtu rekomendacji do raportu przez Radę Dostępności zostaną one przekazane do właściwych ministrów w 2021 r.

Ważnym elementem ustawy wdrożonym w 2020 r. było wyznaczenie koordynatorów dostępności w wielu podmiotach publicznych. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (MFIPR) zebrało informacje nt. wyznaczenia koordynatorów w ponad 2 tysiącach instytucji. Dla osób pełniących tę funkcję MFIPR opracowało materiał pn. „Niezbędnik koordynatora dostępności” ze wskazówkami w zakresie pełnienia tej roli polegającej na wspieraniu osób z niepełnosprawnościami w kontakcie z podmiotem publicznym oraz dbaniu o zapewnienie dostępności przez dany podmiot (m.in. poprzez sporządzenie planu działań na rzecz poprawy dostępności).

Z przesłanych informacji wynika, że koordynatorzy dostępności zostali powołani w:

1. Ministerstwie Funduszy i Rozwoju Regionalnego - koordynator rozpoczął prace nad planem działań na rzecz poprawy zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
2. Ministerstwie Sprawiedliwości - do zadań Koordynatora dostępności należy:
 - wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami w dostępie do usług świadczonych przez Ministerstwo,
 - zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z minimalnymi wymaganiami służącymi zapewnieniu dostępności, określonymi w art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami,
 - monitorowanie działalności Ministerstwa w zakresie zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami,
 - przedstawianie Ministrowi Sprawiedliwości bieżących informacji o podejmowanych działaniach z zakresu realizowanych zadań,
 - sporządzanie raportu zbiorczego o stanie zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;

3. Ministerstwie Finansów został również powołany Zespół Koordynatorów ds. dostępności, do którego zadań należy m.in. wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami w tym osób z niepełnosprawnościami w dostępie do informacji i usług świadczonych przez ministerstwo, monitorowanie zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, inicjowanie zmian przepisów i procedur obowiązujących w Ministerstwie Finansów w zakresie zapewniania dostępności;
4. Ministerstwie Klimatu i Środowiska;
5. Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
6. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji - w dniu 29 września 2020 r. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wyznaczył na stanowiska koordynatorów do spraw dostępności architektonicznej, cyfrowej oraz informacyjno-komunikacyjnej dwoje pracowników Ministerstwa;
7. Ministerstwie Spraw Zagranicznych - W Dzienniku Urzędowym MSZ zostało ogłoszone zarządzenie nr 29 Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 29 września 2020 r. w sprawie Zespołu koordynatorów do spraw dostępności w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (Dz. Urz. Min. Spraw Zagr. poz. 50). Jednocześnie decyzją nr 103 Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 29 września 2020 r. w sprawie wyznaczenia koordynatorów dostępności w Ministerstwie Spraw Zagranicznych na stanowisko koordynatorów do spraw dostępności architektonicznej, cyfrowej oraz informacyjno-komunikacyjnej, zostało wyznaczonych trzech pracowników MSZ,
8. jednostkach Policji,
9. Głównym Urzędzie Statystycznym,
10. Urzędzie Komunikacji Elektronicznej,
11. Urzędzie Transportu Kolejowego - Koordynator ds. dostępności w ramach bieżących działań zajmuje się m.in.:
 - wsparciem osób ze szczególnymi potrzebami w dostępie do usług świadczonych przez UTK;
 - monitorowaniem działalności UTK w zakresie zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
 - wsparciem pracowników UTK w bieżących działaniach w obszarze zapewnienia dostępności,
12. Głównym Urzędzie Nadzoru Budowlanego,
13. Narodowym Funduszu Zdrowia - jego zadania – w ramach powiązania z prostym językiem – również realizowane są w Dziale Promocji Usług i Prostego Języka. W celu zapewniania dostępności NFZ w 2020 r.:
 - powołał zespół wspierający koordynatora dostępności, który liczy 23 osoby z centrali oraz 16 osób z oddziałów wojewódzkich (które są koordynatorami dostępności w swoich oddziałach),
 - każdy koordynator dostępności w swoim oddziale również ma zespół wspierający,
 - zlecił audyty wszystkich swoich siedzib zgodnie z wymogami ustawy,

- dołączył do programu Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej „Dostępność Plus”,
14. Komendzie Głównej Państwowej Straży Pożarnej,

Program rządowy Dostępność Plus

W 2020 r. Ministerstwo Funduszy i Rozwoju Regionalnego prowadziło działania koordynujące i wdrażające rządowy Program Dostępność Plus, skierowane do osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami czy seniorów. Na realizację różnego typu inicjatyw i inwestycji publicznych, związanych z realizacją Programu, przeznaczonych zostało od początku jego uruchomienia do końca 2020 r. ok. 8,6 mld zł.

W 2020 r kontynuowane były prawie wszystkie inicjatywy rozpoczęte w 2019 r. związane m.in.: z dostępnością szkół podstawowych, uczelni wyższych, placówek podstawowej opieki zdrowotnej i szpitali, powstaniem innowacji na rzecz dostępności, szkoleniami dla: służb architektoniczno-budowlanych, pracowników transportu zbiorowego oraz usługami na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami np. transportem door-to-door w ponad 70 gminach czy szkoleniem psów przewodników dla osób niewidomych (co najmniej 48 psów) czy usługami społecznymi i zdrowotnymi dla osób z niepełnosprawnościami. Szczegółowe informacje na ten temat będzie zawierać Sprawozdanie z realizacji Programu Dostępność Plus, które jest obecnie przygotowywane. Sprawozdanie zostanie przedstawione Radzie Dostępności a następnie Radzie Ministrów. W 2020 r uruchomiono także w Programie nowe inicjatywy wspierające dostępność, a przez to osoby z niepełnosprawnościami np.:

- konkurs na uruchomienie 5 centrów wiedzy o dostępności przy uczelniach wyższych,
- konkurs na innowacje społeczne w zakresie dostępności
- program badawczy „Rzeczy są dla ludzi”
- konkurs na ośrodek wsparcia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie projektowanie uniwersalnego,
- projekty szkoleniowe dla koordynatorów dostępności na poziomie regionalnym i w administracji rządowej
- infolinię dla tłumaczenia na PJM w kwestiach medycznych, w związku z pandemią COVID-19.

Projekt Dostępność Plus dla Zdrowia

Ministerstwo Zdrowia od stycznia 2019 r. realizuje projekt Dostępność Plus dla zdrowia - wdrażany w okresie 2019-2023 w ramach POWER na lata 2014-2020, przy współfinansowaniu ze środków EFS. Wartość projektu wynosi 300 mln zł. Projekt ma na celu wdrożenie działań projakościowych w systemie ochrony zdrowia polegających na dostosowaniu wybranych w procedurze konkursowej placówek POZ i szpitali do potrzeb grupy docelowej - pacjentów ze szczególnymi potrzebami, w szczególności

osób niepełnosprawnością oraz starszych w oparciu o opracowane w projekcie Standardy Dostępności.

Wdrażane rozwiązania będą przyczyniały się do poprawy dostępności placówek medycznych w obszarach: cyfrowym (w tym telemedycznym), komunikacyjnym, organizacyjnym i architektonicznym. Sposób realizacji obszarów wygląda następująco:

- cyfrowy - komponent techniczno-sprzętowy oraz szkoleniowy obejmujący zakup sprzętu komputerowego, oprogramowania oraz innych urządzeń i narzędzi IT służących poprawie dostępności do świadczeń zdrowotnych dla pacjentów ze szczególnymi potrzebami, w tym poprzez rozwój telemedycyny oraz wdrożenie innych rozwiązań zapewniających funkcjonowanie placówek przyjaznych ww. osobom m.in. poprzez zapewnienie odpowiednich systemów rejestracji pacjenta (także w wersji online), tworzenie i dostosowanie stron internetowych do standardu WCAG 2.1, tworzenie i rozwijanie aplikacji mobilnych wspierających kontakt pacjenta ze szpitalem lub POZ. Szkolenia z obszaru IT będą miały na celu przygotowanie personelu do właściwego wykorzystywania zaimplementowanych rozwiązań w tym obszarze poprzez rozwój ich kompetencji cyfrowych;
- komunikacyjny – komponent szkoleniowy obejmujący działania edukacyjne w zakresie kompetencji miękkich dla kadry medycznej i niemedycznej (np. pracownicy rejestracji), służące wsparciu ich wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych w zakresie właściwej komunikacji z osobami ze szczególnymi potrzebami np. szkolenia zwracające uwagę na właściwe formy komunikacji z osobą z niepełnosprawnościami (język wrażliwy na kwestie związane z niepełnosprawnościami), kursy języka migowego;
- organizacyjny - komponent analityczny obejmujący działania związane z modyfikacją procedur organizacyjnych w placówkach medycznych (np. odpowiednia organizacja pracy rejestracji ukierunkowana na aspekty dostępności), w tym procedur dotyczących pacjentów, służących usprawnieniu i ułatwieniu obsługi pacjentów ze szczególnymi potrzebami i ich poruszania się (w sensie organizacyjnym) po placówce, w tym komunikacji z ww. grupą pacjentów, jak również organizacji świadczenia konkretnych usług medycznych;
- architektoniczny - komponent infrastrukturalno-sprzętowy służący zastosowaniu rozwiązań mających na celu zniwelowanie barier architektonicznych takich jak m.in. : podjazdy, windy, poszerzanie wejść do budynków i drzwi wewnętrznych, likwidacja wysokich progów, montaż posadzek antypoślizgowych, dostosowanie pomieszczeń sanitarnych, rejestracji pacjentów, włączników i tablic informacyjnych, zakup pętli indukcyjnych, zakup łóżek z regulacją.

Placówki medyczne biorące udział w projekcie otrzymają granty – w przypadku POZ w wysokości do 720 tys. zł, a szpitali do 2 mln zł. Okres realizacji projektu wynosi od 12-18 miesięcy. Zgodnie z założeniami, w ramach projektu Dostępność Plus dla zdrowia, wsparcie grantowe na poprawę dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami otrzyma min. 250 POZ oraz 50 szpitali.

Do stycznia 2021 przeprowadzono 52 audyty dostępności POZ oraz 19 szpitali, które przeszły pozytywnie I etap oceny.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ) Wspieranie inwestycji w infrastrukturę ochrony zdrowia z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych

W Programie realizowane są inwestycje kierowane do ogółu społeczeństwa – dedykowane wsparciu

1. infrastruktury ratownictwa medycznego (szpitalne oddziały ratunkowe, centra urazowe, lądowiska dla śmigłowców ratunkowych, bazy Lotniczego Pogotowia Ratunkowego),
2. infrastruktury ponadregionalnych podmiotów leczniczych.

Inwestycje obejmują swym zakresem oddziały szpitalne w podmiotach leczniczych o znaczeniu ponadregionalnym dedykowane chorobom, które stanowią najistotniejsze problemy zdrowotne osób dorosłych, tj.: chorobom układu krążenia, nowotworowym, układu kostno – stawowo – mięśniowego, układu oddechowego, psychicznym.

W celu przeciwdziałania negatywnym trendom demograficznym, możliwe jest również podejmowanie niezbędnych działań inwestycyjnych w odniesieniu do opieki nad matką i dzieckiem. Dotyczy to rozwoju infrastruktury wykorzystywanej na potrzeby położnictwa, ginekologii, neonatologii, pediatrii oraz innych dziedzin medycyny ukierunkowanych na leczenie dzieci.

Wsparciem objęte są także pracownie diagnostyczne i inne jednostki organizacyjne szpitali, w których prowadzona jest diagnostyka pacjentów w ramach ww. dziedzin medycyny.

W ramach udzielanego wsparcia realizowane są również działania przyczyniające się do zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Jednym z kryterium wyboru projektów do dofinansowania, którego niespełnienie powoduje wykluczenie projektu z dalszej oceny, jest zasada zapobiegania dyskryminacji i równość szans kobiet i mężczyzn. W przypadku osób z niepełnosprawnościami, niedyskryminacyjny charakter projektu oznacza konieczność stosowania zasady uniwersalnego projektowania i racjonalnych usprawnień zapewniających dostępność oraz możliwości korzystania ze wspieranej infrastruktury. Wnioskodawca powinien wykazać, że projekt będzie miał pozytywny wpływ na zasadę niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Przez pozytywny wpływ należy rozumieć zapewnienie dostępności infrastruktury, transportu, towarów, usług, technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych oraz wszelkich innych produktów projektów (które nie zostały uznane za neutralne) dla wszystkich ich użytkowników, zgodnie ze standardami dostępności.

Realizowane projekty przyczyniają się do zapewnienia wszystkim osobom większej dostępności do budynku szpitala, m.in. dzięki montażowi windy, wymianie drzwi przystosowanych dla osób niepełnosprawnych czy przystosowaniu toalet dla osób niepełnosprawnych. Realizacja zadań wpływa na poprawę infrastruktury technicznej i efektywność funkcjonowania systemu ochrony zdrowia. Zwiększa między

innymi: skuteczność, dostępność i poprawia jakość świadczeń medycznych, bezpieczeństwo i higienę pracy.

Do końca 2020 r. 93 obiekty zostały dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w ramach projektów PO LiŚ ukierunkowanych na wzmocnienie infrastruktury ochrony zdrowia.

Zadania inwestycyjne z zakresu ochrony zdrowia realizowane w ramach środków części 46-Zdrowie

W 2020 r. realizowanych było 33 zadań budowlano-inwestycyjnych w szpitalach, instytutach i jednostkach badawczych, w tym 9 wieloletnich programów inwestycyjnych ustanowionych przez Radę Ministrów w drodze uchwał. Zadania miały na celu poprawę infrastruktury technicznej i efektywności funkcjonowania systemu ochrony zdrowia, zwiększenie skuteczności i poprawę jakości świadczeń medycznych, bezpieczeństwo i higienę pracy.

Realizacja inwestycji poprzez rozbudowę, przebudowę oraz modernizację obiektów pozwala na dostosowanie ich do obecnie obowiązujących przepisów prawa.

Wiele inwestycji polegało m.in. na adaptacji i przystosowaniu pomieszczeń podmiotów leczniczych do norm i przepisów określonych rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 26 czerwca 2012 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą (Dz. U. poz. 739), wymogami inspekcji sanitarnej, przepisami przeciwpożarowymi oraz innych stworzonych pod kątem osób niepełnosprawnych.

Działania w zakresie udogodnień dla osób niepełnosprawnych w kontaktach z Policją

Działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Policji podejmowane były przede wszystkim na podstawie „*Planu działalności edukacyjno-informacyjnej w zakresie ochrony praw i wolności człowieka, realizacji zasady równego traktowania i przestrzegania zasad etyki zawodowej w Policji na lata 2019-2020*”. W dokumencie tym, kwestie niepełnosprawności zostały zawarte *expressis verbis* w zadaniu nr 24: „Prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych z zakresu niepełnosprawności, w oparciu o autorskie lub dostępne narzędzia edukacyjne i informacyjne oraz wypracowanie procedury w sprawie kontaktów Policji z osobami z niepełnosprawnością”. Tematyka niepełnosprawności jest także podejmowana w ramach innych zadań ujętych w Planie, jak np. zadanie nr 17: „Kontynuowanie działań edukacyjnych i informacyjnych uwrażliwiających policjantów i pracowników Policji na problematykę m.in.: różnorodności, tolerancji i działań antydyskryminacyjnych, a także tzw. przestępstw i incydentów popełnianych z nienawiści”.

Mając na względzie zadania wynikające z ww. „Planu (...)”, we wszystkich jednostkach Policji w 2020 r. realizowane były działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Działania skoncentrowane były na przedsięwzięciach

edukacyjnych, adresowanych zarówno do środowiska policyjnego, jak również do osób niepełnosprawnych.

Celem przedsięwzięć edukacyjnych dla policjantów było podnoszenie ich kompetencji zawodowych w kontaktach z osobami niepełnosprawnymi, zrozumienie problematyki niepełnosprawności. Przedsięwzięcia obejmowały także bezpośrednie spotkania policjantów z osobami z niepełnosprawnościami i osobami ze szczególnymi potrzebami, podczas których funkcjonariusze zapoznawali słuchaczy przede wszystkim ze specyfiką działań Policji oraz kwestiami bezpieczeństwa, zagrożeniami i sposobami kontaktu z Policją. Większość działań jednostek Policji była realizowana we współpracy ze szkołami, ośrodkami szkolno-wychowawczymi, organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami, takimi jak organizacje pozarządowe, kluby seniora, ośrodki pomocy społecznej. W środowisku policyjnym dystrybuowane są także materiały informacyjno-szkoleniowe nt. niepełnosprawności.

Innymi rodzajami udostępnionych narzędzi pozwalających na komunikowanie się osób doświadczających trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu z Policją są:

- aplikacja mobilna „Moja Komenda”,
- serwis internetowy pn. Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa,
- elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej ePUAP.

Aplikacja mobilna „Moja Komenda”, narzędzie stworzone przez MSWiA, dostępne dla nieokreślonej liczby użytkowników, w tym dla osób niepełnosprawnych, daje możliwość kontaktu z dzielnicowym poprzez pocztę elektroniczną lub telefon komórkowy, w tym również poprzez wiadomości sms.

Ważnym narzędziem, które może być wykorzystane przez osoby z niepełnosprawnością jest serwis internetowy Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa, dająca możliwość informowania Policji o zagrożeniach i sytuacjach uciążliwych społecznie w miejscu zamieszkania takiej osoby, bez konieczności osobistej wizyty w jednostce Policji, poprzez naniesienie wybranego zagrożenia na mapę, a dzięki modernizacji tego narzędzia, również przesłania wiadomości tekstowej, a nawet zdjęcia.

Działania GUS

W zakresie prac legislacyjnych w 2020 r. w GUS prowadzono następujące prace:

Z inicjatywy Głównego Urzędu Statystycznego dokonano nowelizacji:

- 1) ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o powszechnym spisie rolnym w 2020 r. (Dz. U. poz. 1728 oraz z 2020 r. poz. 1486);
- 2) ustawy z dnia 9 sierpnia 2019 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2021 r. (Dz. U. 2021 r. poz. 1143).

Zmiany w ww. ustawach wprowadzone zostały ustawą z dnia 14 sierpnia 2020 r. o zmianie ustawy o statystyce publicznej, ustawy o powszechnym spisie rolnym w 2020 r. oraz ustawy o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2021 r. (Dz. U. poz. 1486), która weszła w życie z dniem 29 sierpnia 2020 r.

Zmiany w ustawie z dnia 31 lipca 2019 r. o powszechnym spisie rolnym w 2020 r. dotyczące sytuacji osób niepełnosprawnych:

Dodano art. 8b o następującej treści:

„Art. 8b. 1. W celu umożliwienia użytkownikom gospodarstw rolnych nieposiadającym we własnym zakresie techniczno-materialnych warunków umożliwiających przeprowadzenie samospisu internetowego gminni komisarze spisowi zapewniają im bezpłatny dostęp do stanowisk komputerowych wyposażonych w sprzęt komputerowy z zainstalowanym oprogramowaniem wystarczającym do przeprowadzenia samospisu internetowego.

2. Na wniosek użytkownika gospodarstwa rolnego właściwy gminny komisarz spisowy zapewnia w czasie przeprowadzania samospisu internetowego na stanowisku komputerowym, o którym mowa w ust. 1, niezbędną pomoc w zakresie obsługi interaktywnej aplikacji, o której mowa w art. 8 pkt 1.

3. Stanowiska komputerowe, o których mowa w ust. 1, udostępnia się w urzędach obsługujących wójtów (burmistrzów, prezydentów miast).

4. Stanowiska komputerowe, o których mowa w ust. 1, powinny być dostępne dla osób niepełnosprawnych.”.

Podobny przepis (art. 16) zawarty jest w ustawie z dnia 9 sierpnia 2019 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2021 r. od początku obowiązywania tej ustawy i w 2020 r. wymagał jedynie niewielkiej zmiany dostosowującej do innych zmian wprowadzonych w tej ustawie. Obecnie przepis ten brzmi:

„Art. 16. 1. W celu umożliwienia osobom fizycznym nieposiadającym we własnym zakresie techniczno-materialnych warunków umożliwiających przeprowadzenie samospisu internetowego Generalny Komisarz Spisowy, wojewódzcy komisarze spisowi i ich zastępcy oraz gminni komisarze spisowi zapewniają bezpłatny dostęp do pomieszczeń wyposażonych w sprzęt komputerowy z zainstalowanym oprogramowaniem wystarczającym do przeprowadzenia samospisu internetowego.

2. Na wniosek osoby fizycznej objętej spisem powszechnym Generalny Komisarz Spisowy, zastępca właściwego wojewódzkiego komisarza spisowego lub właściwy gminny komisarz spisowy zapewnia w czasie przeprowadzania samospisu internetowego w pomieszczeniu, o którym mowa w ust. 1, niezbędną pomoc w zakresie obsługi interaktywnej aplikacji, o której mowa w art. 14a pkt 1.

3. Pomieszczenia, o których mowa w ust. 1, udostępnia się bezpłatnie w:

- jednostkach służb statystyki publicznej;
- urzędach wojewódzkich;
- urzędach obsługujących wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) oraz gminnych jednostkach organizacyjnych.

4. Pomieszczenia, o których mowa w ust. 1, powinny być dostępne dla osób niepełnosprawnych.

5. Gminni komisarze spisowi przekazują zastępcom wojewódzkich komisarzy spisowych informacje pomieszczeniach, o których mowa w ust. 3 pkt 3, w terminie do dnia 31 stycznia 2021 r.

6. Zastępcy wojewódzkich komisarzy spisowych sporządzają listy pomieszczeń, o których mowa w ust. 1, w miejscowościach położonych na terenie objętym ich zakresem działania i przekazują je Generalnemu Komisarzowi Spisowemu w terminie do dnia 28 lutego 2021 r.

7. Generalny Komisarz Spisowy zamieszcza na stronie internetowej Głównego Urzędu Statystycznego, w terminie do dnia 31 marca 2021 r., zbiorczą listę pomieszczeń, o których mowa w ust. 1, dla terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.”.

Należy zwrócić uwagę, że druga nowelizacja ustawy z dnia 9 sierpnia 2019 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2021 r., znajdująca się obecnie na etapie prac parlamentarnych, likwiduje pomieszczenia, o których mowa w art. 16 ust. 1, w urzędach wojewódzkich. Po wejściu w życie ustawy z dnia 25 lutego 2021 r. o zmianie ustawy o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2021 r. (Dz. U. poz. 615) pomieszczenia te będą udostępniane tylko w jednostkach służb statystyki publicznej oraz w urzędach obsługujących wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) oraz gminnych jednostkach organizacyjnych.

Ponadto zlecono wszystkim departamentom GUS, jednostkom podporządkowanym Prezesowi GUS oraz urzędom statystycznym przegląd obowiązującego prawa w zakresie swojej właściwości, pod kątem zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

W 2020 r. rozbudowywana i na bieżąco aktualizowana była w sieci wewnętrznej/Intranecie dedykowana strona poświęcona problematyce niepełnosprawności. Strona funkcjonuje jako podstrona witryny poświęconej Społecznej odpowiedzialności GUS (CSR w GUS).

W ramach dostosowania głównej strony internetowej GUS do wymogów § 19 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2247) w celu dostępu osób z niepełnosprawnościami do prezentowanych treści dodano do infografik wersję alternatywną danych w postaci plików MS Excel, usunięto kwestionowane pliki audio i poprawiono focus klawiatury oraz kontrasty na stronie.

Portal Informacyjny GUS i BIP GUS zostały tak zaprojektowane, by były możliwe do obsłużenia dla jak najszerszej grupy użytkowników, niezależnie od używanej technologii, oprogramowania lub posiadanej dysfunkcji. Obsługa jest możliwa zarówno przy pomocy klawiatury, jak i myszki. Serwisy są wyposażone w mechanizmy ułatwiające przeglądanie treści przez osoby niedowidzące (zmiana wielkości czcionki, zmiana kontrastu). Serwisy nie są wyposażone w skróty klawiaturowe, które mogłyby wchodzić w konflikt z technologiami asystującymi (np. programy czytające), systemem lub aplikacjami użytkowników. Przy umieszczaniu plików na stronie podawany jest ich format oraz wielkość. Serwis posiada ponadto mapę strony, na której umieszczone są bezpośrednie odnośniki do wszystkich podstron w serwisie, ułatwiające poruszanie się po stronie osobom używającym czytników tekstowych.

GUS dąży do pełnej zgodności serwisów z wymaganiami WCAG 2.1 na poziomie AA. Zapewnienie dostępności serwisów jest pracą ciągłą, wymagającą zarówno dużej świadomości administratorów/redaktorów stron internetowych, jak i osób przygotowujących materiały przeznaczone do zamieszczenia w PI GUS i BIP GUS.

Działania Urzędu Komunikacji Elektronicznej

Działania w zakresie dostępności usług pocztowych

W 2020 r. Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej, analogicznie do lat ubiegłych, przeprowadził kontrolę w zakresie zapewnienia przez operatora wyznaczonego (tj. operatora pocztowego obowiązującego do świadczenia usług powszechnych) osobom z niepełnosprawnościami dostępu do powszechnych usług pocztowych. Powyższa kontrola stanowi realizację ustawowego obowiązku Prezesa UKE.

Zgodnie bowiem z brzmieniem art. 122 ust. 2 pkt 1 lit. c ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 1041 i 2320), zwanej dalej „Prawem pocztowym” Prezes UKE sprawuje kontrolę w zakresie zapewnienia przez operatora świadczącego usługi powszechne osobom niepełnosprawnym dostępu do świadczonych usług powszechnych w ramach obowiązku, o którym mowa w art. 62 Prawa pocztowego.

Stosownie do ww. przepisu, operator wyznaczony zapewnia osobom niepełnosprawnym dostęp do usług powszechnych przez:

- a) Organizację pracy placówek pocztowych umożliwiającą osobom poruszającym się za pomocą wózka inwalidzkiego korzystanie z usług świadczonych przez te placówki;
- b) Tworzenie w placówkach pocztowych odpowiednio oznakowanych stanowisk obsługi osób niepełnosprawnych;
- c) Umieszczanie nadawczych skrzynek pocztowych w sposób i w miejscu umożliwiającym korzystanie z nich osobie niepełnosprawnej, poruszającej się za pomocą wózka inwalidzkiego, w szczególności nadawczych skrzynek pocztowych instalowanych w placówce pocztowej lub na nieruchomości użytkowanej przez tę placówkę;
- d) Doręczanie osobom:
 - z uszkodzeniem narządu ruchu powodującym konieczność korzystania z wózka inwalidzkiego;
 - niewidomym lub ociemniałym
 - na ich wniosek i bez pobierania dodatkowych opłat, przesyłek listowych, przesyłek rejestrowanych, w tym przesyłek z zadeklarowaną wartością oraz kwot pieniężnych określonych w przekazach pocztowych, z pominięciem oddawczej skrzynki pocztowej oraz bez konieczności odbierania przesyłki w placówce pocztowej;
- e) Przyjmowanie od osoby niepełnosprawnej w miejscu jej zamieszkania prawidłowo opłaconej przesyłki pocztowej niebędącej przesyłką rejestrowaną.

Decyzją z dnia 30 czerwca 2015 r. znak: DRP.WKP.710.2.2015.26,27, Prezes UKE dokonał wyboru Poczty Polskiej S.A. jako operatora wyznaczonego do świadczenia usług powszechnych na lata 2016-2025.

Kontrola UKE została przeprowadzona w wybranych miejskich oraz wiejskich placówkach pocztowych Poczty Polskiej S.A. W trakcie czynności kontrolnych dokonano ustaleń dotyczących:

- a) Możliwości samodzielnego wjazdu dla osób poruszających się za pomocą wózków inwalidzkich (swobodny podjazd, łatwość otwierania drzwi wejściowych, podjazdy, podnośniki, windy itp.), natomiast w przypadku braku możliwości samodzielnego wjazdu ustalenie czy w placówce pocztowej funkcjonują inne udogodnienia takie jak np. zamontowany sprządkacz przywołujący personel placówki pocztowej w celu obsługi;
- b) Występowania wydzielonego lub odpowiednio oznakowanego piktogramem, stanowiska przystosowanego do obsługi osób z niepełnosprawnościami;
- c) Usytuowania nadawczych skrzynek pocztowych w sposób umożliwiający korzystanie z nich osobom poruszającym się za pomocą wózka inwalidzkiego;
- d) Doręczania osobom: z uszkodzeniem narządu ruchu powodującym konieczność korzystania z wózka inwalidzkiego, niewidomym lub ociemniałym, na ich wniosek i bez pobierania dodatkowych opłat, przesyłek pocztowych oraz kwot pieniężnych określonych w przekazach pocztowych, z pominięciem oddawczej skrzynki pocztowej oraz bez konieczności odbierania przesyłki w placówce pocztowej;
- e) Prowadzenia ewidencji osób z niepełnosprawnościami;
- f) Możliwości przyjmowania przesyłek niebędących przesyłkami rejestrowanymi od osób z niepełnosprawnościami w miejscu ich zamieszkania, ustalając w jakiej formie osoba z niepełnosprawnością jest obowiązana zgłosić chęć nadania przesyłki.

Kontrola została przeprowadzona w dniach od 8 października do 10 grudnia 2020 r. przez 14 zamiejscowych jednostek organizacyjnych UKE oraz przez Departament Rynku Poczтового UKE, w 314 placówkach pocztowych, które stanowiły 4,1% liczby wszystkich placówek pocztowych Poczty Polskiej S.A. świadczących usługi pocztowe na terenie kraju (według danych umieszczonych w rocznym sprawozdaniu operatora wyznaczonego, na koniec 2019 r. na terenie kraju działało 7627 placówek pocztowych w tym 5051 placówek było zlokalizowanych na obszarach miejskich oraz 2576 na terenach wiejskich).

Na obszarach miejskich kontroli poddano 259 placówek pocztowych, czyli 5,1% wszystkich placówek miejskich prowadzonych przez Poczta Polska S.A., natomiast na obszarach wiejskich dokonano kontroli 55 placówek pocztowych, co stanowiło 2,1% wszystkich placówek wiejskich tego operatora pocztowego.

Tabela: Liczba skontrolowanych placówek pocztowych spełniających wybrane kryteria w zakresie przystosowania do obsługi osób z niepełnosprawnościami.

Lp.	Rodzaj placówek	Liczba placówek poddanych kontroli	Możliwość samodzielnego wjazdu	Zamontowany dzwonek bez możliwości samodzielnego wjazdu	Zamontowany sprawny dzwonek bez możliwości samodzielnego wjazdu	Oznakowanie okienka	Usytuowanie okienka	Dostęp do nadawczej skrzynki pocztowej	Prowadzenie ewidencji osób z niepełnosprawnościami ⁵⁶	Przyjmowanie przesyłek od osoby z niepełnosprawnościami w miejscu zamieszkania ⁵⁶
1	Placówki wiejskie	55	26	28	25	52	47	53	22	22
2	Placówki miejskie	259	176	83	77	255	257	240	106	106
SUMA		314	202	111	102	307	304	293	128	128
<i>Odsetek placówek posiadających określone udogodnienie dla osób z niepełnosprawnościami</i>			64,3%	99,1%	91,1%	97,8%	96,8%	93,3%	100%	100%

Źródło: opracowanie własne UAE

Spośród skontrolowanych placówek Poczty Polskiej S.A. możliwość samodzielnego wjazdu do budynku posiadało 64,3%, tj. 202 z 314 placówek objętych kontrolą.

W większości przypadków niedostosowanie urzędów pocztowych do obsługi osób z niepełnosprawnościami w zakresie możliwości samodzielnego wjazdu do budynku wiąże się m.in.:

- Z ograniczonym prawem do zajmowanej nieruchomości (właściciele nieruchomości nie wyrażają zgody na przebudowę placówki, ze względu na dodatkowe koszty inwestycyjne),
- Z umiejscowieniem placówki w zabytkowym budynku znajdującym się pod nadzorem konserwatora zabytków (prace modernizacyjne wymagają zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz wiążą się z wysokimi nakładami finansowymi),
- Z brakiem miejsca na budowę podjazdu,
- Z brakiem możliwości zamontowania windy lub podnośnika w przypadku placówki umiejscowionej na piętrze budynku.

Należy jednakże podkreślić, że w trakcie kontroli pracownicy UAE przeprowadzili czynności kontrolne polegające na sprawdzeniu czy przy wejściach do placówek pocztowych (do których był niemożliwy wjazd osoby poruszającej się na wózku inwalidzkim) istnieje możliwość skorzystania z urzędzeń przywołujących personel placówki. Ustalono, że spośród 112 placówek poddanych kontroli, do których osoba z niepełnosprawnością nie może samodzielnie wjechać na wózku inwalidzkim, w 102

⁵⁶ Dotyczy placówek posiadających służbę doręczeń. W toku kontroli przeprowadzonej w 2020 r. ustalono, że służbę doręczeń posiada 128 spośród 314 skontrolowanych placówek pocztowych.

placówkach został zamontowany sprawnie działający dzwonek przywołujący personel placówki, jednakże w 5 przypadkach personel nie reagował na sygnał dzwonka, m.in. z powodu obsługi w tym czasie znajdujących się w placówce pocztowej klientów.

Reasumując powyższe należy wskazać, że w 299 placówkach Poczty Polskiej S.A. z 314 poddanych kontroli (tj. 95,2%) zapewniono osobom z niepełnosprawnościami poruszającym się za pomocą wózka inwalidzkiego korzystanie z usług świadczonych przez te placówki poprzez możliwość samodzielnego wjazdu do placówki bądź możliwość skutecznego przywołania pracownika. Ponadto ustalono, że w niektórych przypadkach, nawet jeśli do placówki pocztowej istniała możliwość samodzielnego wjazdu, dodatkowo zamontowany był dzwonek umożliwiający przywołanie pracownika placówki.

W 307 (tj. 97,8%) skontrolowanych placówkach znajdowało się odpowiednie oznakowanie okienka przystosowanego do obsługi osób z niepełnosprawnościami, natomiast odpowiednio usytuowane okienko, tj. umożliwiający obsługę osoby z niepełnosprawnościami, stwierdzono w 304 skontrolowanych placówkach operatora wyznaczonego (tj. 96,8%).

Kryterium dostępu do nadawczej skrzynki pocztowej obejmujące usytuowanie skrzynki, w tym wysokość na jakiej znajdowała się górna krawędź jej otworu wrzutowego, umożliwiający korzystanie z niej osobom z niepełnosprawnościami, nie było spełnione w 21 placówkach (w tym 2 placówkach wiejskich i 19 placówkach miejskich), co oznacza, że 93,3% skontrolowanych placówek pocztowych posiada skrzynkę nadawczą umożliwiającą korzystanie z niej osobom z niepełnosprawnościami.

W 128 placówkach pocztowych poddanych kontroli jest prowadzona ewidencja osób z niepełnosprawnościami, co stanowi 40,8% wszystkich skontrolowanych placówek. Przyjmowanie przesyłek od osoby z niepełnosprawnością w miejscu zamieszkania zadeklarowały wszystkie 128 placówki pocztowe prowadzące ewidencję osób z niepełnosprawnościami. Mając więc na uwadze, że obowiązek prowadzenia ewidencji, jak również świadczenia usług w miejscu zamieszkania, dotyczy jedynie placówek pocztowych ze służbą doręczeń, którą posiadało 128 skontrolowanych placówek, należy wskazać, iż ewidencja osób z niepełnosprawnościami oraz przyjmowanie przesyłek od osoby z niepełnosprawnością w miejscu zamieszkania gwarantowały wszystkie placówki posiadające służbę doręczeń (100%).

Tabela: Odsetek skontrolowanych placówek miejskich (w %) spełniających wybrane kryteria w latach 2010-2020.

	Miasto										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Możliwość samodzielnego wjazdu	64%	27%	62%	65%	59%	64%	72%	69%	69%	61%	68%
Oznakowanie okienka	82%	98%	94%	96%	95%	98%	98%	99%	98%	99%	98%

	Miasto										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Usytuowanie okienka	86%	95%	91%	94%	98%	97%	95%	98%	98%	91%	99%
Dostęp do skrzynki	94%	89%	95%	98%	97%	97%	92%	93%	92%	93%	93%
Prowadzenie ewidencji*	62%	51%	50%	44%	43%	42%	43%	37%	34%	39%	41%
Przyjmowanie przesyłek*	58%	50%	51%	47%	44%	42%	45%	37%	34%	39%	41%

*Prowadzenie ewidencji jak również świadczenie usług w miejscu zamieszkania dotyczy jedynie placówek ze służbą doręczeń.

Źródło: opracowanie własne UKE

Tabela: Odsetek skontrolowanych placówek wiejskich (w %) spełniających wybrane kryteria w latach 2010-2020

	Wieś										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Możliwość samodzielnego wjazdu	31%	27%	48%	43%	49%	50%	54%	51%	52%	51%	47%
Oznakowanie okienka	78%	86%	92%	95%	92%	99%	100%	96%	99%	99%	95%
Usytuowanie okienka	86%	89%	89%	94%	89%	97%	95%	95%	90%	92%	85%
Dostęp do skrzynki	84%	82%	94%	95%	97%	99%	94%	92%	92%	92%	96%
Prowadzenie ewidencji*	55%	53%	53%	49%	40%	39%	34%	25%	28%	32%	40%
Przyjmowanie przesyłek*	63%	57%	57%	45%	40%	40%	36%	25%	28%	32%	40%

*Prowadzenie ewidencji jak również świadczenie usług w miejscu zamieszkania dotyczy jedynie placówek ze służbą doręczeń.

Źródło: opracowanie własne UKE.

Kontrola Prezesa UKE wykazała, że 176 placówek pocztowych z 259 skontrolowanych placówek z terenów miejskich (68%) oraz 26 placówek pocztowych z 55 skontrolowanych placówek z terenów wiejskich (47%) zapewniało odpowiednie warunki techniczne umożliwiające osobom z niepełnosprawnościami, poruszającym się za pomocą wózka inwalidzkiego samodzielny wjazd do tej placówki.

W 77 placówkach na 259 skontrolowanych placówek pocztowych z terenu miejskiego (30%) oraz w 25 placówkach na 55 skontrolowanych placówek pocztowych z terenu wiejskiego (45%) osobom z niepełnosprawnościami, poruszającym się za

pomocą wózka inwalidzkiego zapewniono dostęp do usług pocztowych poprzez montaż sprawnie działającego dzwonka przywołującego personel placówki pocztowej.

Ponadto, 255 placówek z 259 skontrolowanych placówek miejskich (98%) oraz 52 z 55 skontrolowanych placówek pocztowych z terenu wiejskiego (95%) posiadały oznakowane właściwym piktogramem okienka do obsługi osób z niepełnosprawnościami.

Natomiast 257 placówek na 259 skontrolowanych placówek miejskich (99%) oraz 47 na 55 skontrolowanych placówek wiejskich (85%) dysponowało odpowiednio usytuowanym okienkiem do obsługi klientów z niepełnosprawnościami.

W 240 placówkach na 259 skontrolowanych placówek miejskich (93%) oraz w 53 placówkach na 55 skontrolowanych placówek wiejskich (96%), zapewniony był dostęp dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich do nadawczych skrzynek pocztowych poprzez usytuowanie skrzynki w odpowiednim miejscu oraz na wysokości umożliwiającej skorzystanie z niej osobie z niepełnosprawnością.

Wskazać należy, że różnice w liczbie placówek spełniających poszczególne kryteria w zakresie przystosowania do obsługi osób z niepełnosprawnościami (spośród wszystkich skontrolowanych) w miastach i na wsi sięgają od 3,0 punktów procentowych (w przypadku dostępu do nadawczej skrzynki pocztowej i oznakowania okienka) do 21,0 punktów procentowych (w przypadku możliwości samodzielnego wjazdu do placówki pocztowej).

Przeprowadzona kontrola potwierdziła, że większość skontrolowanych placówek pocztowych spełnia określone w Prawie pocztowym wymogi. Ponadto uzyskane informacje wskazują, iż operator wyznaczony w ramach realizowanego procesu nowej wizualizacji placówek pocztowych, remontując, alokując lub rozwijając sieć placówek pocztowych, przystosowuje je do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Zadania z zakresu kontroli działalności telekomunikacyjnej

W okresie od 17 września do 27 października 2020 r. Prezes UKE przeprowadził kontrolę biur obsługi klienta dostawców usług telekomunikacyjnych na terenie całego kraju w celu zweryfikowania przestrzegania przepisów rozporządzenia w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących świadczenia udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami.

Dostawcy publicznie dostępnych usług telefonicznych mają obowiązek zapewnienia dostępności świadczonych usług dla osób z niepełnosprawnościami. Obowiązek dotyczy między innymi zapewnienia obsługi, dostosowania biur obsługi do potrzeb klientów z niepełnosprawnościami, dostępności serwisów internetowych i odpowiednio przystosowanych urządzeń telekomunikacyjnych.

UKE przeprowadził bezpośrednie kontrole w wytypowanych salonach przedsiębiorców telekomunikacyjnych, poddając ocenie dostępność architektoniczną biur obsługi klienta oraz zakres i jakość świadczonych przez przedsiębiorców udogodnień. Kontrola została przeprowadzona w 33 salonach największych ogólnokrajowych operatorów kablowych i stacjonarnych: UPC Polska sp. z o.o., Vectra S.A., Toya sp. z o.o., Inea S.A.

Wyniki przeprowadzonej oceny wskazują na stosowanie przez przedsiębiorców telekomunikacyjnych przepisów rozporządzenia w zakresie zapewnienia obsługi osób

z niepełnosprawnościami w biurach obsługi klienta. Niemniej w ramach realizowanej oceny UKE ujawnił nieprawidłowości w zakresie obsługi osób z niepełnosprawnościami w następujących obszarach:

- a) Obszar architektoniczny np. występujące wysokie progi,
- b) Obszar informacyjny, np.
 - oznakowanie BOK niezgodne ze świadczonymi udogodnieniami,
 - stosowanie piktogramów niezgodnych wzorem określonym w rozporządzeniu,
- c) Obszar obsługowy np. brak zapewnienia dostępności sporządzonych na papierze przy użyciu dużej czcionki informacji o wszystkich udogodnieniach dla osób z niepełnosprawnościami,
- d) Obszar organizacji BOK np. utrudniony dostęp i obsługa osób z niepełnosprawnościami z uwagi na zbyt wysoki blat biurka lub zbyt małą przestrzeń pod blatem biurka stanowiska obsługi klientów.

W odniesieniu do wskazanych nieprawidłowości ze strony UKE zostały wydane zalecenia w zakresie ich usunięcia, rekomendacje oraz wezwanie do stałego podnoszenia standardów obsługi osób z niepełnosprawnościami. Zarówno zalecenia pokontrolne, jak i rekomendacje zostały przez tych operatorów wdrożone.

Na podstawie wyników kontroli UKE opublikował „Raport dostępności Biur Obsługi Klienta przedsiębiorców telekomunikacyjnych 2020” .

Kontrola UKE i przekazane rekomendacje stały się impulsem do podjęcia działań przez UPC Polska Sp. z o.o. w celu wprowadzenia zmian we wszystkich BOK Spółki, w których obsługiwane są osoby z niepełnosprawnością. UPC wskazała, że „w celu zapewnienia spójności oferowanego standardu obsługi klientów Spółka zdecydowała się wdrożyć rekomendowane zmiany, nie tylko we wskazanych przez Prezesa UKE BOK UPC, ale we wszystkich obecnych i przyszłych lokalizacjach biur obsługi klienta UPC oraz w punktach w galeriach handlowych tzw. wyspach”. Operator poinformował o podjęciu działań projektowych w zakresie wprowadzenia:

- a) W biurach obsługi klienta, w których przynajmniej jedno stanowisko spełnia wymagania – zostanie zapewnione oznakowanie „Miejsce dla osoby niepełnosprawnej” umieszczone bezpośrednio na dedykowanym stanowisku,
- b) w biurach obsługi klienta nieposiadających stanowiska spełniającego ww. wymagania zostanie dokonana zmiana wyposażenia. Wszystkie stanowiska zostają zastąpione nowymi spełniającymi oczekiwania osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.

W przypadku nowo otwieranych BOK oraz wysp – Spółka rozpoczęła projekt dostosowania tego standardu w celu zapewnienia wymaganej specyfikacji.

Działalność informacyjno-edukacyjna UKE

W ramach działań edukacyjnych Prezes UKE realizuje i kampanie informacyjno-edukacyjne mające na celu m.in. podnoszenie kompetencji cyfrowych społeczeństwa, ochronę abonentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi oraz zwiększanie dostępności informacji, odnośnie zasad świadczenia usług telekomunikacyjnych

i przysługujących konsumentom praw, skierowane w szczególności do osób starszych oraz młodszych użytkowników Internetu i telefonu.

Zostały opracowane 3 kursy online:

- a) „Bezpieczna bankowość elektroniczna”,
- b) „Zakupy w Internecie”,
- c) „E-administracja”.

Wszystkie z tłumaczem polskiego języka migowego, docelowo do zostaną zamieszczone na platformie SZPON.

W ramach działań edukacyjnych zostało nagranych 26 filmów z cyklu „Ekspert radzi” z napisami, które są dostępne na stronie Facebook UKE.

Przygotowano również 30 filmów w polskim języku migowym – tłumaczenie wybranych artykułów ze strony uke.gov.pl i cik.uke.gov.pl oraz filmów Ekspert radzi – publikowanych na kanale YouTube.

Łącznie na kanale YouTube UKE w playlisie UKE w PJM jest dostępnych ponad 100 filmów informacyjno-edukacyjnych nagranych w polskim języku migowych z napisami.

Pracownicy UKE wzięli udział w następujących szkoleniach on-line:

- a) Kurs polskiego języka migowego (poziom B2+) – 1 osoba,
- b) Obowiązki wynikające z ustawy o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami - 2 osoby,
- c) Tworzenie dostępnych treści www i dostępnych dokumentów – 29 osób,
- d) Tworzenie dostępnych treści www – 19 osób,
- e) Obsługa przenośnych i stacjonarnych pętli indukcyjnych – 80 osób,
- f) Ewakuacja osób z niepełnosprawnościami (24 osoby),
- g) Szkolenia e-learningowe KPRM:
 - Obsługa klienta z niepełnosprawnością (125 osób),
 - Projektowanie usług publicznych dostępnych dla osób z niepełnosprawnością (4 osoby).

Działania na rzecz osób z niepełnosprawnością w transporcie

Ministerstwo Infrastruktury oraz Komisja ds. weryfikacji i rekomendacji pytań egzaminacyjnych przygotowała i wprowadziła do użytku tłumaczenie na język migowy pytań egzaminacyjnych stosowanych na egzaminie państwowym na prawo jazdy kategorii C i C+E. Prace zostały przeprowadzone w związku z umożliwieniem przepisami ustawy z dnia 12 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy o kierujących pojazdami (Dz. U. poz. 2172) wydawania uprawnień do kierowania pojazdami kat C i C+E osobom głuchym.

Informacje PKP Intercity

W PKP Intercity aktualnie znajduje się 107 wagonów i 60 elektrycznych zespołów trakcyjnych przystosowanych do przewozów osób niepełnosprawnych na wózkach inwalidzkich.

Opracowano jednolity standard map dotykowych – standard uniwersalny dla osób z różnymi niepełnosprawnościami (oraz bez nich), uwzględniający wymagania cyfryzacji informacji. Konsultacje standardu odbyły się w zespole eksperckim działającym przy Prezesie Urzędu Transportu Kolejowego oraz w ramach międzynarodowego Programu Shift2Rail, w którym uczestniczy PKP SA. Zadanie ze strony PKP S.A. zostały zakończone.

Wprowadzono standaryzację oznakowania stacji pasażerskich - w tym opis głosowy i dźwiękowy, dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności i bez nich; dokonano przeglądu i wyboru rozwiązań szczegółowych. Odbyły się spotkania w sprawach dotyczących PRM (person with reduced mobility) lub rozszerzonych o inną tematykę warsztatach kreatywnych, podczas których opracowywano wnioski dotyczące konkretnych realizacji; konsultacje standardu w grupie eksperckiej przy Prezesie Urzędu Transportu Kolejowego oraz w ramach międzynarodowego Programu Shift2Rail, w którym uczestniczy PKP S.A.

Wprowadzono system nawigacji cyfrowej dla terenów stacji – nawigacja cyfrowa, uwzględniająca różne obiekty, w tym zabytkowe o problematycznej dostępności i pasażerów z różnymi rodzajami niepełnosprawności; spotkania z ekspertami, producentami systemów, stowarzyszeniami zrzeszającymi osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności; konsultacje propozycji standardu z firmami z branży IT i nowych technologii; konsultacje i współpraca w ramach zespołu eksperckiego przy Prezesie Urzędu Transportu Kolejowego oraz w ramach międzynarodowego Programu Shift2Rail, w którym uczestniczy PKP S.A.

Opracowano i zrealizowano szkolenia z zakresu realizacji zamówień publicznych i utrzymania elementów infrastruktury przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnościami i o ograniczonej możliwości poruszania się, jako forma popularyzacji Standardów opracowanych przez PKP S.A.

W ramach realizacji Programu Dostępność Plus w 2020 r. przebudowano i wyremontowano 23 dworce pasażerskie oraz dostosowano do potrzeb osób niepełnosprawnych 242 perony.

Działania Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA)

Realizując zadania ustawowe GDDKiA tworzy Miejsca Obsługi Pasażerów, które są wolne od barier i służą swobodnemu przemieszczaniu się i powszechnemu korzystaniu ze środków transportu.

Miejsca Obsługi Pasażerów ze stacjami paliw zaprojektowane uniwersalnie, oczywiście przystosowanymi dla osób z niepełnosprawnościami	
obiekty wybudowane w 2020 r.	11
plan wybudowania obiektów w 2021 r.	12
Miejsca Obsługi Pasażerów zaprojektowane uniwersalnie przystosowane dla osób z niepełnosprawnościami	
obiekty wybudowane w 2020 r.	15

Działania na rzecz pasażerów z niepełnosprawnością w transporcie kolejowym

Rzecznik Różnorodności UTK

Rzecznik Różnorodności, działający w UTK od 2017 r., realizuje m.in. zadania polegające na opiece oraz doradztwie niepełnosprawnym pracownikom urzędu oraz:

- udzielaniu porad, wyjaśnień i pomocy dotyczącej rozwiązywania ewentualnych problemów i łagodzeniu konfliktów w miejscu pracy,
- przyjmowaniu skarg od pracowników z niepełnosprawnościami i podejmowaniu działań zmierzających do rozwiązania problemów przedstawionych w tych skargach,
- przyjmowaniu wniosków i uwag dotyczących polepszenia warunków pracy i komunikacji,
- pomocy w integracji pracowników z niepełnosprawnościami z pozostałymi pracownikami.

Realizacja powyższych zadań w 2020 r. polegała na koordynacji opracowania oraz przygotowania dokumentu „Dostępność Plus w UTK. Wstępna diagnoza” zawierającego analizę stanu faktycznego, w jakim znajduje się UTK w odniesieniu do realizacji wymogów nałożonych ustawą o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami oraz ustawą o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych.

W ramach przygotowania dokumentu dokonano całościowego i szczegółowego przeglądu procedur, zasobów (lokalowych, osobowych, technicznych, informatycznych) i dotychczasowych form realizacji obowiązku zapewnienia dostępności oraz sformułowano zalecenia i wskazano obszary, które można udoskonalić.

Ponadto w 2020 r. Rzecznik Różnorodności podejmował działania w zakresie wdrożenia rekomendacji z audytu w ramach projektu „Administracja centralna na rzecz Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami. Monitoring wdrożenia”.

Inne działania UTK

Prezes UTK sprawuje stały nadzór nad działalnością podmiotów świadczących usługi na rynku pasażerskich przewozów kolejowych m.in. w zakresie zapewnienia niedyskryminującego dostępu do usług kolejowych osobom z niepełnosprawnością i o ograniczonej sprawności ruchowej.

W 2020 r. podjęto działania interwencyjne związane ze zgłaszanymi przez pasażerów barierami architektonicznymi. Skargi dotyczyły m.in., przejścia w poziomie szyn na stacji Pszczyna. Podróżni zasygnalizowali, że z powodu wydłużonego czasu jego zamknięcia wielokrotnie nie mieli możliwości skorzystania z usług kolejowych zgodnie z zamierzonym planem. Na skutek działań Urzędu, PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. zobowiązała się do instalacji monitoringu wizyjnego przy ww. przejściu

oraz dodatkowych monitorów w budynku nastawni. Dzięki zastosowanym rozwiązaniom znacznie usprawniono obsługę bramy przesuwnej.

Urząd interweniował także w zakresie ograniczonej dostępności przejścia w poziomie szyn na stacji Starogard Gdański. Na skutek interwencji Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. podjęła rozmowy z Urzędem Miasta Starogard Gdański, skutkujące podpisaniem porozumienia o wzajemnym wsparciu w zakresie udzielania pomocy osobom z niepełnosprawnościami we wskazanej lokalizacji. Pasażerom stacji Starogard Gdański udostępniono także ujednolicone zasady świadczenia asysty.

W 2020 r. Prezes Urzędu Transportu Kolejowego zasugerował także zmiany w zakresie oznakowania wejść i wyjść do/ze stacji Warszawa Centralna. W wystąpieniu do Polskich Kolei Państwowych S.A. podkreślono, że osoby z niepełnosprawnościami mogą nie posiadać wystarczającej wiedzy na temat topografii dworca, co w efekcie może skutkować trudnościami zarówno w zakresie samodzielnego poruszania się, jak też odnalezienia miejsca spotkania z osobami odpowiedzialnymi za udzielanie asysty. Wdrożone na podstawie rekomendacji Prezesa UTK pilotażowe rozwiązanie może być zastosowane na innych dworcach kolejowych w Polsce.

Ponadto w 2020 r. Prezes Urzędu Transportu Kolejowego interweniował także w sprawie niepełnych informacji przekazywanych przez Leo Express Global a.s. na temat zasad obsługi osób z niepełnosprawnościami. Dzięki wystąpieniu Prezesa UTK doprecyzowano kwestię zakresu udzielanej przez przewoźnika asysty oraz zasad sprzedaży biletów tej grupie pasażerów na pokładzie pociągu.

Prezes Urzędu Transportu Kolejowego ma na uwadze również potrzeby osób starszych, zwłaszcza w obliczu pandemii COVID-19. W 2020 r. Prezes UTK kilkakrotnie występował do „PKP Intercity” S.A. o ponowne rozpatrzenie zgłoszeń reklamacyjnych pasażerów, którzy z powodu ograniczeń wiekowych i niewystarczającej wiedzy na temat zasad zwrotu niewykorzystanych biletów na przejazd nie dokonali tej czynności zgodnie z przyjętymi przez przewoźnika zasadami. W każdym przypadku sprawa była poddawana ponownej analizie i kończyła się satysfakcjonującym dla podróżnych rozwiązaniem.

Ponadto Prezes UTK interweniował w przypadku otrzymania skarg dotyczących dostępności w transporcie kolejowym. W 2020 r. po raz pierwszy od 2012 r. liczba wszystkich skarg pasażerów skierowanych do Prezesa UTK wyniosła mniej niż 1 tysiąc – było ich 944, z czego 28 zgłoszeń (tj. niecałe 3% całości) dotyczyło zagadnień związanych z szeroko rozumianą dostępnością transportu kolejowego dla osób z różnymi niepełnosprawnościami oraz o ograniczonej możliwości ruchowej.

Priorytetowo traktowano wszelkie sygnały na temat nieprawidłowości w sposobie udzielania informacji lub pomocy osobom z niepełnosprawnością w transporcie kolejowym. Podejmowane w sprawach indywidualnych działania ukierunkowane były na wsparcie pasażerów z niepełnosprawnościami. Dotyczyło to zarówno wyjaśnienia wszelkich wątpliwości co do przysługujących pasażerom ulg i uprawnień w transporcie kolejowym, jak również – jeżeli była taka potrzeba – interwencji u podmiotów rynku kolejowego w celu skorygowania nieprawidłowości związanych z obsługą.

W 2020 r. Prezes UTK opiniował również projekty umów o świadczenie usług publicznych w zakresie pasażerskich przewozów kolejowych. Łącznie przeanalizowano 35 projektów umów. Podczas opiniowania tych dokumentów zwracano szczególną uwagę na potrzebę zapewnienia wysokiego standardu obsługi osób z niepełnosprawnością. Podobnie uwagę na kwestię dostępności transportu kolejowego zwracano w ramach analizy projektów planów transportowych województw. W 2020 r. Prezes UTK opiniował 3 projekty takich dokumentów.

Prezes Urzędu Transportu Kolejowego w zakresie nadzoru nad przestrzeganiem praw pasażerów w transporcie kolejowym podejmuje szereg działań nadzorczych i kontrolnych ze szczególnym uwzględnieniem obsługi osób z niepełnosprawnościami oraz osób o ograniczonej sprawności ruchowej. W 2020 r. przeprowadzono łącznie 336 działań nadzorczych, w tym 184 kontrole w obszarze praw pasażerów, w tym osób z niepełnosprawnościami. Zakres tematyczny przeprowadzonych działań obejmował: przygotowanie i realizację procesu przewozowego, w tym przygotowanie pociągów do jazdy, zmianę rozkładu jazdy, stan techniczny i proces utrzymania pojazdów kolejowych, funkcjonowanie Systemu Dynamicznej Informacji Pasażerskiej, stopień przygotowania przewoźników kolejowych do pracy w warunkach zimowych oraz proces przekazywania informacji dla pasażerów.

Pracownicy Urzędu aktywnie uczestniczyli w pracach legislacyjnych nad przyjętym przez Komisję Europejską 27 września 2017 r, projektem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym (wersja przekształcona), akcentując potrzebę zwiększenia praw przysługujących pasażerom, w tym osobom z niepełnosprawnościami. Opiniowane przez Urząd zmiany dotyczyły między innymi odszkodowań za zagubienie lub zniszczenie sprzętu służącego do poruszania się, pomocy i odpowiedniego podejścia personelu wobec osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się. Szczególny akcent w toku prac legislacyjnych położono na kwestię należytego przeszkolenia personelu – tak, aby był w stanie odpowiedzieć na potrzeby osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się.

Priorytetem Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego jest zapewnienie dostępności usługi przewozu koleją oraz bezproblemowej podróży pociągiem dla osób z niepełnosprawnością. W działanie to wpisuje się między innymi skrócenie obecnie obowiązującego 48-godzinnego okresu powiadomienia o potrzebie udzielenia pomocy. Wymóg ten słusznie postrzegany jest jako jedna z funkcjonalnych barier w swobodnym podróżowaniu koleją przez osoby z niepełnosprawnością. Mając to na względzie, już w 2016 r. Prezes Urzędu Transportu Kolejowego zachęcał przedsiębiorstwa kolejowe, które mogą oferować pasażerom warunki korzystniejsze, od tych określonych w przepisach unijnych, do bardziej propasażerskiego podejścia i zmiany sztywnej granicy 48 godzin. Na apel ten pozytywnie odpowiedziało siedmiu kolejowych przewoźników pasażerskich – zgodzili się oni na skrócenie czasu, w którym pasażer wymagający asysty podczas wsiadania i wysiadania oraz pomocy w pociągu, powinien zgłosić swój przejazd.

W sytuacji, gdy Komisja Europejska rozpoczęła proces zmiany rozporządzenia (WE) nr 1371/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r.

dotyczącego praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym (Dz. Urz. UE L 315 z 3 grudnia 2007 r. str. 14 ze sprost.), Prezes Urzędu Transportu Kolejowego na kolejnych etapach prac legislacyjnych konsekwentnie opowiadał się za skróceniem okresu, z jakim pasażer powinien powiadomić o potrzebie udzielenia pomocy w podróży. W nowym rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/782 z dnia 29 kwietnia 2021 r. dotyczącym praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym (Dz. Urz. UE L 172 z 17.05.2021 r., str. 1), które zacznie obowiązywać od 7 czerwca 2023 r., przewidziano, że powiadomienie o potrzebie udzielenia asysty powinno zostać zgłoszone co najmniej 24 godziny przed sytuacją, w której taka pomoc będzie potrzebna. Dotychczasowy termin na zgłoszenie potrzeby asysty został zatem skrócony o połowę, co istotnie poprawi sytuację pasażerów z niepełnosprawnościami. Jednocześnie w rozporządzeniu tym przewidziano, że po stronie pasażera wystarczające będzie jedno powiadomienie dotyczące podróży, które podmioty zaangażowane w realizację podróży będą miały obowiązek sobie przekazać.

Udział Urzędu w programie „Dostępność Plus”

21 stycznia 2020 r. Prezes UTK został powołany w skład Rady Dostępności funkcjonującej przy Ministrze Funduszy i Polityki Regionalnej. Urząd Transportu Kolejowego uczestniczy w rządowym programie „Dostępność Plus” od jego inauguracji. Udział UTK to m.in. uczestnictwo w posiedzeniach Rady Dostępności czy Zespołu roboczego ds. postępowania skargowego oraz opiniowanie przekazywanych dokumentów, w tym projektów różnego rodzaju regulacji prawnych związanych z tematyką dostępności. Urząd zgłosił szereg propozycji zmian wybranych przepisów w ramach zainicjowanego przez Radę Dostępności przeglądu prawa pod kątem zapewnienia realizacji założeń ww. programu. Ponadto Urząd jest sygnatariuszem „Partnerstwa na rzecz dostępności” w ramach programu „Dostępność Plus”.

Urząd uczestniczył także w pracach zainicjowanych przez Radę Dostępności, związanych z przeglądem obowiązującego prawa krajowego pod kątem zapewnienia realizacji założeń programu „Dostępność Plus”.

Udział w projekcie „Szkolenia dla pracowników sektora transportu zbiorowego w zakresie potrzeb osób o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami”

Od września 2019 r. UTK realizuje projekt partnerski nr POWR.02.06.00-00-0063/19 mający na celu profesjonalizację obsługi osób o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami, w zakresie świadczenia usług transportowych. Projekt stanowi realizację Działania nr 7 rządowego programu Dostępność Plus, tj. „Szkolenia dla pracowników sektora transportu”. Partnerem wiodącym w projekcie jest Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), a drugim partnerem – Instytut Transportu Samochodowego (ITS). Realizację projektu zaplanowano do 30 czerwca 2023 r. Projekt jest współfinansowany ze środków

Funduszu Spójności w ramach Programu Wiedza Edukacja i Rozwój 2014-2020 w wysokości 7,9 mln zł (całkowita wartość projektu to 9,39 mln zł).

Zgodnie z przyjętymi w projekcie założeniami przeszkolonych zostanie 5000 pracowników przewoźników transportu zbiorowego (sektor kolejowy oraz drogowy). Dodatkowo przewidziano opracowanie:

- zestawu standardów obsługi osób o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami korzystających z transportu zbiorowego;
- poradnika dotyczącego dostosowania usług w zakresie transportu zbiorowego
- do wymagań osób o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami;
- wzorcowych programów i materiałów szkoleniowych wraz z materiałami dydaktycznymi i instrukcjami.

Na podstawie przyjętego harmonogramu prac w 2020 r. pracownicy Urzędu m.in. opiniowali powstającą w projekcie dokumentację (Standard badawczy, Standard szkoleniowy, Standard informowania, Standard świadczenia pomocy w podróży).

Ponadto w 2020 r. eksperci UTK, na bazie przeanalizowanych aktów prawnych z zakresu transportu zbiorowego oraz praw pasażerów i dostępności, przygotowali projekt dokumentu, który będzie stanowił kompendium wiedzy dla trenerów w tym zakresie. W ramach prac w projekcie przygotowana została także dokumentacja (listy kontrolne oraz szablony raportu) do wizyt monitorujących szkolenia dla pracowników i kadry zarządzającej.

Pracownicy Urzędu w 2020 r. brali także udział w charakterze słuchaczy i prelegentów w spotkaniach tematycznych w Centrum Unijnych Projektów Transportowych z cyklu „O dostępności w CUPT – standard transportowy w praktyce”. Poruszano na nich tematy dotyczące między innymi: trendów związanych z nawigacją dla niewidomych pasażerów, dostępności informacji dźwiękowej w przestrzeni dworców i pojazdach transportu publicznego, obsługi podróży z niepełnosprawnością oraz urządzeń wspomagających wsiadanie i wysiadanie do/z pociągu, dostępności zabytkowych budynków użyteczności publicznej, integracji w transporcie, podróży osób ze spektrum autyzmu oraz mobilności osób starszych. Tematyka ww. szkoleń wpisuje się w zagadnienia związane z szeroko pojętą niepełnosprawnością, a zdobyta w ten sposób wiedza jest wykorzystywana przez Pracowników UTK podczas bieżącej pracy.

Zespół zadaniowy ds. osób z niepełnosprawnością i Forum UTK na rzecz dostępnej kolei

W 2020 r. Urząd aktywnie koordynował prace Zespołu zadaniowego ds. osób z niepełnosprawnością przy Prezesie UTK, w skład którego wchodzi przedstawiciele przewoźników oraz zarządców infrastruktury, oraz Forum UTK na rzecz dostępnej kolei, w skład którego wchodzi przedstawiciele instytucji publicznych i organizacji społecznych działających na rzecz osób z niepełnosprawnością. Z uwagi na rozwój sytuacji epidemicznej każde ze spotkań zorganizowano w formie wideokonferencji.

Głównym celem spotkań było omówienie zagadnień związanych z funkcjonowaniem transportu kolejowego oraz osób z niepełnosprawnościami w czasie epidemii COVID-19. Przedstawiono również aktualne statystyki przewozowe związane z COVID-19 oraz ogólną sytuację na rynku kolejowych przewozów pasażerskich w związku z epidemią koronawirusa. Dodatkowo w trakcie Forum przekazano najważniejsze informacje dotyczące inicjatyw Prezesa UTK z zakresu poprawy dostępności kolei dla osób niepełnosprawnościami oraz o ograniczonej możliwości poruszania się.

Uczestnicy spotkań zostali poinformowani o zakończeniu prac nad dokumentem pt. „Analiza praktyk dostępności transportu kolejowego dla osób ze szczególnymi potrzebami”, który powstał w ramach projektu prowadzonego przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) przy współpracy z UTK oraz Instytutem Transportu Samochodowego (ITS) pn.: „Szkolenia dla pracowników sektora transportu zbiorowego w zakresie potrzeb osób o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami”. Dodatkowo poinformowano uczestników o III Hackathonie Dostępności – konkursie organizowanym przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej w ramach programu Dostępność Plus, zachęcając jednocześnie do przekazywania pomysłów rozwiązań informatycznych mogących poprawić mobilność osób z niepełnosprawnościami oraz dostępność przestrzeni publicznej, w tym szeroko rozumianych usług transportowych.

Ponadto Urząd przypomniał członkom Zespołu zadaniowego o obowiązkach wynikających z ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych. Szczególną uwagę zwrócono na wymóg sporządzenia i opublikowania deklaracji dostępności dla posiadanych stron internetowych, a od 23 czerwca 2021 r. również dla aplikacji mobilnych. Wskazano również na konieczność zweryfikowania przez przewoźników aktualności wykazów adresów stron internetowych i aplikacji mobilnych sporządzonych przez ministra właściwego do spraw informatyzacji w zakresie swoich stron internetowych lub aplikacji mobilnych. Dodatkowo Urząd zarekomendował ustanowienie w każdej ze spółek koordynatorów dostępności, podkreślając korzyści z proponowanego rozwiązania oraz wskazując źródło najważniejszych informacji w tym zakresie.

Inne działania urzędu

W 2020 r. w UTK odbyło się szkolenie dla kadry zarządzającej pod nazwą „Motywowanie, delegowanie i rozliczanie z wykonywanych zadań dla kadry zarządzającej zespołami, w których pracują osoby z niepełnosprawnościami” oraz szkolenie dla pracowników głuchych „Skuteczny home office”. Poza tym w każdym szkoleniu lub spotkaniu, w którym uczestniczą pracownicy głusi, bierze również udział tłumacz PJM.

Propagowanie w urzędzie praw osób z niepełnosprawnościami jest stałą praktyką. Na stronie internetowej UTK umieszczane są informacje dotyczące wdrażania dobrych praktyk związanych z prawami osób z niepełnosprawnościami.

Przykładem takiego działania było np. opublikowanie w marcu 2020 r. na stronie internetowej UTK poradnika opracowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej „Jak wdrażać ustawę o zapewnieniu dostępności”. Celem poradnika było ułatwienie wprowadzenia w życie zapisów ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, która stanowi część projektu Dostępność Plus.

Urząd Transportu Kolejowego wydał w 2020 r. podręcznik „Dobre Praktyki Obsługi Osób z Niepełnosprawnościami na Kolei” będący efektem pomysłu zainicjowanego w 2019 r. w ramach Forum UTK na rzecz dostępnej kolei. To zbiór jasnych zasad dotyczących obsługi bezpośredniej podróżnych na dworcach/stacjach kolejowych oraz na pokładzie pociągu. Publikacja skierowana jest do pracowników spółek kolejowych i zawiera opis potrzeb oraz utrudnień na jakie napotykają osoby ze szczególnymi potrzebami oraz porady, jak należy zachować się w kontakcie z osobami z niepełnosprawnością: wzroku, słuchu, narządu ruchu czy intelektualną, a także seniorów i rodziców z małymi dziećmi. Podręcznik pomaga podnieść standardy obsługi pasażerów z niepełnosprawnościami, a jednocześnie jest wsparciem w codziennej pracy dla tysięcy pracowników kolei. Dostępna wersja cyfrowa została zamieszczona na stronie internetowej UTK, a wersja drukowana przesłana do ministerstw, urzędów, instytucji, uczelni, organizacji społecznych i przede wszystkim przedsiębiorstw kolejowych świadczących usługi przewozów pasażerskich.

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie transportu lotniczego

W odniesieniu do transportu lotniczego kwestie równego traktowania osób niepełnosprawnych oraz osób o ograniczonej sprawności ruchowej regulowane są w obszarze Unii Europejskiej przepisami rozporządzenia (WE) nr 1107/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie praw osób niepełnosprawnych oraz osób o ograniczonej sprawności ruchowej podróżujących drogą lotniczą. Celem niniejszego aktu prawnego jest zapewnienie, aby osoby niepełnosprawne oraz osoby o ograniczonej sprawności ruchowej miały takie samo prawo, jak wszyscy inni obywatele, do swobodnego przemieszczania się środkami transportu lotniczego, wolności ich wyboru i braku dyskryminacji (Dz. Urz. UE L 204 z 26.07.2006, str. 1).

Urząd Lotnictwa Cywilnego podejmuje działania na rzecz ochrony praw osób niepełnosprawnych oraz osób o ograniczonej sprawności ruchowej podróżujących drogą lotniczą także na podstawie ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (Dz. U. z 2020 r. poz. 1970 oraz z 2021 r. poz. 784 i 847). Zgodnie z art. 205a ust. 1 ustawy – Prawo lotnicze, Prezes ULC kontroluje m.in. przestrzeganie przepisów rozporządzenia 1107/2006, a w szczególności zobowiązany jest do rozpatrywania skarg pasażerów. Skargi na naruszenie przepisów rozporządzenia 1107/2006 wpływające do Komisji Ochrony Praw Pasażerów mają charakter marginalny. W 2020 r. do Komisji Ochrony Praw Pasażerów wpłynęła jedna skarga złożona przez osobę niepełnosprawną dot. odmowy wpuszczenia na pokład samolotu z uwagi na typ baterii, którą zasilany był wózek (sprawa nadal w toku).

Departament Ochrony w Lotnictwie Cywilnym realizuje na bieżąco zadania podnoszące świadomość społeczną w zakresie praw osób z niepełnosprawnością

podróżujących drogą lotniczą poprzez wskazywanie na potrzeby osób niepełnosprawnych w czasie szkoleń oraz spotkań konsultacyjnych dla osób odpowiedzialnych za kontrole bezpieczeństwa na lotniskach.

W 2020 r. Prezes Urzędu Lotnictwa Cywilnego podjął inicjatywę zaangażowania Biura Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych w proces tworzenia nowych oraz nowelizacji już istniejących zapisów prawa międzynarodowego. W wyniku współpracy, Departament Ochrony w Lotnictwie Cywilnym opracował i przekazał do Grupy roboczej ds. ułatwień Europejskiej Konferencji Lotnictwa Cywilnego (ECAC) zgłoszone przez Biuro Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych propozycje nowych zapisów do załącznika 9 do Konwencji chicagowskiej.

Zgłoszone propozycje dotyczyły:

1. Zapewnienia przez przewoźnika i porty lotnicze odpowiednich miejsc dla osób niepełnosprawnych z powodu otyłości.
2. Zapewnienia przez zarządzającego portem lotniczym odpowiedniego pomieszczenia (na wzór pokoju dla matki z dzieckiem) w celu zapewnienia minimum prywatności w sytuacji przedłużającego się oczekiwania na opóźniony lot lub innych nieregularności.
3. Zapewnienia przed podróżą wzoru formularza, zawierającego informacje wymagane przez przewoźnika i port lotniczy, przyjmującego zgłoszenie potrzeby asysty, w celu poprawienia jakości udzielanej pomocy.
4. Zapewnienia współpracy pomiędzy portem, przewoźnikiem lotniczym i agentem handlingowym w celu zapewnienia odpowiedniej pomocy osobom niepełnosprawnym podróżującym z psem przewodnikiem, w szczególności zabezpieczenie potrzeb psa w strefie tranzytowej w przypadku opóźnień.

Propozycje zgłoszone przez Polskę po uzgodnieniu przez inne kraje członkowskie ECAC będą przedmiotem dyskusji na sesji ICAO.

Biorąc pod uwagę stan epidemii SARS COV-2, ruch lotniczy w Polsce odnotował spadek operacji lotniczych o około 59,6% w stosunku do 2019 r. Przełożyło się to na znacznie mniejszą realizację kontroli w nadzorowanych podmiotach. W 2020 r. zaplanowane zostało 1575 kontroli, wykonano 960, co stanowiło wykonanie na poziomie 60,9%. Przeprowadzone kontrole zarówno przewoźników lotniczych, jak i zarządzających portami lotniczymi, były wykonane w niewielkim, aczkolwiek niezbędnym stopniu do zapewnienia nadzoru nad lotnictwem cywilnym. Bez względu na pandemię, środowisko lotnicze podchodzi do zagadnienia z należytą uwagą i starannością, eliminując bariery i podnosząc komfort podróży osobom niepełnosprawnym lub osobom o ograniczonej sprawności ruchowej. Urząd Lotnictwa Cywilnego opublikował przewodnik dla pasażerów niepełnosprawnych: <https://ulc.gov.pl/pl/prawa-pasazera/przewodnik-dla-pasazerow-niepelnosprawnvch>. Nastąpiło uaktualnianie zawartości strony internetowej ULC (www.ulc.gov.pl) w zakresie praw osób niepełnosprawnych, w tym poprzez umieszczanie krajowych, unijnych, jak i międzynarodowych aktów prawnych.

W odniesieniu do transportu lotniczego kwestie równego traktowania osób niepełnosprawnych oraz osób o ograniczonej sprawności ruchowej regulowane są w obszarze Unii Europejskiej przepisami rozporządzenia (WE) nr 1107/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie praw osób niepełnosprawnych oraz osób o ograniczonej sprawności ruchowej podróżujących drogą lotniczą (Dz. Urz. UE L 204 z 26.07.2006, str. 1), zwanego dalej „Rozporządzeniem 1107/2006”. Celem niniejszego aktu prawnego jest zapewnienie, aby osoby niepełnosprawne oraz osoby o ograniczonej sprawności ruchowej miały takie samo prawo, jak wszyscy inni obywatele, do swobodnego przemieszczania się środkami transportu lotniczego, wolności ich wyboru i braku dyskryminacji.

Urząd Lotnictwa Cywilnego podejmuje działania na rzecz ochrony praw osób niepełnosprawnych oraz osób o ograniczonej sprawności ruchowej podróżujących drogą lotniczą także na podstawie ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze. Zgodnie z art. 205a ust. 1 tej ustawy Prezes ULC kontroluje m.in. przestrzeganie przepisów rozporządzenia 1107/2006, a w szczególności zobowiązany jest do rozpatrywania skarg pasażerów.

Komisja Ochrony Praw Pasażerów (KOPP) kontroluje przestrzeganie przepisów Rozporządzenia 1107/2006.

W 2019 r. wpłynęła do KOPP tylko jedna skarga na niewłaściwą obsługę pasażera niepełnosprawnego, a mianowicie na brak asysty podczas opuszczania pokładu samolotu.

Postępowanie administracyjne w tej sprawie nie jest jeszcze zakończone.

Urząd Lotnictwa Cywilnego opublikował przewodnik dla pasażerów niepełnosprawnych: <https://ulc.gov.pl/pl/prawa-pasazera/przewodnik-dla-pasazerow-niepelnosprawnych> Kontrole przewoźników oraz portów lotniczych wykonywane w latach ubiegłych wykazały, że prawa osób niepełnosprawnych w transporcie lotniczym są przestrzegane na bardzo wysokim poziomie. KOPP nadzoruje wypełnianie obowiązków ww. podmiotów w zakresie posiadania odpowiedniej infrastruktury naziemnej oraz sprzętów użytkowych (wózki inwalidzkie, kule, ambulify, itp.) dla osób z ograniczoną sprawnością ruchową oraz niepełnosprawnych. Regularnie kontrolowane były porty lotnicze pod kątem przeprowadzania szkolenia pracowników w zakresie pomocy pasażerom z niepełnosprawnością (PRM).

KOPP potwierdził publikowanie przez ww. podmioty na swoich stronach internetowych informacji oraz zasad dobrego postępowania w obsłudze pasażerów z niepełnosprawnością (PRM).

Niska liczba skarg złożonych do KOPP dot. pasażerów z niepełnosprawnością (3-4 skargi na przestrzeni kilku lat), z czego większość zakończona stwierdzeniem braku naruszenia prawa) świadczy o wysokim poziomie przestrzegania praw osób niepełnosprawnych w transporcie lotniczym.

Biorąc pod uwagę dynamiczny rozwój ruchu lotniczego w Polsce oraz przeprowadzone kontrole zarówno przewoźników lotniczych, jak i zarządzających portami lotniczymi, należy stwierdzić, iż środowisko lotnicze podchodzi do zagadnienia z należytą uwagą i starannością, eliminując bariery i podnosząc komfort podróży osobom niepełnosprawnym lub osobom o ograniczonej sprawności ruchowej.

Departament Ochrony w Lotnictwie Cywilnym w Urzędzie Lotnictwa Cywilnego realizuje na bieżąco zadania podnoszące świadomość społeczną w zakresie praw osób z niepełnosprawnością podróżujących drogą lotniczą poprzez wskazywanie na potrzeby osób niepełnosprawnych w czasie szkoleń oraz spotkań konsultacyjnych dla osób odpowiedzialnych za kontrole bezpieczeństwa na lotniskach.

Przedstawiciele ULC na stałe uczestniczą w pracach grupy roboczej ds. osób z niepełnosprawnością Europejskiej Konferencji Lotnictwa Cywilnego (ECAC) w zakresie projektowanych rozwiązań legislacyjnych i wytycznych w celu skutecznego stosowania ułatwień dla osób z niepełnosprawnością w transporcie lotniczym, w szczególności Dokument 30 EC AC .

W 2019 r. przedstawiciel Departamentu Ochrony w Lotnictwie Cywilnym w Urzędzie Lotnictwa Cywilnego współpracował w ramach prac Komitetu Regulacyjnego ds. Ochrony Lotnictwa Cywilnego Komisji Europejskiej w zakresie uzgodnienia europejskiej karty „Medical Awareness Card”, która ma służyć podniesieniu świadomości służb odpowiedzialnych za kontrole bezpieczeństwa na lotniskach i wskazaniu na szczególne potrzeby osób wyposażonych w pompy insulinowe i inne sprzęty wspomagające cukrzyków w celu zastosowania właściwych metod kontroli, nienaruszających sprawności sprzętu medycznego oraz prawa do prywatności, poszanowania godności i prawa do kontroli w miejscu odosobnionym. W trakcie uzgodnień reprezentant Polski w Komitecie zwrócił uwagę na konieczność rozszerzenia zakresu schorzeń wskazanych w karcie o osoby z wyłonią stomią, które były przedmiotem zainteresowania ULC w zakresie stosowania ułatwień podczas podróży lotniczych w 2017 r. Reprezentant Urzędu Lotnictwa Cywilnego w Komitecie Regulacyjnym ds. Ochrony Lotnictwa Cywilnego KE podzielił się doświadczeniami z 2017 r w zakresie wprowadzenia karty stomika, co zostało przyjęte z zainteresowaniem przez kraje członkowskie Komitetu. Katalog schorzeń wyszczególnionych w Medical Awareness Card będzie poszerzony, a karta ma być przetłumaczona na wszystkie języki Unii Europejskiej.

Komisja Ochrony Praw Pasażerów we współpracy z Departamentem Ochrony i Ułatwień w Lotnictwie Cywilnym realizował szereg zadań mających na celu podniesienie świadomości społecznej w zakresie praw osób niepełnosprawnych oraz osób o ograniczonej sprawności ruchowej podróżujących drogą lotniczą, jak również pogłębienie wiedzy na temat tego zagadnienia mające skutkować ciągłym udoskonalaniem rozwiązań legislacyjnych w powyższym zakresie, poprzez prowadzenie korespondencji z przewoźnikami lotniczymi oraz zarządzającymi portami lotniczymi głównie dotyczącej przestrzegania przez nich przepisów Rozporządzenia 1107/2006, udzielanie informacji indywidualnym pasażerom oraz mediom w zakresie praw osób niepełnosprawnych, uaktualnianie zawartości strony internetowej ULC (www.ulc.gov.pl) w zakresie praw osób niepełnosprawnych, w tym poprzez umieszczanie krajowych, unijnych, jak i międzynarodowych aktów prawnych oraz specjalnego przewodnika.

Pracownicy Urzędu są przeszkoleni w zakresie współpracy z pracownikiem i klientem z niepełnosprawnościami. Szkolenia oraz działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów oraz podnoszenie świadomości dotyczącej

praw i godności osób niepełnosprawnych oraz promocji zatrudnienia osób niepełnosprawnych są prowadzone cyklicznie.

Działania Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Projekt pn. „Uniwersalna platforma do projektowania i realizacji programów wsparcia ON wraz ze zintegrowanym modułem analitycznym - System iPFRON+”

W ramach Działania 2.1. Wysoka dostępność i jakość e-usług publicznych Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, PFRON (Beneficjent) realizuje projekt pn. „Uniwersalna platforma do projektowania i realizacji programów wsparcia ON wraz ze zintegrowanym modułem analitycznym - System iPFRON+”.

Projekt jest odpowiedzią na potrzebę zwiększenia dostępności cyfrowej pomocy oferowanej przez Fundusz, tj. zwiększenia dostępności e – usług i poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez ułatwienie uzyskania wsparcia ze środków PFRON i zmniejszenia obszaru wykluczenia cyfrowego osób z niepełnosprawnościami w naszym kraju.

Tworzony System iPFRON+ pozwoli na bardzo szybkie przejście procesu od zidentyfikowania potrzeb dla grupy ON, zaprojektowania nowego Programu Wsparcia, aż do podpisania umowy i rozliczenia środków, co przełoży się na zwiększenie efektywności udzielanej pomocy, lepsze jej dopasowanie do potrzeb i bezpośrednie dotarcie z pomocą do osób potrzebujących.

Przedsięwzięcie obejmuje w szczególności:

- budowę uniwersalnej platformy elektronicznej iPFRON+ umożliwiającej składanie wniosków o wsparcie finansowe ze środków PFRON,
- wdrożenie funkcjonalności umożliwiających samodzielne projektowanie przez PFRON ulepszonych Programów Wsparcia w ramach wdrażanych e-usług,
- wdrożenie funkcjonalności pozwalających na inteligentne, oparte na wiedzy, śledzenie wykorzystania środków Funduszu w ramach różnych form pomocy PFRON,
- wprowadzenie narzędzi ułatwiających komunikację w procesie dystrybucji pomocy ze środków Funduszu.

Realizację projektu zaplanowano na okres 36 miesięcy – od dnia 1 marca 2020 r. do dnia 28 lutego 2023 r.

W 2020 r. prowadzono działania wynikające z harmonogramu realizacji projektu, takie jak:

- 1) powołano strukturę organizacyjną projektu,
- 2) przygotowano oraz upubliczniono postępowanie przetargowe na realizację oraz utrzymanie i rozwój systemu informatycznego iPFRON+,
- 3) przygotowano oraz upubliczniono postępowanie przetargowe na organizację 8 spotkań konsultacyjnych dla przyszłych Użytkowników Systemu iPFRON+,
- 4) przygotowano oraz upubliczniono postępowanie przetargowe na usługę doradztwa informatycznego wspomagającą realizację projektu,
- 5) zorganizowano spotkanie konsultacyjne dla przyszłych Użytkowników oprogramowania, którego celem było poinformowanie Uczestników o

realizowanym projekcie, a także wyłonienie grupy konsultacyjnej, która aktywnie zaangażuje się w przyszłe działania dotyczące ergonomii i testów systemu iPFRON+.

- 6) przeprowadzono postępowanie przetargowe na świadczenie usługi doradztwa prawnego w projekcie.

Całkowity koszt projektu - 22.470.497,92 zł.

Finansowanie projektu realizowane jest z budżetu środków europejskich w wysokości 84,63% i ze środków budżetu państwa - 15,37%.

W 2020 r. Fundusz wydatkował środki w kwocie 811.162,00 zł.

Program pilotażowy Rady Nadzorczej Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych „Aktywny Samorząd”

W dniu 7 stycznia 2020 r. Zarząd PFRON uchwałą nr 3/2020 przyjął dokument pn. „Kierunki działań oraz warunki brzegowe obowiązujące realizatorów pilotażowego programu „Aktywny samorząd” w 2020 r.

Program obejmuje następujące formy wsparcia:

- 1) Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową, w tym:
 - a) Obszar A – likwidacja bariery transportowej:
 - Zadanie 1 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu,
 - Zadanie 2 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu,
 - Zadanie 3 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu, w stopniu wymagającym korzystania z usług tłumacza języka migowego,
 - Zadanie 4 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu,
 - b) Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym:
 - Zadanie 1 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu wzroku lub obu kończyn górnych,
 - Zadanie 2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania,
 - Zadanie 3 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu wzroku,
 - Zadanie 4 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do

16 roku życia) lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu i trudnościami w komunikowaniu się za pomocą mowy,

- Zadanie 5 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego, zakupionego w ramach programu, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności,

c) Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się:

- Zadanie 1 – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i dysfunkcją uniemożliwiającą samodzielne poruszanie się za pomocą wózka inwalidzkiego o napędzie ręcznym,

- Zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności,

- Zadanie 3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości, adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności,

- Zadanie 4 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, (co najmniej na III poziomie jakości), adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności,

- Zadanie 5 – pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu powodującą problemy w samodzielnym przemieszczaniu się i posiadających zgodę lekarza specjalisty na użytkowanie przedmiotu dofinansowania,

d) Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej (dziecka przebywającego w żłobku lub przedszkolu albo pod inną tego typu opieką), adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, którzy są przedstawicielem ustawowym lub opiekunem prawnym dziecka;

Od 2020 r. Fundusz ułatwił osobom niepełnosprawnym ubieganie się o pomoc w ramach programu. Wnioski o dofinansowanie można było rejestrować przez Internet w Systemie Obsługi Wsparcia (SOW) – bezpiecznie dla zdrowia w czasie pandemii, bez wychodzenia z domu i bez barier. Osoby zainteresowane uzyskaniem pomocy mogły korzystać w systemie z różnych form pomocy w zakresie złożenia wniosku: kreatora ułatwiającego aplikowanie o środki, infolinii, a także mobilnego asystenta osoby niepełnosprawnej, a także z pomocy w punktach informacyjnych SOW. System SOW jest wyposażony we wszystkie potrzebne formularze i wzory, wszystkie dokumenty niezbędne do złożenia wniosku lub zawarcia umowy dofinansowania lub rozliczenia dofinansowania, Wnioskodawca mógł skanować/powielać w formie

elektronicznej i takie były podstawą oceny formalnej i merytorycznej wniosku oraz zawarcia umowy i rozliczenia dofinansowania.

Fundusz wypłacił na realizację programu środki w łącznej wysokości 163.872.698,71 zł.

Na realizację dofinansowań w module I w 2020 r. PFRON wydatkował kwotę 94 937 907,71 zł, w ramach której wsparciem objęto 10 299 osoby.

Ponadto, środki finansowe zabezpieczone w planie finansowym na realizację pilotażowego programu „Aktywny samorząd” zgodnie z zapisami programu przeznacza się na promocję programu, wynagrodzenia ekspertów PFRON, ewaluację programu, obsługę programu.

Program wyrównywania różnic między regionami III

Celem strategicznym programu jest wyrównanie szans oraz zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do rehabilitacji zawodowej i społecznej ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących regiony słabiej rozwinięte gospodarczo i społecznie.

Termin na składanie wniosków na rok 2020 wyznaczono od dnia 1 grudnia 2019 r. do dnia 28 lutego 2020 r. dla obszarów B, D, F oraz do dnia 30 listopada 2020 r. dla obszarów A i E.

Adresatami programu mogli być: zarządcy w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego szczebla powiatowego i gminnego, podmioty, które prowadzą placówki edukacyjne lub środowiskowe domy samopomocy bądź warsztaty terapii zajęciowej.

W 2020 r. program zakładał realizację następujących obszarów:

- obszar A – zapewnienie dostępności w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych,
- obszar B - likwidacja barier w urzędach, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania,
- obszar D - likwidacja barier transportowych,
- obszar E - dofinansowanie wymaganego wkładu własnego w projektach dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych,
- w obszarze F tworzenie warsztatów terapii zajęciowej oraz przeciwdziałanie degradacji infrastruktury istniejących warsztatów terapii zajęciowej.

W ramach obszaru A w 2020 r. PFRON wypłacił kwotę 459 646,85 zł na realizację zadań, w ramach których wsparciem objęto 53 osoby niepełnosprawne.

W ramach obszaru B w 2020 r. PFRON wypłacił kwotę 14 420 374,11 zł na realizację zadań, w ramach których wsparciem objęto 8 396 osób niepełnosprawnych.

W ramach obszaru D w 2020 r. PFRON wypłacił kwotę 50 381 894,97 zł na realizację zadań, w ramach których wsparciem objęto 20 079 osób niepełnosprawnych.

W ramach obszaru E w 2020 r. PFRON wypłacił kwotę 7 602 494,54 zł na realizację zadań, w ramach których wsparciem objęto 3 909 osób niepełnosprawnych.

W ramach obszaru F w 2020 r. PFRON wypłacił kwotę 19 945 833,14 zł na realizację zadań, w ramach których wsparciem objęto 8 174 osoby niepełnosprawne.

Zwrot kosztów budowy lub przebudowy związanej z modernizacją obiektów i pomieszczeń zakładu, transportowych i administracyjnych – art. 32 ust. 1 pkt 2 ustawy o rehabilitacji

Zadanie w 2020 r. realizowane było przez Oddziały PFRON.

Zgodnie z przepisami ustawy o rehabilitacji, prowadzący zakład pracy może, na wniosek, otrzymać ze środków PFRON zwrot kosztów:

- budowy lub przebudowy związanej z modernizacją obiektów i pomieszczeń zakładu,
- transportowych,
- administracyjnych.

Zwrot kosztów dotyczy wyłącznie dodatkowych kosztów pracodawcy wynikających z zatrudnienia osób niepełnosprawnych i może być przyznany pracodawcy prowadzącemu zakład pracy chronionej.

Fundusz wypłacił środki w łącznej wysokości: 6 149 743,49 zł.

Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem – 16 650 osób.

Projekt pn.: „Szkolenia dla pracowników sektora transportu zbiorowego w zakresie potrzeb osób o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami”

W 2020 r. projekt był realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER) 2014 – 2020, Działanie 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych.

Podstawa realizacji była umowa o dofinansowanie z dnia 26 lipca 2019 r. zawarta pomiędzy Ministrem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej a Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Partnerami w projekcie są:

- Urząd Transportu Kolejowego (UTK),
- Instytut Transportu Samochodowego (ITS).

Celem głównym projektu jest podniesienie kompetencji pracowników sektora transportu zbiorowego w zakresie profesjonalnej obsługi osób o szczególnych potrzebach, w tym w szczególności osób z niepełnosprawnościami poprzez:

- opracowanie standardów obsługi osób o szczególnych potrzebach korzystających z transportu zbiorowego,
- działania szkoleniowe,
- opracowanie poradnika dotyczącego dostosowania kluczowych typów usług w zakresie transportu zbiorowego do potrzeb osób o szczególnych potrzebach.

Realizację projektu zaplanowano na okres: od dnia 01.07.2019 r. do dnia 30.06.2023 r.

W 2020 r. PFRON jako lider w projekcie przy udziale Partnerów opracowywał 4 standardy obsługi osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami, tj.:

- 1) standard informowania i komunikowania się,
- 2) standard pomocy w podróży,
- 3) standard badania potrzeb szkoleniowych pracowników i satysfakcji podróżnych,

4) standard szkoleniowy.

Ponadto zakończone zostały prace nad materiałami szkoleniowymi, tj.:

- 1) scenariuszem 16-godzinnego szkolenia dla pracowników sektora transportu zbiorowego,
- 2) scenariuszem 4-godzinnego szkolenia dla kadry zarządzającej przedsiębiorstwami transportu zbiorowego,
- 3) programem obu szkoleń,
- 4) skrypcem dla uczestników szkoleń pn. „Różni podróżni”,
- 5) prezentacjami PowerPoint do wykorzystania na szkoleniach,
- 6) opisami sytuacji, które wykorzystywane będą podczas szkoleń jako przykłady złych praktyk,
- 7) pytaniami do quizu rozpoczynającego drugi dzień 16-godzinnego szkolenia dla pracowników sektora transportu zbiorowego.

W 2020 r. odbyły się 3 spotkania Grupy Doradczej, na których omawiane były:

- 1) opracowany w 2019 r. raport diagnostyczny i założenia do opracowania standardów obsługi,
- 2) założenia dotyczące programu szkoleń i ich scenariuszy,
- 3) projekty następujących standardów: informacyjnego i komunikowania się, pomocy w podróży oraz badania potrzeb szkoleniowych pracowników i satysfakcji podróżnych.

Zorganizowane zostały również 2 dwudniowe warsztaty Grupy Doradczej. Na jednym przetestowano program i materiały szkoleniowe opracowane na 16-godzinne szkolenie pracowników sektora transportu zbiorowego. Na drugim natomiast szczegółowo omówiono strukturę i zawartość standardu szkoleniowego, a także przyjęto założenia odnośnie do monitorowania szkoleń i udziału Grupy Doradczej w tym procesie.

W lutym i w listopadzie 2020 r. odbyły się posiedzenia Komitetu Sterującego projektem, na których zaprezentowane zostały:

- raport diagnostyczny opracowany w 2019 r. i założenia do opracowywania standardów obsługi (luty 2020 r.),
- opracowane materiały szkoleniowe i trzy standardy obsługi: informacyjny i komunikowania się, pomocy w podróży i badania potrzeb pracowników i podróżnych (listopad 2020 r.).

W październiku 2020 r. ogłoszony został przetarg na wybór realizatora szkoleń dla pracowników sektora transportu zbiorowego. Umowa z wybranym wykonawcą podpisana zostanie w I kwartale 2021 r.

W lipcu 2020 r. Instytucja Pośrednicząca zaakceptowała nową wersję wniosku o dofinansowanie, w którym w związku z pandemią wydłużony został okres realizacji projektu do 30 czerwca 2023 r. oraz zaktualizowany został harmonogram projektu w części dotyczącej szkoleń pilotażowych i szkolenia dla trenerów.

W 2020 r. Fundusz wypłacił środki w łącznej wysokości: 569 860,40 zł., w tym:

- środki z budżetu UE: 480 278,20 zł,
- środki z budżetu państwa: 89 582,20 zł.

Projekt pn. „Usługi indywidualnego transportu door-to-door oraz poprawa dostępności architektonicznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych”

W 2020 r. projekt był realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Działanie 2.8: Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym.

Podstawą realizacji jest umowa o dofinansowanie z dnia 7 sierpnia 2019 r. zawarta pomiędzy Ministrem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej a Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Celem głównym projektu jest ułatwienie integracji społeczno-zawodowej osób z potrzebami wsparcia w zakresie mobilności poprzez zapewnienie przez jednostki samorządu terytorialnego (JST) usług indywidualnego transportu door-to-door oraz poprawę dostępności wielorodzinnych budynków mieszkalnych.

Realizację projektu zaplanowano na 46 miesięcy - od 1 sierpnia 2019 r. do 31 maja 2023 r.

Łączna kwota wydatków kwalifikowanych projektu wynosi 53 749 996,82 zł, w tym:

- środki UE: 45 300 497,31 zł,
- środki z budżetu państwa: 8 449 499,51 zł.

W 2020 r. zrealizowano następujące działania:

- 1) zakończono współpracę z firmą zewnętrzną, która m. in.: wykonała badanie rynku usług indywidualnego transportu door-to-door, opracowała zestawienie istniejących modeli świadczenia ww. usług transportowych, opracowała minimalne wymogi dotyczące standaryzacji usług door-to-door i realizacji dostosowań architektonicznych w budynkach wielorodzinnych. Wymienione powyżej dokumenty posłużyły przygotowaniu dokumentacji konkursu grantowego dla jednostek samorządu terytorialnego, zainteresowanych realizacją usług door-to-door i adaptacji architektonicznych wspomagających dostępność na terenie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Opracowaną dokumentację skonsultowano z potencjalnymi interesariuszami konkursu i wypracowano jej ostateczny kształt;
- 2) Zarząd PFRON przyjął Regulamin konkursu grantowego dla jednostek samorządu terytorialnego, zawierający: wzór wniosku o przyznanie grantu wraz z instrukcją jego wypełnienia, formularz kompleksowej koncepcji organizacji usług transportowych door-to-door, wytyczne do przygotowania przez wnioskodawców kompleksowej koncepcji transportu osób z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności, minimalne wymogi w zakresie standardu usługi door-to-door oraz dostosowań architektonicznych w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych (z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego), regulamin prac komisji oceny projektów, wzór umowy o przyznanie grantu oraz wzór i instrukcja sprawozdania merytorycznego i finansowego;
- 3) pod koniec II kwartału 2020 r. ogłoszono konkurs grantowy służący realizacji projektu pt. „Usługi indywidualnego transportu door-to-door oraz poprawa dostępności architektonicznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych”. Do udziału w ogłoszonym konkursie uprawnione były jednostki samorządu

terytorialnego: gminy, związki i porozumienia gmin, powiaty, związki i porozumienia powiatów, w których to nie jest oferowana usługa typu door-to-door. Kwota przeznaczona na konkurs grantowy wyniosła 45 mln. zł. W ramach ogłoszonego konkursu grantowego, złożono 154 wnioski na łączną kwotę 97.967.823,72 zł, w tym:

- 127 wniosków na uruchomienie usług transportowych door-to-door - 91 561 459,80 zł,
- 27 wniosków na uruchomienie usług transportowych door-to-door oraz dostosowania architektoniczne w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego – 6 406 363,92 zł;

4) W IV kwartale 2020 r. zakończono ocenę merytoryczną złożonych wniosków grantowych. W wyniku oceny merytorycznej:

- 108 wniosków zostało ocenionych pozytywnie,
- 46 wniosków otrzymało negatywną ocenę.

Do procesu negocjacji zaproszono 85 jednostek samorządu terytorialnego, których wnioski zostały pozytywnie ocenione przez Komisję Oceny Projektów. W procesie negocjacji 4 podmioty zrezygnowały z udziału w konkursie grantowym. Ostatecznie do finansowania Zarząd PFRON przyjął 77 projektów grantowych złożonych przez jednostki samorządu terytorialnego, na łączną kwotę 40 240 648,31 zł., pozostawiając kwotę 4 759 351,69 zł na przeprowadzenie procedury odwoławczej;

5) Do końca 2020 r. zawarto 68 umów o przyznanie grantu, na łączną kwotę 35 440 570,98 zł, z czego wypłacono środki w łącznej wysokości 21 264 342,57 zł.

W 2020 r. Fundusz wypłacił środki w łącznej wysokości: 22 270 223,41 zł.

- środki UE: 18 769 343,67 zł,
- środki z budżetu państwa: 3 500 879,74 zł.

Działania na rzecz wsparcia osób niepełnosprawnych w likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych

W ramach środków PFRON przekazywanych do samorządów powiatowych wg algorytmu, osoby niepełnosprawne ubiegające się o dofinansowanie złożyły 36.037 wniosków na łączną kwotę 240 818 536,00 zł. Starostowie 380 powiatów podpisali 26 421 umów na wartość 103 914 389,00 zł. Beneficjentom w liczbie 25 397 osób zostały wypłacone środki na likwidację barier w kwocie 97 846 357,00 zł, z tego:

- barier architektonicznych w kwocie 52 317 865,00 zł (53,47%) dla 6 805 osób – średnie dofinansowanie 7 688,15 zł,
- barier w komunikowaniu się w kwocie 20 135 224,00 zł (20,58%) dla 10 480 osób – średnie dofinansowanie 1 921,30 zł,
- barier technicznych w kwocie 25 393 268,00 zł (25,95%) dla 8 112 osób - średnie dofinansowanie 3 130,33 zł.

W ogólnej liczbie 25 397 osób niepełnosprawnych, które skorzystały z dofinansowania likwidacji barier funkcjonalnych stanowiły:

- 20 508 dorosłe osoby niepełnosprawne, w tym: 8 441 mieszkańców wsi, 11 669 kobiet,
- 4 889 dzieci i młodzież niepełnosprawna.

Projekty Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji

1. Projekt pozakonkursowy „Samorząd bez barier” – pilotaż

W ramach współpracy z Fundacją Instytut Rozwoju Regionalnego (partner projektu), w dniu 30 stycznia 2020 r. rozpoczęto realizację projektu pt. „Samorząd bez barier”.

Celem projektu jest wypracowanie rozwiązań poprawiających dostępność urzędów Jednostek Samorządu Terytorialnego (JST) realizujących zadania publiczne. Budżet projektu wynosi ok. 2,1 mln zł i będzie realizowany do maja 2022 r.. Wsparciem objętych zostało 36 urzędów JST z trzech województw (małopolskiego, łódzkiego i mazowieckiego). Działania projektowe dotyczą:

- opracowania rozwiązań dot. dostępnego urzędu JST (Poradnik dostępności dla samorządu);
- szkoleń dla koordynatorów do spraw dostępności, wyznaczonych na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
- szkoleń dla pracowników JST z zakresu stosowania rozwiązań ułatwiających zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami oraz obsługi klienta;
- przeglądu procedur dot. obsługi klienta, mających na celu zaproponowanie działań zwiększających dostępność urzędu i dostępność do świadczonych usług publicznych;
- wsparcia szkoleniowo-doradczego dla koordynatorów ds. dostępności (m.in. w zakresie opracowania prawidłowych procedur, które będą uwzględniać potrzeby osób ze szczególnymi potrzebami, opracowania planów w zakresie zapewnienia dostępności oraz raportów o stanie zapewnienia dostępności).

2. Konkurs MSWiA na rzecz dostępności urzędów Jednostek Samorządu Terytorialnego

W ramach konkursu PO WER pn. Dostępny samorząd, w 2020 r. wybrano do dofinansowania 27 projektów. Łącznie wsparcie ma objąć 1062 JST w całym kraju (38% ogółu). Łączna wartość 27 projektów rekomendowanych do dofinansowania to 43,4 mln zł.

Realizacja projektów ma pomóc JST w realizacji wymogów określonych w ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, która weszła w życie 20 września 2019 r., przede wszystkim w trzech następujących obszarach:

- przeszkolenie pracowników urzędu ze stosowania rozwiązań ułatwiających zatrudnianie osób z niepełnosprawnością;
- przeprowadzenie w urzędach przeglądu procedur związanych z obsługą klienta pod kątem zapewnienia dostępności;

- przeszkolenie koordynatorów dostępności wyznaczonych w urzędach zgodnie z ww. ustawą.

Podpisano 27 umów o dofinansowanie projektów - beneficjenci rozpoczęli działania szkoleniowo-doradcze dla JST objętych wsparciem.

Projekty Kancelarii Prezesa Rady Ministrów

Projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej

W 2020 r. kontynuowano realizację trzech projektów dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. W ramach nich zostanie przeprowadzony przegląd procedur dotyczących zatrudniania i obsługi osób z niepełnosprawnościami przez urzędy oraz zostaną zorganizowane 3 rodzaje szkoleń dla członków korpusu służby cywilnej:

1. Szkolenia dla koordynatorów do spraw dostępności w urzędach.
2. Szkolenia z zakresu zapewnienia dostępności przygotowywanych i udostępnianych dokumentów urzędowych, treści zamieszczanych na stronach internetowych oraz innych materiałów/publikacji urzędowych. Szkolenia przeznaczone są dla redaktorów merytorycznych i technicznych (webmasterów) stron internetowych urzędów.
3. Szkolenia dla osób na stanowiskach kierowniczych oraz pracujących w HR z zakresu tworzenia przyjaznego środowiska pracy dla osób z niepełnosprawnościami w urzędach.

W latach 2021-2023 łącznie wsparciem szkoleniowym będzie objętych 3 100 osób – pracowników różnego typu urzędów (KPRM, ministerstwa, urzędy, centralne, wojewódzkie, terenowe). Przegląd i poprawa procedur związanych z obsługą klienta zostaną przeprowadzone w 90 urzędach.

Celem projektów jest podniesienie kompetencji urzędników z zakresu zagadnień dotyczących obowiązku zapewnienia dostępności (cyfrowej, architektonicznej, informacyjno-komunikacyjnej).

Długofalowym celem projektów jest poprawa dostępności usług publicznych świadczonych przez urzędy, co umożliwi osobom z niepełnosprawnościami udział w życiu społecznym na zasadzie równości z innymi osobami.

W 2020 r. zakończono postępowania o zamówienie publiczne i zawarto umowy z wykonawcami wyłonionymi w tych postępowaniach. Opracowano programy i materiały szkoleniowe (programy skonsultowaliśmy z Radą Dostępności), przygotowano metodyki realizacji przeglądów procedur obsługi klienta i zatrudnieniowych w ramach projektu „Procedury Bez Barrier” wraz z pakietem wzorów dokumentów potrzebnych do realizacji tych przeglądów. Wybrano również 120 urzędów, które wezmą udział w tym projekcie.

Realizacja ww. projektów ujęta jest w Programie Dostępność Plus: Działanie 19 (Przyjazny urząd), 27 (Zatrudnienie), 37 (Procedury bez barier) oraz 38 (Współpraca na rzecz dostępności) – w częściach kierowanych do administracji rządowej.

Upowszechnianie prostego języka. Zalecenie Szefa Służby Cywilnej

W grudniu 2020 r. Szef Służby Cywilnej podpisał i przesłał do wszystkich jednostek, które wchodzą w skład służby cywilnej swoje zalecenie w sprawie upowszechniania prostego języka. Prace nad zaleceniem i wypracowanie propozycji jego treści były najważniejszym zadaniem Zespołu ds. promocji prostego języka w urzędach administracji rządowej. W zaleceniu Szef Służby Cywilnej podkreśla, jak ważne jest, aby język urzędowy, którym posługują się członkowie korpusu służby cywilnej, był prosty, zrozumiały i przyjazny w odbiorze.

Zespół powstał w 2019 r. Celem prac zespołu jest promocja prostego języka w urzędach administracji rządowej. Członkowie Zespołu (przedstawiciele różnych rodzajów urzędów administracji rządowej) spotykają się kilka razy w roku, aby przedstawić dobre praktyki, które funkcjonują w administracji oraz omówić bieżące prace. W spotkaniach mogą uczestniczyć – jako goście – przedstawiciele organizacji pozarządowych i innych urzędów.

Szkolenia z prostego języka i efektywnej komunikacji dla członków korpusu służby cywilnej.

Szkolenia prowadzą pracownicy Departamentu Służby Cywilnej KPRM. W 2020 r. przeszkolono 44 osoby.

Działania Centralnego Instytutu Ochrony Pracy

W ramach Programu wieloletniego „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy” – V etap okres realizacji: lata 2020-2022 – CIOP wdrożył projekty:

„Opracowanie zestawu ćwiczeń dźwiękowych przeznaczonych do rozwijania możliwości percepcji dźwięków występujących w środowisku akustycznym przez osoby z niepełnosprawnością narządu wzroku”

Celem zadania jest opracowanie zestawu ćwiczeń dźwiękowych przeznaczonych do rozwijania możliwości wykorzystywania przez osobę informacji otrzymywanych drogą słuchową, tzn. poprawy zdolności do rozpoznawania rodzaju określonych źródeł dźwięku oraz ich lokalizacji. Zestaw ćwiczeń może być przydatny do przygotowania osoby z niepełnosprawnością narządu wzroku do funkcjonowania w określonym środowisku. Głównymi celami 1. etapu zadania były: określenie zawartości zbioru sygnałów dźwiękowych i sytuacji do zaimplementowania w zestawie do rozwijania możliwości percepcji dźwięków oraz zgromadzenie zbioru sygnałów do wykorzystania w wirtualnym środowisku akustycznym.

W celu realizacji zaplanowanych zadań opracowano dokumentację, którą następnie skierowano do rozpatrzenia przez Komisję Etyki i Bioetyki. Opracowano koncepcję schematu przebiegu ćwiczeń dźwiękowych, określono propozycję zawartości zbioru sygnałów dźwiękowych do zaimplementowania w zestawie do rozwijania możliwości percepcji dźwięków. Następnie przygotowano treść materiałów do przeprowadzania konsultacji w środowisku osób z niepełnosprawnością narządu wzroku, celem ustalenia ostatecznej zawartości zbioru sygnałów dźwiękowych. Osoby udzielające konsultacji oceniły zaproponowane dźwięki jako istotne lub bardzo istotne.

Konsultacje dostarczyły również cennych wskazówek co do zawartości zbioru dźwięków – wskazano o jakie elementy warto go rozszerzyć oraz wskazały na duże znaczenie informacji zawartej w dźwiękach dla osób z niepełnosprawnością wzroku. Doceniono możliwość osłuchiwania się z dźwiękami. Okazało się również, że ocena przydatności dźwięków jest, poza incydentalnymi przypadkami, zbieżna niezależnie od tego czy osoby udzielające odpowiedzi nabyły niepełnosprawność niedawno, czy też mają ją od urodzenia (lub została nabyta dawno).

Rejestracje materiału dźwiękowego przeprowadzono binauralnie z wykorzystaniem zestawu słuchawkowego Sennheiser Ambeo Smart Headset. Zarejestrowany materiał liczący ponad 300 nagrań, dotyczy wielu sytuacji, w jakich potencjalnie może znaleźć się osoba z niepełnosprawnością wzroku, zarówno w mieszkaniu, jak i np. podczas przebywania na ulicy lub w biurze. Materiał ten wykorzystany będzie w następnych etapach realizacji zadania podczas przygotowywania zestawu ćwiczeń dźwiękowych.

„Opracowanie naręcznego skanera otoczenia dla osób niewidomych i słabowidzących”

Celem zadania jest opracowanie naręcznego skanera otoczenia dla osób niewidomych i słabowidzących, wspomagających tę grupy osób w orientacji przestrzennej.

Celem pierwszego etapu było przeprowadzenie wywiadów z osobami niewidomymi i słabowidzącymi w celu opracowania struktury, zasad funkcjonowania oraz wymagań dla naręcznego skanera otoczenia.

Realizację zadania rozpoczęto od analizy stanu wiedzy w zakresie urządzeń elektronicznych wspomagających osoby niewidome i słabowidzące w percepcji otoczenia oraz od uzyskania zgody na realizację badań od Komisji Etyki Bioetyki. Opracowano szczegółowy scenariusz wywiadu i przeprowadzono wywiady, w których łącznie udział brało 32 uczestników, w tym 16 niewidomych i 16 słabowidzących. Wywiady przeprowadzono zgodnie ze scenariuszem wywiadów, w 6 blokach pytań, które dotyczyły m. in. elektronicznych pomocy w orientacji przestrzennej, wpływu infrastruktury miejskiej na przemieszczanie się oraz potrzeb przy poruszaniu się określonych przez badane osoby. Spotkania odbywały się w grupach czteroosobowych złożonych z osób niewidomych oraz słabowidzących i dostarczyły informacji umożliwiających określenie potrzeb osób niewidomych i słabowidzących związanych z przemieszczaniem się i wykonywaniem obowiązków związanych z pracą. Na potrzeby wywiadów opracowano i wytworzono (za pomocą druku 3D) 3 modele bryłowe obudowy potencjalnego naręcznego skanera otoczenia. Przykład jednego z modeli przedstawiono na Rys. Modele te podczas realizacji wywiadu przekazywane były osobie badanej, dzięki czemu możliwe było uzyskanie informacji zwrotnej o preferencjach odnośnie geometrii oraz miejsca instalacji naręcznego skanera otoczenia na ciele użytkownika. W efekcie uzyskano szereg informacji, niezwykle przydatnych w celu opracowania struktury, zasady funkcjonowania oraz wymagań dla opracowywanego skanera. W analizie wyników dużą uwagę przywiązywano do różnic w odczuciach osób badanych w zależności od ich stopnia niepełnosprawności wzroku.

W ramach pierwszego etapu zadania zdecydowano, że główna funkcjonalność naręcznego skanera otoczenia opierać się będzie na wielopunktowym badaniu przestrzeni za pomocą czujnika laserowego, wspomaganego kamerą i (opcjonalnie) czujnikiem ultradźwiękowym. W założeniu interpretacja otoczenia będzie polegać więc równolegle na wielopunktowym (do 256 pkt) pomiarze odległości oraz interpretacji obrazu uzyskanego za pomocą kamery o rozdzielczości 5 Mpx. Wstępnie wytypowano komponenty, które mogą zostać użyte w konstrukcji naręcznego skanera otoczenia. W pracach nad strukturą i zasadami funkcjonowania naręcznego skanera otoczenia kierowano się wskazaniem ze strony osób biorących udział w wywiadach, jak również wymaganiami dwóch norm związanych z ergonomią interakcji człowieka i systemu (PE-EN ISO 9241-910, PN-EN ISO 9241-920), w szczególności związanymi z interakcją dotykową oraz haptyczną.

W oparciu o wyniki realizacji zadania przygotowano publikację pn. „Needs and requirements in the field of Electronic Travel Aids”, przeznaczoną do opublikowania w czasopiśmie *Journal of Visual Impairment and Blindness* (czasopismo z wykazu czasopism naukowych, 70 pkt).

Działania Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego

W 2020 r. GUNB uczestniczył w opracowaniu zmian w ustawie Prawo budowlane, dopuszczających możliwość składania wniosków w procesie inwestycyjnym drogą elektroniczną. Po wejściu w życie stosownych zmian Prawa budowlanego, celem ich pełnego wykonania opracowano pakiet 14 projektów rozporządzeń określających wzory formularzy wniosków, zgłoszeń i zawiadomień, o których mowa w ww. ustawie

Jednym z ustawowych zadań Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego jest kontrolowanie obiektów i robót budowlanych w terenie. W związku z trwającym stanem epidemii na terenie kraju oraz potrzebą zapobiegania i przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się COVID-19, w 2020 r. ograniczona została działalność związana z prowadzeniem kontroli obiektów i robót w terenie. Taki stan rzeczy miał na celu ograniczenie do niezbędnego minimum bezpośrednich kontaktów właścicieli i zarządców obiektów budowlanych oraz uczestników procesu budowlanego z pracownikami GUNB. Niezależnie od powyższego, w 2020 r. monitorowano działania właściwych terenowych organów nadzoru budowlanego, podejmowane w związku z ustaleniami kontroli, przeprowadzonych w latach wcześniejszych. Monitorowanie dotyczyło m.in. działań wobec stwierdzonych niezgodności z przepisami prawa w zakresie dostępności obiektów użyteczności publicznej dla osób z niepełnosprawnościami.

GUNB zapewnia możliwość otrzymania informacji i dokumentów drukowanych alfabetem Braille'a, drukiem powiększonym, a także w formie nagrania na nośniku dźwięku (np. CD) lub jako pliku dźwiękowego drogą elektroniczną, jak też otrzymanie informacji w języku łatwym do czytania i zrozumienia. Informacja o dostępnych rodzajach usług pozwalających na komunikowanie się z osobą doświadczającą trwale

lub okresowo trudności w komunikowaniu jest upowszechniana na stronie internetowej GUNB, będącej jednocześnie stroną podmiotową BIP, jak też w siedzibie GUNB.

Dostosowanie stron internetowych, dostępność cyfrowa i inne działania

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

KPRM prowadzi serwis GOV.pl, który nie dyskryminuje ani nie wyklucza żadnej grupy obywateli. Pełen dostęp do dóbr i usług dla wszystkich obywateli zapewnia stosowanie wytycznych WCAG na poziomie AA. Szablon serwisu GOV.pl został przygotowany w taki sposób, że spełnia wszystkie wytyczne WCAG na poziomie AA zapewniając pełną zgodność z ustawą o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych.

Stały kontakt z obywatelami oraz obecność w zespole specjalisty od dostępności cyfrowej, który sam jest osobą z niepełnosprawnością, a przez to jest bardziej wyczulony na równe traktowanie i niedyskryminowanie żadnej z grup odbiorców – to rękojmia równego traktowania. Na bieżąco monitorowana jest dostępność serwisu, nowych komponentów, elementów nawigacyjnych. Zgłaszane uwagi są natychmiast wdrażane i dzięki temu dostępność serwisu przez cały czas jest utrzymywana na najwyższym poziomie.

W 2020 r. serwis GOV.pl został uzupełniony o kolejne usługi dla obywateli. Na koniec 2020 r. było ich ponad 400, a liczba stron dostępnych w serwisie to 1000. Również w 2020 r. do serwisu Gov.pl przeniesione zostały wojewódzkie i powiatowe serwisy: Państwowej Straży Pożarnej oraz Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych, co znacząco poprawiło ich dostępność cyfrową i miało ogromne znaczenie także w kontekście walki z Covid-19. Oprócz tego w ciągu kilku dni w marcu 2020 r. w serwisie GOV.pl powstały strony: „Koronawirus”, „Zdalne lekcje” oraz strona poświęcona „Tarczy antykryzysowej”. Najistotniejsze informacje w czasie trwania sytuacji kryzysowej były w pełni dostępne dla osób z niepełnosprawnościami. W szeregu serwisów GOV.pl zastosowano też dodatkowo funkcjonalność możliwości połączenia się z tłumaczem języka migowego on-line, w tym na stronie „Koronawirus”. Aplikacja ta pozwala osobie głuchej na nawiązanie w czasie rzeczywistym połączenia wideo z tłumaczem Polskiego Języka Migowego (PJM).

W 2020 r. podjęto działania zmierzające do opracowania innowacyjnych systemów informatycznych poprzez opracowanie koncepcji takich projektów, jak:

- SAGA – innowacyjny system automatycznego tłumacza polskiego języka pisanego na język migowy za pomocą zaawansowanej mechaniki animowanych avatarów. System umożliwi dokonanie tłumaczenia treści pisanych na język migowy bez znajomości zasad gramatyki;
- SZPoN – System Zdalnej Pracy oraz Nauki umożliwiający powszechną standaryzację dostępu do mechanizmów pracy zdalnej w urzędach administracji publicznej z wykorzystaniem systemu komunikacji tekstowej, głosowej i wideo pomiędzy urzędnikami oraz obywatelami, zarządzania zadaniami, zgłoszeniami, kontaktami z patentami oraz projektami czy też przeprowadzania certyfikowanych szkoleń o zasięgu lokalnym (urzędniczym) oraz powszechnym (społecznym).

Prowadzono również portal Dane.gov.pl, który pełni funkcję Centralnego Repozytorium Informacji Publicznej. Portal jest budowany z uwzględnieniem zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności cyfrowej dla osób z niepełnosprawnościami w zakresie spełnienia standardów WCAG na poziomie AA. W ramach prac prowadzonych na portalu zostały spełnione wszystkie kryteria określone w ramach wytycznych WCAG.

Przygotowano m.in. we współpracy z koordynatorką ds. dostępności aktualizację Przewodnika pn. „Zarządzanie procesami w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów”. Ponadto osoby współpracujące przy opracowaniu kart procesów były informowane o tym, że dokumenty mają być dostępne.

Dokumenty zamówieniowe na stronie KPRM były sporządzane zgodnie z wymogami dostępności, np. w zakresie stosowania aspektów społecznych.

W 2020 r. rozpoczęto projekt „Dostępność cyfrowa stron jednostek samorządu terytorialnego – zasoby, szkolenia, walidatory” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, w którym zostało zrealizowane jedno z zadań - przeprowadzenie badania diagnozy potrzeb podmiotów publicznych z zakresu dostępności cyfrowej.

21 maja 2020 r. odbył się Accessibility Summit, czyli spotkanie specjalistów dostępności cyfrowej. W spotkaniu wzięło udział około 250 osób z sektora publicznego, pozarządowego i komercyjnego. Spotkanie poświęcone było głównie planom KPRM na 2020 r. oraz wskazaniu barier w rozwijaniu dostępności cyfrowej w Polsce.

Prowadzona jest strona internetowa na temat dostępności cyfrowej, na której publikowane są materiały edukacyjne i bieżące informacje: <https://www.gov.pl/dostepnosc-cyfrowa>.

W 2020 r. prowadzony był stały monitoring deklaracji dostępności publikowanych przez podmioty publiczne. Deklaracje sprawdzane były pod kątem zgodności z ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych oraz dokumentem „Warunki techniczne publikacji oraz struktura dokumentu elektronicznego Deklaracji Dostępności”. Deklaracje dostępności pozwalają osobom z niepełnosprawnościami dowiedzieć się m.in. z jakiej części strony będą mogły skorzystać oraz jaka jest dostępność siedziby podmiotu prowadzącego stronę. W 2020 r. zostało przeprowadzone również automatyczne badanie dostępności cyfrowej 835 wybranych stron www podmiotów publicznych, a aktualnie prowadzone są dogłębne audyty 52 wybranych stron internetowych podmiotów publicznych.

KPRM prowadziła również cykliczne comiesięczne szkolenia z dostępności cyfrowej. Szkolenia były prowadzone zarówno w formie stacjonarnej, jak i zdalnej (w trakcie pandemii Covid-19). Przeszkolone zostały 1883 osoby. Dzięki szkoleniom zwiększyła się liczba osób tworzących treści i strony dostępne cyfrowo, co znacząco ułatwiło funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami na stronach podmiotów publicznych.

Przeprowadzone zostały audyty 20 wybranych projektów realizowanych w ramach Programu Zintegrowanej Informatyzacji Państwa (PZIP) pod kątem

zapewnienia ich dostępności cyfrowej. Jest to realizacja zalecenia Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej oraz Rady Dostępności. Systemy tworzone w ramach PZIP będą miały kluczowe znaczenie dla możliwości pracy osób niepełnosprawnych w urzędach oraz w przedsiębiorstwach.

KPRM podejmuje również działania mające na celu przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu i społecznemu, w tym również wynikającemu z niepełnosprawności. Za takie działania w szczególności należy uznać przygotowane i procedowane w 2020 r. przepisy ustawy Prawo komunikacji elektronicznej (Projekt Pke), które stanowią implementację dyrektywy ustanawiającej Europejski kodeksu łączności elektronicznej (EKŁE). Oba te akty uwzględniają potrzeby wielu grup społecznych, kładąc duży nacisk na zaspokajanie potrzeb osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i osób o szczególnych potrzebach społecznych. Projekt Pke przewiduje szereg rozwiązań w zakresie dostępności urządzeń i usług komunikacji elektronicznej przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnościami.

W ramach Programu Dostępność Plus, Działanie nr 35 - Prawo dla dostępności, w 2020 r. został ogłoszony nabór w trybie konkursowym na projekty realizowane przez organizacje pozarządowe i partnerów społecznych pn. „Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego i eksperckiego organizacji pozarządowych i partnerów społecznych do prowadzenia monitoringu w zakresie tworzenia i stosowania przepisów prawa regulującego obowiązki związane ze stosowaniem zasad dostępności”. Celem naboru było dofinansowanie projektów dotyczących monitorowania tworzenia i stosowania przepisów prawa regulującego obowiązki związane ze stosowaniem zasad dostępności. Nabór został rozstrzygnięty zgodnie z ustawą z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz. U. z 2020 r. poz. 818). W ramach naboru podpisano umowy o dofinansowaniu realizacji 8 projektów. W ramach Działania nr 42 - Potencjał organizacji pozarządowych, ogłoszony został nabór w trybie konkursowym pn. „Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego i eksperckiego organizacji pozarządowych, działających na rzecz upowszechnienia idei dostępności, w zakresie prowadzenia audytów dostępności inwestycji infrastrukturalnych oraz innych produktów i usług publicznych”. Nabór został rozstrzygnięty zgodnie z ustawą z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020. W ramach naboru podpisano umowę o dofinansowaniu realizacji 1 projektu.

Specjaliści dostępności cyfrowej z KPRM utrzymywali stały kontakt z organizacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. Przedstawiciele KPRM aktywnie uczestniczyli w ciałach doradczych i konsultacyjnych dotyczących osób z niepełnosprawnościami. Są to Rada Dostępności, Polska Rada Języka Migowego, Komitet Dostępności Plus dla Zdrowia, Zespół do spraw wykonywania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

Ministerstwo Finansów

Jednym z działań Ministerstwa Finansów są działania o charakterze systemowym w zakresie publikowania na stronach internetowych i w intranecie Ministerstwa Finansów rejestru aktów prawnych wydawanych przez Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej oraz wykazu prac legislacyjnych tego Ministra, a także wydawania Dziennika Urzędowego Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej. Powyższe informacje i akty prawne ogłaszane w dzienniku urzędowym, udostępniane są na stronach internetowych zgodnie z wytycznymi WCAG.

Ponadto Ministerstwo rozpoczęło prace nad dostosowaniem strony internetowej Generalnego Inspektora Informacji Finansowej do potrzeb osób niepełnosprawnych. Dostosowanie strony GIIF zapewniającej dostęp do systemu teleinformatycznego służącego m.in. do przekazywania informacji o transakcjach, o których mowa w art. 72 ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowania terroryzmu (Dz. U. z 2021 r. poz. 1132 i 1163), realizuje prawo do dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym.

Prowadzone są również prace w ramach Programu PUESC (Platforma Usług Elektronicznych Skarbowo-Celnych) nad dostosowaniem serwisów informacyjno-usługowych w ramach Projektu PUESC do wymogów standardu WCAG obejmujące modernizację serwisu PUESC wraz z udostępnionymi formularzami interaktywnymi z zakresu celno-granicznego i akcyzowego oraz serwisu ISZTAR4 (Informacyjny System Zintegrowanej Taryfy Celnej) udostępniającego informacje z zakresu Taryfy celnej.

W 2020 r. podjęte zostały działania w ramach realizowanego projektu, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej (Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, oś priorytetowa II - Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, działanie 2.18 Wysokiej jakości usługi administracyjne) pod nazwą „Zarządzanie relacjami z klientem KAS. Celem projektu CRM jest usprawnienie działania Krajowej Administracji Skarbowej (KAS) oraz poprawa jakości relacji pomiędzy KAS i jej klientami, w szczególności w celu lepszego dopasowania usług KAS do potrzeb i uwarunkowań odbiorców oraz zwiększenia spójności systemu świadczenia tych usług, a także podniesienie jakości tych usług, w szczególności poprzez m.in. podniesienie kompetencji pracowników KAS w zakresie zarządzania relacjami z klientem oraz zaprojektowanie i budowa narzędzia informatycznego typu CRM, które ma pozwolić na szerszą cyfryzację zadań oraz usług, zarówno w obszarze optymalizacji realizacji spraw przez pracowników administracji skarbowej, jak i w zakresie świadczenia usług cyfrowych wobec klientów KAS, w tym osób z niepełnosprawnościami.

Najważniejszymi działaniami służącymi realizacji postawionych celów jest dalsza digitalizacja działania administracji skarbowej i modelowanie procesów w oparciu o potrzeby klienta – podatnika, co znajduje wyraz w klientocentrycznym podejściu do jego obsługi.

Powyższe działania pomimo, że mają odniesienie do ogółu podatników, wpisują się w ideę podjęcia działań mających na celu urzeczywistnienie założeń Karty Praw

Osób Niepełnosprawnych, szczególnie w zakresie zapewnienia dostępu do urzędu i świadczonych przezeń usług jak i dostępu do informacji.

Ponadto w obszarze prawa do życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym dostępu do informacji w ramach spełnienia przez urząd obowiązku określonego w paragrafie 19 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych oraz ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych Ministerstwo Finansów w 2020 r. zrealizowało następujące działania:

- 1) utworzenie na MS Teams forum dla koordynatorów ds. dostępności cyfrowej w Izbach Administracji Skarbowej, Krajowej Szkoły Skarbowości, Centrum Informatyki Resortu Finansów i Krajowej Informacji Skarbowej stanowiące bazę wymiany wiedzy i dobrych praktyk w obszarze dostępności cyfrowej;
- 2) organizacja szkoleń dla redaktorów portalu Ministerstwa Finansów oraz serwisów Izb Administracji Skarbowej, Krajowej Szkoły Skarbowości, Centrum Informatyki Resortu Finansów i Krajowej Informacji Skarbowej z zakresu:
 - a) tworzenia napisów dla Głuchych,
 - b) tworzenia dostępnych cyfrowo dokumentów,
 - c) tworzenia dostępnych treści,
 - d) prostego języka,
 - e) przygotowania informacji o działalności podmiotu, w tekście łatwym do czytania,
 - f) przygotowania deklaracji dostępności;
- 3) dbanie o to, by publikowane treści na stronach internetowych i w mediach społecznościowych były dostępne cyfrowo. 21 maja 2020 r. w Światowy Dzień Wiedzy o Dostępności w specjalnym komunikacie na stronie internetowej i intranetowej MF oraz PAP, MF ponownie zwróciło uwagę na temat dostępności i związanych z tym potrzeby osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami;
- 4) utworzenie w Intranecie MF zakładki pt. Dostępność, w której publikowane są najważniejsze informacje z tego obszaru dla pracowników MF;
- 5) stworzenie na stronach internetowych Izb Administracji Skarbowej, Krajowej Szkoły Skarbowości, Centrum Informatyki Resortu Finansów i Krajowej Informacji Skarbowej zakładki pt. Dostępność, w której publikowane są najważniejsze i ustandaryzowane informacje z tego obszaru;
- 6) koordynacja w resorcie finansów prac związanych z przeglądem stron Izb Administracji Skarbowej, Krajowej Szkoły Skarbowości, Centrum Informatyki Resortu Finansów i Krajowej Informacji Skarbowej pod kątem dostępności cyfrowej. Celem było terminowe i poprawne opublikowanie deklaracji dostępności na wszystkich stronach internetowych jednostek;
- 7) koordynacja w resorcie finansów prac związanych z przygotowaniem materiałów z zakresu działalności resortu finansów w postaci:
 - a. filmu z tłumaczem języka migowego,
 - b. tekstu w postaci Easy to Read,

c. tekstu do odczytu maszynowego.

Materiały zostały opublikowane na stronach internetowych MF, Izby Administracji Skarbowej, Krajowej Szkoły Skarbowości, Centrum Informatyki Resortu Finansów i Krajowej Informacji Skarbowej;

- 8) opracowanie poradników pt.:
 - a. Praktyczne przykłady stosowania WCAG w zakresie multimediiów,
 - b. Praktyczne przykłady stosowania WCAG w zakresie tworzenia napisów,
 - c. Praktyczne przykłady stosowania WCAG w zakresie dostępnych dokumentów,
 - d. Wybrane aspekty dostępności serwisu GOV/Finanse i KAS.
- 9) współpraca z Polskim Związkiem Głuchych przy akcji rozliczeniowej PIT. Akcja pomocy w rozliczeniach przez usługę Twój e-PIT osobom głuchym odbyła się 9 marca i 2 kwietnia 2020 r. w wybranych urzędach skarbowych. Spotkała się z pozytywnym odbiorem osób głuchych i niedosłyszących oraz mediów; z akcji skorzystało 141 osób;
- 10) dostosowywanie serwisu intranetowy MF do wymogów określonych w ustawie z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych. Przeprowadziliśmy audyt i reaudyt Intranetu MF i przeszkoliliśmy redaktorów.

Ministerstwo kontynuowało i podjęło również szereg działań skierowanych do pracowników urzędu z obszarów praw życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb, w tym:

- przeznaczono dodatkowe środki ZFŚS na wypoczynek dla pracowników posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub dzieci pracowników, posiadających takie orzeczenie, (kontynuacja),
- przekazywano informacje do pracowników w intranecie z respektowaniem zasad prostego języka oraz języka dostępnego (kontynuacja),
- przygotowano zamówienie publiczne na obsługę kafeтерии benefitów z uwzględnieniem następującego kryterium: minimum 3 obiektów sportowo-rekreacyjnych oferujących dedykowane zajęcia dla osób ze specjalnymi potrzebami (w tym: dla osób z niepełnosprawnością, osób niesłyszących i słabosłyszących) na terenie całego kraju, w tym co najmniej 1 na terenie Warszawy, zarówno w przypadku kart sportowych, jaki i innych zajęć.

Ministerstwo Infrastruktury

W Ministerstwie zapewniono udział pracowników współpracujących z klientami w szkoleniach z zakresu obsługi osób z niepełnosprawnością, dostępności, prowadzono intranetową zakładkę dla osób z niepełnosprawnością oraz innych pracowników, którzy chcą uzyskać informacje z obszaru różnego rodzaju ograniczeń.

W 2020 r. zakupiono usługę polegającą na nagraniu dwóch filmów w języku migowym o działalności Ministra Infrastruktury. Filmy zostały zamieszczone na witrynie

internetowej gov.pl pod adresem: <https://www.gov.pl/web/infrastruktura/dostepnosc-dla-osob-z-niepelnosprawnoscia>.

Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Na mocy zarządzenia Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych w dniu 7 grudnia 2020 r. powołano „Zespół doradczy do opracowania planu wdrażania zasad dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe”. Sprawozdanie z wykonanych prac wraz z określeniem harmonogramu działań planowanych do wykonania na rzecz zwiększenia dostępności budynków oraz usług PGL LP dla osób ze szczególnymi potrzebami zostanie przygotowane w I kwartale 2021 r.

W ramach projektów współfinansowanych ze środków UE powstały animacje, które zawierały udogodnienia, tj. napisy, napisy rozszerzone, audiodeskrypcję i polski język migowy. Filmy promocyjne zaopatrzone zostały w napisy. Przy wyborze miejsc do organizacji wydarzeń w terenie w 2020 r. preferowane były miejsca dostępne dla osób z niepełnosprawnościami. W BIP, w zakładce "Ministerstwo - Kontakt" zamieszczona jest informacja na temat kontaktu dla osób z niepełnosprawnością. W zakładce opisano z jakich udogodnień mogą korzystać osoby niepełnosprawne podczas załatwiania spraw w MKiŚ. W tej samej zakładce zamieszczona jest również informacja o kontakcie do koordynatora ds. dostępności w MKiŚ.

W marcu 2020 r. zrealizowano zadanie polegające na weryfikacji i doprowadzeniu serwisu Ekoportal – www.ekoportal.gov.pl do zgodności z wymaganiami ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r., o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych.

Działania jednostek podległych i nadzorowanych w tym zakresie dotyczyły głównie:

- a) dostępności na www kontaktu dla osób z niepełnosprawnością oraz zabezpieczenia środków finansowych na ten cel (tłumacz języka migowego);
- b) powołania osób koordynujących w jednostce temat dostępności w obszarze cyfrowym, architektonicznym oraz informacyjno-komunikacyjnym;
- c) działań zwiększających dostępność cyfrową stron internetowych i publikowanych materiałów poprzez dostosowanie do standardu WCAG 2.0 lub 2.1;
- d) wykonania w ramach programu „Edukacja Ekologiczna” cyklu filmów i podcastów dla dzieci pn.: „O przyrodzie Bieszczadzkiego Parku Narodowego w zasięgu Internetu”, opublikowanych na stronie internetowej BdPN, z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych. Podcasty i filmy zostały zamieszczone na stronie internetowej ogólnodostępnej, zostały uzupełnione o napisy dla osób słabosłyszących;
- e) analizy aktualnie obowiązujących procedur pod kątem ich zgodności z ustawą o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami oraz ustawą o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych, oraz sporządzenia planu działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami na przyszłe lata.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Strona internetowa MRiRW jest częścią Serwisu Rzeczypospolitej Polskiej - gov.pl, który spełnia wymagania standardu WCAG 2.0 i dodatkowo jest wyposażony w funkcjonalność tłumacza języka migowego (PJM) online.

Ministerstwo Zdrowia

W 2020 r. Ministerstwo Zdrowia przeprowadziło dwie kontrole Oddziałów Wojewódzkich Narodowego Funduszu Zdrowia, które swoim zakresem objęły tematykę dostępności Oddziałów dla osób ze szczególnymi potrzebami.

W wyniku kontroli, w obu Oddziałach stwierdzono niedostosowanie kontrolowanego Oddziału dla osób ze szczególnymi potrzebami w niektórych obszarach wymaganych ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, tj.: nie spełnianie minimalnych wymagań służących zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami określonych w art. 6 pkt 1 lit. c ustawy o zapewnieniu dostępności tj.: informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy.

Ponadto w zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej Oddziały nie spełniały wymagań określonych w art. 6 pkt 3 lit. b ustawy o zapewnieniu dostępności tj.: nie zapewniały urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia.

Na skutek wydanych zaleceń pokontrolnych Oddziały przekazały informację iż podjęto działania na rzecz zapewnienia pełnej dostępności Oddziałów dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Ministerstwo Obrony Narodowej i jednostki podległe

Jednostki organizacyjne nadzorowane przez Sekretarza Stanu w MON za pośrednictwem Dyrektora Departamentu Edukacji, Kultury i Dziedzictwa:

- Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie realizowało budowę pawilonu południowego na terenie Cytadeli Warszawskiej z uwzględnieniem rozwiązań architektonicznych gwarantujących dostępność.
- Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni, w ramach projektu tworzenia audioprzewodników przygotowało ścieżkę zwiedzania - audiodeskrypcję (dla osób z dysfunkcją wzroku), ścieżkę zwiedzania - wideo z lektorem Polskiego Języka Migowego (dla osób z dysfunkcją słuchu) oraz zakupiło pięć pętli indukcyjnych dla osób niedosłyszących. Jednocześnie do filmów wideo, zamieszczanych na profilu FB muzeum lub na stronie www muzeum, dodawane są podpisy dla osób niesłyszących. Przebudowano także stronę www.muzeummw.pl i dostosowano ją do potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami. Pracownicy Muzeum uczestniczyli w szkoleniu z zakresu stosowania ustawy z 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zorganizowanym przez Wydział Kultury Miasta Gdyni.

- Muzeum Sił Powietrznych w Dęblinie podjęło współpracę z Fundacją Kultura Bez Barier w ramach projektu dofinansowanego ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego pt. „Czytanie obrazów”, polegającego na opracowaniu opisu wybranych fragmentów wystawy/eksponatów w formie audiodeskrypcji

Dostosowano strony internetowe do nowych wymagań ustawowych na rzecz osób niepełnosprawnych, w szczególności w zakresie odpowiedniego poziomu dostępności architektonicznej, informacyjnej oraz cyfrowej wg stanagu WCAG 2.0 AA.

Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii

W ramach Działania Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych PO WER w 2020 r. trwała realizacja projektu „Szkolenia dla pracowników sektora transportu zbiorowego w zakresie potrzeb osób o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami”. Celem projektu jest podniesienie kompetencji pracowników sektora transportu zbiorowego w zakresie profesjonalnej obsługi osób o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami poprzez opracowanie standardów obsługi takich osób, szkolenia pracowników przewoźników transportu zbiorowego i opracowanie poradnika dotyczącego dostosowania kluczowych typów usług w zakresie transportu zbiorowego do potrzeb osób o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami.

W 2020 r. osiągnięto następujące rezultaty:

- opracowano raport diagnostyczny będący podstawą przygotowania standardów obsługi, procedur i materiałów szkoleniowych;
- realizowane było zadanie dotyczące opracowania standardów obsługi osób z niepełnosprawnościami i szkoleń;
- został zaprezentowany i poddany dyskusji z ekspertami standard szkoleniowy dla sektora transportu zbiorowego;
- został przygotowany „Poradnik dla trenerów dotyczący aktów prawnych obowiązujących w transporcie zbiorowym – w zakresie dostępności”;
- zostały zakończone prace nad wszystkimi czterema standardami: (1) pomocy w podróży, (2) informowania i komunikowania się, (3) badania potrzeb pracowników i podróżnych, (4) szkoleniowym.

Realizacja szkoleń rozpocznie się w 2021 r.

Ponadto przez Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego w partnerstwie z Polskim Związkiem Głuchych oraz Polskim Stowarzyszeniem na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną był realizowany projekt „Dostępna administracja publiczna – szkolenia dla kadry”. Celem projektu jest wyposażenie osób uczestniczących w procesie kształtowania i wdrażania polityk publicznych w kompetencje w zakresie zapewnienia równości szans i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

W 2020 r. trwał proces rekrutacji uczestników projektu i realizacja szkoleń.

Liczba osób objętych wsparciem szkoleniowym w zakresie zapewnienia równości szans i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami – 142 osoby.

Ministerstwo zapewniało dostęp do informacji poprzez stronę internetową, która pełni też rolę Biuletynu Informacji Publicznej, a także przez profile ministerstwa w mediach społecznościowych.

Najważniejsze działania w 2020 r.:

- uproszczono wzory pism stosowanych w ministerstwie, a także zamieściliśmy w intranecie infografiki i wskazówki dla pracowników, które mają pomóc im w stosowaniu prostego języka w korespondencji;
- zapewniono dostępność cyfrową materiałów publikowanych na stronie ministerstwa. Wszystkie grafiki mają opisy alternatywne, a treści są redagowane zgodnie z wymogami WCAG 2.1.;
- na stronie znajduje się Deklaracja Dostępności – jej zamieszczenie wynika z zapisów ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych, ale treść Deklaracji jest także elementem zapewnienia dostępu do informacji dla osób z niepełnosprawnościami. Dodatkowo zamieściliśmy w 2020 r. kompleksową informację dla osób z niepełnosprawnościami, która jest systematycznie aktualizowana: <https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologie/informacja-dla-osob-z-niepelnosprawnosciami>.

Ministerstwo brało udział w wydarzeniach targowych i konferencjach związanych z tematyką dostępności.

W 2020 r. zaplanowano udział w 3 wydarzeniach wystawienniczych, jednakże ze względu na epidemię COVID-19 odbyło się tylko jedno z nich. Ministerstwo zorganizowało stoisko na Międzynarodowych Targach Budownictwa i Architektury BUDMA 2020. Wśród tematów poruszanych na stoisku znalazły się m.in. kwestie związane z Programem Dostępność Plus, w tym możliwości pożyczkowych Funduszu Dostępności zarządzanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego na cele związane z likwidacją barier na zewnątrz jak i wewnątrz budynku. Podczas funkcjonowania stanowiska prezentowane były założenia Programu oraz Funduszu, możliwe było uzyskanie informacji o idei dostępności i praktycznych możliwościach wdrożenia rozwiązań z tego zakresu w budownictwie.

Ponadto został zorganizowany konkurs „Lider dostępności priorytetowych branż” promujący najlepsze rozwiązania w zakresie dostępności w danej branży.

Po raz pierwszy Ministerstwo ogłosiło konkurs pn. „Lider dostępności priorytetowych branż”, którego celem było wybranie i nagrodzenie najlepszych produktów i usług skierowanych do osób z niepełnosprawnościami. Do konkursu mogli przystąpić przedsiębiorcy prowadzący działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, którzy m.in. osiągają wyróżniające się wyniki gospodarcze oraz inwestują w rozwój firmy, a do tego wytwarzają produkty lub świadczą usługi, spełniające kryteria dostępności. Ponadto w konkursie mogły wziąć udział firmy z 12 branż priorytetowych wymienionych w konkursie. Zgodnie z regulaminem miały zostać przyznane trzy nagrody w następujących kategoriach:

- „Polski Eksporter produktu dostępnego”;
- „Innowacyjny produkt dostępny”;
- „Nagroda Grand Prix Ministra Rozwoju”.

W konkursie, wpłynęło tylko 8 zgłoszeń firm, wyłącznie do kategorii 2. tzn. „Innowacyjny produkt dostępny”. W tej kategorii pierwsze miejsce zajęła firma Ensafe Sp. z o.o. produkująca krzesło ewakuacyjne FALCON.

W ramach kategorii „Nagroda Grand Prix Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii” wybrana została firma Terma Sp. z o.o. produkująca karuzele integracyjne dla dzieci.

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

Dostępność informacji, które są publikowane na stronach internetowych jest jednym z kluczowych elementów zapewnienia transparentności procesów legislacyjnych i dostępu wszystkich obywateli do informacji publicznej.

Na stronie <https://www.gov.pl/web/rodzina/biuletyn-informacji-publicznej> oraz w Rządowym Procesie Legislacyjnym na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji zamieszczane są projekty aktów normatywnych MRiPS w wersji spełniającej wymogi dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Dla zapewnienia tej dostępności dokumenty są skanowane w formacie .pdf w sposób umożliwiający wyszukiwanie tekstu (tzw. OCR) lub też publikowane w formacie .doc.

Podobne zasady obowiązują przy publikacji dokumentów na stronie <https://www.gov.pl/web/rodzina>. Na stronach internetowych <https://www.gov.pl/web/rodzina> oraz w mediach społecznościowych: Facebook, Twitter, YouTube, Instagram MRiPS zamieszczane i aktualizowane są materiały informacyjne (a także dokumentacja fotograficzna), dotyczące systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin oraz działań podejmowanych przez Ministerstwo Rodziny na rzecz środowiska osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów.

Strona internetowa <https://www.gov.pl/web/rodzina> jest przystosowana dla osób niesłyszących. Ikona znajdująca się na stronie w razie potrzeby umożliwia połączenie się na żywo z tłumaczem języka migowego.

Ministerstwo dba o zapewnienie dostępności cyfrowej dla osób z niepełnosprawnościami między innymi poprzez zapewnienie tłumaczeń materiałów filmowych na język migowy i/lub uzupełnianie ich o napisy, a także uzupełnienie opisów materiałów wizualnych o teksty alternatywne na potrzeby czytelników zawartości ekranów stosowane przez osoby słabowidzące lub niewidome.

Ministerstwo na bieżąco współpracuje z przedstawicielami mediów ogólnopolskich oraz regionalnych w zakresie informowania zainteresowanych środowisk niepełnosprawnych obywateli o istotnych zmianach legislacyjnych.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

- stosowane są poprawne formatowania tekstu (m.in. nagłówków, wypunktowań), by czytniki używane przez osoby niewidome lub słabowidzące mogły przeczytać go poprawnie,
- stosowane są teksty alternatywne (tzw. ALT-y) do opisywania zdjęć i grafik opublikowanych na stronie internetowej i na oficjalnych kanałach mediów

społecznościowych MSWiA – teksty alternatywne czyta czytnik, dzięki któremu osoby niewidome lub słabowidzące mogą dowiedzieć się, co znajduje się na wybranym zdjęciu/grafice,

- zapewniane są napisy do wszystkich filmów wideo zamieszczanych na oficjalnym kanale YouTube MSWiA, jak również do tych, które są linkowane na stronę internetową MSWiA – napisy służą zapewnieniu ich dostępności dla osób niesłyszących lub słabosłyszących. Wyjątkiem mogą być filmy, które zostały opublikowane przed wejściem w życie ustawy o dostępności cyfrowej,
- prowadzone są prace w zakresie przenoszenia treści stron internetowych prowadzonych przez departamenty MSWiA do portalu rządowego Gov.pl, który zapewnia pełną dostępność cyfrową pod względem architektonicznym strony, a także dostarcza funkcjonalności wykorzystywanych przez redaktorów do tworzenia treści dostępnych. Część stron została już przeniesiona, zaś kolejne strony są w trakcie przenoszenia lub czekają na realizację,
- MSWiA przygotowało wideo z tłumaczem migowym, opatrzone tekstem łatwym do czytania i napisami (<https://www.gov.pl/web/mswia/informacja-dla-osob-z-niepełnosprawnościami>); treść tego nagrania wraz z pomocnymi mapkami/zdjęciami jest również zamieszczona w tej samej zakładce pod linkiem – tekst łatwy do czytania,
- zmodyfikowano tekst główny w zakładce dot. możliwości kontaktu z MSWiA przez osoby z różnymi niepełnosprawnościami (<https://www.gov.pl/web/mswia/informacja-dla-osob-z-niepełnosprawnościami>).

Ponadto w okresie sprawozdawczym Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji zaangażowane było w opracowanie Strategii na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2020-2030, w której przewidziane są działania resortu spraw wewnętrznych i administracji ukierunkowane na podniesienie jakości świadczonych usług oraz wzrost świadomości na temat praw osób z niepełnosprawnościami. w 2020 r. w ramach serwisu gov.pl utworzono nową podstronę internetową Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, poświęconą tematyce mniejszości narodowych i etnicznych. (<https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne>). Treści zamieszczane na nowej stronie są bardziej dostępne dla osób z niepełnosprawnościami.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji realizuje działania na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie poprawy dostępu do usług publicznych. Zadania są realizowane w ramach Działania 2.18 Wysokiej jakości usługi administracyjne Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Umożliwiono osobom niepełnosprawnym korzystanie z serwisów informacyjnych oraz aplikacji informatycznych tj.: strony internetowej „Polskiej pomocy” (<https://www.gov.pl/web/polskapomoc>) i aplikacji eGranty pozwalającej na składanie ofert projektów z zakresu współpracy rozwojowej (<https://egranty.msz.gov.pl/>).

- całkowite przejście stron placówek do systemu gov.pl, który spełnia wymagania ustawy o dostępności cyfrowej.

- publikacja deklaracji dostępności na stronach głównych i stronach placówek.
- publikacja informacji o MSZ w języku migowym.
- strona internetowa www.polskapomoc.gov.pl została przeniesiona do domeny gov.pl. Podobnie, jak inne strony funkcjonujące w domenie gov.pl, strona ta poddana została kontroli pod kątem dostępności cyfrowej w związku z wytycznymi WCAG 2.0
- aplikacja eGranty została przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami poprzez wdrożenie standardu WCAG (Web Content Accessibility Guidelines) 2.1 na poziomie AA, co jest zgodne z obowiązującym w MSZ wymogiem wobec wszystkich aktualnie wdrażanych rozwiązań informatycznych. Ponadto, w odniesieniu do metod komunikacji z użytkownikami aplikacji, przygotowane zostały dedykowane adresy instytucjonalne (egranty@msz.gov.pl; administrator.egranty@msz.gov.pl), a komunikaty systemowe wysyłane są na adresy poczty elektronicznej użytkowników wskazane podczas rejestracji.

Polska bierze aktywny udział w działaniach podejmowanych na forum ONZ, w tym Zgromadzenia Ogólnego oraz Rady Bezpieczeństwa, na rzecz ochrony ludności cywilnej. W tym kontekście w sposób priorytetowy traktowane jest wzmacnianie ochrony osób z niepełnosprawnościami jako grupy szczególnie narażonej na negatywne skutki konfliktów zbrojnych.

Polska jako współautor rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2475 nt. ochrony osób z niepełnosprawnościami w konfliktach zbrojnych konsekwentnie podejmuje wysiłki, których celem jest promowanie wdrażania zapisów tego dokumentu. 28 maja 2020 r. Polska, we współpracy z Wielką Brytanią, Unią Europejską oraz Służbą NZ ds. rozminowywania, w ramach obchodów „Tygodnia ochrony ludności cywilnej”, zorganizowała wydarzenie nt. perspektyw ochrony osób z niepełnosprawnościami w konfliktach zbrojnych. Ponadto 1 lipca 2020 r., w związku z rocznicą przyjęcia ww. rezolucji, Polska zainicjowała wydanie oświadczenia o ponownym zobowiązaniu się do ochrony i promocji praw osób z niepełnosprawnościami w konfliktach zbrojnych. Pod dokumentem podpisało się łącznie 79 państw.

Polska realizuje priorytet ochrony najsłabszych grup, w tym dzieci i osób z niepełnosprawnościami także w ramach trwającego w latach 2020-2022 członkostwa Polski w Radzie Praw Człowieka ONZ.

W 2020 r. zostało przedstawione wystąpienie narodowe w ramach debaty nt. praw osób z niepełnosprawnościami na 43. sesji Rady Praw Człowieka. Na marginesie 43. sesji Rady odbyło się wydarzenie organizowane przez organizację pozarządową ADF International pt. Supporting the Right to Life of Persons with Disabilities: Leaving No-One Behind, w którym Polska – jako sponsor – wzięła aktywny udział. Z kolei w czasie 45. sesji Rady Polska była sponsorem zorganizowanego przez Misję USA interaktywnego spotkania Ensuring Accessibility for Persons with Disabilities: Best Practices for Implementing Legislation during COVID-19. Polska wzmocniła na forum Rady swój wizerunek orędownika praw osób najsłabszych, w tym osób z niepełnosprawnościami, poprzez konsekwentne wskazywanie na konieczność obrony

praw tych grup we wszystkich inicjatywach i działaniach na forum ONZ i UE, zwracając również uwagę na włączanie tej grupy osób do treści negocjowanych dokumentów.

W dniach 30 listopada – 11 grudnia 2020 r. odbyła się 13. Konferencja Państw-Stron Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (Convention on the Rights of Persons with Disabilities, CRPD). Tematem przewodnim sesji było wdrażanie Konwencji w kontekście Agendy 2030 (A decade of action and delivery for inclusive sustainable development: implementing the CRPD and the 2030 Agenda for all persons with disabilities). W ramach trzeciego okrągłego stołu, koncentrującego się na potrzebie tworzenia inkluzyjnych środowisk i zapewnieniu osobom niepełnosprawnym możliwości korzystania ze wszystkich praw i działań w swoich społeczeństwach na równych zasadach z innymi osobami, udział wzięli Minister Paweł Wdówik, Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych. Podczas sesji dokonano wyboru członków Biura Konferencji Państw-Stron Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych na lata 2021-2022, do którego została wybrana przedstawicielka Polski – Bogna Ruminowicz ze Stałego Przedstawicielstwa RP przy NZ w Nowym Jorku. Będzie ona pełnić funkcję wiceprzewodniczącej Biura Konferencji. Pozwoli to skutecznie promować priorytety Polski w obszarze praw osób z niepełnosprawnościami, szczególnie biorąc pod uwagę ekspertyzę i doświadczenie placówki w tej tematyce. Ponadto na marginesie ww. Konferencji, Polska, we współpracy z Niemcami, Meksykiem, UNHCR, Międzynarodowym Sojuszem w sprawie Niepełnosprawności oraz Human Rights Watch, zorganizowała wydarzenie towarzyszące poświęcone perspektywom dalszych działań na rzecz wzmocnienia ochrony praw osób z niepełnosprawnościami w konfliktach zbrojnych w rok po przyjęciu rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2475 nt. ochrony osób z niepełnosprawnościami w konfliktach zbrojnych.

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Ministerstwo (MFiPR) prowadzi prace w zakresie transpozycji dyrektywy 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług (dalej dyrektywa; European Accessibility Act). Termin na transpozycję dyrektywy do prawa polskiego upływa 28 czerwca 2022 r.

Wdrożone przepisy EAA mają być stosowane od dnia 28 czerwca 2025 r.

W 2020 r. w ramach prac w zakresie transpozycji dyrektywy realizowano m.in. następujące zadania: prace przygotowawczo-analityczne do wdrożenia dyrektywy (współpraca z GUS w celu zbierania danych, zlecenie przygotowania analizy wpływu regulacji na konkurencyjność i przedsiębiorczość); przygotowanie wstępnej wersji projektu ustawy transponującej, jej uzasadnienia i Oceny Skutków Regulacji.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

ARiMR pracowała nad dostosowaniem do wymogów ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych, publicznych stron internetowych ARiMR, w tym:

- www.arimr.gov.pl
- ewniosek.arimr.gov.pl

- irz.arimr.gov.pl
- portalogloszen.arimr.gov.pl

Dla wyżej wymienionych zasobów ARiMR przygotowała i opublikowała Deklaracje Dostępności, w których zawarte są dane teleadresowe, umożliwiające kontakt w przypadku problemów z dostępnością stron internetowych. W ramach tych kanałów komunikacji można składać wnioski o udostępnienie informacji niedostępnej oraz składać żądania zapewnienia dostępności.

ARiMR podjęła również działania zmierzające do migracji strony głównej ARiMR na platformę gov.pl. Działanie ma na celu zwiększenie dostępności cyfrowej strony www.arimr.gov.pl. Zakończenie migracji planowane jest na II kwartał 2021 r.

Dodatkowo, ARiMR podjęła ustalenia z przedstawicielem Kancelarii Premiera Rady Ministrów, dotyczące udostępnienia usługi Tłumacza On-

Główny Urząd Nadzoru Budowlanego

W 2020 r. GUNB zlecił wykonanie prac mających na celu dostosowanie serwisu informacyjnego www.gunb.gov.pl do wymagań Web Content Accessibility Guidelines w wersji 2.1, zapewniających wszystkim użytkownikom, w tym osobom niepełnosprawnym sensorycznie, pełny dostęp do treści serwisu. W ramach zlecenia zrealizowane zostały zadania mające na celu:

- przeprowadzenie (wykonanie) audytu serwisu informacyjnego,
- na podstawie wyników audytu, naniesienie modyfikacji mających na celu wyeliminowanie potencjalnych nieprawidłowości,
- przeprowadzenie weryfikacji serwisu (weryfikacja poaudytowa) i wygenerowanie raportu przedstawiającego wyniki prac dostosowawczych,
- opracowanie deklaracji dostępności.

Na stronie internetowej GUNB funkcjonuje zakładka „Urząd Dostępny”, w której od 2019 r. publikowane są informacje niezbędne do osobistego oraz elektronicznego kontaktu osób niepełnosprawnych z Urzędem.

Dodatkowo zawarto z Polskim Związkiem Głuchych – Oddziałem Mazowieckim umowę nr 151/19 z 20.12.2019 r. o świadczenie usługi tłumaczenia online języka migowego (PJM i SJM) oraz zapewnienie komunikacji między osobą głuchą a pracownikami GUNB na każde żądanie GUNB. Umowa wykonywana była od 1.01.2020 r. do 31.12.2020 r. Usługa jest kontynuowana w 2021 r. zgodnie z umową nr 65/20 z 17.12.2020 r.

W 2020 r. odbyły się dwa posiedzenia Rady Dostępności, w których uczestniczyła Pani Monika Piłat, zastępca dyrektora Departamentu Orzecznictwa Administracji Architektoniczno-Budowlanej (powołana w skład Rady Dostępności 15.01.2020 r.). Do głównych zadań Rady Dostępności należy opiniowanie i doradztwo w procesie tworzenia aktów prawnych, rekomendowanie zmian w przepisach prawnych wynikających z potrzeb w zakresie dostępności, wyrażanie opinii i zajmowanie stanowisk w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz działań na rzecz poprawy świadomości społecznej w zakresie dostępności oraz przygotowywanie ekspertyz i analiz niezbędnych do realizacji działań zaplanowanych w programie.

Narodowy Fundusz Zdrowia

W NFZ obowiązuje Strategia Narodowego Funduszu Zdrowia na lata 2019–2023. Jednym z jej założeń jest poprawa komunikacji z pacjentami – w tym także tych z niepełnosprawnością. Służy temu udział NFZ w inicjatywie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej „Prosto i kropka”. Zadania związane z wdrażaniem prostego języka realizuje i koordynuje specjalnie powołany Dział Promocji Usług i Prostego Języka w Departamencie Obsługi Klientów.

W 2020 r. pod nadzorem tej komórki:

- w centrali NFZ działało 20 oficerów językowych
- w oddziałach wojewódzkich NFZ działało 39 oficerów językowych
- został przeprowadzony audyt trudności językowej tekstów NFZ.

Oficerowie językowi szkolą innych pracowników Funduszu z wprowadzania standardów prostego języka. W 2020 r. przeszkolili:

- oficerowie w centrali – 297 osób
- oficerowie w oddziałach wojewódzkich – 546 osób.

Zostały też uproszczone pisma i formularze w ramach procedury ubiegania się o kartę EKUZ.

Narodowy Fundusz Zdrowia w 2020 r. wszczął proces dostosowania stron internetowych do wymogów dostępności cyfrowej, w zakresie określonym we wspomnianej ustawie oraz opublikował deklarację dostępności.

W maju 2020 r. strona internetowa Narodowego Funduszu Zdrowia otrzymała aktualizację, która dostosowała ją do standardu dostępności WCAG wersja 2.1 (AA i AAA).

Następnie w sierpniu 2020 r. zlecony został zewnętrzny audyt strony internetowej. Audyt przeprowadziła Fundacja „Integracja” z Warszawy. Zgodnie z treścią raportu z 3 września poziom dostępności serwisu internetowego Narodowego Funduszu Zdrowia został określony przez audytorów jako wysoki. W audycie wykazano błędy w zakresie dostępności, które zostały niezwłocznie wyeliminowane. Ostatecznie, po uwzględnieniu uwag audytorów, serwis uzyskał status zgodny z wymogami Ustawy z 4 kwietnia 2019 r. na poziomie WCAG 2.1 (AA i AAA).

22 września 2020 r. na stronie internetowej Narodowego Funduszu Zdrowia oraz na stronach Oddziałów Wojewódzkich NFZ opublikowane zostały deklaracje dostępności dla każdej ze stron. Zawierają one informacje dotyczące dostępności podmiotu publicznego zarówno jeśli chodzi o dostępność cyfrową jak i architektoniczną.

Policja

24 lutego 2020 r. Policja wprowadziła ogólnopolskie, innowacyjne rozwiązania mające na celu poprawę bezpieczeństwa publicznego poprzez usprawnienie komunikacji i udostępnienie nowych e-usług dla obywateli i administracji publicznej, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym przede wszystkim osób głuchych i słabosłyszących. Rozwiązania te opracowano w ramach projektu „Modernizacja i wdrożenie nowych rozwiązań oraz e-usług w Systemie Zintegrowanej Komunikacji Ogólnopolskiej Sieci Teleinformatycznej numeru 112”.

Wspomniane e-usługi dotyczą między innymi możliwości komunikowania się w polskim języku migowym (PJM) i systemie języka migowego (SJM) z Policją przy wsparciu tłumaczy języka migowego online. Osoby posługujące się PJM/SJM mają możliwość dokonywania zgłoszeń w jednostce Policji, jak również za pośrednictwem połączenia internetowego z dowolnego urządzenia i dowolnego miejsca. Usługa tłumacza języka migowego jest dostępna w dni powszechne, od poniedziałku do piątku w godz. 8.00-20.00. Więcej informacji o wdrożonych usługach oraz procedurach komunikowania między Policją a osobami głuchymi i słabosłyszącymi za pośrednictwem tłumaczy języka migowego on-line można uzyskać na stronie projektu: <http://www.euslugi.policja.pl/>.

Służba więzienna

Na portalu Służby Więziennej (od 2016 r.) oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Służby Więziennej (od 2015 r.) zostały wdrożone mechanizmy zmiany kontrastu oraz zmiany wielkości czcionki, dostosowujące portal Służby Więziennej do wytycznych dla dostępności treści internetowych WCAG 2.0 dla osób niepełnosprawnych. Strona Internetowa daje możliwość użytkowania w kolorach kontrastowych tj. kontrast domyślny, kontrast czarno-biały, kontrast żółto-czarny, kontrast czarno-żółty oraz możliwość zmiany wielkości czcionki (czcionka: mała, średnia i duża). Na stronie internetowej umieszczono zakładkę pn. „Dla osób z utrudnieniami w komunikowaniu”, gdzie w formie plików audio zawarte są podstawowe informacje dotyczące instytucji. Informacja o możliwości skorzystania z poszczególnych form kontaktu dostępna jest na portalu Służby Więziennej w zakładkach dotyczących wybranych jednostek, w Biuletynie Informacji Publicznej i na tablicach ogłoszeń.

Straż Graniczna

Straż Graniczna w 2020 r. prowadziła niżej przedstawione działania na rzecz osób niepełnosprawnych:

- zapewnienie dostępności serwisów internetowych pełniących funkcje informacyjne i ułatwiających kontakt obywateli z formacją, zgodnie ze standardami W3C oraz WCAG 2.0 AA w oparciu o mechanizmy ułatwiające osobom niepełnosprawnym dostęp do publikowanych treści i kontakt – działania kontynuowane w 2020 r. (i nadal) poprzez dostosowywanie do międzynarodowego standardu WCAG 2.1;
- przygotowanie instrukcji dla redaktorów opisującej sposób redagowania i zamieszczania artykułów tak, aby były zgodne z wymogiem WCAG 2.1 (działania podjęte i zakończone w 2020 r.);
- dostosowywanie obiektów i planowanie w tym zakresie.

Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej

Zgodnie z art. 14 ust.1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o *zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami*, w Komendzie Głównej Państwowej Straży Pożarnej powołano koordynatora ds. dostępności architektonicznej oraz koordynatora ds. dostępności cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej. Jednocześnie informuję, że dla archiwalnej witryny internetowej Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej

www.straz.gov.pl do 2020 r. obowiązywał Certyfikat SERWIS BEZ BARIER (nr W-31 688), nadawany przez Fundację Integracja. Certyfikat był potwierdzeniem, że serwis był przyjazny i dostosowany do potrzeb osób z ograniczoną sprawnością, zgodnie ze światowym standardem WCAG 2.0 (Web Content Accessibility Guidelines - Wytyczne dotyczące dostępności treści internetowych). W dniu 24 września 2020 r. przeniesiono archiwalną witrynę Komendy Głównej PSP do portalu gov.pl z wykorzystaniem nowego Systemu Zarządzania Treścią (CMS). Nowa strona internetowa <https://www.gov.pl/web/kgpsp> jest częściowo zgodna ze standardem WCAG 2.1. spełniając część wymagań wynikających z Ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o *dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych*, zgodnie z zamieszczoną deklaracją dostępności. Przed opublikowaniem strony www.gov.pl/web/kgpsp, przedmiotowa witryna przeszła gruntowny audyt zespołu z KPRM zajmującego się w portalu gov.pl dostępnością cyfrową. Wszystkie uwagi zgłoszone w czasie audytu zostały uwzględnione.

Urząd Komunikacji Elektronicznej

Opracowywane w UKE dokumenty są zgodne z WCAG w zakresie mającym zastosowanie do dokumentów cyfrowych. W przypadku dokumentów, dostarczonych z zewnątrz w postaci graficznych dokumentów PDF (skanów), zamieszczanych na stronach UKE niedostępnych dla czytników ekranu do ich odczytania zostały udostępnione bezpłatne narzędzia RoboBraille i OCR do odczytu treści skanu. Klienci mogą również zwrócić się do UKE z prośbą o udostępnienie skanu w formacie umożliwiającym jego odczyt przez programy czytające.

Poradniki

W 2020 zostały opublikowane dostępne poradniki:

- a) „Klikam z głową. Poradnik dla rodziców i nauczycieli”,
- b) „Bądźmy w kontakcie! Przewodnik telekomunikacyjny i pocztowy dla osób z niepełnosprawnością” Komunikacja,

Głównym kanałem informacyjno-komunikacyjnym urzędu jest strona UKE oraz media społecznościowe (YouTube, Facebook, Twitter), jak również infolinia oraz korespondencja pisemna.

W Raporcie Dostępności 2020 dotyczącym badania stron internetowych administracji publicznej serwis internetowy UKE otrzymał ocenę dobrą.

W 2020 r. UKE zlecił audyt serwisu i aplikacji PRO SpeedTest, które otrzymały Certyfikat Strona Internetowa bez Barier.

Standardy prostego języka:

- a) Udział w szkoleniu centralnym organizowanym przez KPRM „Tworzenie komunikatów pisemnych zrozumiałych i dopasowanych do odbiorcy”,
- b) Na stronie cik.uke.gov.pl, skierowanej do konsumentów, publikowane są komunikaty na temat praw i obowiązków konsumentów z zachowaniem zasad prostego języka. W 2020 ponad 50 artykułów edukacyjnych,
- c) Ulotki i poradniki dla konsumentów w standardzie plain language,
- d) Przedstawiciele UKE należą do Zespołu Szefa Służby Cywilnej ds. promocji prostego języka w urzędach administracji rządowej. Pracownicy UKE uczestniczyli

w pracach nad przygotowaniem zaleceń Szefa Służby Cywilnej w zakresie upraszczania komunikacji urzędowej,

- e) Strona Centrum Informacji Konsumenckiej UKE i działania edukacyjne kierowane do klientów zostały wpisane na listę dobrych praktyk Szefa Służby Cywilnej Projekt UKE „Prosto po Polsku” - Serwis Służby Cywilnej - Portal Gov.pl (www.gov.pl),
- f) Projekt Prosto po Polsku został zaprezentowany wśród liderów prostego języka należących do ww. Zespołu i przedstawicielei Departamentu Służby Cywilnej KPRM,
- g) Wytyczne dot. komunikacji i tworzenia prostych, przystępnych materiałów zostały uwzględnione w Polityce dostępności UKE.

W 2020 r. wydano 8 decyzji dopuszczających czasowe używanie urządzenia radiowego (art. 144a PT) w celu zapewnienia okazjonalnego przekazu informacji dla zapewnienia audiodeskrypcji na stadionach w Chorzowie (1), Gdańsku (6) i Wrocławiu (1).

- a) We współpracy z Fundacją Integracja został opracowany poradnik „ŁĄCZNOŚĆ. Telekomunikacja i poczta dla osób ze szczególnymi potrzebami”,
- b) Fundacja Polska bez Barrier opracowała na zlecenie UKE procedurę ewakuacji osób z niepełnosprawnościami oraz przeszkoliła koordynatorów ds. PPOŻ oraz ewakuacji w tym temacie,
- c) Polska Fundacja Osób Słabosłyszących przeprowadziła audyt zamontowanych pętli indukcyjnych. Wszystkie pętle otrzymały Certyfikat,
- d) We współpracy z Fundacją Kultury bez Barrier na stronie internetowej www.tumozesz.pl została zamieszczona informacja o lokalizacji pętli indukcyjnych w Centrali i Delegaturach UKE.

Urząd Lotnictwa Cywilnego

Strona internetowa ULC jest dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych zgodnie z międzynarodowym standardem WCAG 2.0 (na podstawie Krajowych Ram Interoperacyjności z dnia 12 kwietnia 2012 r.). Strona została zaprojektowana z uwzględnieniem responsywności, posiada mechanizm przełączenia na zwiększony kontrast oraz udogodnienia w postaci łatwego dostępu do zwiększenia wielkości czcionki. Funkcjonuje także mechanizm odczytu przez lektora zawartości aktualnego akapitu czy całej strony. Dodatkowo serwis spełnia wytyczne dotyczące wyświetlania na urządzeniach mobilnych poprzez dopasowanie automatycznie treści do wielkości ekranu odbiorcy. Rejestry publiczne nie są udostępniane poprzez serwisy publiczne. Informacje tekstowe przygotowywane są w języku łatwym do czytania i rozumienia.

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

1. Dane kontaktowe Urzędu są wskazane na stronie internetowej Urzędu, a także dla osób odwiedzających. Witryna Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów: www.uokik.gov.pl została zaprojektowana tak, aby jak największa liczba użytkowników mogła z niej swobodnie korzystać na różnych systemach operacyjnych i w różnych przeglądarkach. Dla osób słabowidzących przeznaczona jest wersja tekstowa oraz wersja o zwiększonym kontraście. Możliwa jest też

zmiana wielkości czcionki na stronie (przyciski funkcyjne w prawym górnym rogu). Działa również skrót klawiszy Ctrl+skroll myszką. Po witrynie można poruszać się także za pomocą klawiatury poprzez użycie klawisza tabulacji (Tab) oraz za pomocą skrótów klawiszowych, które nie kolidują z czytnikami ekranu i innymi skrótami klawiszowymi innych przeglądarek. Udostępniona jest tabela z zestawieniem powyższych skrótów. Witryna spełnia zatem wymogi WCAG 2.0.

2. Pod ogólnym numerem UOKiK nagrana jest informacja słowna, zawierająca podstawowe informacje nt. zakresu działalności Urzędu. Udostępniona jest możliwość wyboru tonowo przekierowania wewnętrznego z podziałem na konkretne zagadnienia – podane są numeryczne klawisze skrótów bez potrzeby wybierania lub znajomości numerów wewnętrznych. Podobnie ułatwione jest przekierowanie telefoniczne do delegatur UOKiK. Po wybraniu tonowo cyfry „0” klient dostaje możliwość wybrania w ww. sposób połączenia z jedną z ośmiu delegatur Urzędu.

Urząd Transportu Kolejowego

Strony internetowe UTK zapewniają dostępność zgodnie z wymaganiami WCAG 2.1 na poziomie AA. Każdorazowo w postępowaniach na usługi wykonania stron i aplikacji internetowych wymagano, aby interfejs zastosowany w systemach był przystosowany dla osób z niepełnosprawnością, zgodnie z WCAG 2.1 na poziomie AA.

W 2020 r. publikacje z działu aktualności i materiały z działu dla pasażerów, w szczególności dotyczące funkcjonowania kolei podczas epidemii SARS-CoV-2 zostały przetłumaczone na Polski Język Migowy i nagrane w formie video. Filmy są linkowane do tekstów, od których pochodzą. Łącznie opublikowano 40 filmów PJM.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

W 2020 r. w ramach prac Zespołu ds. dostępności ZUS dla osób ze szczególnymi potrzebami w zrealizowano następujące zadania:

Działania Zespołu ukierunkowane były na realizację obowiązków wynikających z ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami oraz z ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych, w ramach których:

- Prezes ZUS powołała Koordynatora ds. dostępności w Centrali,
- dyrektorzy Oddziałów ZUS wyznaczyli Regionalnych Koordynatorów ds. dostępności,
- powołano Zespoły ds. dostępności w Centrali oraz Regionalne Zespoły ds. dostępności w Oddziałach,
- wykonano czynności audytowe w Terenowych Jednostkach Organizacyjnych (TJO) oraz Centrali ZUS w celu ustalenia barier i utrudnień dla osób ze szczególnymi potrzebami, trwa przygotowanie planów dostępności na lata 2021-2022, które będą opracowane w oparciu o informacje z audytów dostępności przeprowadzonych w TJO oraz Centrali ZUS,

- usunięto ponad 500 barier i utrudnień zidentyfikowanych w wykonanych audytach dostępności,
- wykonano audyty stron internetowych ZUS w celu ich dostosowywania do standardów WCAG 2.1,
- zlecono przygotowanie oraz zamieszczenie na stronach internetowych ZUS deklaracji dostępności,
- przygotowano Raport o stanie zapewnienia dostępności podmiotu publicznego,
- nawiązano współpracę z:
 - organizacjami działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami m.in.: Polskim Związkiem Niewidomych, Polskim Związkiem Głuchych, Fundacją Polska Bez Barier, które przeprowadziły szkolenia dla pracowników ZUS,
 - wydziałem Dostępności, Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej, Wydziałem Dostępności Cyfrowej w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz PFRON,
 - samorządami w zakresie eliminacji barier architektonicznych zlokalizowanych w obszarze funkcjonowania Terenowych Jednostek Organizacyjnych ZUS.

W 2020 r. Zakład wprowadził nowe usługi dla wszystkich klientów, które w szczególności ułatwiają załatwienie sprawy w ZUS osobom z niepełnosprawnościami:

- e-wizyty, tj. wideorozmowy z pracownikiem ZUS. Wideorozmowa z ekspertem ZUS umożliwia załatwienie wielu spraw bez konieczności wychodzenia z domu z obszaru emerytur i rent krajowych oraz międzynarodowych, zasiłków, kwestii związanych z prowadzeniem firmy czy potwierdzenia profilu PUE ZUS. Od lutego 2021 r. osoby niesłyszące mogą zarezerwować e-wizytę w języku migowym PJM w obszarze zasiłków, emerytur i rent,
- możliwość rezerwacji wizyty w naszych placówkach w dogodnym dla klientów dniu i godzinie – w formie telefonicznej i elektronicznej przez portal PUE ZUS.
- W 2020 r. Zakład na stronie www.zus.pl przygotował kompleksową informację dla osób z niepełnosprawnościami, zawierającą nowe treści, a w szczególności:
 - „Co robi ZUS”, w tym w języku łatwym do czytania, w formie filmu w języku migowym,
 - „Koordynator ds. dostępności”,
 - „Dostępność punktów informacyjnych ZUS dla osób z niepełnosprawnościami”, z których część znajduje się w innej niż ZUS instytucji,
 - „Dostępność placówek ZUS dla osób z niepełnosprawnościami skierowanych na badanie lekarskie”,
 - „Deklaracja dostępności dla zus.pl”.

Wśród informacji dla osób z niepełnosprawnościami zostały zamieszczone także treści, które były opublikowane w poprzednich latach, a w 2020 r. zostały zaktualizowane. Są to informacje dotyczące dostępności 322 placówek ZUS oraz informacje dla osób niesłyszących.

Realizując rządowy program „Dostępność+”, Zakład opracowuje wieloletni plan inwestycyjny, który obejmuje m.in. zadania polegające na dostosowaniu budynków do

osób ze szczególnymi potrzebami. Zakresy tych zadań zależą jednak będą od uwarunkowań architektoniczno-konstrukcyjnych oraz przepisów o ochronie zabytków w przypadku budynków objętych ochroną konserwatorską.

Dostosowanie radia i telewizji

Telewizja

Telewizja Polska SA w 2020 r. zapobiegała wykluczeniu osób niepełnosprawnych na dwa sposoby. Pierwszym z nich była produkcja i emisja audycji uwzględniających potrzeby oraz sprzyjających integracji społecznej tej grupy widzów, ukazujących ich problemy, prezentujących ich aktywność zawodową, artystyczną, sportową. Drugim, było realizowanie obowiązku określonego w ustawie o radiofonii i telewizji, tj. umożliwianie osobom z niepełnosprawnością sensoryczną, niewidomym i niesłyszącym, odbioru audycji za pośrednictwem napisów dla niesłyszących, tłumaczenia na język migowy i audiodeskrypcji.

Produkcja i emisja audycji uwzględniających potrzeby oraz sprzyjających integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami, ukazujących ich problemy, prezentujących ich aktywność zawodową, artystyczną, sportową

Oferta adresowana do niepełnosprawnych słuchaczy i widzów obecna była u wszystkich nadawców publicznych, w programach radiowych i telewizyjnych, zarówno ogólnokrajowych jak i regionalnych, uniwersalnych i wyspecjalizowanych.

Oferta tworzona i nadawana w 2020 r. była różnorodna zarówno pod względem form realizacji, jak i poruszanych problemów, a głównym celem było promowanie idei integracji społeczno-zawodowej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu tej grupy.

Audycje poświęcone problemom osób niepełnosprawnych nadawano w większości programów TVP SA: ogólnokrajowych (TVP1, TVP2), regionalnych, tworzonych przez oddziały terenowe TVP SA (TVP3 Białystok, TVP3 Bydgoszcz, TVP3 Gdańsk, TVP3 Gorzów Wlkp., TVP3 Olsztyn, TVP3 Lublin, TVP3 Łódź, TVP3 Katowice, TVP3 Kielce, TV3 Kraków, TVP3 Rzeszów, TVP3 Szczecin, TVP3 Warszawa, TVP3 Wrocław), w paśmie wspólnym TVP 3 Regionalna, w programach wyspecjalizowanych (TVP Info, TVP Sport, TVP ABC, TVP Kultura, TVP Dokument, TVP Rozrywka, TVP HD), a także w programach dla odbiorców za granicą (TVP Polonia, TVP Wilno).

W większości były to audycje cykliczne, emitowane w stałych okresach (tj. raz w tygodniu lub raz w miesiącu), takie jak: rozmowy Anny Dymnej z osobami niepełnosprawnymi (TVP2), magazyn „Pełnosprawni” o osiągnięciach niepełnosprawnych sportowców (TVP1, TVP Sport, TVP3 Rzeszów, TVP2 Lublin), magazyn reporterski „Pożyteczni.pl” prezentujący działalność organizacji pożytku publicznego, także tych pomagających osobom niepełnosprawnym (TVP2, TVP Polonia, TVP Wilno, TVP2), magazyn „Pełnosprawni - Bez barier” poświęcony osobom niepełnosprawnym (TVP3 Wrocław), magazyny interwencyjne, w których odejmowano tematy związane z niepełnosprawnością „Sprawa dla reportera” (TVP1), „Magazyn

Ekspresu Reporterów” (TVP1), „ALARM” (TVP1, TVP Polonia, TVP3 Szczecin), „Wokół nas” (TVP3 Szczecin); cykl reportaży społecznych „Głębia ostrości” (TVP1, TVP Info, TVP Białystok), audycja „Sekundy, które zmieniły życie” poświęcona bezpieczeństwu w ruchu drogowym (TVP1), audycja poświęcona problemom społecznym „Ciemna strona” (TVP3 Warszawa), magazyn „Włączeni i aktywni” dotyczący spraw osób z niepełnosprawnością oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym (TVP3 Lublin), cykl reportaży „Niepokonani” ukazujących sylwetki niepełnosprawnych sportowców (TVP3 Katowice, TVP3 Olsztyn, TVP3 Kielce), audycja poświęcona osobom z niepełnosprawnościami „Nie widzę przeszkód...” (TVP3 Kraków, TVP Info), audycja dedykowana osobom niesłyszącym „Spotkania w świecie ciszy” (TVP3, TVP Katowice, TVP Białystok), audycja poświęcona problematyce niepełnosprawności i wykluczenia społecznego, tłumaczona na język migowy „Świat nie jest taki zły” (TVP3 Gdańsk), cykliczny magazyn katolicki, tłumaczony na język migowy „Droga” (TVP3 Gdańsk), audycje poświęcone ochronie zdrowia: „ABC pacjenta” tłumaczona na język migowy (TVP3 Gorzów Wielkopolski, TVP3 Łódź) i „Onkocuczyni” (TVP3 Szczecin, TVP3 Kraków), audycja tworzona przy współpracy z łódzkim oddziałem Polskiego Związku Głuchych pt. Superkowe ABC, o charakterze edukacyjnym i rozrywkowym adresowana do dzieci i młodzieży niesłyszącej i niedosłyszącej (TVP ABC, TVP Polonia, TVP Wilno), cykl „W społecznym labiryncie” podejmujący między innymi tematykę osób niepełnosprawnych w środowisku miejskim (TVP3 Łódź), Historie szczęśliwe – bohaterowie cyklu to optymiści, osoby które cieszą się każdym dniem, w audycji osoby z niepełnosprawnościami opowiadały jak radzą sobie z przeciwnościami losu. (TVP3), teleturniej z udziałem osób niepełnosprawnych „The Wall. Wygraj marzenia” (TVP1, TVPHD, TVP Rozrywka).

Problemy, jak i osiągnięcia osób z niepełnosprawnością przedstawiano także w filmach dokumentalnych i reportażach: „Niewidomy organista” (TVP3 Katowice), „Nie inaczej...” (TVP3), „Dom marzeń” (TVP3), „Jak ślepy z kulawym w jeziorze nurkowali” (TVP3), „Szansa na lepszą przyszłość” (TVP3 Łódź), „Warszawski Dzień Extra Avalon Extreme” (TVP 3 Warszawa), „Chromosom dwudziesty pierwszy” (TVP3), „Martin i jego blondynki” (TVP3, TVP Kraków), „Dotyk spojrzenia” (TVP3, TVP3 Białystok, TVP3 Olsztyn, TVP3 Lublin, TVP3 Kielce), „Sposób na dobrą rodzinę” (TVP3 Białystok, TVP3 Lublin), „Moje życie, moja pasja” (TVP3 Kielce), „Piotr wynalazca” (TVP3 Białystok), „Śpiewać od serca” (TVP3 Kraków), „Przewodnicy zmysłów” (TVP3 Kraków), „Fundacja im. Brata Alberta Radwanowie” (TVP3 Kraków), „W obiektywie” (TVP3 Kielce), „Czuję, że żyję” (TVP3), „Dama Niepełnosprawna”(TVP3 Bydgoszcz, TVP3 Białystok), „Pieśń pasterza” (TVP Kultura), „Połączeni” (TVP Kultura), „Pasja” - 13 - odcinkowy dokument fabularyzowany, opowiadający historię niewidomych i niedowidzących aktorów Integracyjnego Teatru Aktora Niewidomego (ITAN) w Krakowie (TVP2, TVP Dokument), „Casa Blanca” (TVP2, TVP Dokument, TVP Kultura, TVP Polonia), „Życie po re-animacji” (TVP2, TVP Kultura), „Mózg w niebezpieczeństwie” (TVP1, TVP3, TVP Dokument).

Wątki dotyczące osób niepełnosprawnych były także obecne w najbardziej popularnych serialach produkowanych przez TVP, np. „Klan”, „Plebania”, „M jak

miłość”, „Na dobre i na złe”, „Barwy szczęścia”, „Leśniczówka”, dzięki czemu kwestie dotyczące osób z niepełnosprawnościami były ukazywane w różnych aspektach i w szerokim kontekście, ale zawsze jako pełnoprawni członkowie społeczeństwa. Promowanie pozytywnego stosunku do osób z niepełnosprawnościami, było najważniejszym celem takich działań.

Ponadto, emitowano spoty społeczne związane z problemem niepełnosprawności (Festiwal Zaczarowanej Piosenki; EXTRAAsprawni. Czy na pewno nie chciałbyś być na moim miejscu?; Otchłań – kampania społeczna na rzecz transplantologii; Planuję długie życie; Polskie Towarzystwo Stwardnienia rozsianego „Szkoła motywacji”; Życie z SM; SM Walcz o siebie; Wojna z rakiem; Uśmiech pomaga leczyć; Bądź bezpieczny na drodze; Choroby nie czekają; Nie bądź obojętny; Nie serwuj sobie choroby; Twarz depresji).

Należy podkreślić, że Spółka tworzyła tego typu ofertę w sposób różnorodny, tj. wykorzystując różne formy telewizyjne: od informacji poprzez wywiady o charakterze publicystycznym, magazyny interwencyjne, audycje edukacyjne, reportaże prezentujące osiągnięcia osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia (w tym w sporcie) poradnictwo (koncentrujące się na wskazaniu rozwiązań różnych problemów, instytucji i osób, które świadczą pomoc). Częścią tej oferty były również filmy dokumentalne i popularne seriale ukazujące zarówno problemy jak i osiągnięcia osób niepełnosprawnych.

Emisja audycji z udogodnieniami dla osób z niepełnosprawnością wzroku i osób z niepełnosprawnością słuchu

Nowelizacja ustawy o radiofonii i telewizji w 2018 r. podniosła minimalny poziom zapewnienia udogodnień dla osób niepełnosprawnych z 10% do 15% w 2019 r., 25% - w latach 2020-2021, 35% - w latach 2022-2023 i 50% - od roku 2024. Wydane na podstawie ustawy *rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z 15 listopada 2018 r. w sprawie udogodnień dla osób niepełnosprawnych sensorycznie z powodu dysfunkcji narządu wzroku i osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu w programach telewizyjnych* określiło z kolei udział ww. typów udogodnień w zależności od charakteru i rodzaju programu, niższe niż przewidziane w ustawie kwoty oraz zwolnienia z tych kwot ze względu na profil programu, wielkość widowni telewizyjnej, rodzaj sieci nadawczej rozpowszechniającej program i jej zasięg ludnościowy lub liczbę abonentów w przypadku emisji programu w sieci kablowej. Rozporządzenie to określiło także sposób informowania odbiorców o terminie, czasie emisji i czasie trwania audycji zawierających takie udogodnienia (strona internetowa nadawcy lub inne strony internetowe zawierające informację o rozpowszechnianych przez nadawcę audycjach, teletekst, jeśli nadawca taki dostarcza, ogłoszenia nadawcy zawierające informację o audycjach, Elektroniczny Przewodnik po Programach oraz strona internetowa KRRiT).

W 2020 r. Telewizja Polska SA wywiązała się z obowiązków zawartych w ww. rozporządzeniu KRRiT uzyskując w 29 rozpowszechnianych programach średni udział audycji z audiodeskrypcją na poziomie 4,7%, audycji z tłumaczeniem na język migowy na poziomie 5,4% i audycji z napisami na poziomie 20,2% w rocznym czasie

nadawania. Na podstawie przeprowadzonej w Biurze KRRiT analizy stwierdzono, że udziały audycji z udogodnieniami (dla każdego rodzaju udogodnienia) w każdym z 13 programów ogólnokrajowych nadawcy publicznego znacząco przekraczały wymagania zapisane w ww. rozporządzeniu.

Audiodeskrypcja

W programach TVP1 i TVP2 – zaliczających się zgodnie z regulacją do programów o charakterze uniwersalnym - udział audiodeskrypcji w 2020 r. został określony na co najmniej 3,5% kwartalnego czasu nadawania. Telewizja Polska zrealizowała ten obowiązek z nadatkiem – na obu antenach wyemitowano blisko 6% (780 godzin audycji z audiodeskrypcją).

Najwyższy wymagany poziom audiodeskrypcji rozporządzenie określa w programach zawierających nie mniej niż 50% audycji dla dzieci, w 2020 r. – co najmniej 10%. W programie TVP ABC średnio w każdym kwartale wyemitowano 12% audycji z takim udogodnieniem.

W pozostałych programach wymagania w tym zakresie zostały zrealizowane na poziomie zgodnym lub wyższym niż normy wskazane w rozporządzeniu KRRiT.

Audycje z audiodeskrypcją były przygotowywane dla widzów w różnym wieku, zarówno najmłodszych jak i tych starszych.

Dla niewidomych dzieci przygotowano z audiodeskrypcją 26 odcinków serialu „Agatka”, opracowano ponad 80 odcinków cyklu „Domisie”, kolejne relacje z wypraw małej reporterki Neli i dalsze przygody bohaterów „Super Wings”. Także nowy edukacyjny cykl „Al - chemik”, wprowadzający młodych widzów do świata nauki i przekazujący wiedzę z zakresu chemii i fizyki w zupełnie innym wymiarze rzeczywistości był dostępny z audiodeskrypcją.

Z myślą o niewidomych dorosłych widzach kontynuowano produkcję audiodeskrypcji do kontynuacji seriali: „Ojca Mateusza”, „O mnie się nie martw”, „Rodzinki.pl”, „Stulecie Winnych”, „Echo serca”. Wśród nowych tytułów seriali z audiodeskrypcją nadano: „Archiwista”, „Ludzie i bogowie” oraz „Osiecka”.

Audiodeskrypcję opracowano także do kolejnych serii reality-show: „Rolnik szuka żony”, „Sanatorium miłości” i „Ośmiu wspaniałych” oraz takich audycji rozrywkowych jak: „Ameryka da się lubić”, „Europa da się lubić - 15 lat później”, „Kocham Dwójkę” czy „Przyjaciele na zawsze”.

Także kolejna odsłona cyklu o polskiej przyrodzie, lasach oraz pracy leśników „Las bliżej nas” posiada takie udogodnienie. Osoby z niepełnosprawnością wzroku mogły także odkrywać kuchnię, kulturę i codzienność mniejszości etnicznych i narodowych mieszkających w Polsce w audycji „Smaki świata po polsku”. Z kolei w audycji „Tomek na granicach II Rzeczypospolitej” poznawali dziedzictwo kultury II RP. Specjalnie dla osób niewidomych opracowano audiodeskrypcję do fabularyzowanego dokumentu „Pasjonaci”, opowiadającego historię niewidomych i niedowidzących aktorów integracyjnego Teatru Aktora Niewidomego (ITAN) w Krakowie.

W sumie w 2020 r. we wszystkich programach Telewizji Polskiej S.A., dostępnych w naziemnej telewizji cyfrowej, wyemitowano ponad 2800 godzin audycji z audiodeskrypcją.

Napisy dla niesłyszących

Rozporządzenie KRRiT z 15 listopada 2018 r. określa kwartalny udział takich audycji w 2020 r. na poziomie:

- co najmniej 5% - w programach o charakterze wyspecjalizowanym, zawierających nie mniej niż 50% audycji dla dzieci;
- co najmniej 20% w programach o charakterze uniwersalnym i wyspecjalizowanym, innych niż wyszczególnione w rozporządzeniu;
- co najmniej 21,5% - w programach o charakterze wyspecjalizowanym, zawierających nie mniej niż 50% filmów fabularnych;
- co najmniej 22% - w programach o charakterze wyspecjalizowanym, zawierających nie mniej niż 50% audycji informacyjnych lub publicystycznych.

W przypadku programów, których udział w widowni jest mniejszy niż 1% liczony jako średni udział programu w widowni w roku poprzednim poziom ten jest zmniejszony o 50%.

Telewizja Polska S.A. jako jeden z nielicznych nadawców zapewnia napisy do programów i audycji nadawanych „na żywo”. W 2020 r. z wykorzystaniem najnowszych technologii codziennie nadawano napisy do tego typu audycji w TVP1, TVP2, TVP INFO oraz w TVP Sport.

W TVP1 poziom audycji z napisami wynosił średnio ponad 45%, czyli był wyższy niż wymagany rozporządzeniem KRRiT. W TVP2 średnia kwartalna liczba audycji z napisami przekroczyła 27%, czyli także była wyższa niż norma wymagana w 2020 r. (co najmniej 20%). W sumie w obu głównych programach wyemitowano ponad 5200 godzin audycji z taką usługą dostępu. W kanale TVP Seriale zapewniono w każdym kwartale średnio ponad 86% audycji z napisami.

Audycje, do których opracowano napisy to audycje zróżnicowane gatunkowo i przeznaczone dla różnych kręgów odbiorców. Codziennie z napisami nadawano cykliczne audycje informacyjne i publicystyczne: główne wydanie „Wiadomości”, „Sport”, „Teleexpress”, „Teleexpress Extra”, „Panorama”, „Gość Wiadomości”, „O co chodzi”.

W weekendy były one dostępne przy takich audycjach jak: „Kobięcym okiem”, „Studio Wschód”, „Studio Zachód”, „Teleexpress na deser”.

Wśród opracowanych audycji z napisami nadano zarówno tytuły nowe, jak i kontynuacje przede wszystkim znanych i lubianych przez widzów polskich seriali. Były wśród nich „Korona królów”, „Korona królów – taka historia”, „Klan”, „Barwy szczęścia”, „Komisarz Alex”, „Blondynka”, „Rodzinka.pl”, „Leśniczówka”, „M jak miłość”, „Na dobre i na złe”, „Na sygnale”, „Echo serca”, „O mnie się nie martw”, „Młody Piłsudski”, „Stulecie Winnych”, „Ojciec Mateusz”, „Kasta”, „Archiwista”, „Ludzie i bogowie”, „Uzdrowisko”, „Będzie dobrze, kochanie”, „Lepszapotowa”.

Zagraniczne pozycje serialowe z napisami to zarówno kontynuacje jak i nowe tytuły: „Elif”, „Przysięga”, „Miłosne potyczki”, „Wymarzona miłość”, „Cena wolności”,

„Kozacka miłość”, „Zniewolona” oraz filmy dokumentalne, audycje przyrodnicze i popularnonaukowe.

Polskie filmy fabularne, do których przygotowano napisy dla niesłyszących to m.in. „Gwiazdy”, „Ułaskawienie”, „Excentrycy”, czyli po słonecznej stronie ulicy”, „Wspomnienie lata”, „Podróżnik”, „Warszawa miasto podzielone”, „Morskie Oko nasze”.

Kontynuowano również przygotowywanie napisów do znanych już widzom niesłyszącym audycji z cyklu „Zakochoj się w Polsce”, „Okrasa łamie przepisy”, „Las bliżej nas”, „Przyrodnik na tropie”, „Rolnik szuka żony”, „Sanatorium miłości”, „Retro TVP Sport”, „Krzyżówka”, „Gra słów”. Wśród nowości pojawiły się: „Abecadło astronomii” oraz filmy i programy dotyczące pandemii koronawirusa, m.in. „Koronawirus z bliska”, „Koronawirus. Jak z nim walczy świat”, „Walka z koronawirusem”, „Pekin kontra koronawirus”, „Koronawirus globalne zagrożenie” oraz specjalne wydania nadawane w TVP INFO poświęcone tej tematyce.

Niesłyszący widzowie Teatru Telewizji mogą oglądać poniedziałkowe spektakle z napisami. Także ceniony przez widzów program publicystyczny „Sprawa dla reportera” posiada takie udogodnienie.

Napisy pojawiały się także regularnie podczas wystąpień okolicznościowych Prezydenta RP, Premiera oraz hierarchów kościelnych.

Rok 2020 był rokiem, w którym odbywały się wybory prezydenckie. Napisy zostały przygotowane do wszystkich programów „Audycji Komitetów Wyborczych”. Posiadały je także emitowane z tej okazji wieczory wyborcze i debaty. Również uroczystość zaprzysiężenia prezydenta nadawana była z napisami dla osób niesłyszących.

Niesłyszącym odbiorcom udostępniono z napisami transmisje następujących wydarzeń: koncert „1920. Wdzięczni Bohaterom”, „Warszawiacy śpiewają (nie)zakazane piosenki” czy msza święta w Niedzielę Wielkanocną nadawana z bazyliki św. Piotra w Rzymie.

W ofercie audycji dla dzieci przygotowano napisy do serii „Domisie” i „Al – chemik” oraz do specjalnej propozycji dla najmłodszych, zarówno niesłyszących jak i słyszących, której celem jest nauka języka migowego - „Figu-Migu”.

TVP SA w 2020 r. wydała płyty DVD popularnych seriali, z napisami dla niesłyszących m.in.: „Korona królów”, „Rodzinka.pl”, „Zenek”, „Pogranicze w ogniu”, „Ojciec Mateusz”, „Stulecie Winnych”.

Tłumaczenia audycji na język migowy

Widzowie z dysfunkcją narządu słuchu mieli możliwość oglądania wybranych audycji w programach TVP w tłumaczeniu na język migowy. Oferta ta była bogata. Były to popularne seriale, magazyny, reportaże, codzienne serwisy informacyjne, np.: serial „M jak miłość” (TVP2), filmy: „Awatar, czyli zamiana dusz”, „Kocie ślady”, „Ciemnego pokoju nie trzeba się bać”, „Zinedine Zidane”, audycje religijne: „Słowo na niedzielę” (TVP2), „Polka pod krzyżem”, transmisje mszy św., magazyny: „Pełnosprawni” (TVP1, TVP Sport), „Było nie minęło” (TVP Historia), „Telekurier Extra”(TVP3), „Co niesie dzień”(TVP3), „Jak to działa” (TVP2, TVP ABC, TVP Polonia), „Koło pióra” (TVP

Kultura, TVP Polonia), „Tamte lata, tamte dni” (TVP Kultura), „Od ucha do ucha” (TVP Kultura), „Dranie w kinie” (TVP Kultura), „Spotkania w świecie ciszy”(TVP3), „Okrasa łamie przepisy”(TVP1, TVP Polonia, TVP HD, TVP ABC), „Włączeni i aktywni”, ABC Pacjenta”,(TVP3) oraz serwisy informacyjne: „Dziennik Regionów (TVP Regionalna), „Info Dzień” (TVP INFO), „Debata Wyborcza”, audycje dla dzieci: „Superkowe ABC” (TVP ABC, TVP Polonia), „Domisie”, „Maszyna zmian”, „Tajemnica Sagali”, „Gwiazdny pirat”, „Samochodzik i templariusze”, „Szaleństwo Majki Skowron”, „Rodzina Treflików”, „Hotel pod Żyrafą i Nosorożcem”.

Ponadto ważne uroczystości i wydarzenia, o charakterze państwowym, kościelnym i inne, np.: wystąpienia i orędzia Prezydenta, Premier, Marszałków Sejmu i Senatu.

Jak wskazują powyższe informacje Telewizja Polska SA podjęła w 2020 r. duży wysiłek, by zapewnić niepełnosprawnym odbiorcom użyteczną dla nich ofertę, jak też zadbać, by nie czuli się wykluczeni jako odbiorcy programów tego nadawcy.

Poniżej tabelę przedstawiającą udział audycji z audiodeskrypcją, z napisami dla niesłyszących i językiem migowym w programach TVP S.A. w 2020 r. (źródło: opracowanie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji)

TVP1	Audiodeskrypcja %	Napisy %	Język migowy %
Norma wg rozporządzenia KRRiT – 25% w 2020 r.	3,50%	20,00%	1,50%
wykonanie I kwartał	7,30%	45,40%	2,09%
wykonanie II kwartał	6,49%	44,00%	5,59%
wykonanie III kwartał	6,10%	44,80%	2,02%
wykonanie IV kwartał	7,85%	44,20%	1,80%

TVP2	Audiodeskrypcja %	Napisy %	Język migowy %
Norma wg rozporządzenia KRRiT – 25% w 2020 r.	3,50%	20,00%	1,50%
wykonanie I kwartał	5,00%	26,50%	2,06%
wykonanie II kwartał	3,57%	26,40%	1,88%
wykonanie III kwartał	3,70%	27,20%	1,56%
wykonanie IV kwartał	4,67%	27,30%	2,26%

TVP INFO	Audiodeskrypcja %	Napisy %	Język migowy %
-----------------	--------------------------	-----------------	-----------------------

Norma wg rozporządzenia KRRiT – 25% w 2020 r.	0,00%	22,00%	3,00%
wykonanie I kwartał	0,00%	18,10%	4,77%
wykonanie II kwartał	0,00%	26,80%	12,44%
wykonanie III kwartał	0,00%	26,40%	11,81%
wykonanie IV kwartał	0,00%	26,10%	12,14%

TVP3*	Audiodeskrypcja %	Napisy %	Język migowy %
Norma wg rozporządzenia KRRiT – 12,5% w 2020 r.	1,75%	10,00%	0,75%
wykonanie I kwartał	1,52%	7,98%	6,14%
wykonanie II kwartał	1,23%	7,32%	5,76%
wykonanie III kwartał	0,98%	13,19%	7,97%
wykonanie IV kwartał	2,42%	12,93%	8,19%

* średnia z 16 OTV

TVP Polonia	Audiodeskrypcja %	Napisy %	Język migowy %
Norma wg rozporządzenia KRRiT – 12,5% w 2020 r.	1,75%	10,00%	0,75%
wykonanie I kwartał	5,78%	31,50%	1,44%
wykonanie II kwartał	4,89%	37,00%	2,62%
wykonanie III kwartał	5,20%	38,20%	4,84%
wykonanie IV kwartał	6,73%	34,90%	1,71%

TVP Historia	Audiodeskrypcja %	Napisy %	Język migowy %
Norma wg rozporządzenia KRRiT – 12,5% w 2020 r.	1,75%	10,00%	0,75%
wykonanie I kwartał	7,47%	33,90%	1,17%
wykonanie II kwartał	6,64%	29,40%	1,53%
wykonanie III kwartał	4,76%	32,60%	1,30%
wykonanie IV kwartał	5,01%	31,40%	1,55%

TVP Kultura	Audiodeskrypcja %	Napisy %	Język migowy %
Norma wg rozporządzenia KRRiT – 12,5% w 2020 r.	1,75%	10,00%	0,75%
wykonanie I kwartał	1,44%	23,30%	1,04%

wykonanie II kwartał	2,14%	22,40%	0,82%
wykonanie III kwartał	1,93%	27,30%	1,16%
wykonanie IV kwartał	1,30%	20,08%	1,41%

TVP HD	Audiodeskrypcja %	Napisy %	Język migowy %
Norma wg rozporządzenia KRRiT – 12,5% w 2020 r.	1,75%	10,75%	0,00%
wykonanie I kwartał	23,75%	62,40%	0,00%
wykonanie II kwartał	22,64%	57,70%	0,08%
wykonanie III kwartał	28,66%	71,80%	0,00%
wykonanie IV kwartał	26,82%	64,80%	0,27%

TVP Sport	Audiodeskrypcja %	Napisy %	Język migowy %
Norma wg rozporządzenia KRRiT – 25% w 2020 r.	3,50%	20,00%	1,50%
wykonanie I kwartał	3,04%	8,20%	4,73%
wykonanie II kwartał	2,19%	10,80%	3,68%
wykonanie III kwartał	7,85%	12,00%	4,98%
wykonanie IV kwartał	11,51%	14,40%	4,70%

TVP Seriele	Audiodeskrypcja %	Napisy %	Język migowy %
Norma wg rozporządzenia KRRiT – 25% w 2020 r.	3,50%	21,50%	0,00%
wykonanie I kwartał	26,47%	84,30%	0,00%
wykonanie II kwartał	33,41%	82,80%	0,00%
wykonanie III kwartał	33,76%	87,20%	0,22%
wykonanie IV kwartał	23,82%	61,90%	0,03%

TVP Rozrywka	Audiodeskrypcja %	Napisy %	Język migowy %
Norma wg rozporządzenia KRRiT – 12,5% w 2020 r.	1,75%	10,00%	0,75%
wykonanie I kwartał	3,11%	17,10%	1,07%
wykonanie II kwartał	2,69%	19,00%	1,34%
wykonanie III kwartał	3,73%	22,70%	0,78%

wykonanie IV kwartał	3,69%	19,50%	2,39%
----------------------	-------	--------	-------

TVP ABC	Audiodeskrypcja %	Napisy %	Język migowy %
Norma wg rozporządzenia KRRiT – 25% w 2020 r.	10,00%	5,00%	10,00%
wykonanie I kwartał	11,93%	16,80%	11,64%
wykonanie II kwartał	13,90%	17,20%	11,52%
wykonanie III kwartał	11,78%	13,50%	13,47%
wykonanie IV kwartał	9,90%	14,90%	15,23%

TVP Wilno	Audiodeskrypcja %	Napisy %	Język migowy %
Norma wg rozporządzenia KRRiT – 12,5% w 2020 r.	1,75%	10,00%	0,75%
wykonanie I kwartał	5,35%	26,10%	1,23%
wykonanie II kwartał	4,87%	33,70%	2,52%
wykonanie III kwartał	4,45%	28,70%	4,38%
wykonanie IV kwartał	5,59%	0,00%	1,32%

Polskie Radio SA, uwzględniając w swojej działalności programowej szeroko rozumianą problematykę środowiska osób niepełnosprawnych, nadawało w 2020 r. audycje i informacje skierowane do osób niepełnosprawnych oraz audycje przybliżające, wyjaśniające czy też informujące o zagadnieniach związanych z funkcjonowaniem tej grupy słuchaczy. W nadanych programach zarówno promowano ideę integracji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych, jak i przeprowadzano akcje antenowe i pozaantenowe, których celem było przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych. Tematyka ta obecna była we wszystkich programach nadawanych przez Polskie Radio SA:

Program	<u>Czas trwania tematyki</u> w 2020 r.	<u>Liczba tematów</u> w audycjach
Program 1	6:40:04	128
Program 2	0:08:00	7
Program 3	5:32:08	85
Program PR 24	4:34:20	127
Czwórka PR	3:09:17	60
PR Dzieciom	3:13:06	7

Polskie Radio dla Zagranicy	1:50:47	30
Radio Kierowców	0:34:00	4
Suma:	25:41:42	444

Zródło: Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji

Tematyka dotycząca osób niepełnosprawnych w 2020 pojawiała się najczęściej w Programie PR24 oraz Programie 1 PR. Mniej było jej w Programie 3 oraz skierowanej do młodzieży Czwórce. Najmniej czasu poświęcono tej tematyce w Programie 2, w którym ze względu na kulturalny profil programu, głównie pojawiała się jako element wiadomości i relacji. Podobnie było w Polskim Radiu Dzieciom. Natomiast w programach redakcji zagranicznych nadających w ramach Programu Polskiego Radia dla Zagranicy – tematyka była obecna w 30 audycjach i materiałach do audycji.

Zagadnienia dotyczące osób niepełnosprawnych miały stałe miejsce w programach, zarówno w formach cyklicznych, jak i okazjonalnie realizowanych projektów np. integracyjnych oraz w ramach prezentowania kampanii przedstawiających działalność organizacji pożytku publicznego (OPP). W 2020 r. w Programie 1, w Programie 3 oraz w Programie PR24 nadano w ramach kampanii społecznych 350 spotów o łącznym czasie trwania 3 godz. 15 min. Były to cztery duże kampanie dotyczące promowania idei integracji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych.

Nazwa kampanii	Nazwa organizacji OPP	Łączny czas emisji	Liczba spotów
Stwardnienie rozsiane – niewidoczne objawy	Polskie Towarzystwo Stwardnienia Rozsianego	1:14:55	145
START. Osoby z niepełnosprawnościami	Podlaskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych START Białystok	0:29:30	59
Niepełnosprawni po wypadkach. Niwelacja przeszkód.	Fundacja Votum	1:11:20	107
Jeźdź świadomie	Fundacja Nadzieja Osób poszkodowanych w Wypadkach Drogowych	0:19:30	39
Suma końcowa		3:15:15	350

Zródło: Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji

Wśród problematyki dotyczącej niepełnosprawności dominowały zagadnienia, które z jednej strony prezentują środowisko osób niepełnosprawnych (przykłady aktywności, radzenia sobie z problemami, udziału w działaniach kulturalnych czy religijnych, w tym dzieci i młodzieży), z drugiej zaś strony przybliżają prawa osób z niepełnosprawnościami (np. porady prawne, bariery architektoniczne, wypoczynek, stanowisko pracy, zatrudnianie – korzyści dla pracodawców, komunikacja miejska, fundusze do wykorzystania). Celem wszystkich audycji była integracja środowiska osób niepełnosprawnych w społeczeństwie, znalezienie miejsca i uświadomienie roli (dla pełnosprawnych i niepełnosprawnych), jaką mogą i powinni spełniać w codziennym życiu (np. tematy integracyjne: dzień walki z dyskryminacją niepełnosprawnych, marsze i festyny integracyjne, wystawy w szkołach integracyjnych czy praca, sport i udział w kulturze osób niepełnosprawnych). Atutem audycji był również udział w nich osób niepełnosprawnych. Słuchacze dowiadywali się z treści audycji lub zapowiedzi, czy gość jest osobą niepełnosprawną, a obecność osób niepełnosprawnych była traktowana jako element normalnego życia, w którym wszyscy uczestniczymy.

Istotnym źródłem informacji o środowisku osób niepełnosprawnych były wiadomości serwisowe, nadawane we wszystkich programach Polskiego Radia, na bieżąco informujące o wydarzeniach, akcjach czy imprezach dotyczących środowiska osób niepełnosprawnych. W audycjach sportowych prezentowane były nie tylko informacje o wynikach niepełnosprawnych zawodników, ale także przedstawiano ich sylwetki, dokonania i działania na rzecz przyciągnięcia jak największej liczby osób do aktywności fizycznej. Stałym punktem audycji sportowych były relacje, reportaże oraz rozmowy z uczestnikami zawodów sportowych niepełnosprawnych w różnych dyscyplinach (m.in. Paraolimpiad Zimowych czy Letnich, relacje z imprez lokalnych).

Każdy z Programów Polskiego Radia miał wypracowane własne, sprawdzone i akceptowane przez słuchaczy sposoby prezentacji tematyki niepełnosprawności. Emisja audycji często połączona była z kontaktem ze słuchaczami, m.in. poprzez portale społecznościowe, maile, listy czy telefony z pytaniami, komentarzami i sugestiami tematów do poszczególnych audycji. Tematy – zależnie od rodzaju – pojawiały się bądź w pasmach o największej słuchalności (informacje, porady, relacje reporterskie) lub w pasmach, które pozwalają na obszerną i pełną prezentację tematyki, stanowisk czy poglądów (popołudnia i wieczory; reportaże, magazyny z udziałem słuchaczy).

W **Programie 1 PR** tematyka niepełnosprawności pojawiała się głównie w magazynach, w rozmowach z ekspertami, np. w cyklu audycji powstałych we współpracy z Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej lub w Ekspresie Jedyński. Poruszano m.in. tematy funduszy europejskich wspierających osoby z niepełnosprawnościami, omawiano program „PFRON wspiera Ciebie”, informowano o sanatoriach dla niepełnosprawnych, debatowano o barierach architektonicznych i komunikacyjnych.

W Jedyńce przeważały audycje publicystyczne, edukacyjne i informacyjne oraz materiały reporterskie do magazynów publicystyczno-poradnikowych. Były także

reportaże (np. reportaż o niepełnosprawnych aktorach) i informacje w Aktualnościach oraz relacje z akcji społecznych (festiwal Kultura bez barier, konkurs Człowiek bez barier oraz Lider dostępności, akcja „Pracodawca z sercem”).

W **Programie PR24** zagadnienia związane z niepełnosprawnością poruszane były głównie w magazynach informacyjnych, publicystyczno-poradnikowych oraz serwisach, np.: Informacja dnia PR24, Temat dnia, Suma wydarzeń. Informowano w nich o działaniach organów Państwa na rzecz osób z niepełnosprawnościami lub ich opiekunów (np. urlop wytchnieniowy).

W **Programie 3** tematyka niepełnosprawności pojawiała się w reportażach, magazynach publicystycznych (wypowiedzi gości oraz ekspertów) oraz informacjach i audycjach edukacyjno-poradnikowych. Np. w audycji „Godzina prawdy” słuchaczom przybliżano problemy dotyczące np. wychowania dziecka z niepełnosprawnością, problemy osób z chorobą afektywną dwubiegunową, sport osób niepełnosprawnych. W cyklu „Na wyciągnięcie ręki” mówiono o pomocy dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami. Tematyka obecna była także w reportażach, np. Fundacja TUS pomagająca niepełnosprawnym "TUS czyli ludzie ludziom", "Twój głos ma moc" - kampania społeczna namawiająca osoby niepełnosprawne do głosowania.

W **Czwórcę** tematy dotyczące osób niepełnosprawnych poruszane były głównie w rozmowach z gośćmi i magazynach publicystyczno-kulturalnych, reportażach, audycjach edukacyjno-poradnikowych, a także w Wiadomościach i akcjach specjalnych. Przykładowe tematy poruszane w audycjach: Strefa prywatna – nauka bez barier, kwestia zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w formule pracy zdalnej. Reportaż – „To ma sens” nauka pływania i nurkowania dla niepełnosprawnych; Rozbiegani – Sport niepełnosprawnych.

W **Polskim Radiu Dzieciom**, w audycjach dla dzieci i rodziców mówiono m.in. o "7 grzechach głównych osób pełnosprawnych" (w stosunku do niepełnosprawnych), wpływie zwierząt na dzieci z niepełnosprawnościami; poruszano temat hipoterapii - rehabilitacji dzieci poprzez kontakt z koniem. Natomiast **Dwójka** – jako program o charakterze kulturalnym - skupiła się w 2020 r. głównie na relacjonowaniu wydarzeń kulturalnych w kontekście osób z niepełnosprawnościami.

Na koniec, warto także zwrócić uwagę na ofertę informacyjną i publicystyczną portali Polskieradio.pl oraz Polskieradio24.pl, na których zamieszczane są materiały w formie innej niż audialna, dzięki czemu dostępne są m.in. dla osób niesłyszących, np. tekstowe serwisy informacyjne, transkrypcje wywiadów, fotografie itd.

Rozgłośnie regionalne radia publicznego

W programach wszystkich 17 rozgłośni regionalnych w 2020 r. rozpowszechniano audycje kierowane do osób niepełnosprawnych. Na ofertę rozgłośni składały się cykliczne audycje poświęcone wyłącznie tematyce związanej z osobami niepełnosprawnymi, audycje cykliczne, w których część wydań przeznaczano na tę problematykę oraz audycje okazjonalnie odnoszące się do wydarzeń dotyczących niepełnosprawnych. Programy rozgłośni zawierały od 2 do 13 tytułów audycji w których mówiono o zagadnieniach interesujących osoby niepełnosprawne. Najwięcej tego typu audycji nadało Radio Rzeszów, Kielce, Koszalin i Radio PiK (10-13 pozycji). W ofercie

programowej większości rozgłośni (10) nadawano cykliczne audycje poświęcone wyłącznie tematyce związanej z osobami niepełnosprawnymi (Radio Białystok, Gdańsk, Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Poznań, Rzeszów, Wrocław, Zachód). W pozostałych rozgłośniach (Radio PiK, Koszalin, Łódź, Olsztyn, Opole, Szczecin, Radio Dla Ciebie) audycje tego typu nadawano w wybranych wydaniach cyklicznie nadawanych audycji.

Audycje cykliczne najczęściej nadawano raz w tygodniu. Z kolei okazjonalna i nieregularna obecność problematyki dotyczącej osób niepełnosprawnych odnosi się przede wszystkim do serwisów informacyjnych, relacji reporterskich z wydarzeń oraz komentarzy i omówień w audycjach publicystycznych. Tego rodzaju przekazy nadawano we wszystkich rozgłośniach, a ich częstotliwość zależna była od bieżących wydarzeń w regionach, które odnosiły się do osób niepełnosprawnych czy spraw dla nich istotnych. Poza serwisami informacyjnymi, oferta dla niepełnosprawnych tworzona była również poprzez inne rodzaje i formy radiowe. Były to najczęściej audycje edukacyjno-poradnicze (Radio Białystok, PiK, Gdańsk, Katowice, Kielce, Koszalin, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Poznań, Rzeszów, Wrocław, Radio Dla Ciebie, Radio Zachód), audycje informacyjno-publicystyczne dotyczące działalności organizacji pożytku publicznego (wszystkie rozgłoszenie) oraz magazyny informacyjno-publicystyczne (Radio Kielce, Radio Koszalin, Radio Kraków, Radio Lublin, Radio Łódź, Radio Olsztyn, Radio Opole, Radio Rzeszów, Radio Szczecin, Radio Dla Ciebie). W kilku rozgłośniach nadawano audycje traktujące o działalności sportowej osób niepełnosprawnych (Radio PiK, Kielce, Koszalin, Rzeszów, Białystok). Co warto podkreślić, w dziewięciu rozgłośniach dla ukazywania sylwetek i różnych aspektów życia osób niepełnosprawnych wykorzystywano reportaże (Radio Białystok, Radio PiK, Radio Katowice, Radio Koszalin, Radio Lublin, Radio Opole, Radio Zachód, Radio Szczecin, Radio Wrocław). Radio Zachód z myślą o osobach niepełnosprawnych nadawało także audycję religijną oraz transmisje z mszy i nabożeństw. W programie Radia Dla Ciebie transmitowano przebieg koncertu charytatywnego organizowanego na potrzeby *Domu Muzyki*, który ma być miejscem integracji środowisk twórczych z osobami niepełnosprawnymi, wybitnie uzdolnionymi artystycznie.

Obecna w audycjach tematyka była różnorodna i dotyczyła szerokiego spektrum spraw i problemów istotnych dla osób z różnymi dysfunkcjami, tak fizycznymi, jak i umysłowymi, niezależnie od ich wieku czy stopnia niepełnosprawności. W programach informowano o aktualnych wydarzeniach w regionie i bieżących sprawach ważnych dla osób niepełnosprawnych, ich rodzin i bliskich oraz działalności organizacji i instytucji wspomagających tę grupę społeczną. Prezentowano sylwetki osób niepełnosprawnych, które z sukcesem przezwyciężają swoje ograniczenia, są aktywne zawodowo i społecznie, realizują swoje pasje i marzenia. Audycje rozgłośni zawierały informacje i porady mające ułatwiać radzenie sobie w codziennym życiu, tak przez osoby niepełnosprawne jak i im towarzyszące. Sprawy i problemy osób niepełnosprawnych na antenach rozgłośni prezentowane były przez osoby niepełnosprawne, ekspertów, przedstawicieli organizacji pomocowych i instytucji powołanych do troski o niepełnosprawnych (samorządowych, wojewódzkich, krajowych). W wielu audycjach i przekazach w 2020 r. poszerzono zakres

przedstawianych spraw o różnorodny kontekst funkcjonowania niepełnosprawnych w czasie pandemii koronawirusa. Niemal wszystkie rozgłośnie regionalne wskazywały na ułatwienia jakie oferują osobom z dysfunkcjami słuchu i wzroku na swych stronach internetowych, gdzie nadawcy starają się by oferta programowa z anten miała jak najbardziej pełne odzwierciedlenie w przekazach tekstowych i audycjach do odsłuchu.

Na antenach wszystkich rozgłośni regionalnych obecne były audycje kierowane do osób niepełnosprawnych, które realizowały cel przełamywania stereotypów i służyły integracji społecznej.

Dostępność do punktów wyborczych

Państwowa Komisja Wyborcza w podejmowanych działaniach dąży do zapewnienia wszystkim wyborcom, w tym szczególnie wyborcom niepełnosprawnym, możliwości głosowania w wyborach bez utrudnień.

W ramach swoich ustawowych kompetencji, Państwowa Komisja Wyborcza podejmuje działania prowadzące do stworzenia coraz lepszych warunków do głosowania wyborcom niepełnosprawnym.

Szczegółowe kwestie dotyczące uprawnień osób z niepełnosprawnościami w wyborach są uregulowane ustawą z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1319) oraz w aktach wykonawczych wydanych na jego podstawie. Przepisy Kodeksu wyborczego (art. 53a § 1) przewidują dla wyborców niepełnosprawnych o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności między innymi możliwość głosowania korespondencyjnego. Wyborca niepełnosprawny, głosujący korespondencyjnie w kraju, może zażądać dołączenia do pakietu wyborczego nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a.

Ponadto wyborcy niepełnosprawni o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, zgodnie z art. 54 § 1 Kodeksu wyborczego, mają prawo do głosowania w kraju za pośrednictwem pełnomocnika.

Każdy wyborca, w tym wyborca niepełnosprawny, może głosować osobiście w lokalu wyborczym w obwodzie głosowania właściwym dla jego miejsca zamieszkania. Głosować można również w wybranym przez siebie lokalu wyborczym, w tym także w lokalu dostosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych. W tym celu wyborca powinien złożyć wniosek o dopisanie do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania.

Ponadto zgodnie z art. 37 c § 2 Kodeksu wyborczego członek obwodowej komisji wyborczej jest obowiązany, na prośbę wyborcy niepełnosprawnego, do przekazania ustnie treści obwieszczeń wyborczych w zakresie informacji o komitetach wyborczych biorących udział w wyborach oraz zarejestrowanych kandydatach.

Z przepisów Kodeksu wyborczego wynika także, iż wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać w głosowaniu w lokalu wyborczym inna osoba, w tym także niepełnoletnia. Pomoc ta może mieć tylko techniczny charakter; nie może ona polegać na sugerowaniu wyborcy sposobu głosowania lub na głosowaniu w jego zastępstwie. Dopuszczalne jest, aby na życzenie wyborcy niepełnosprawnego

w pomieszczeniu za zasłoną przebywała osoba udzielająca pomocy. Osobą tą nie może być członek komisji, mąż zaufania, ani obserwator społeczny. Jednocześnie wskazuję, że Państwowa Komisja Wyborcza nie posiada informacji na temat liczby osób, które skorzystały z tego rodzaju pomocy, gdyż informacje w tym zakresie nie są gromadzone przez obwodowe komisje wyborcze przeprowadzające głosowanie.

W ramach posiadanych kompetencji Państwowa Komisja Wyborcza w 2020 r. podejmowała szereg różnego rodzaju działań na rzecz osób niepełnosprawnych w związku z organizacją wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w 2020 r.

Po zarządzeniu wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i wyznaczeniu daty wyborów na dzień 10 maja 2020 r., Państwowa Komisja Wyborcza przystąpiła niezwłocznie do realizacji ustawowych zadań, zmierzających między innymi do zapewnienia wyborcom niepełnosprawnym pomocy prawnej i organizacyjnej w różnych formach. W tym celu Komisja podjęła uchwałę w sprawie wzoru informacji o terminie wyborów, godzinach głosowania, sposobie głosowania oraz warunkach ważności głosu, a także o możliwości głosowania korespondencyjnego przez wyborców niepełnosprawnych lub przez pełnomocnika. Komisja opracowała także informację o uprawnieniach wyborców niepełnosprawnych, która dostępna była także w alfabecie Braille'a. Ponadto Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawowym upoważnieniem podjęła uchwałę w sprawie wzorów kart do głosowania oraz nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Podjęta została również uchwała w sprawie wytycznych dotyczących druku i dostarczenia kart do głosowania oraz dostarczenia nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a obwodowym komisjom wyborczym utworzonym w kraju w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 10 maja 2020 r. Ponadto na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej podano do publicznej wiadomości informacje o uprawnieniach wyborców niepełnosprawnych i terminach czynności wyborczych z tym związanych.

Wprowadzony na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej od 20 marca 2020 r. stan epidemii [rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz. U. poz. 491 oraz z 2020 r. poz. 522, 531 i 565)] oraz wejście w życie ustawy z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. poz. 695), skutkowało zawieszeniem części kompetencji Państwowej Komisji Wyborczej w zakresie ustalenia wzoru karty do głosowania i zarządzenia druku kart. W dniu 10 maja 2020 r. Państwowa Komisja Wyborcza podjęła uchwałę nr 129/2020 w sprawie stwierdzenia braku możliwości głosowania na kandydatów w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Komisja stwierdziła, że jej podjęcie konieczne było w związku z nieprzeprowadzeniem głosowania w dniu 10 maja 2020 r.

W związku z powyższym Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 3 czerwca 2020 r. zarządził wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i wyznaczył ich datę na dzień 28 czerwca 2020 r. Ponowne głosowanie (druga tura wyborów) odbyło się natomiast w dniu 12 lipca 2020 r. Wybory

zostały przygotowane i przeprowadzone na podstawie Kodeksu wyborczego, a także ustawy z dnia 2 czerwca 2020 r. o szczególnych zasadach organizacji wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. z możliwością głosowania korespondencyjnego (Dz. U. poz. 979).

Na podstawie ustawy o szczególnych zasadach organizacji wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. z możliwością głosowania korespondencyjnego głosować korespondencyjnie mógł każdy wyborca, w tym wyborca niepełnosprawny. Zgodnie z art. 3 ust. 6 pkt 2 ww. ustawy dodatkowo w zgłoszeniu zamiaru głosowania korespondencyjnego wyborca niepełnosprawny mógł zażądać dostarczenia pakietu wyborczego do drzwi lokalu, którego adres wskazał w zgłoszeniu.

Państwowa Komisja Wyborcza wykonując ustawowe upoważnienie, podjęła działania dotyczące osób niepełnosprawnych ustalając m.in. wzór karty do głosowania oraz nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a. Komisja podjęła również uchwałę w sprawie wzorów i rozmiarów kopert na pakiet wyborczy, koperty zwrotnej, koperty na kartę do głosowania, oświadczenia o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania oraz instrukcji głosowania korespondencyjnego. Wyborcy niepełnosprawni mieli zapewnione, na swój wniosek, instrukcje głosowania korespondencyjnego sporządzone w alfabecie Braille'a. Ponadto Państwowa Komisja Wyborcza ustaliła sposób drukowania i dostarczenia kart do głosowania oraz dostarczenia nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a obwodowym komisjom wyborczym utworzonym w kraju. Ponownie ustalono i udostępniono informację o uprawnieniach wyborców niepełnosprawnych, w tym również wersję sporządzoną w alfabecie Braille'a.

Krajowe Biuro Wyborcze udostępniło i prowadziło strony internetowe Państwowej Komisji Wyborczej: pkw.gov.pl oraz wybory.gov.pl. Na stronach tych, zamieszczano na bieżąco obowiązujące teksty przepisów prawa wyborczego, rozporządzenia i uchwały wydane na podstawie Kodeksu wyborczego. Ponadto były tam prezentowane informacje, wyjaśnienia i komunikaty Państwowej Komisji Wyborczej, w tym również o uprawnieniach wyborców niepełnosprawnych. W serwisie internetowym zamieszczano regularnie spoty informacyjne w polskim języku migowym, m.in. na temat sposobu głosowania, uprawnień wyborców niepełnosprawnych, możliwości głosowania przez pełnomocnika, głosowania korespondencyjnego, głosowania za granicą. W związku z wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w roku 2020 zostało wyprodukowanych 18 spotów informacyjnych o tematyce wyborczej. Z myślą o wyborcach niepełnosprawnych spoty te były prezentowane również w wersji z tłumaczeniem na polski język migowy. Spoty były publikowane we wszystkich serwisach internetowych Państwowej Komisji Wyborczej (pkw.gov.pl, wybieramwybory.pl, wybory.gov.pl) oraz na profilach Państwowej Komisji Wyborczej w mediach społecznościowych (Facebook – PKW, Facebook – Wybieram Wybory, Twitter). Ponadto spoty wyemitowano również przez nadawcę publicznego TVP S.A. na antenach: TVP1, TVP2, TVP INFO, TVP 3, TVP Historia, TVP Seriale i TVP HD oraz w innych stacjach telewizyjnych.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej, Szef Krajowego Biura Wyborczego oraz pracownicy Krajowego Biura Wyborczego każdego dnia brali udział w audycjach radiowych oraz programach telewizyjnych poświęconych tematyce wyborczej, na bieżąco przekazując informacje istotne dla wyborców. Relacje z konferencji prasowych Państwowej Komisji Wyborczej przeprowadzonych w związku z wyborami zamieszczone były na stronie internetowej Komisji i na portalu YouTube z tłumaczeniem na polski język migowy. Każdy wyborca mógł też uzyskać w Państwowej Komisji Wyborczej, m. in. telefonicznie lub za pośrednictwem poczty elektronicznej, a także elektronicznej platformy usług administracji publicznej (ePUAP) niezbędne informacje dotyczące wyborów.

W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 28 czerwca 2020 r., na obszarze kraju utworzono 27 229 obwodów głosowania. W każdej gminie, zgodnie z ustawowymi wymogami, co najmniej 1/2 lokali wyborczych dostosowano do potrzeb osób niepełnosprawnych. Na obszarze kraju lokali takich utworzono 14 602. Podczas głosowania wyborcy niepełnosprawni mogli skorzystać z nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a. W wielu gminach zapewniono osobom niepełnosprawnym i w podeszłym wieku pomoc w dojeździe do lokali wyborczych oraz inne ułatwienia pozwalające na udział w głosowaniu.

Obwieszczenia o obwodach głosowania zostały rozplakatowane w terminie wynikającym z kalendarza wyborczego w miejscach łatwo dostępnych dla osób niepełnosprawnych o ograniczonej sprawności ruchowej. W wielu gminach zapewniono informację o lokalach wyborczych także w inny sposób: w lokalnych środkach przekazu, poprzez wywieszki na tablicach ogłoszeń w miejscowościach oraz na klatkach schodowych budynków mieszkalnych wielorodzinnych itp. Informacje o adresach lokali do głosowania, w tym także siedzib komisji dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych były dostępne na dedykowanej stronie internetowej wybory.gov.pl poprzez specjalną wyszukiwarkę, udzielano ich także telefonicznie w Krajowym Biurze Wyborczym.

Podczas wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w 2020 r. osoby z trudnościami w komunikowaniu się nie korzystały w kontaktach z organami wyborczymi z dostępnych usług tłumacza: PJM, SJM, SKOGN, gdyż nie zgłaszały wniosków w tym zakresie. Powodem zaistniałej sytuacji, tak jak w ubiegłych latach, jest charakter kontaktu osób mających trudności w komunikowaniu się podczas czynności związanych z oddaniem głosu, który nie wymaga komunikacji werbalnej.

9. POSIADANIA SAMORZĄDNEJ REPREZENTACJI SWEGO ŚRODOWISKA ORAZ DO KONSULTOWANIA Z NIM WSZELKICH PROJEKTÓW AKTÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Osoby niepełnosprawne oraz ich rodziny i najbliższe otoczenie mają ustawowo zagwarantowaną możliwość posiadania samorządnej reprezentacji swojego środowiska m.in. w formie tworzonych organizacji pozarządowych o charakterze lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim (np. stowarzyszeń, fundacji).

Osoby niepełnosprawne w zespołach i organach doradczych administracji publicznej

Przedstawiciele organizacji pozarządowych osób niepełnosprawnych lub działających na ich rzecz mogą uczestniczyć – z mocy prawa lub na zaproszenie – w zespołach i organach doradczych administracji publicznej, w tym w:

Krajowej Radzie Konsultacyjnej do Spraw Osób Niepełnosprawnych, która powoływana jest na podstawie przepisów art. 42-43 ustawy o *rehabilitacji*. Rada jest organem opiniotwórczo-doradczym Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

W 2020 r. odbyły się 1 posiedzenia Rady.

Na posiedzeniu w dniu 26 lutego 2020 r. podjęta była dyskusja o programach – „Centra Opiekuńczo Mieszkalne”, Usługi opiekuńcze dla osób Niepełnosprawnych oraz Opieka Wytchnieniowa – edycja 2020 r.

Odbyła się również dyskusja na temat Strategii Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami.

W trybie obiegowym dniu 17 czerwca 2020 r. KRK podjęła uchwałę nr 4 w sprawie opinii do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami.

Krajowa Rada Konsultacyjna do Spraw Osób Niepełnosprawnych wyraziła pozytywną opinię do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami

Polskiej Radzie Języka Migowego, która jest organem doradczym ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, stanowiącym forum współpracy na rzecz osób niesłyszących i niedosłyszących przedstawicieli organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych. Podstawą funkcjonowania jest ustawa o *języku migowym*.

Rada składa się 17 członków, w tym Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych. W skład Rady wchodzi przedstawiciele ministra właściwego do spraw: oświaty i wychowania, nauki i szkolnictwa wyższego, kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wewnętrznych oraz informatyzacji, ministra sprawiedliwości, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, i przedstawiciele zainteresowanych środowisk, organizacji, stowarzyszeń lub instytucji (9 osób).

Zgodnie z art. 22 ustawy o *języku migowym* posiedzenia Rady odbywają się co najmniej raz na pół roku. W 2020 r. Polska Rada Języka Migowego drugiej kadencji spotkała się trzy razy, a obrady toczyły się w trybie hybrydowym i zdalnym

1. Pierwsze posiedzenie w 2020 r. Polskiej Rady Języka Migowego drugiej kadencji odbyło się w dniu 4 czerwca.

Posiedzenie było poświęcone tematowi „Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020 – 2030”. Na początku głos zabrał Pan Paweł Wdówik – Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, który skrótowo określił czym jest „Strategia", jaką pełni rolę i co dzięki niej można osiągnąć dla osób z niepełnosprawnościami. Następnie członkowie Rady zostali wprowadzeni szczegółowo w temat, który został przedstawiony przez pracownika merytorycznego. Materiał z treścią „Strategii ...” został przekazany do zaopiniowania członkom Rady.

2. Efektem poprzedniego spotkania było głosowanie, które odbyło się w dniu 9 czerwca 2020 r. i było to drugie spotkanie nad przyjęciem uchwały w sprawie przekazania treści rekomendacji do Strategii na rzecz osób z niepełnosprawnościami 2020-2030. Uchwała nr 1/2020 została przyjęta, a rekomendacje przekazane bezpośrednio do Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

3. Trzecie posiedzenie odbyło się w dniu 3 września 2020 r., na którym odbyło się głosowanie nad Uchwałą nr 2/2020 Polskiej Rady Języka Migowego z dnia 3 września 2020 r. w sprawie przeglądu przepisów prawa z zakresu działania Departamentu Spraw Obywatelskich MSWiA. Uchwała została przyjęta.

Polska Rada Języka Migowego na prośbę Departamentu Spraw Obywatelskich Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji przedstawiła opinię dotyczącą następujących zapisów aktów prawnych będących w zakresie ww. Departamentu tj:

- ustawy z dnia z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 709) wraz z aktami wykonawczymi;
- ustawy z dnia z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych (Dz. U. z 2021 r. poz. 816 i 1000) wraz z aktami wykonawczymi;
- ustawy z dnia z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2021 r. poz. 510 i 1000) wraz z aktami wykonawczymi;
- ustawy z dnia 13 lipca 2006 r. o dokumentach paszportowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 617 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 464) wraz z aktami wykonawczymi.

Zespole ds. wykonywania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych,

Zespół do spraw wykonywania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych został powołany zgodnie z Zarządzeniem Nr 26 Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 sierpnia 2013 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw wykonywania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. Urz. Min. Prac. Pol. Społ. z 28 sierpnia 2013 r. poz. 27, z późn. zm.). W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele resortów zobowiązanych do wdrażania postanowień

konwencji, a pracom przewodniczy Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych. W posiedzeniach Zespołu mogą uczestniczyć inne osoby niż członkowie Zespołu, w szczególności reprezentujące inne komórki organizacyjne resortów lub organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami, zaproszone przez Przewodniczącego Zespołu.

Zespół jest odpowiedzialny za wymianę informacji w sprawie działań związanych z wdrażaniem postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych i planowanych zmian rozwiązań prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych lub mogących mieć wpływ na ich sytuację. Ponadto Zespół współdziała w sprawie przygotowania sprawozdań Rady Ministrów z wykonywania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych przekazywanych Komitetowi ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych zgodnie z art. 35 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

W 2020 r. odbyły się 2 posiedzenia, w trakcie których omówiono następujące tematy:

- Zdrowie – w nawiązaniu do działań Ministerstwa Zdrowia odnośnie wdrażania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych oraz wdrażania uwag Komitetu ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych z dnia 29 października 2018 r. do pierwszego sprawozdania Polski z wykonywania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych;
- Edukacja (zwłaszcza edukacja włączająca) – w nawiązaniu do działań Ministerstwa Edukacji Narodowej odnośnie wdrażania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych oraz wdrażania uwag Komitetu ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych z dnia 29 października 2018 r. do pierwszego sprawozdania Polski z wykonywania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych;
- Dostępność autobusów przewoźników publicznych i prywatnych;
- Dostępność podjazdów na dworcach/peronach kolejowych dla osób ze szczególnymi potrzebami;
- Standardy projektowania przejść dla pieszych i dróg dla pieszych.

W 2020 r. w ramach prac Zespołu uczestniczyli także przedstawiciele Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Urzędu Transportu Kolejowego, Instytutu Transportu Samochodowego, Centrum Projektowania Uniwersalnego. W pracach uczestniczyli także przedstawiciele następujących organizacji pozarządowych: Fundacji Integracja, Polskiego Związku Głuchych, Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego, Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelleksualną, Fundacji „Vis Maior” oraz Spółdzielni Socjalnej FADO.

Materiały z posiedzeń Zespołu (protokoły i przedstawiane prezentacje) są publikowane na stronie Biura Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych.

Spółecznych Radach do Spraw Osób Niepełnosprawnych, funkcjonujących na podstawie ustawy o *rehabilitacji*, w każdym samorządzie województwa i w samorządzie powiatowym, jako organ opiniodawczo - doradczy każdego marszałka i starosty.

W skład rady wchodzi m.in. przedstawiciele organizacji pozarządowych działających na terenie danego województwa i powiatu.

Spółeczne Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych m.in. opiniują – w zakresie potrzeb osób niepełnosprawnych – projekty uchwał i programów przyjmowanych przez sejmik województwa i powiatową radę. Przedstawiciele osób niepełnosprawnych m.in. współdecydują o ostatecznej treści corocznej uchwały samorządu województwa i samorządu powiatowego określającej zadania dofinansowywane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Warto nadmienić, że osoby niepełnosprawne, w szczególności za pośrednictwem organizacji pozarządowych, biorą aktywny udział w pracach legislacyjnych dotyczących bezpośrednio lub pośrednio osób niepełnosprawnych korzystając z ustawowego prawa do konsultowania wszelkich projektów aktów prawnych ich dotyczących – w myśl przepisów art. 19 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o *związkach zawodowych* (Dz. U. z 2019 r. poz. 263) oraz art. 16 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o *organizacjach pracodawców* (Dz. U. z 2019 r. poz. 1809), przeprowadzano konsultacje projektów aktów prawnych.

Osoby niepełnosprawne uczestniczą także w różnych przedsięwzięciach organizowanych przez organizacje pozarządowe, organizacje pracodawców i związków zawodowych, administrację publiczną i inne instytucje (m.in. w seminariach, konferencjach, spotkaniach roboczych ukierunkowanych tematycznie na rozwiązywanie konkretnych problemów).

Zatem osoby niepełnosprawne, w większości za pośrednictwem organizacji pozarządowych, które współtworzą lub które statutowo zajmują się problematyką niepełnosprawności, spełniają ważną rolę w kreowaniu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych na poziomie centralnym, regionalnym i lokalnym.

Organizacje pozarządowe osób niepełnosprawnych lub działające na rzecz tych osób świadczą im różnorodnego rodzaju usługi, np. w zakresie ochrony zdrowia, rehabilitacji leczniczej, zawodowej i społecznej. Organizacje pozarządowe prowadzą m.in. przychodnie rehabilitacyjne, zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej, niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, organizują imprezy: sportowe, turystyczne, rekreacyjne oraz w zakresie kultury. Ważną sferą działalności organizacji pozarządowych jest wsparcie osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

Program Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. „Partnerstwo dla osób z niepełnosprawnościami”

Program współpracy z Zarządami Województw w celu współfinansowania projektów organizacji pozarządowych wyłonionych do dofinansowania w drodze

konkursów organizowanych przez Zarządy Województw w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych.

Celem strategicznym programu jest wzrost aktywności zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami osiągany poprzez zintensyfikowanie działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe, którym wsparcie uzyskane w programie umożliwi realizację projektów dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami, dofinansowanych ze środków europejskich w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO, tj. EFS i/lub EFRR).

Pierwsze Porozumienie na rzecz współpracy w ramach programu zawarte zostało w dniu 17 października 2016 r. z Województwem Podkarpackim, w celu współfinansowania projektów organizacji pozarządowych wyłonionych do dofinansowania w drodze konkursów organizowanych przez Zarząd Województwa. Województwo przyjęło rolę Realizatora programu „Partnerstwo dla osób z niepełnosprawnościami”. W 2019 r. do programu przystąpiły Zarządy Województw: Małopolskiego, Świętokrzyskiego i Podlaskiego, zaś w 2020 r. Łódzkiego, które zawarły porozumienia na rzecz współpracy w ramach programu.

Organizacje pozarządowe, spełniające warunki określone w programie i ubiegające się o dofinansowanie projektów skierowanych do osób z niepełnosprawnościami ze środków RPO w konkursach organizowanych przez ww. Zarządy Województw, mogą ubiegać się o sfinansowanie wkładu własnego ze środków PFRON wymaganego od organizacji pozarządowych.

Przekazywanie środków finansowych PFRON Zarządom Województw, które przystąpiły do programu następuje na podstawie zawartych umów realizacyjnych w danym konkursie RPO (EFS i/lub EFRR).

Spośród województw, które przystąpiły do realizacji programu uruchomienie środków w 2020 r. nastąpiło w 3 województwach (małopolskim, podkarpackim i świętokrzyskim) w ramach 15 umów realizacyjnych zawartych w roku 2020 (6 umów), jak również w latach ubiegłych (9 umów).

Fundusz wypłacił środki w wysokości 813 840,05 zł.

W 2020 r. (uchwałą nr 3/2020 Rady Nadzorczej PFRON z dnia 11.03.2020 r.) do programu wprowadzone zostały zmiany umożliwiające występowanie o dofinansowanie wkładu własnego w projektach z EFRR (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego) poza dotychczasowymi możliwościami ubiegania się o wkład własny w projektach dofinansowanych z EFS (Europejskiego Funduszu Społecznego), w związku z czym zabezpieczone zostały środki na wydatki inwestycyjne. Niestety żadna organizacja nie uzyskała dofinansowania wkładu własnego w ramach planowanych na ten cel środków.

Szczegółowa informacja dotycząca prac legislacyjnych prowadzonych w 2020 r. na rzecz osób niepełnosprawnych przez Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad i trybu powoływania

oraz odwoływania członków Rady Nadzorczej Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, a także szczegółowych zasad działania Rady Nadzorczej i szkolenia jej członków oraz wysokości ich wynagrodzenia za udział w posiedzeniach Rady (Dz. U. poz. 555)

W związku z dodanym pkt 1b w art. 50 ust. 2 ustawy o rehabilitacji, rozporządzenie wprowadziło przepis rozszerzający skład Rady Nadzorczej Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych o przedstawiciela ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego (zgodnie z ustawą). Ponadto zmieniono wymogi dotyczące zamieszczania informacji o terminie zgłaszania kandydatów na członków Rady Nadzorczej Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Wprowadzono możliwość zamieszczania tej informacji w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, a także określono, że informację można także zamieścić w trzech dziennikach o zasięgu ogólnopolskim (bez wymogu najwyższego krajowego nakładu).

Działania Głównego Urzędu Statystycznego

W zakresie statystyki gospodarki społecznej w 2020 r. są kontynuowane badania 1.04.01 Stowarzyszenia, fundacje, samorząd gospodarczy i zawodowy oraz społeczne jednostki wyznaniowe. Celem badania jest dostarczenie informacji charakteryzujących wybrane rodzaje organizacji sektora non-profit: stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, samorząd gospodarczy i zawodowy; określenie ich potencjału ekonomicznego i społecznego oraz skali i warunków prowadzonej działalności. Badanie zawiera informacje m.in. o:

- liczbie osób z orzeczoną niepełnosprawnością w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym zatrudnionych na umowę o pracę na dzień 31 grudnia;
- liczbie osób niepełnosprawnych zatrudnionych na umowy cywilnoprawne;
- liczbie osób niepełnosprawnych zatrudnionych na umowy cywilnoprawne dla których jednostka stanowiła główne miejsce pracy na dzień 31 grudnia;
- liczbie osób przynależących do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym zatrudnionych na umowę o pracę na dzień 31 grudnia, które w grudniu otrzymały wynagrodzenie brutto nieprzekraczające 2250 zł;
- liczbie organizacji zatrudniających na umowę o pracę co najmniej jedną osobę niepełnosprawną;
- liczbie osób niepełnosprawnych zatrudnionych na umowę o pracę, dla których jednostka stanowiła główne miejsce pracy na dzień 31 grudnia;
- liczbie organizacji zatrudniających osoby niepełnosprawne;
- liczbie osób po zakończeniu udziału w zajęciach lub zatrudnieniu w jednostkach reintegracji społeczno-zawodowej: warsztat terapii zajęciowej, zakład aktywności zawodowej;

- liczbie organizacji zatrudniających osoby po zakończeniu udziału w zajęciach lub zatrudnieniu w jednostkach reintegracji społeczno-zawodowej: warsztat terapii zajęciowej, zakład aktywności zawodowej;
- liczbie organizacji prowadzących działania z zakresu reintegracji społecznej lub zawodowej na rzecz pracowników zatrudnionych na umowę o pracę ogółem oraz wg form prowadzonych działań reintegracyjnych na rzecz pracowników tj. indywidualny program rehabilitacji, poradnictwo psychologiczne, uczestnictwo w kulturze, spotkania, wyjazdy integracyjne, warsztaty motywacyjne, trening umiejętności społecznych.

10. PEŁNEGO UCZESTNICTWA W ŻYCIU PUBLICZNYM, SPOŁECZNYM, KULTURALNYM, ARTYSTYCZNYM, SPORTOWYM ORAZ REKREACJI I TURYSTYCE ODPOWIEDNIO DO SWYCH ZAINTERESOWAŃ I POTRZEB

Działania realizowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz instytucje kultury prowadzone lub współprowadzone przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (nabory wniosków na 2020 r.)

Nadrzędnym celem Programów Ministra jest dofinansowanie najistotniejszych zadań z zakresu kultury, skierowanych do szerokiego, zróżnicowanego grona odbiorców. W ramach realizowanych programów dotacyjnych nie wyróżnia się projektów adresowanych wyłącznie do osób niepełnosprawnych, niemniej jednak ważnym aspektem jest wspieranie projektów uwzględniających potrzeby osób mających utrudniony dostęp do kultury i nie zaangażowanych w życie kulturalne. Wiele obejmowanych wsparciem projektów służy ułatwieniu dostępu do kultury różnych grup społecznych, w tym także osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. W ramach poszczególnych programów finansowane są m.in. koszty związane z dostosowaniem formy przekazu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zakupem specjalistycznego sprzętu czy dostosowaniem obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych.

W naborze wniosków na rok 2020 Minister wskazał również dziewięć programów, w których jeden z celów strategicznych dotyczy wprost wspierania działań zapewniających dostępność do kultury dla osób ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z art. 43 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Są to następujące programy:

1. Infrastruktura kultury,
2. Infrastruktura domów kultury,
3. Infrastruktura szkolnictwa artystycznego,
4. Edukacja kulturalna,
5. Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży,
6. Kultura dostępna,
7. Kultura cyfrowa,
8. Literatura,
9. Rozwój sektorów kreatywnych.

Poniżej omówiono przykładowe projekty objęte wsparciem w 2020 r.

1.1. Program Infrastruktura domów kultury

Strategicznym celem programu jest zapewnienie optymalnych warunków dla działalności domów i ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki w zakresie edukacji i animacji kulturalnej poprzez modernizację i rozbudowę ich infrastruktury. Ze względu na zróżnicowany stan infrastruktury domów i ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki, szczególnie istotne jest finansowanie zadań spójnych z planem rozwoju danego podmiotu i przyczyniających się do zwiększenia jego potencjału edukacyjno-animacyjnego dotyczących: poprawy stanu infrastruktury kultury zwiększającej dostęp do oferty kulturalnej i podnoszącej jej atrakcyjność, wdrażania nowoczesnych technologii, wzmocnienia działalności o charakterze ponadregionalnym. Efektem, wdrażanego w ramach programu procesu modernizacji infrastruktury powinno być m.in. stwarzanie warunków dla uczestnictwa w kulturze różnych grup społecznych oraz dążenie do zwiększenia roli tych instytucji w przestrzeni publicznej i wzmocnienia ich znaczenia w pobudzaniu aktywności obywatelskiej.

1.2. Program Kultura dostępna

Strategicznym celem programu jest wspieranie zadań służących ułatwieniu dostępu do kultury, skierowanych do szerokiego grona odbiorców i sprzyjających integracji społecznej. Działania te powinny służyć osiągnięciu realnych, systemowych i długofalowych efektów w niwelowaniu barier w dostępie do kultury w wymiarach: przestrzennym, ekonomicznym, społeczno-mentalnym i kompetencyjnym, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób z miejscowości pozbawionych bezpośredniego dostępu do narodowych zasobów kultury, instytucji kultury oraz artystycznych. Ważnym aspektem jest uwzględnienie potrzeb osób mających utrudniony dostęp do kultury i niezaangażowanych w życie kulturalne oraz umożliwianie uczestnictwa i integracji społecznej przedstawicieli różnych grup społecznych, m.in.: dzieci i młodzieży szkolnej, osób starszych, osób z niepełnosprawnością, środowisk, które z powodu silnych barier (np. mentalnych, kulturowych, prawnych) pozostają poza obiegiem życia kulturalnego i społecznego lub mają do niego utrudniony dostęp.

1.3. Program Edukacja kulturalna

Strategicznym celem programu jest wspieranie zadań z zakresu edukacji kulturalnej, ważnych dla rozwoju kapitału społecznego. Wsparcie finansowe kierowane jest do projektów obejmujących działania edukacyjno-animacyjne, stymulujące kreatywność i aktywizujące twórczo uczestników reprezentujących wszystkie grupy wiekowe i społeczne. Zasadniczym celem programu jest wspieranie zadań o charakterze niekomercyjnym. Program umożliwia też wsparcie zadań, które wysoką wartością merytoryczną łączą z potencjałem komercyjnym – pod warunkiem, że wsparcie mieści się w dopuszczalnych limitach pomocy publicznej.

1.4. Program Kultura cyfrowa

Celem programu jest udostępnianie i umożliwianie ponownego wykorzystywania zasobów cyfrowych do celów popularyzacyjnych, edukacyjnych i naukowych, w tym

opracowanie i digitalizację zasobów, z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych.

1.5. *Program Film*

Celem programu jest promowanie wiedzy na temat osiągnięć kinematografii, jej roli we współczesnej kulturze, a także wsparcie działań sprzyjających rozwojowi kultury filmowej i upowszechniających ambitny, niekomercyjny repertuar filmowy.

1.6. *Program Kultura w sieci realizowany przez Narodowe Centrum Kultury*

Program realizowany był w 2020 r. na podstawie § 7 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 kwietnia 2020 r. w sprawie wsparcia finansowego dla osób fizycznych, osób prawnych lub jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej na zamianę formy upowszechniania działalności twórczej lub artystycznej w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii (Dz. U. poz. 583). Celem programu było tworzenie warunków dla wzmocnienia tożsamości i uczestnictwa w kulturze poprzez finansowe wsparcie realizacji projektów upowszechniających dorobek kultury i zwiększających obecność kultury w życiu społecznym, których odbiór następuje poprzez narzędzia on-line, jak również rozwój przestrzeni umożliwiającej odbiorcom kultury korzystanie z jej zasobów w sieci. Istotnym celem programu jest wspieranie zadań rozwijających kapitał kulturowy odbiorców za pomocą narzędzi internetowych oraz rozwój kompetencji cyfrowych odbiorców i kadr kultury. Wszystkie materiały powstałe w ramach realizacji zadań musiały być zgodne z wymogami określonymi w art. 5 ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych.

1.7. *Fundusze europejskie*

W 2020 r. kontynuowano wdrażanie projektów w ramach VIII osi priorytetowej „Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury” Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020. Projekty realizowane przy udziale środków europejskich przyczyniają się do realizacji zapisów Karty Praw Osób Niepełnosprawnych. W ramach inwestycji prowadzone są działania, dzięki którym z oferty kulturalnej mogą korzystać osoby z różnymi formami niepełnosprawności. Działania te dotyczą rozwiązań architektonicznych oraz działalności instytucji kultury. Przykłady realizowanych/kontynuowanych w 2020 projektów inwestycyjnych ze środków POIS:

- Muzeum Łazienki Królewskie – projekt "Stajnie Pegaza. Konserwacja i remont Stajni Kubickiego na terenie Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie. Adaptacja obiektu do potrzeb ekspozycyjnych i edukacyjnych wraz z wprowadzeniem rozwiązań efektywnych energetycznie". W ramach szerokiego programu inwestycyjnego przewidziano także dostosowanie architektoniczne Stajni Kubickiego dla osób z niepełnosprawnością ruchową, mających problem z poruszaniem się oraz rodziców z wózkami dziecięcymi.

- Muzeum Narodowe w Warszawie – projekt „Rearanżacja stałej ekspozycji Galerii Sztuki Starożytnej Muzeum Narodowego w Warszawie”. W ramach projektu została wykonana ścieżka dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością wzroku. Ścieżka składa się z elementów dotykowych, audiodeskrypcji i tyflografik.

Program dotacyjny Ministra Sportu

W 2020 r. zrealizowano kolejną edycję Programu Upowszechniania Sportu Osób Niepełnosprawnych. Głównym celem Programu było tworzenie optymalnych warunków umożliwiających osobom niepełnosprawnym zwiększanie uczestnictwa w różnych formach aktywności sportowej, włączenie w główne nurty życia społecznego oraz wyrównanie szans w dostępie do przestrzeni publicznej w obszarze sportu. Celami szczegółowymi były:

- 1) zwiększenie aktywności ruchowej osób niepełnosprawnych, prowadzącej do poprawy sprawności fizycznej, stanu zdrowia i związanej z tym jakości życia;
- 2) wyrabianie nawyku stałego podnoszenia poziomu sprawności fizycznej;
- 3) kształtowanie zdrowego stylu życia;
- 4) rozbudzanie zainteresowań sportowych w zależności od potrzeb, możliwości i preferencji uczestnika;
- 5) tworzenie alternatywnej formy spędzania wolnego czasu dla osób niepełnosprawnych;
- 6) kształtowanie zdrowej rywalizacji, szczególnie poprzez umiejętność współzawodnictwa i chęci podjęcia wysiłku;
- 7) podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie sportu osób niepełnosprawnych.

W ramach Programu realizowane były następujące projekty:

- wspieranie organizacji zajęć sekcji sportowych osób niepełnosprawnych;
- wspieranie organizacji imprez sportowych dla osób niepełnosprawnych, w tym Mistrzostw Polski i Pucharów Polski osób niepełnosprawnych;
- wspieranie organizacji obozów sportowych dla osób niepełnosprawnych;
- promocja sportu osób niepełnosprawnych.

O przyznanie dofinansowania ww. zadań, mogły ubiegać się organizacje pozarządowe, których celem statutowym jest prowadzenie działalności w zakresie kultury fizycznej osób niepełnosprawnych.

O przyznanie dofinansowania organizacji Mistrzostw Polski i Pucharów Polski osób niepełnosprawnych, mogły ubiegać się ogólnopolskie organizacje pozarządowe, których celem statutowym jest prowadzenie działalności w zakresie kultury fizycznej osób niepełnosprawnych, a jednocześnie prowadzą współzawodnictwo sportowe o tytuł Mistrza Polski i o Puchar Polski w danym sporcie.

Dofinansowaniem objęto łącznie 98 projektów w zakresie upowszechniania sportu osób niepełnosprawnych na kwotę 18 700 tys. zł. Łącznie udzielono dofinansowania 49 podmiotom, w tym 10 organizacjom ogólnopolskim, 8 Polskim Związkom Sportowym oraz 31 organizacjom regionalnym i lokalnym klubom

sportowym. Osiem podmiotów wycofało się z realizacji powierzonych zadań z uwagi na sytuację epidemiczną.

Środki przeznaczone na następujące zadania:

- Organizacja zajęć sekcji sportowych – 6 412 100 zł – współfinansowaniem objęte były zajęcia sekcji sportowych osób niepełnosprawnych w różnym wieku. Zajęcia prowadzono w 240 ośrodkach, oddziałach i klubach sportowych w całej Polsce. Zgodnie z Programem liczba zawodników w każdej sekcji wynosiła minimum 10 zawodników. Łącznie przeprowadzono zajęcia sekcji sportowych, w których uczestniczyło 13 376 osób, w tym 152 członków kadry narodowej.
- Organizacja imprez sportowych, w tym Mistrzostwa Polski i Puchary Polski – 7 557 720 zł – realizowane projekty miały na celu promowanie wszelkich form aktywności fizycznej osób niepełnosprawnych, rozbudzanie zainteresowań sportowych osób niepełnosprawnych, w zależności od potrzeb, możliwości i preferencji uczestników, a także kształcenie zdrowej rywalizacji i chęci podjęcia wysiłku. Wsparciem objęto organizację imprez ogólnopolskich, regionalnych i lokalnych. Imprezy adresowane były do osób w różnych grupach wiekowych oraz o różnym poziomie sprawności fizycznej i rodzaju niepełnosprawności. Zgodnie z Programem liczba uczestników poszczególnych imprez stanowiła minimum 50 osób, w tym 30 niepełnosprawnych zawodników. Dofinansowaniem objęto łącznie 144 imprezy sportowe, w których uczestniczyło 15 589 osób. Dofinansowaniem objęto również ogólnopolskie organizacje pozarządowe, których celem statutowym jest prowadzenie działalności w zakresie kultury fizycznej osób niepełnosprawnych, ze szczególnym uwzględnieniem współzawodnictwa sportowego o tytuł Mistrza Polski i o Puchar Polski w danym sporcie. Łącznie wsparto organizację 81 Mistrzostw i Pucharów Polski, w których uczestniczyło 7 071 osób, w tym 645 członków kadry narodowej.
- Organizacja obozów sportowych – 3 746 930 zł – celem obozów było rozbudzanie zainteresowań sportowych w zależności od potrzeb i możliwości uczestnika oraz wyrabianie nawyków zdrowego, sportowego stylu życia. Uczestnikami obozów były osoby niepełnosprawne w różnym wieku. Zgodnie z Programem liczba uczestników poszczególnych obozów stanowiła minimum 40 osób, w tym 30 osób niepełnosprawnych. W przypadku obozów sportowych dla starszych osób niepełnosprawnych 50+, liczba uczestników obozu nie mogła być mniejsza niż 30 osób, w tym co najmniej 20 osób niepełnosprawnych. Łącznie wsparto organizację 72 obozów sportowych, w których uczestniczyło 3 018 osób.
- Promocja sportu – 983 250 zł – celem promocji sportu osób niepełnosprawnych było:
 - zwiększenie świadomości opinii publicznej na temat sportu osób z niepełnosprawnością.
 - promocja konkretnych dyscyplin, wydarzeń, zawodników uprawiających sport;
 - przeciwdziałanie stereotypowemu wizerunkowi sportowca z niepełnosprawnością;

- podniesienie poziomu wiedzy i świadomości o sporcie osób z niepełnosprawnością oraz możliwościach aktywnego życia osób z niepełnosprawnościami;
- kreowanie pozytywnych postaw wobec uprawiania sportu;
- promocja zdrowego stylu życia i aktywności.

W zakresie promocji sportu osób niepełnosprawnych dofinansowano 19 projektów z udziałem łącznie 5 371 400 odbiorców, w tym kampanię informacyjną „Grajmy Razem” realizowaną przez Stowarzyszenie „Olimpiady Specjalne Polska”. Celem Kampanii była zmiana świadomości społecznej na temat możliwości i umiejętności osób z niepełnosprawnością intelektualną, wzrost akceptacji, eliminowanie stereotypów i uprzedzeń. Ponadto, Kampania przybliżyła społeczeństwu sylwetki i sportowy wysiłek zawodników niepełnosprawnych intelektualnie zrzeszonych w Stowarzyszeniu.

Łącznie w zajęciach sekcji, imprezach (w tym Mistrzostwach i Pucharach Polski) oraz obozach sportowych dla osób niepełnosprawnych w 2020 r. uczestniczyło 39 054 osoby.

Udział osób starszych w Programie Upowszechniania Sportu Osób Niepełnosprawnych w 2020 r.

Wychodząc naprzeciw zmianom demograficznym oraz zmieniającym się potrzebom osób starszych, jednym z priorytetów Programu było włączanie społeczne starszych osób niepełnosprawnych (50+). Program umożliwia udział starszych osób niepełnosprawnych w zajęciach i imprezach sportowych z wykorzystaniem nowoczesnej infrastruktury sportowej. Ponadto organizowane były obozy sportowe dla starszych osób niepełnosprawnych, których programy przewidywały szeroki wachlarz aktywności ruchowych uwzględniających wiek i możliwości uczestników. W 2020 r. Ministerstwo Sportu wsparło udział osób niepełnosprawnych w starszym wieku (50+) w następujących przedsięwzięciach:

- w zajęciach sekcji sportowych dla osób niepełnosprawnych wzięło udział 2 117 zawodników w starszym wieku 50+,
- w imprezach sportowych dla osób niepełnosprawnych wzięło udział 2 421 zawodników w starszym wieku 50+,
- w Mistrzostwach Polski i Pucharach Polski osób niepełnosprawnych wzięło udział 943 zawodników w starszym wieku 50+,
- w obozach sportowych dla osób niepełnosprawnych wzięło udział 627 zawodników w starszym wieku 50+.

Łącznie w projektach realizowanych w ramach Programu wzięło udział 6 108 starszych osób niepełnosprawnych 50+, co stanowi 15,64 % ogółu uczestników zajęć, imprez, Mistrzostw Polski, Pucharów Polski i obozów.

Udział kobiet w Programie Upowszechniania Sportu Osób Niepełnosprawnych w 2020 r.

- w zajęciach sekcji sportowych dla osób niepełnosprawnych wzięło udział 3 500 kobiet,

- w imprezach sportowych dla osób niepełnosprawnych wzięło udział 4 040 kobiet,
 - w Mistrzostwach Polski i Pucharach Polski osób niepełnosprawnych wzięło udział 1 229 kobiet,
 - w obozach sportowych dla osób niepełnosprawnych wzięło udział 956 kobiet.
- Łącznie w zajęciach sekcji, imprezach, MP, PP i obozach sportowych realizowanych w ramach Programu wzięło udział 9 725 kobiet, co stanowi 24,90 % ogółu uczestników zajęć, imprez, MP, PP i obozów.

Udział dzieci i młodzieży w Programie Upowszechniania Sportu Osób Niepełnosprawnych w 2020 r.

- w zajęciach sekcji sportowych dla osób niepełnosprawnych wzięło udział 2 847 dzieci i młodzieży,
- w imprezach sportowych dla osób niepełnosprawnych wzięło udział 2 722 dzieci i młodzieży,
- w Mistrzostwach Polski i Pucharach Polski osób niepełnosprawnych wzięło udział 804 dzieci i młodzieży,
- w obozach sportowych dla osób niepełnosprawnych wzięło udział 511 dzieci i młodzieży.

Łącznie w zajęciach sekcji, imprezach, MP, PP i obozach sportowych realizowanych w ramach Programu wzięło udział 6 884 dzieci i młodzieży, co stanowi 17,63 % ogółu uczestników zajęć, imprez, MP, PP i obozów.

Upowszechniania czytelnictwa wśród osób niewidomych i słabowidzących

Prowadzono m.in. następujące działania mające na celu ułatwienie dostępu do książek i innych materiałów drukowanych osobom niepełnosprawnym, w szczególności niewidomym i słabowidzącym.

Platforma Cyfrowa Libra Light

Instytut Książki w partnerstwie z Polskim Wydawnictwem Naukowym, odpowiada za utworzenie oraz za proces rozwijania Platformy udostępniającej książki w formatach dostępnych dla osób niewidomych i słabowidzących oraz niepełnosprawnych ruchowo (niemogących czytać książek drukowanych). Platforma udostępnia publikacje beletrystyczne, naukowe i specjalistyczne w formacie książek elektronicznych oraz audiobooków mp3.

Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa

Program był realizowany w latach 2016-2020 w celu poprawy stanu czytelnictwa w Polsce poprzez wzmacnianie roli bibliotek publicznych, szkolnych i pedagogicznych jako lokalnych ośrodków życia społecznego, stanowiących centrum dostępu do kultury i wiedzy. W związku z pandemią w 2020 r. przeprowadzono dwie nowelizacje Programu. Pierwsza zmiana polegała na utworzeniu na 2020 r. nowego Priorytetu 4 – Udostępnienie publikacji w formatach cyfrowych. Druga zaś umożliwiła bibliotekom

publicznym dokonanie zakupu zdalnych dostępów do książek elektronicznych bez obowiązku wniesienia wkładu własnego oraz wydłużyła termin realizacji zadań do 31 grudnia 2021 r. przy założeniu realizacji zadania wyłącznie z wkładu własnego. W związku z powyższym w 2020 r. Programu składał się z czterech (wcześniej z trzech) priorytetów, które były realizowane przez MKiDN (za pośrednictwem Biblioteki Narodowej i Instytutu Książki) oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej. W 2020 r. na realizację NPRCZ zaplanowano kwotę z budżetu państwa – 97 mln zł, w tym:

- 27 mln zł na Priorytet 1 Zakup nowości wydawniczych do bibliotek publicznych – kwota ta została podzielona na zakup nowości wydawniczych do 2 457 bibliotek publicznych.
W grudniu odbył się II nabór, w ramach którego z dotacji skorzystało 321 bibliotek, również takich, które nie miały środków na wcześniejsze przystąpienie do Priorytetu.
- 40 mln zł na Priorytet 2 Infrastruktura bibliotek – z powodu rozdysponowania środków w budżecie priorytetu w 2020 r. nie przeprowadzono żadnego naboru. Operator podpisał 74 aneksy do umów z beneficjentami i rozwiązano 3 umowy.
- 16,5 mln zł na Priorytet 3 – Rozwijanie zainteresowań uczniów przez promowanie i wspieranie rozwoju czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży, w tym zakup nowości wydawniczych.
- 13,5 mln zł na Priorytet 4 – Udostępnianie publikacji w formatach cyfrowych. W ramach priorytetu 4 zrealizowano następujące działania: w CBN Polona przygotowano dwie kolekcje tematyczne zawierające lektury obowiązkowe i uzupełniające znajdujące się w domenie publicznej. Kolekcje prezentują łącznie 212 publikacji; przygotowano 70 audiobooków lektur i klasyki literatury, które można pobrać za darmo z CBN Polona; przygotowano ponad 1200 e-booków publikacji z domeny publicznej, przygotowano 500 kolekcji tematycznych w CBN Polona prezentujących materiały pomocnicze dla szkół (od podstawowych do wyższych) pozwalające na prowadzenie zajęć online; zdigitalizowano i udostępniono w cyfrowej wypożyczalni międzybibliotecznej Academica ponad 21 000 publikacji i artykułów z czasopism naukowych jako materiałów dydaktycznych na potrzeby m.in. szkolnictwa wyższego; zakupiono ponad 120 licencji niewyłącznych do publikacji chronionych majątkowymi prawami autorskimi, dzięki którym twórczość polskich pisarzy i poetów zostanie udostępniona za pośrednictwem CBN Polona za darmo, również w formatach pozwalających na korzystanie z nich na czytnikach prowadzono prace rozwojowe i utrzymaniowe związane z przygotowaniem CBN Polona do dystrybucji publikacji elektronicznych w różnych formatach.

Poprawa dostępności zasobów i instytucji kultury

Instytucje prowadzone i współprowadzone przez MKiDN przygotowują ofertę kulturalną otwartą na różnorodność potrzeb swych odbiorców. W miarę możliwości kontynuowano w 2020 r. działania zwiększające dostępność m.in. zbiorów, wystaw, koncertów, spektakli, zasobów archiwalnych, jak również dostępność budynków.

Przykładowe działania realizowane w 2020 r.:

Zwiększanie dostępności oferty, m.in. poprzez opisy alternatywne, oprowadzania, audioprzewodniki i ścieżki dedykowane, lekcje muzealne, wydarzenia kulturalne, artystyczne i animacyjno-edukacyjne. Instytucje kultury o charakterze narodowym realizują stałe działania skierowane do osób z niepełnosprawnościami oraz działania dostępne, umożliwiające udział osób z niepełnosprawnością i bez niepełnosprawności. Części działań realizowana jest również ad-hoc w odpowiedzi na zgłaszane zapotrzebowanie odbiorców.

Przykłady stałej oferty kulturalnej w instytucjach kultury:

Biuro Programu Niepodległa

- Kampania społeczna „Niepodległa do hymnu” – emisja specjalnie przygotowanego nagrania Hymnu Państwowego w języku migowym we współpracy z Polskim Związkiem Głuchych.
- Kampania edukacyjna „Niepodległa uczy migać” – seria krótkich materiałów wideo zawierająca 3 znaki w języku migowym publikowane na nośnikach wideo w metrze warszawskim oraz w mediach społecznościowych BPN. Kampania skupiająca się na najważniejszych wydarzeniach dla Polski w okresie wrzesień – listopad. W sumie przedstawiono 24 znaki, które dotarły do znacznej liczby mieszkańców Warszawy.
- Przygotowanie Wirtualnego Festiwalu Niepodległa na Krakowskim Przedmieściu – projektu realizowanego w ramach 102. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, przy wykorzystaniu narzędzia WCAG Player. Odtwarzacz daje użytkownikowi końcowemu możliwość wyboru sposobu udostępniania informacji. W pasku wyboru widz może wybrać opcję włącz/wyłącz tłumacza języka migowego, zmienić miejsce wyświetlania i rozmiar tłumacza, włącz/wyłącz audiodeskrypcję, włącz/wyłącz napisy w języku polskim, włącz/wyłącz inny język foniczny.
- Otwarcie infolinii dla osób niesłyszących – obsługa w języku migowym.
- Dostosowanie dokumentów dostępnych na stronie internetowej Niepodległej dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki

Systematyczne działania z udziałem koordynatora dostępności prowadzone są w Zachęcie od 2012 r. W 2020 r. w ramach stałego programu dostępności i związanych z nim działań prowadzono m.in.:

- monitoring rozwiązań przestrzennych w galerii oraz projektów ekspozycji pod kątem dostępności;
- szkolenie w zakresie dostępności i specjalistycznych umiejętności kadry i współpracowników;
- organizacja spotkań w cyklu Sztuka dostępna dla niewidomych (część spotkań zrealizowano online);
- organizacja spotkań z cyklu Zachęta Miga, Zachęta Miga rodzinie oraz innych spotkań w polskim języku migowym (część spotkań zrealizowano online);

- tłumaczenie na polski język migowy części wydarzeń (w tym online);
- wydarzenia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i w spektrum autyzmu;
- organizacja spotkań o charakterze włączającym i podnoszącym społeczną świadomość różnorodności społecznej i form komunikacji (np. lekcje PJM na placu Małachowskiego w ramach projektu Zaprojektuj Plac);
- zakup systemu nawigacji wspomagającego poruszanie się w przestrzeni galerii osób z niepełnosprawnością wzroku;
- tyfloplany;
- koordynacja usług dostępności;

Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka

Program „Muzeoterapia” realizowany jest od 2012 r. W 2020 r. w ramach tego programu odbyły się następujące wydarzenia:

- „Muzeum na zamówienie” – program zajęć muzealnych przygotowany dla dzieci, które z powodu przewlekłej choroby lub niepełnosprawności nie mogą same odwiedzić Muzeum. Warsztaty oraz lekcje muzealne realizowane są w Uniwersyteckim Szpitalu Dziecięcym w Krakowie Prokocimiu oraz w placówce przy ul. Kopernika w Krakowie. Zajęcia realizowane są w sposób interaktywny, z wykorzystaniem strojów historycznych, eksponatów, rekwizytów i prezentacji multimedialnych. Odbyły się spotkania stacjonarne i spotkania on-line.
- „W odwiedzinach do Muzeum” – program warsztatów muzealnych realizowany w Zamku i na Trasie Muzeum w Kopalni. Skierowany jest do dorosłych, dzieci i młodzieży z rodzin wykluczonych społecznie objętych opieką przez świetlice socjoterapeutyczne, domy dziecka i domy pomocy społecznej.
- „Krok w solną przygodę” – program zwiedzania oraz warsztatów dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w różnym wieku. Prowadzony jest z wykorzystaniem rekwizytów i eksponatów dostosowanych do potrzeb grupy. Program realizowany jest zarówno w Zamku Żupnym, jak i w ekspozycji podziemnej Muzeum.
- „Muzeum w pudełku” – opracowanie projektu, który ma na celu umożliwienie zaprezentowania zasobów Muzeum poza jego siedzibą. W oparciu o projekt prowadzone będą działania edukacyjne dla różnorodnych odbiorców, którzy nie mogą zwiedzać Muzeum w tradycyjny sposób.

Muzeum Narodowe w Krakowie

- Projekt „Przeszłość Przyszłości. Remont i wyposażenie Muzeum Książąt Czartoryskich – Muzeum Narodowe w Krakowie w celu udostępnienia unikatowej kolekcji” – w 2019 r. powstały stanowiska uwzględniające potrzeby osób z różnego rodzaju niepełnosprawnością oraz liczne pomoce dydaktyczne i edukacyjne kopie zabytków. W 2020 r. uzupełnieniem ścieżki sensorycznej był audioprzewodnik po wystawie dla osób z niepełnosprawności wzroku, z audiodeskrypcją do zabytków z wystawy, szczególnie tych, których kopie znajdują się w omawianej ścieżce. Przygotowany został także wideoprzewodnik po wystawie dla osób głuchych, z tłumaczeniem na polski język migowy.

- Opracowanie i udostępnienie on-line przewodnika przed wizytą w Muzeum Książąt Czartoryskich dla osób ze spektrum autyzmu.
- Orowadzanie kuratorskie – wirtualne zwiedzanie wystawy czasowej „1920. Cud Wisły” – odbiorcy: młodzież i dorośli – publiczność MNK w mediach społecznościowych, w tym szczególnie osoby niedosłyszące i głuche.
- Edukacja: Opracowanie Karty pracy dla osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną do pracy z terapeutą poza muzeum (w czasie pandemii), karty wysyłane e-mailem do ośrodków prowadzących działania dla osób z niepełnosprawnością, które na co dzień stacjonarnie korzystają z oferty MNK skierowanej do osób z niepełnosprawnością intelektualną.
- Edukacja: Wykonanie obiektów dotykowych – sukni i płaszcza z obrazu „Dama z gronostajem” Leonarda da Vinci jako pomocy dydaktycznej w Muzeum Książąt Czartoryskich. Odbiorcy: dzieci i młodzież szkolna w trakcie lekcji muzealnych, osoby o specjalnych potrzebach, zwłaszcza osoby słabowidzące i niewidzące.
- CYKL Muzeum przyjazne – spotkania w Muzeum dla osób z niepełnosprawnością. Odbiorcy: osoby dorosłe z niepełnosprawnością intelektualną. Spotkania były zaplanowane na cały rok kalendarzowy do wystaw czasowych i stałych.
- Współorganizacja wystawy prac plastycznych osób niepełnosprawnych ramach XVI Międzynarodowego Biennale Sztuk Plastycznych Osób Niepełnosprawnych we współpracy z Fundacją Sztuki Osób Niepełnosprawnych. Wystawa odbyła się w Kamienicy Szolańskich. Prezentowano 100 wyróżnionych prac, będących efektem konkursu, w którym wzięło udział 321 autorów z niepełnosprawnościami z Brazylii, Finlandii, Hiszpanii, Indii, Polski, Słowacji i Ukrainy, którzy nadesłali łącznie 733 prace.

Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy

Projekty w celu udostępnienia osobom ze szczególnymi potrzebami w wymiarze architektonicznym i informacyjno-komunikacyjnym terenu byłego niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady Gross-Rosen – Miejsca Pamięci – oraz głównej ekspozycji muzealnej „KL Gross-Rosen 1940-1945”:

- Projekt „Dostosowanie Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami – zakup schodołazu, pojazdu elektrycznego do przewozu osób niepełnosprawnych i systemu audioprzewodników” – zakupiono: pojazd elektryczny do przewozu osób z niepełnosprawnością ruchową, dwa schodołazy gąsienicowe, teleskopowe rampy najazdowe, wózek inwalidzki i przewijak dla niemowląt; w obszarze likwidacji barier informacyjno-komunikacyjnych Muzeum nabyło system audioprzewodników z oprogramowaniem odpowiednim dla osób z dysfunkcją wzroku (audiodeskrypcja) oraz słuchu (Polski Język Migowy).
- Projekt „Przewodnik po historycznych obiektach budowlanych niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady” dla osób niewidomych – album dla osób niedowidzących/niewidomych w języku Braille’a oraz grafik w formie termoform.

Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny

Portal NINATEKA.pl udostępnia polskie produkcje filmowe oraz twórczość teatralną w formatach uwzględniających potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Ninateka została zbudowana w oparciu o wymagania WCAG 2.0, z uwzględnieniem poziomu AA. Dzięki zastosowanym rozwiązaniom Ninateka jest pierwszym portalem w Polsce, który tak przystępnie zaczął udostępniać polskie dziedzictwo audiowizualne. W zasobach Ninateki znajduje się obecnie ponad 200 transkrypcji, 101 materiałów z audiodeskrypcją (spektakli, filmów, filmów dokumentalnych, bajek) i 91 tłumaczeń migowych filmów, spektakli, dokumentów, bajek i animacji.

Dostosowywanie przestrzeni instytucji (modernizacje architektoniczne, organizacyjne, wyposażenie)

Instytucje kultury kontynuują proces modernizacji infrastruktury i doposażania w miarę możliwości finansowych i pozyskiwania dodatkowych środków. Instytucje o charakterze narodowym w znacznym stopniu zaawansowania realizują modernizację infrastruktury i wyposażenia, zapewniając dostęp dla osób o specjalnych potrzebach w zakresie dostępu na terenie instytucji, możliwości poruszania się i korzystania z infrastruktury wewnątrz budynku, dostępu do kas, zapewnienia systemu alternatywnej komunikacji lub asysty, dostępu do sal wystawowych/widowiskowych, dostosowania pomieszczeń i instalacji sprzętu wspierającego odbiór przekazu/wydarzeń w alternatywnych formach. Przykłady systemowych procesów modernizacji w zakresie dostępności:

Teatr Wielki-Opera Narodowa

- Pętla indukcyjna w Sali Moniuszki oraz możliwość wypożyczenia urządzeń dla osób z niepełnosprawnością słuchową.
- Tablica świetlna z napisami w języku polskim i angielskim do wyświetlania treści librett wystawianych spektakli w Sali Moniuszki.
- Dostępność wind osobowych dla osób niepełnosprawnych – przyciski z napisami w alfabecie Braille'a.
- Dostosowanie toalet dla osób niepełnosprawnych oraz możliwość skorzystania z przewijaka.
- Udostępnienie dla osób z niepełnosprawnością ruchową wózka inwalidzkiego do sprawnego poruszania się i oglądania spektakli w Sali Moniuszki. Na stałe wymontowane zostały fotele na poziomie parteru widowni dla osoby poruszającej się na wózku oraz w bezpośredniej bliskości zabezpieczone są miejsca dla osób towarzyszących. Bilety dla tych osób są w cenie wejściówki (najtańsza forma biletu).
- Zwiększenie bezpieczeństwa m.in. dla osób starszych poprzez zamocowanie na stałe foteli w Sali Moniuszki. Zadanie rozpoczęte w 2019 r. – prace projektowe, związane ze zmianą układu krzesel i ich trwałego zamocowania.
- Udogodnienia w poruszaniu się w przestrzeni ogólnodostępnej dla widzów – wyklejenie schodów specjalną taśmą antypoślizgową.

- Udogodnienia dla osób starszych i z niepełnosprawnością ruchową – usytuowanie w przestrzeni ogólnodostępnej sof, kozetek i foteli oraz podjazdów prowadzących do Galerii Opera i Sal Redutowych.
- Udzielanie pomocy osobom niepełnosprawnym przez pracowników działu obsługi widzów, m.in. poprzez odprowadzenie na miejsce.

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych

Prowadzone w Archiwach inwestycje mają na celu budowę wewnątrz lub dostosowanie istniejącej przestrzeni dla osób ze szczególnymi potrzebami: Kraków, Olsztyn, Kielce – oddział w Sandomierzu.

Dostosowywanie stron internetowych do WCAG i dostęp do zasobów online

Przykłady działań instytucje o charakterze narodowym posiadających strony dostosowane do standardów WCAG lub będących w trakcie procesu dostosowywania pełnych zasobów portali internetowych:

Teatr Wielki-Opera Narodowa

Digitalizacja zbiorów (m.in. afisze, plakaty, dokumentacja zdjęciowa, wkładki obsadowe), udostępnione poprzez serwis archiwum.tetarwielki.pl (zadanie rozpoczęte w 2015 r. i kontynuowane do tej pory), aktualizacja treści w ramach stworzonej podstrony dla odwiedzających teatr, zawierającej podane w sposób zwięzły i jasny m.in. informacje dla osób niepełnosprawnych o udogodnieniach i możliwości wypożyczenia urządzenia nagłaśniającego dla osób niedosłyszących, dojazdach, najczęściej zadawanych pytaniach w kontekście procedur zakupu i zwrotu biletów (zadanie rozpoczęte w 2015 r. i kontynuowane do tej pory).

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych

Rozwijanie treści internetowych i portalu szukajwarchiwach.gov.pl, który jest miejscem dostępu do wybranych usług oferowanych przez całą sieć archiwów państwowych, w tym przede wszystkim dostępu do kopii cyfrowych materiałów archiwalnych on-line. Dostosowywane są treści internetowe, w tym w szczególności w zakresie zgodności ze standardem WCAG 2.1 na poziomie AA. W 2020 r. wprowadzono zmiany, aby serwis był w pełni dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z wymaganiami ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych. Zamieszczone treści umożliwiają zmiany kontrastu i zmiany wielkości czcionki oraz przystosowane dla osób niedowidzących i niedosłyszących.

Zrealizowany został również projekt „1920/2020. Archiwum Ożywione”, którego celem było upamiętnienie w artystyczny sposób wojny polsko-bolszewickiej i Bitwy Warszawskiej 1920 w przestrzeni publicznej Warszawy. Z myślą o udostępnieniu projektu osobom ze szczególnymi potrzebami komunikacyjnymi, do każdej z realizacji artystycznych została stworzona audiodeskrypcja (we współpracy z Fundacją Kultury Bez Barier). Ponadto powstał film wg koncepcji Karoliny Breguły, który został

udostępniony na kanale youtube Narodowego Archiwum Cyfrowego, w zakładce projektu na nac.gov.pl oraz w mediach społecznościowych NAC, w tym wersji z tłumaczeniem na Polski Język Migowy.

Działania w zakresie dostępności utworów filmowych

Polski Instytut Sztuki Filmowej podejmuje działania służące zapewnieniu dostępności utworów filmowych współfinansowanych ze środków publicznych – w formie audiodeskrypcji, napisów dla niesłyszących lub tłumacza PJM. Od 2016 r. PISF wprowadził do konkursów obowiązek wykonania audiodeskrypcji przez producentów filmów fabularnych oraz pełnometrażowych filmów animowanych. W 2017 r. wymóg wykonania audiodeskrypcji został dodatkowo rozszerzony na filmy dokumentalne. Wykonanie audiodeskrypcji oraz napisów dla niesłyszących jest jednym z warunków przyjęcia rozliczenia końcowego dofinansowania przyznanego przez PISF. W 2020 r. łącznie 48 filmów fabularnych oraz dokumentalnych dofinansowanych przez PISF ukończyło produkcje i miało wykonaną audiodeskrypcję, napisy dla niesłyszących lub tłumacza PJM.

Wzmacnianie kompetencji kadr kultury w zakresie dostępności

Kontynuowano działania rozwijające kompetencje kadr kultury w zakresie zapewniania dostępności oraz służące profesjonalizacji twórców z niepełnosprawnościami, zainicjowane m.in. podczas pierwszej konferencji pn. „Sztuka i Niepełnosprawność: Przekraczanie granic” w 2019 r.

Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego oraz Instytut Muzyki i Tańca w partnerstwie z British Council Polska realizowały działania warsztatowe, laboratoryjne i seminaryjne skierowane do twórców i artystów z niepełnosprawnościami w ramach projektów Taniec i niepełnosprawność: przekraczanie granic – edycja 2020 oraz Twórcy i niepełnosprawność.

Oferta ogólnodostępnych warsztatów służy podnoszeniu kompetencji kadr kultury w budowaniu dostępnej oferty kulturalno-artystycznej. Warsztaty realizowane były przede wszystkim przez Narodowe Centrum Kultury, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, Instytut Muzyki i Tańca oraz Narodowy Instytut Architektury i Urbanistyki.

Przykładowe cykle szkoleń zrealizowane w 2020 r.:

- szkolenia Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów
 - „Gość z niepełnosprawnością wzroku w muzeum – audiodeskrypcja do dzieł plastycznych” w dniach 19-21 lutego, szkolenie zorganizowane dla pracowników muzeów, odbyło się w formie stacjonarnej;
 - „Dostępność muzeów w Internecie a potrzeby użytkowników” w 2 częściach, w dniach 22 i 29 września – szkolenie dla pracowników muzeów, odbyło się online;
 - „Muzea w ustawie o zapewnianiu dostępności osobom o szczególnych potrzebach” – w 3 częściach, w dniach 14, 21 i 28 października – szkolenie dla pracowników muzeów, odbyło się w formie online;

- „Tworzenie tekstów alternatywnych do zdjęć i grafik” w dniach 3-4 grudnia – dwudniowe szkolenie dla pracowników NIMOZ, odbyło się w formie online.
- szkolenia Narodowego Centrum Kultury
 - W 2020 r. przeprowadzono łącznie 6 szkoleń warsztatowych (stacjonarnych i on-line) związanych z dostępnością. Wzięło w nich udział łącznie ok. 100 osób – animatorów kultury, edukatorów, pracowników samorządowych instytucji kultury.
 - Dodatkowo dostosowano (opatrzone tłumaczeniem migowym i napisami) 15 zrealizowanych w 2020 r. webinarów w ramach działań szkoleniowych.

Poprawa dostępności infrastruktury sportowej

Minister Sportu ogłasza programy inwestycyjne, w ramach których przewidziane jest udzielanie dofinansowań na budowę lub przebudowę obiektów sportowych. Projektując na zlecenie inwestora obiekt sportowy należy uwzględniać potrzeby osób z niepełnosprawnościami, w szczególności o charakterze ruchowym. Ministerstwo Sportu, oceniając wnioski o dofinansowanie inwestycji, weryfikuje czy wymagania te są uwzględnione. Z uwagi na złożoność i różnorodność obiektów sportowych oraz różnego rodzaju specyfiki dotyczące lokalnego środowiska osób z niepełnosprawnościami – kwestie dotyczące optymalizacji obiektów pod kątem konkretnych potrzeb Ministerstwo pozostawia, co do zasady, inwestorom. Natomiast wśród informacji wymaganych we wniosku znajduje się również opis stopnia dostępności obiektu dla poszczególnych odbiorców, w tym osób z różnego typu niepełnosprawnościami.

W 2020 r. wydatkowano na infrastrukturę sportową ponad 453 mln zł, w ramach 546 zadań, w tym pod kątem potrzeb w zakresie uprawiania sportu przez osoby z niepełnosprawnościami. Podjęto również prace nad projektem programu mającego na celu wsparcie modernizacji obiektów noclegowych służącym potrzebom osób z niepełnosprawnościami na terenach górskich. W ramach prac przygotowawczo-koncepcyjnych m.in. przeanalizowano i wyodrębniono typy obiektów podlegających wsparciu, podmioty mogące ubiegać się do finansowanie oraz sposób identyfikacji obszarów górskich.

Sport wyczynowy

W 2020 r. zadania w obszarze sportu wyczynowego osób z niepełnosprawnościami realizowane były na podstawie art. 29 ust. 7 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1133), art. 86 ust. 4 ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2094 oraz z 2021 r. poz. 802 i 815) oraz § 3 i 8 rozporządzenia Ministra Sportu i Turystyki z dnia 12 sierpnia 2019 r. w sprawie przekazywania środków z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (Dz. U. poz. 1638).

Opracowane zostały następujące programy dofinansowania zadań publicznych mające na celu zabezpieczenie realizacji cyklu szkoleniowego zawodników z niepełnosprawnościami oraz ich udziału we współzawodnictwie sportowym:

- 1) „Program dofinansowania ze środków budżetu państwa zadań związanych z przygotowaniem zawodników kadry narodowej do udziału w igrzyskach paraolimpijskich, igrzyskach głuchych, mistrzostwach świata i Europy w 2020 r.”;
- 2) „Program dofinansowania ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej zadań z obszaru wspierania szkolenia sportowego i współzawodnictwa osób niepełnosprawnych w 2020 r.”.

Programy realizowane były przez polskie związki sportowe oraz organizacje pozarządowe, których celem statutowym jest prowadzenie działalności w obszarze sportu wyczynowego osób z niepełnosprawnościami.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sportu i Turystyki z dnia 14 listopada 2017 r. w sprawie stypendiów sportowych dla członków kadry narodowej (Dz. U. poz. 2145 oraz z 2018 r. poz. 293), sportowcy z niepełnosprawnościami otrzymywali ze środków budżetu państwa stypendia sportowe. W 2020 r. stypendia otrzymywało 247 zawodników kadry narodowej (92 kobiety i 155 mężczyzn). W ramach realizacji programu dofinansowania zadań ze środków budżetu państwa zakupiono ponadto niezbędny sprzęt sportowy i specjalistyczny.

Program dofinansowania zadań ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej obejmował realizację zadań związanych z:

- 1) przygotowaniem i udziałem w igrzyskach paraolimpijskich,
- 2) przygotowaniem do igrzysk głuchych,
- 3) przygotowaniem i udziałem w mistrzostwach świata i Europy w sportach nieobjętych programem igrzysk paraolimpijskich i igrzysk głuchych.

Zabezpieczenie finansowe przygotowań zawodników z niepełnosprawnościami objęło koszty związane z:

- organizacją zgrupowań krajowych i zagranicznych,
- udziałem zawodników w zawodach krajowych i zagranicznych,
- obsługą kadry szkoleniowej i osób współpracujących oraz doszkalaniami kadry,
- monitoringiem diagnostycznym i medycznym,
- zakupem suplementów diety i produktów leczniczych,
- zakupem niezbędnego sprzętu sportowego i specjalistycznego.

W 2020 r., z uwagi na epidemię COVID-19, realizacja zadań w obszarze sportu wyczynowego osób z niepełnosprawnościami została poważnie zakłócona. Wiele międzynarodowych imprez rangi mistrzowskiej zostało odwołanych. Programy szkoleniowe, ze względu na dynamiczną sytuację epidemiologiczną w Polsce, Europie i na świecie były wielokrotnie modyfikowane.

Przygotowania i udział w igrzyskach paraolimpijskich

Głównym celem zadania było zapewnienie zawodnikom optymalnych warunków przygotowań do udziału w igrzyskach paraolimpijskich oraz efektywne włączenie polskich sportowców do współzawodnictwa międzynarodowego. W zadaniu uczestniczyło 535 zawodników (149 kobiet i 386 mężczyzn). Zawodnicy byli objęci szkoleniem w ramach konsultacji i zgrupowań krajowych i zagranicznych. Wzięli

również udział w zawodach krajowych i międzynarodowych, w tym w mistrzostwach świata w kolarstwie torowym oraz w mistrzostwach Europy w wioślarstwie.

W 2020 r. w sportach paraolimpijskich sportowcy z niepełnosprawnościami zdobyli 4 medale (1 złoty, 1 srebrny i 2 brązowe). Stypendia sportowe otrzymywało 136 zawodników kadry narodowej (46 kobiet i 90 mężczyzn).

Przygotowania do igrzysk głuchych

Zadanie w 2020 r. było realizowane poprzez szkolenie sportowe zawodników niesłyszących, odbywające się w formie konsultacji i zgrupowań krajowych oraz udział zawodników w zawodach krajowych. Uczestniczyło w nim 419 członków kadry narodowej (162 kobiety i 257 mężczyzn).

W 2020 r., z uwagi na odwołanie wszystkich imprez mistrzowskich, sportowcy niesłyszący nie uzyskali wyników medalowych. Stypendia sportowe otrzymywało 85 członków kadry narodowej (37 kobiet i 48 mężczyzn).

Przygotowania i udział w mistrzostwach świata i Europy w sportach nieobjętych programem igrzysk paraolimpijskich i igrzysk głuchych

Zadanie realizowane było przez polskie związki sportowe oraz organizacje działające w sportach nieobjętych programem igrzysk paraolimpijskich i igrzysk głuchych. Uczestniczyło w nim 278 zawodników z niepełnosprawnościami (62 kobiety i 216 mężczyzn).

W ramach realizacji zadania odbyły się krajowe i zagraniczne zgrupowania i konsultacje szkoleniowe. Zawodnicy wzięli również udział w zawodach krajowych i międzynarodowych.

W 2020 r. w sportach nieobjętych programem igrzysk paraolimpijskich i igrzysk głuchych zawodnicy z niepełnosprawnościami, startując w halowych mistrzostwach świata w lekkoatletyce, mistrzostwach świata na ergometrze wioślarskim oraz w mistrzostwach Europy w żeglarstwie zdobyli 19 medali (8 złotych, 2 srebrne i 9 brązowych). Stypendia sportowe otrzymywało 26 zawodników kadry narodowej (9 kobiet i 17 mężczyzn).

Ze środków budżetu państwa finansowane były, poza stypendiami dla zawodników z niepełnosprawnościami, także:

- świadczenia dla medalistów igrzysk paraolimpijskich i igrzysk głuchych. Świadczenia wypłacane były medalistom igrzysk paraolimpijskich i igrzyskach głuchych, po zakończeniu przez nich kariery sportowej i spełnieniu pozostałych kryteriów określonych w ustawie.

W 2020 r. świadczenia pieniężne zostały wypłacone 268 świadczeniobiorcom;

- nagrody dla zawodników, przyznawane sportowcom, którzy zdobyli medale w igrzyskach paraolimpijskich, igrzyskach głuchych, mistrzostwach świata i mistrzostwach Europy.

W 2020 r. nagrody wypłacono 16 zawodnikom z niepełnosprawnościami;

- nagrody dla trenerów, przyznawane za osiągnięcie przez szkolonych przez nich zawodników wysokich wyników sportowych we współzawodnictwie międzynarodowym. W 2020 r. nagrody wypłacono 28 trenerom zawodników z niepełnosprawnościami.

Turystyka

W ramach konkursu ofert dla organizacji spoza sektora finansów publicznych Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii, priorytetu Działania na rzecz zwiększenia dostępności turystyki dla osób z niepełnosprawnościami/osób starszych dofinansowano w 2020 r. następujące zadania:

- Sprawy dla niepełnosprawnych, zrealizowane przez Forum Turystyki Regionów; Turystyka dla wszystkich zwiększenie dostępności informacji turystycznej i usług turystycznych dla osób niepełnosprawnych, zrealizowane przez Stowarzyszenie Opolska Regionalna Organizacja Turystyczna;
- Asystent Turystyczny Osób Niepełnosprawnych, zrealizowane przez Karkonoski Sejmik Osób Niepełnosprawnych;
- Turystyka osób z niepełnosprawnościami w województwie podlaskim, zrealizowane przez Podlaską Regionalną Organizację Turystyczną;
- Poprawa bezpieczeństwa usług turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami na terenie województwa wielkopolskiego, zrealizowane przez Wielkopolską Organizację Turystyczną.

W ramach konkursu ofert dla organizacji spoza sektora finansów publicznych Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii, priorytetu: Działania na rzecz poprawienia bezpieczeństwa turystów – bezpieczny wypoczynek dofinansowano w 2020 r. następujące zadania:

- Bezpieczny wypoczynek na campingu – ocena campingów pod względem zapewnienia bezpiecznego wypoczynku turystom w ramach ogólnopolskiego konkursu na najlepszy camping, zrealizowane przez Polską Federację Campingu i Caravaningu;
- Jestem bezpieczny nad wodą i w górach kampania informacyjno-edukacyjna, zrealizowane przez PTTK Centrum Turystyki Wodnej;
- Bezpieczeństwo na szczytach, zrealizowane przez Sudeckie Stowarzyszenie Ekorozwoju Green Gate;
- Akademia Górską 2020, zrealizowane przez Stowarzyszenie Spotkania z Filmem Górskim;
- W małopolskich górach bezpieczniej, zrealizowane przez Małopolską Organizację Turystyczną.

W 2020 r. Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii przeprowadziło po raz dziesiąty letnią edycję akcji „Bezpieczna Woda”. Miała ona na celu kreowanie odpowiednich postaw związanych z bezpiecznym wypoczynkiem nad wodą i w wodzie. Była skierowana do nauczycieli, wychowawców, funkcjonariuszy policji, ratowników oraz rodziców. W założeniach, efektem akcji jest zmniejszenie liczby wypadków podczas letniego wypoczynku poprzez wykształcenie bezpiecznych zachowań wśród

dzieci i młodzieży szkolnej, uprawiających sporty i rekreację wodną. Materiały zostały udostępnione w wersji elektronicznej na stronie internetowej Ministerstwa.

Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii przeprowadziło również zimową edycję akcji „Bezpieczna Woda”. Była ona również skierowana do nauczycieli, wychowawców, funkcjonariuszy policji, ratowników oraz rodziców. W ramach akcji przygotowano i wydrukowano materiał informacyjny, stanowiący zestaw podstawowych zasad bezpieczeństwa na zamrażniętych zbiornikach wodnych, ujęty w formie plakatu oraz czterostronicowej ulotki.

W 2020 r. Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii zainicjowało także rozpoczęcie projektu „Bezpieczne Góry”. Celem projektu jest budowanie świadomości społeczeństwa w zakresie bezpiecznego wypoczynku w górach oraz wsparcie szkół oraz placówek dydaktycznych w zakresie kształcenia świadomości bezpiecznego wypoczynku. W ramach pierwszych działań podjętych przez Polską Organizację Turystyczną opracowano identyfikację wizualną projektu. We współpracy z Fundacją Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego powstał dokument „Zasady bezpieczeństwa w górach”. Grupa Sudecka Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego zrealizowała opracowanie dotyczące form aktywności rekreacyjnych na obszarach górskich Polski.

Działania Ministerstwa Klimatu i Środowiska

Ministerstwo w 2020 r. wdrażało „Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do 2020 r. z perspektywą do 2030 r.” („SPA2020”). Z dokumentu wynika, że zmiany klimatu mogą pośrednio wpływać na zdrowie poprzez tworzenie warunków dla wzrostu zanieczyszczeń powietrza i wody, rozwoju bakterii powodujących zakażenia pokarmowe, a także chorób zakaźnych przenoszonych przez owady. Zmiany klimatyczne oddziałują na całe społeczeństwo, jednakże szczególnie wrażliwe na choroby klimatozależne są grupy zwiększonego ryzyka, do których należą osoby starsze, chorzy, osoby niepełnosprawne, osoby bezdomne i ubogie oraz dzieci. W obszarze ochrony zdrowia zmiany klimatu mogą najsilniej objawić się w postaci zwiększonej zachorowalności na raka skóry i zgonów na czerniaka oraz zgonów związanych z chorobami układu krążenia i oddechowego. Jednym z priorytetów SPA 2020 była adaptacja miast do zmian klimatu, ponieważ, tak jak już wskazano, są one szczególnie podatne na zagrożenia wynikające z tych zmian i w nich koncentrują się najpilniejsze wyzwania. Działania adaptacyjne ukierunkowane są na rozwój różnych form retencji, w tym związanej z zielenią, a także poprzez ograniczenie zasklepienia gleby oraz działania na rzecz poprawy jakości powietrza w miastach.

Działania jednostek podległych i nadzorowanych w tym zakresie dotyczyły głównie:

- a) realizacji programu Czyste powietrze, który wspierał obywateli w procesie wymiany tradycyjnych źródeł ogrzewania opartych o paliwa stałe na ekologiczne (często bezobsługowe) systemy – co jest istotne z punktu widzenia osób z niepełnosprawnością. Dodatkowo, z uwagi na częste powiązanie

- niepełnosprawności z trudną sytuacją ekonomiczną zastosowano preferencyjne zasady finansowania dedykowane osobom uboższym;
- b) tłumaczenia na polski język migowy 10 opisów pomysłów na wyprawy weekendowe po najciekawszych zakątkach Lasów Państwowych. Wszystkie materiały zostały umieszczone na stronie głównej Lasów Państwowych: <http://www.lasy.gov.pl/pl/turystyka/pomysl-na-wyprawe>, jak również promowane były w mediach społecznościowych;
 - c) modernizacji tablic edukacyjnych ścieżek dydaktycznych parków narodowych w technice tyflograficznej, zapewniających osobom z niepełnosprawnością wzrokową możliwość skorzystania;
 - d) przekształceń tras w parkach narodowych, pod kątem możliwości poruszania się osób z niepełnosprawnością ruchową, z uwzględnieniem tzw. „siłowni pod chmurką” dostosowanych do ich potrzeb i możliwości (rower dla rąk i drążek dla niepełnosprawnych). Przy lokalizacji uwzględniono takie parametry, jak bliskość parkingu i dogodny podjazd do urządzenia;
 - e) utworzenia nowoczesnego kompleksu edukacyjnego dostosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych na terenie Ośrodka Dydaktyczno-Muzealnego Kampinoskiego Parku Narodowego w Granicy;
 - f) organizacji zajęć przeznaczonych dla osób z różnego rodzaju dysfunkcjami (w tym dzieci ze szkół o charakterze integracyjnym). Ze względu na sytuację warunkowaną COVID-19, z tego rodzaju zajęć skorzystała tylko 1 lokalna szkoła (ok. 20 dzieci z opiekunami);
 - g) współorganizowania szkolenia Asystent Turystyczny Osoby Niepełnosprawnej (dla 40 osób);
 - h) tworzenia aplikacji dla systemów operacyjnych, z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych ułatwiających poznanie przyrody.

Zadania realizowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Finansowanie badań, ekspertyz i analiz dotyczących rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych pt. „Opracowanie prototypu roweru elektrycznego dla osób z niepełnosprawnościami”

W 2020 r. zakończono realizację badania dofinansowanego przez PFRON w ramach czwartego otwartego konkursu pt. „Innowacje społeczne i technologiczne w procesie aktywizacji osób niepełnosprawnych” na finansowanie badań, ekspertyz i analiz dotyczących rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w module B. pt. „Opracowanie prototypu roweru elektrycznego dla osób z niepełnosprawnościami”.

Badanie realizowane było przez Instytut Transportu Samochodowego z siedzibą w Warszawie. Celem badania było opracowanie konstrukcji roweru, na którym bezpiecznie mogłyby jeździć osoby z niepełnosprawnościami. Konstrukcja roweru charakteryzuje się dużą uniwersalnością. Informacje o wynikach projektu wraz z

prezentacją prototypu dostępne są min. na podstronie PFRON, serwisie Youtube.com, oraz stronie ITS:

<https://www.pfron.org.pl/aktualnosci/szczegoly-aktualnosci/news/nowy-rower-dla-osob-z-niepelnosprawnoscia-ruchowa/>

Zlecenie przez PFRON zadań na podstawie art. 36 ustawy o rehabilitacji

Zgodnie z przepisami art. 36 ustawy o rehabilitacji zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych mogą być realizowane na zlecenie Funduszu przez fundacje oraz organizacje pozarządowe a także kościelne osoby prawne, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, spółdzielnie socjalne oraz spełniające szczególne warunki spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, kluby sportowe będące spółkami.

Rodzaje zadań, które mogą być zlecane fundacjom oraz organizacjom pozarządowym wskazane zostały w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym.

Zgłaszane do realizacji zadania (realizowane w formie projektów) dotyczyły między innymi:

- 1) kierunku pomocy 3: wzrost aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia. Na realizację projektów w kierunku pomocy 3 (spotkania i imprezy integracyjne) w 2020 r. PFRON wypłacił zleceniobiorcom kwotę 15 567 806,80 zł, obejmując wsparciem 26 997 osób niepełnosprawnych.
- 2) kierunku pomocy 4: zapewnienie osobom niepełnosprawnym dostępu do informacji. Na realizację projektów w kierunku pomocy 4 (opracowywanie lub wydawanie publikacji, wydawnictw) wypłacona została kwota 9 526 736,99 zł.
- 3) kierunku pomocy 6: upowszechnianie pozytywnych postaw społecznych wobec osób niepełnosprawnych i wiedzy dotyczącej niepełnosprawności. Na realizację projektów w kierunku pomocy 6 (kampanie, imprezy masowe, produkcja i emisja programów telewizyjnych i audycji radiowych) wypłacona została kwota 2 079 560,45 zł.

Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych - art. 35a ust. 1 pkt 7 lit. b ustawy o rehabilitacji

Organizatorzy przedsięwzięć złożyli 2959 wniosków na ogólną kwotę 19 466 983 zł, z czego wnioskodawcami w 434 przypadkach były jednostki z sektora finansów publicznych - na kwotę 3 669 700,00 zł, a w 2525 przypadkach jednostki spoza sektora finansów publicznych - na kwotę 15 797 283,00 zł.

Starostowie 301 powiatów podpisali 1.284 umowy na łączną kwotę 5 466 351,00 zł, z czego w 185 umowach na kwotę 640 029,00 zł stroną były podmioty z sektora finansów publicznych, w 1099 umowach na kwotę 4 826 322,00 zł - podmioty spoza tego sektora.

Samorządy wykorzystały środki w kwocie 4 589 416,00 zł (0,47% ogółu środków) na rzecz 44 217 osób niepełnosprawnych, z czego kwota 532 593,00 zł na rzecz 7281

osób niepełnosprawnych została wypłacona jednostkom sektora finansów publicznych, a dofinansowanie w wysokości 4 056 823,00 zł na rzecz 36 936 osób niepełnosprawnych - jednostkom spoza tego sektora. Pomoc finansowa ze środków Funduszu dotyczyła imprez zorganizowanych na rzecz 38 717 dorosłych osób niepełnosprawnych w kwocie 3 995 805,00 zł, z czego 431 990,00 zł wykorzystowały jednostki sektora finansów publicznych i 3 563 815,00 zł organizatorzy spoza sektora finansów publicznych. Imprezy na rzecz 5500 dzieci i młodzieży zostały dofinansowane w kwocie 593 611,00 zł, z czego kwotę 100 603,00 zł otrzymały jednostki sektora finansów publicznych, kwotę 493 008,00 zł - organizatorzy spoza sektora finansów publicznych. Na imprezy z udziałem 12 204 mieszkańców wsi wykorzystano kwotę 1 134 910,00 zł, z czego organizatorzy z jednostek z sektora finansów publicznych otrzymali 159 481,00 zł, a organizatorzy spoza sektora finansów publicznych kwotę 975 429,00 zł.

W stosunku do roku poprzedniego w 2020 r. wykorzystano mniej środków o kwotę 3 776 621,00 zł, co stanowi spadek o 45,14%.

Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego

W roku sprawozdawczym 2020 Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego kontynuowała realizowanie postanowienia uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych poprzez zadania statutowe polegające na prowadzeniu działalności bibliotecznej i informacyjnej dla osób niewidomych i słabowidzących, które nie mogą czytać zwykłego druku – poprzez gromadzenie, opracowywanie, udostępnianie publikacji oraz ich adaptację do formatów dostępnych dla tych osób.

Pandemia COVID-19 wymusiła wprowadzenie w Bibliotece zmian w organizacji pracy i obsłudze czytelników dla zapewnienia bezpieczeństwa jej użytkownikom oraz pracownikom.

W czasie lockdownu wstrzymaliśmy wypożyczenia książek na miejscu i ich dowóz do czytelników bibliobusem, ale nie zaprzestaliśmy działalności bibliotecznej. Przejście w znacznym stopniu w tryb pracy zdalnej pozwoliło zintensyfikować działania bibliotekarzy w takich ważnych obszarach, jak m.in.:

- Przetwarzanie do standardu DAISY odszyfrowanych cyfrowych książek mówionych otrzymanych od Stowarzyszenia Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Larix”. Dzięki temu, po wprowadzeniu zabezpieczania znakiem wodnym cyfrowych egzemplarzy książek mówionych, możliwe było udostępnienie czytelnikom do końca 2020 r. łącznie 2446 tytułów z tego księgozbioru
- Digitalizacja czasopism tyflogicznych pozwalająca rozbudować pełne treści artykułów gromadzone w Bibliografii Zawartości Czasopism
- Korekta bazy katalogowej.

Od połowy czerwca 2020 r. Dział Zbiorów dla Niewidomych funkcjonował według nowych zasad – dostosowanych do sytuacji pandemicznej (np. umawianie czytelników na wizytę w siedzibie biblioteki w konkretnym terminie, poddawanie zbiorów fizycznych

i nośników cyfrowych kwarantannie). Jednocześnie bibliotekarze zachęcali czytelników do korzystania ze zdalnych form kontaktu z wypożyczalnią za pośrednictwem Serwisu Wypożyczeń On-Line lub poczty tradycyjnej.

W Dziale Zbiorów dla Niewidomych przygotowany został materiał instruktażowy jak korzystać z jego zasobów w aplikacji mobilnej Dolphin EasyReader. Rozesłana została też do czytelników informacja o podcaście na ten temat, przygotowanym przez Fundację Vis Maior.

Działania realizowane w 2020 r.

1. Zakup publikacji:

- audiobooki z wolnego rynku: 423 tytuły (1625 egz.) za kwotę 3 2370,42 zł
- publikacje w alfabecie Braille'a (beletrystyka): 86 tytułów (w 387 tomach) za kwotę 59 985,00 zł
- filmy z audiodeskrypcją: 1 tytuł (4 egz.) za kwotę 111,96 zł.

2. Autoryzowany zdalny serwis wypożyczeń (platforma udostępniania książek oraz ścieżek dźwiękowych filmów z audiodeskrypcją). Serwis obsługiwany jest przez programy odczytu ekranu. Dostęp do jego zasobów mają czytelnicy nie mogący czytać utworów wyrażonych słowem pisanym. Serwis posiada forum dyskusyjne. Jest stale rozbudowywany w oparciu o sugestie jego użytkowników. W 2020 r. z Serwisu Wypożyczeń On-line pobrano 201093 pliki a wysłano 37561.2 GB.

3. Wysyłka książek za pośrednictwem poczty

- z Sekcji Zbiorów Książki Mówionej wysłano do 2268 osób łącznie 1193 paczki z płytami CD-audio i CD MP3, kasetami magnetofonowymi oraz filmami z audiodeskrypcją
- z Sekcji Zbiorów Książki Brajlowskiej wysłano do 2854 osób łącznie 2324 paczki (w paczce średnio 4 woluminy).

4. Rozwożenie książek bibliobusem

- z Sekcji Zbiorów Książki Mówionej – do 105 osób
- z Sekcji Zbiorów Książki Brajlowskiej – do 227 osób.

5. Wypożyczanie książek na miejscu

- w Sekcji Zbiorów Książki Mówionej – 618 osobom
- w Sekcji Zbiorów Książki Brajlowskiej – 60 osobom
- w Sekcji Zbiorów Książki Tyflogicznej – 24 osobom.

6. Digitalizacja i udostępnianie zdigitalizowanych zbiorów. W związku z możliwością pracy zdalnej w czasie pandemii, zintensyfikowaliśmy działania nad digitalizacją archiwalnych roczników „Pochodni” - czasopisma ukazującego się od września 1948 r. i wydawanego do dzisiaj przez Polski Związek Niewidomych. Artykuły w nim zamieszczane, pisane przeważnie przez niewidomych i słabowidzących autorów, dotyczą różnych przejawów życia osób z dysfunkcją wzroku, w tym zagadnień związanych ze szkolnictwem, oświatą dorosłych, działalnością kulturalną, rehabilitacją (również zawodową), pracą, życiem społecznym.

Aby na trwałe zachować treści zawarte w tym czasopiśmie i udostępnić je w formie elektronicznej szerokiemu gronu użytkowników biblioteki, najstarsze roczniki „Pochodni”, które wydawane były tylko w alfabecie Braille’a, przepisujemy z brajla, a roczniki zachowane w zwykłym druku (w tym w maszynopisie) digitalizujemy poprzez skanowanie. Artykuły w pełnej treści zamieszczamy w komputerowej bazie Zawartości Czasopism Tyflogicznych. Rozbudowujemy również bibliografię innych czasopism związanych ze środowiskiem niewidomych.

W okresie od 01 stycznia do 31 grudnia 2020 r. przepisano ogółem 3286 stron brajlowskich. Korekcie poddano 2133 strony brajlowskie. Artykułów w pełnej treści zamieszczono w bazie 2529. W Dziale Zbiorów dla Niewidomych na bieżąco digitalizujemy audiobooki do międzynarodowego standardu DAISY. W 2020 r. na wersję cyfrową przetworzono 2870 tytułów książek. W okresie sprawozdawczym na stanowisku digitalizacji zbiorów czarnodrukowych i stanowisku tyflogicznym przetworzono łącznie:

- książki - 3
- artykuły z prasy - 117.

W ramach udostępniania zdigitalizowanych zbiorów proponujemy czytelnikom usługę drukowania na zamówienie materiałów pismem punktowym Braille’a. W 2020 r. wydrukowaliśmy łącznie 6231 stron. Adaptacji do wersji brajlowskiej poddaliśmy 1237 stron.

Biblioteka Cyfrowa GBPiZS działająca w DZPiZS została utworzona w grudniu 2018. Do tej pory prawie 4100 obiektów zostało zdigitalizowanych, poddanych procesowi OCR i udostępnionych na stronie. Dzięki temu procesowi także osoby niewidome i słabowidzące mogą bez problemu korzystać z księgozbioru naukowego Biblioteki, gdyż wszystkie umieszczane w Bibliotece Cyfrowej treści są przeszukiwalne.

W 2020 r. dodano do BC 1771 obiektów, a procesowi OCR poddano 346 książek (97 149 stron).

7. Czytelnictwo w 2020 r.

- obsłużenia czytelników:
 - - Sekcja Zbiorów Książki Mówionej – 2991
 - - Serwis Wypożyczeń On-line – 140 989
 - - Sekcja Zbiorów Książki Brajlowskiej – 3141
 - - Sekcja Zbiorów Książki Tyflogicznej – 24;
- nowi czytelnicy:
 - - Sekcja Zbiorów Książki Mówionej – 272
 - - Serwis Wypożyczeń On-line – 253
 - - Sekcja Zbiorów Książki Brajlowskiej – 15.

W Czytelni Działu Pracy i Zabezpieczenia Społecznego, mieszczącej się w budynku przy Zabranieckiej 8L dostępny jest ClearReader+ - urządzenie lektorskie ułatwiające odczytywanie tekstów czarnodrukowych, do wykorzystywania przez czytelników niewidomych i słabowidzących, umożliwiające tym samym dostęp do licznych czarnodrukowych publikacji naukowych gromadzonych w Bibliotece.

Pozwala ono na odczyt tekstów w czterech językach: polskim, angielskim, niemieckim i francuskim.

8. Kontakt z czytelnikami

Aby sprawnie przekazywać bieżące informacje, np. o nowych nabytkach, wydarzeniach kulturalnych, czy recenzje książek, Dział Zbiorów dla Niewidomych wysyła do czytelników newslettery. W 2020 r. wysłanych zostało 47 newsletterów. Dla osób, które nie korzystają z Internetu, w 2020 r. opracowano w DZdN Katalog nowości książek mówionych w standardzie DAISY i formacie Czytak za okres od 1 sierpnia 2019 r. do 31 lipca 2020 r.

Katalog jest wysyłany do zainteresowanych czytelników.

9. Nowy regulamin wypożyczeń

Po wprowadzeniu zabezpieczenia znakiem wodnym cyfrowych książek mówionych, jesienią 2020 r. wdrożony został nowy regulamin wypożyczeń DZdN. Dał on możliwość zapisania się do biblioteki na podstawie zaświadczenia lekarskiego stwierdzającego niemożność czytania utworów wyrażonych słowem pisanim (dawniej było to możliwe tylko dla osób posiadających orzeczoną stopień niepełnosprawności). Wzór zaświadczenia lekarskiego stanowi załącznik do regulaminu DZdN.

Honorowany jest w DZdN elektroniczny podpis profilem zaufanym, prócz ważnego także dawniej z mocy prawa, elektronicznego podpisu kwalifikowanego. Otwiera to czytelnikom możliwość w pełni dostępnego również bezwzrokowo trybu zapisania się do DZdN, bez ponoszenia dodatkowych kosztów podpisu kwalifikowanego.

Limit cyfrowych wypożyczeń liczony jest w tytułach, a nie jak dawniej w megabajtach. Jest to wyjście naprzeciw oczekiwaniom czytelników, wyrażonym w głosowaniu przeprowadzonym w lipcu 2020 r. wśród czytelników korzystających ze zbiorów Serwisu Wypożyczeń DZdN.

10. Współpraca z innymi organizacjami

Ze Stowarzyszeniem Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Larix” im. Henryka Ruszczyca – w zakresie udostępniania uprawnionym czytelnikom DZdN książek mówionych otrzymanych nieodpłatnie od Stowarzyszenia „Larix”. W 2020 r. Dział Zbiorów dla Niewidomych otrzymał od Stowarzyszenia „Larix” 290 odszyfrowanych książek mówionych w formacie Czytak.

Z „Wydawnictwem Naukowym PWN” Spółka Akcyjna - dotycząca udostępniania czytelnikom zarejestrowanym w Serwisie Wypożyczeń On-line DZdN kodów dostępu do cyfrowych zasobów zgromadzonych na platformie IBUK Libra Light

Z Mazowieckim Stowarzyszeniem Pracy dla Niepełnosprawnych „De Facto” - polegająca na nieodpłatnym przekazywaniu przez Stowarzyszenie „De Facto” do Działu Zbiorów dla Niewidomych filmów z audiodeskrypcją, gdzie udostępniane są one uprawnionym użytkownikom DZdN. W 2020 r. DZdN otrzymał od Stowarzyszenia „De Facto” 55 filmów z audiodeskrypcją.

Z instytucjami z innych krajów w ramach projektu WIPO (Światowa Organizacja Własności Intelektualnej) pn. ABC Global Books Consortium (dawniej TIGAR),

będącego międzynarodową platformą międzybibliotecznych wypożyczeń książek w formatach dostępnych dla osób niemogących czytać zwykłego druku. Nasi czytelnicy zyskali dostęp do cyfrowych publikacji w językach obcych. Także my możemy wysyłać do innych bibliotek należących do projektu ABC Global Books cyfrowe książki będące w zbiorach DZdN.

Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020

W ramach realizowanych projektów na terenie całej Polski wsparciem objętych zostało ok. 151,6 tys. osób powyżej 60 roku życia, w tym ok. 10,7 tys. osób starszych z niepełnosprawnościami. Zadania realizowane przez organizacje pozarządowe obejmowały między innymi:

- organizację warsztatów zajęciowych z zakresu bezpieczeństwa, etyki, psychologii, plastyki, historii sztuki, fotografii, rękodzieła ludowego, muzyki i teatru przy wykorzystaniu edukacji regionalnej oraz wypracowanie optymalnego modelu aktywności ruchowej i prozdrowotnego stylu życia (zadanie zostało zrealizowane przez Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym "Serce dla Serca" przy Parafii Św. Trójcy w Bielsku-Białej);
- prowadzenie świetlicy opiekuńczej dla seniorów, także osób starszych z różnorodnymi niepełnosprawnościami (zadanie zostało zrealizowane przez Fundację Adaptacja - Gdynia);
- organizację wspólnych zajęć z zakresu: aktywności ruchowej, muzyczno-tanecznych, kulinarnych, organizacji dnia sportu, organizacji 4 wycieczek krajoznawczych (zadanie zostało zrealizowane przez Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Gminy Kamień w Kamieniu);
- szkolenia seniorów z zakresu opieki nad osobami niesamodzielnymi i tworzenie sieci samopomocy; zajęcia z zakresu wsparcia psychologicznego; zapewnienie środowiskowych usług opiekuńczych dla niesamodzielnymi osób starszych; usługi kulturalne, turystyczne oraz dbające o promocję zdrowia poprzez zajęcia ruchowe (zadanie zostało zrealizowane przez Fundację Pomocy Osobom Niepełnosprawnym i Chorym TĘCZOWA GROMADA – Stare Miasto);
- realizacja usług asystenckich i opiekuńczych dla seniorów z niepełnosprawnościami w miejscu zamieszkania, w tym zaspokojenie podstawowych potrzeb opiekuńczych, w poruszaniu się po mieście, korzystaniu ze środków transportu publicznego, wspieranie w spędzaniu czasu wolnego, pomaga w nawiązywaniu i podtrzymywaniu kontaktów społecznych, wykonywanie niezbędnych ćwiczeń rehabilitacyjnych oraz pełnienie ról społecznych (zadanie zostało zrealizowane przez Fundację Pomocy Młodzieży i Dzieciom Niepełnosprawnym "Hej, Koniku!" – Warszawa);
- świadczenie specjalistycznych usług asystenta niepełnosprawnego seniora, który m.in. pomaga w zakupach, porządkach, ułatwia dotarcie do lekarza, apteki, kościoła, wspiera w załatwianiu spraw urzędowych i dofinansowań; wspólnie spędzi czas, porozmawia, zmobilizuje do aktywności społecznej; zapewni

W jednostkach penitencjarnych w 2020 r. prowadzono różnorodną działalność kulturalno- oświatową i sportową skierowaną do osadzonych przebywających w izolacji, w tym również osób z niepełnosprawnościami.

Ponadto skazani niepełnosprawni we wszystkich zakładach karnych i aresztach śledczych mogą korzystać z pełnej oferty zajęć dodatkowych, takich jak między innymi przedstawień teatralnych oraz koncertów muzycznych. Znajdują się też biblioteki, w których istnieje możliwość zamawiania książek na podstawie udostępnianego do celi katalogu, co jest szczególnie istotne w przypadku osób z niepełnosprawnością ruchu. W 2020 r. 102 biblioteki oferowały możliwość dostępu do audiobooków. W jednostkach penitencjarnych funkcjonują również siłownie wewnętrzne i zewnętrzne, z których 114 jest dostosowanych dla osób z niepełnosprawnościami.

Działania Instytutu Pracy i Praw Socjalnych

Celem projektu „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego” POWR.02.05.00-00-0210/18-00 jest stworzenie, wdrożenie i promocja modelu współpracy instytucji lokalnych w przygotowaniu instytucji zatrudnienia socjalnego (Klubów i Centrów Integracji Społecznej) do świadczenia usług społecznych, w tym przede wszystkim usług opiekuńczych, których odbiorcami są osoby niepełnosprawne oraz osoby starsze. W 2020 r. zakończono etap pilotażu działań modelowych w 30 lokalizacjach (gminach) w całej Polsce. Uczestnicy KIS i CIS będący w procesie reintegracji społecznej i zawodowej w pilotażowych lokalizacjach zostali przeszkoleni do świadczenia usług uzyskując certyfikat opiekuna wydany przez zawodowe szkoły medyczne, centrum szkolenia zawodowego lub Polski Czerwony Krzyż. Osoby te w niektórych z wybranych lokalizacji rozpoczęły pracę świadcząc usługi na zamówienie ośrodków pomocy społecznej lub realizując je w ramach organizacji pozarządowych i spółdzielni socjalnych. Projekt zostanie zakończony w październiku 2020 r., a wypracowany w projekcie model przygotowania instytucji lokalnych do aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez pozyskanie formalnych kwalifikacji do świadczenia usług społecznych będzie promowany na ogólnopolskiej konferencji i seminariach oraz poprzez wydanie podręcznika zawierającego schemat działań lokalnych reintegracyjnych i przygotowania kadr opiekuńczych oraz podsumowanie działań pilotażowych.

Beneficjentami bezpośrednimi działań projektowych są rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi objęte wsparciem w projekcie „Potencjały – nowe formy kapitału społecznego w gminie miejskiej Przasnysz” POWR.04.01.00-00-DU26/16. Projekt ma na celu wdrożenie modelu reintegracji społecznej rodzin i osób zagrożonych wykluczeniem w efekcie dziedziczenia biedy. Realizowane w projekcie interwencje mają na celu zmianę procesów postrzegania własnej roli i oceny sytuacji oraz zmiany behawioralne ukierunkowane na aktywizację i wyrównywanie szans społecznych. W 10 rodzinach zakwalifikowanych do udziału w projekcie - beneficjentach działań aktywizacyjnych – jest troje dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności. Są to dzieci w wieku szkolnym i przedszkolnym. Działania integrująco – wspierające kierowane są zarówno do ich środowiska rodzinnego, jak i bezpośrednio do nich samych – dzieci

uczestniczą w zajęciach organizowanych w ramach projektu ("Grajki pomagajki" oraz "Klub filmowy).

III.

INFORMACJA O FUNKCJONOWANIU W 2020 R. USTAWY Z DNIA 19 SIERPNIĄ 2011 R. O JĘZYKU MIGOWYM I INNYCH ŚRODKACH KOMUNIKOWANIA SIĘ

Uprawnienia osób doświadczających trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się

W dniu 1 kwietnia 2012 r. weszła w życie ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r. poz. 1824), która m.in. określa zasady obsługi osób doświadczających trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się (osoby uprawnione).

Zgodnie z przepisami ww. ustawy osoba uprawniona ma prawo do skorzystania z pomocy osoby przybranej (osoba, która ukończyła 16 lat i została wybrana przez osobę uprawnioną w celu ułatwienia porozumienia z osobą uprawnioną i udzielenia jej pomocy w załatwieniu spraw w podmiotach zobowiązanych) w kontaktach z podmiotami zobowiązanymi, tj. organami administracji publicznej, jednostkami systemu, podmiotami leczniczymi, jednostkami Policji, Państwowej Straży Pożarnej, straży gminnej oraz jednostkami ochotniczymi działającymi w tych obszarach.

Organ administracji publicznej jest zobowiązany do udostępnienia usługi pozwalającej na komunikowanie się, w szczególności poprzez:

- korzystanie z poczty elektronicznej,
- przesyłanie wiadomości tekstowych, w tym z wykorzystaniem wiadomości SMS, MMS lub komunikatorów internetowych,
- komunikację audiowizualną, w tym z wykorzystaniem komunikatorów internetowych,
- przesyłanie faksów,
- strony internetowe spełniające standardy dostępności dla osób niepełnosprawnych;

oraz upowszechniania informacji o ww. usługach w szczególności w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronach internetowych organu i w miejscach publicznie dostępnych w tym organie.

Ponadto organ administracji publicznej zapewnia m.in. dostęp do świadczenia usług tłumacza polskiego języka migowego (PJM), systemu językowo-migowego (SJM) i sposobów komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN). Świadczenie to może być realizowane również przez pracownika organu administracji publicznej posługującego się PJM lub SJM lub z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się. Świadczenie jest bezpłatne dla osoby niepełnosprawnej⁵⁷.

⁵⁷ W rozumieniu ustawy o rehabilitacji.

Organ administracji publicznej zamieszcza wszystkie niezbędne informacje o organie i sposobach realizacji ustawy w miejscach dostępnych dla osób uprawnionych.

Informacja z realizacji w 2020 r. uprawnień osób doświadczających trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się

Informację sporządzono na podstawie danych przekazanych z 39 resortów i urzędów.

Zgodnie z tymi danymi osoby niepełnosprawne w niewielkim stopniu korzystały z ww. uprawnień.

Informację na temat liczby osób uprawnionych korzystających z pomocy osoby przybranej lub ze świadczenia usług tłumacza języka migowego za okres od 1 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2020 r. przekazało 21 instytucji. W tym okresie w 18 urzędach nie było konieczności obsługi osoby uprawnionej.

Najwięcej osób korzystało z pomocy w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych:

- 2.854 osób przez pracownika Zakładu posługującego się SJM lub PJM,
- 33 osoby przez konsultanta Centrum Obsługi Telefonicznej posługującego się PJM w ramach wideotłumaczenia,
- 8 osób przez tłumacza PJM lub SJM lub SKOGN wybranego przez osobę niesłyszącą lub terenową jednostkę organizacyjną ZUS z rejestru tłumaczy,
- 17 osób przez tłumacza innej instytucji (PZG).

Ponadto 563 osoby doświadczające trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się skorzystały w 2020 r. z pomocy osoby przybranej podczas obsługi w SOK.

Według stanu na 31 grudnia 2020 r. osoby niesłyszące zgłaszające się do sal obsługi klientów w placówkach ZUS mogły skorzystać z pomocy:

- 89 pracowników, którzy przeszli szkolenie z systemu językowo-migowego (SJM) na poziomie podstawowym,
- 68 pracowników, którzy przeszli szkolenie z SJM na poziomie zaawansowanym,
- 196 pracowników, którzy przeszli szkolenie z polskiego języka migowego (PJM) na poziomie podstawowym,
- 124 pracowników, którzy przeszli szkolenie z PJM na poziomie zaawansowanym.

Informację o udostępnianych środkach wspierających komunikowanie się przekazały 32 instytucje. 35 ministerstw i urzędów udostępnia usługę fax i adresy e-mail. W 10 instytucjach dodatkowo uruchomiono usługę sms/mms, zaś 12 uruchomiło konta na różnych komunikatorach i serwisach społecznościowych. 20 ministerstw i urzędów poinformowało o możliwości komunikowania się poprzez elektroniczną platformę usług administracji publicznej (ePUAP). Specjalne formularze kontaktowe na swoich stronach internetowych uruchomiło 6 organów. Dodatkowo 6 instytucji zapewnia dostęp do pętli indukcyjnych.

32 instytucje przekazały informację na temat udostępnienia usługi pozwalającej na komunikowanie się, upowszechniania informacji o ww. usługach w szczególności w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronach internetowych organu i w miejscach

publicznie dostępnych w tym organie oraz o zamieszczeniu wszystkich niezbędnych informacji o organie i sposobach realizacji ustawy w miejscach dostępnych dla osób uprawnionych. Organy te umieszczają informację na stronach internetowych organu, w BIP, oraz na tablicach informacyjnych.

Z informacji przekazanych przez organy administracji publicznej wynika, że 24 z nich zapewnia usługi tłumacza języka migowego świadczone przez pracownika organu. W większości przypadków pracownicy ukończyli podstawowy kurs.

Świadczenie usługi tłumacza języka migowego realizowanej przez tłumacza języka migowego zapewniają 23 organy, z czego z usługi tłumacza języka migowego on-line (wideotelefon) korzysta 8 instytucji.

Działalność Polskiej Rady Języka Migowego w 2020 r.

Szczegółowa informacja na temat działalności Polskiej Rady Języka Migowego znajduje się w części dotyczącej realizacji prawa 9 Karty Praw Osób Niepełnosprawnych „Prawo do posiadania samorządnej reprezentacji swego środowiska oraz do konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych”.

Dofinansowanie kosztów szkolenia języka migowego lub tłumacza przewodnika⁵⁸

Osoby uprawnione (osoby doświadczające trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się), członkowie ich rodzin oraz osoby mające stały lub bezpośredni kontakt z osobami uprawnionymi, mogą złożyć w Państwowym Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wnioski o dofinansowanie kosztów szkolenia języka migowego lub tłumacza przewodnika.

Wysokość przyznanego dofinansowania nie może być wyższa niż 20% przeciętnego wynagrodzenia.

Dofinansowanie kosztów szkolenia jest uzależnione od typu wnioskodawcy i wynosi:

- dla osoby uprawnionej – nie więcej niż 95% kosztów szkolenia,
- dla członka rodziny osoby uprawnionej oraz osoby mającej z nią stały lub bezpośredni kontakt – nie więcej niż 90% kosztów szkolenia.

Kwota przekazanego dofinansowania nie może być wyższa od faktycznego kosztu uczestnictwa wnioskodawcy w szkoleniu.

W ramach zadania dofinansowanie może być przyznane na :

- PJM – polski język migowy,
- SJM – system językowo-migowy,
- SKOBN – sposób komunikowania się osób głuchoniewidomych,

⁵⁸ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 czerwca 2012 r. w sprawie dofinansowania kosztów szkolenia polskiego języka migowego, systemu językowo-migowego, sposobu komunikowania się osób głuchoniewidomych oraz tłumacza-przewodnika (Dz. U. poz. 687).

– tłumacz-przewodnik.

PFRON wypłacił środki finansowe w wysokości 2 294 508,75 zł (76,48 % środków zaplanowanych). W ramach zadania zostało objętych wsparciem 3.031 osób.

Dodatkowe działania PFRON

Dofinansowano realizację projektu badawczego Instytutu Technik Innowacyjnych EMAG z siedzibą w Katowicach (obecnie Sieć Badawcza Łukasiewicz - Instytut Technik Innowacyjnych EMAG) pn. „Badania nad możliwościami zwiększenia czytelności wypowiedzi w Polskim Języku Migowym przez anonimową wirtualną postać”. Projekt realizowany był w okresie od 1 marca 2019 r. do 29 lutego 2020 r. Jego celem było przeprowadzenie badań umożliwiających opracowanie rozwiązania, które pozwoliło zaprezentować wypowiedzi w Polskim Języku Migowym (PJM) przez wirtualną postać tzw. Awatara oraz zbadanie możliwości wykorzystania wirtualnych postaci w systemach informacyjnych (w urzędach, dworcach czy na stronach internetowych), a także ocenę możliwości skutecznej integracji wirtualnej postaci z innymi systemami informatycznymi. Efekty projektu w postaci min. animacji awatara są dostępne na stronie internetowej projektu oraz stronie PFRON:

<http://www.migowisko.pl/sztukamigania/>

<https://www.pfron.org.pl/aktualnosci/szczegoly-aktualnosci/news/raport-koncowy-z-badania-nad-mozliwosciami-zwiekszenia-czytelnosci-wypowiedzi-przez-animowana/>

PODSUMOWANIE

Z zadań zrealizowanych, kontynuowanych lub zapoczątkowanych w 2020 r. przez ministerstwa i urzędy wybrano niektóre istotne działania o charakterze systemowym, innowacyjnym i szczególnego znaczenia, dzięki którym osoby niepełnosprawne będą mogły korzystać z przysługującego im prawa.

Dane statystyczne (podsumowanie)

Wyniki reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności wskazują, że populacja osób niepełnosprawnych prawnie⁵⁹ w wieku 16 lat i więcej w Polsce w 2020 r. liczyła 3 024 tys., co stanowiło 10,0% ogółu populacji osób w tym wieku objętej zakresem BAEL⁶⁰. Mężczyźni stanowili 49,2% populacji osób niepełnosprawnych (1 489 tys. osób) a kobiety 50,8% (1 535 tys. osób). 61,4% osób niepełnosprawnych (1 858 tys.) mieszkało w miastach, a 38,6% (1 166 tys.) na wsi. Liczba osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym według tzw. ekonomicznych grup wieku (18–59 dla kobiet i 18–64 dla mężczyzn) wynosiła 1 588 tys., co stanowiło 5,2% ludności Polski w tym wieku⁶¹.

Największą grupę wśród osób niepełnosprawnych prawnie stanowiły osoby:

- w wieku 65 lat i więcej – 42,1% (1 274 tys.),
- w wieku 55–64 lata – 26,8% ogółu osób niepełnosprawnych (809 tys.),
- w wieku 45–54 lata – 12,1% (365 tys.),
- w wieku 35–44 lata – 8,5% (258 tys.).

Najmniej liczne w tej zbiorowości były najmłodsze grupy wiekowe:

- w wieku 25–34 lata – 6,8% (205 tys.),
- w wieku 16–24 lata – 3,7% (112 tys.).

W 2020 r. osoby w wieku 55 lat i więcej stanowiły aż 68,9% ogółu osób niepełnosprawnych (2 083 tys. osób), zaś osoby w wieku od 16 do 54 lat stanowiły 31,1 % ogółu osób niepełnosprawnych (940 tys. osób).

Wśród osób niepełnosprawnych prawnie w wieku 16 lat i więcej można było wyróżnić osoby o:

- znacznym stopniu niepełnosprawności – 28,5% (863 tys. osób),
- umiarkowanym stopniu niepełnosprawności – 46,9% (1 418 tys. osób),
- lekkim stopniu niepełnosprawności – 24,6% (743 tys. osób).

⁵⁹ Dane średnioroczne za 2020 r. Do zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie zaliczono osoby, które ukończyły 16 rok życia i stosownie do postanowień ustawy o rehabilitacji i posiadają orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie równoważne.

⁶⁰ Według danych z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności Polski przeprowadzanego kwartalnie przez Główny Urząd Statystyczny. Poza zakresem badania pozostają osoby bezdomne oraz przebywające poza gospodarstwem domowym, tj. za granicą lub w gospodarstwach zbiorowego zakwaterowania w Polsce, 12 miesięcy lub więcej.

⁶¹ Dane średnioroczne za 2020 r.

Najważniejsze działania podjęte w 2020 r. w obszarze:

ochrony zdrowia

W 2020 r. świadczenia zdrowotne w ramach rehabilitacji leczniczej dostosowywane zostały do ogłoszonego stanu epidemii.

W 2020 r. wartość sfinansowanych świadczeń na rzecz osób z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności wyniosła 331 201 101 zł.

W ramach programu rządowego „Świadczenia medyczne Narodowego Funduszu Zdrowia dla osób niepełnosprawnych na rok 2020”, który został uruchomiony w oparciu o Fundusz Solidarnościowy w grudniu 2020 r., wartość sfinansowanych w 2020 r. świadczeń wyniosła 7 990 635,89 zł.

rehabilitacji społecznej

Do ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych wprowadzono m.in. regulacje:

1. Zagwarantowano kontynuację finansowania, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, warsztatów terapii zajęciowej pomimo zawieszenia działalności lub przestoju działalności.

2. Zapewniono warszatom terapii zajęciowej, po wznowieniu przez nich działalności, finansowanie ze środków PFRON w pełnej wysokości, również w przypadku zmniejszonej liczby uczestników warsztatu (spowodowanej pandemią), biorących udział w zajęciach.

Ze środków Funduszu Solidarnościowego za pośrednictwem jednostek samorządu terytorialnego w 2020 r. zrealizowano poniższe programy:

- 1) „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych” – edycja 2020,
- 2) „Opieka wytchnieniowa” – edycja 2020,
- 3) „Centra opiekuńczo mieszkalne”,
- 4) „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2019-2020.

Ponadto, celem rozpowszechnienia usługi asystenta jako formy ogólnodostępnego wsparcia w dniu 7 lipca 2020 r. Pan Paweł Wdówik Sekretarz Stanu z upoważnienia Pani Marleny Małąg Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej podpisał Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnościami” – edycja 2020-2021.

szkolnictwa wyższego i edukacji

W semestrze letnim roku akademickiego 2019/2020, w okresie obowiązywania największych ograniczeń w funkcjonowaniu pracodawców oraz przemieszczaniu się w związku z wprowadzeniem w kraju stanu epidemii, wydłużono studentom okres wsparcia finansowego – poprzez zniesienie w tym semestrze w zakresie stypendium

socjalnego, stypendium dla osób niepełnosprawnych i zapomogi, reguły zgodnie z którą świadczenia te przysługują przez okres nieprzekraczający 6 lat.

Ponadto wprowadzono szczególne rozwiązania prawne, zgodnie z którymi w okresie zawieszenia lub ograniczenia funkcjonowania uczelni nie obowiązuje limit dwóch zapomóg w roku akademickim, co oznacza, że student, również niepełnosprawny, może złożyć w uczelni wniosek o zapomogę za każdym razem, kiedy jego sytuacja życiowa uległa pogorszeniu

W związku z trwającym od 2020 r. na terytorium RP stanem epidemii Minister Edukacji Narodowej wprowadził ułatwienia w funkcjonowaniu szkół w zakresie m.in. organizowania indywidualnego nauczania, którym obejmowani mogą być również uczniowie z niepełnosprawnościami posiadający jednocześnie orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania wydane ze względu na stan zdrowia uniemożliwiający albo znacznie utrudniający uczęszczanie do szkoły.

Znowelizowane przepisy prawa oświatowego umożliwiają w bieżącym roku szkolnym 2020-2021 dyrektorom szkół zorganizowanie uczniom posiadającym orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, w sposób bezpieczny mimo pandemii, wszystkich zajęć edukacyjnych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość w wymiarze wskazanym w ww. przepisach prawa lub zorganizowanie tych zajęć w wersji mieszanej: częściowo w bezpośrednim kontakcie z nauczycielem i częściowo w inny sposób np. z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Dyrektorzy szkół mogą wprowadzać taką organizację zajęć wyłącznie na wniosek rodziców dziecka lub ucznia. Jednocześnie, zajęcia indywidualnego nauczania mogą być prowadzone również w dotychczasowy sposób, tj. w bezpośrednim i indywidualnym kontakcie ucznia z nauczycielem.

kultury i mediów

W przygotowaniu jest projekt nowelizacji ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, nakładający na podmioty dostarczające audiowizualne usługi medialne na żądanie (VOD) obowiązek zapewniania co najmniej 30% utworów zawartych w katalogu VOD zawierających udogodnienia dla osób niepełnosprawnych.

Projekt będący implementacją dyrektywy 2018/1808 jest na etapie prac rządowych.

Wdrażany jest kolejny etap zmian wynikających z nowelizacji ustawy o radiofonii i telewizji, która weszła w życie 1 stycznia 2019 r. – ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji (Dz. U. poz. 915). Kontynuowane jest wdrażanie przepisów ustawy, zgodnie z harmonogramem:

- 1) w 2019 r. co najmniej 15% kwartalnego czasu nadawania programu,
 - 2) w 2020 r. i 2021 r. co najmniej 25% kwartalnego czasu nadawania programu,
 - 3) w 2022 r. i 2023 r. co najmniej 35% kwartalnego czasu nadawania programu,
 - 4) od 2024 r. co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu
- z wyłączeniem reklam i telesprzedaży.

Wprowadzane rozwiązanie obejmuje poprawę dostępności usług medialnych, w tym filmów i materiałów telewizyjnych, poprzez zobowiązanie nadawców telewizyjnych do emitowania docelowo 50% programów z napisami na żywo i audiodeskrypcją.

ryнку pracy

W 2020 r. w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej prowadzono działania legislacyjne mające na celu wprowadzenie szczególnych rozwiązań w związku z wprowadzonym stanem epidemii – wkład do ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz do nowelizacji ustawy.

Regulacje przygotowane przez Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych i wprowadzone do ww. ustawy to m.in.:

- 1) wprowadzenie możliwości rekompensaty kosztów płacy niepełnosprawnych pracowników zatrudnionych w zakładzie aktywności zawodowej,
- 2) zagwarantowanie kontynuacji finansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych zakładów aktywności zawodowej, pomimo zawieszenia działalności lub przestoju działalności,
- 3) zaproponowanie okresowego wprowadzenia rozwiązania dotyczącego możliwości dysponowania (20%) środkami zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych lub zakładowego funduszu aktywności na cele związane z przeciwdziałaniem COVID-19, dotyczącymi utrzymania zatrudnienia i innymi niezbędnymi wydatkami.

W 2020 r. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych kontynuował realizację poniższych programów, których celem jest podniesienie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych:

Pilotażowy program „ABSOLWENT”

Celem pilotażowego programu jest umożliwienie wejścia na rynek pracy osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, które na dzień przystąpienia do projektu pozostają bez zatrudnienia oraz są absolwentami szkoły wyższej lub realizują ostatni lub przedostatni semestr nauki w szkole wyższej. Cel programu jest realizowany poprzez kompleksowe i indywidualnie wsparcie beneficjentów ostatecznych programu w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych.

W 2020 r. na realizację programu wydatkowano kwotę 6 577 086,04 zł, przeznaczoną na działania wspierające zatrudnienie 930 osób.

Program „STABILNE ZATRUDNIENIE – osoby niepełnosprawne w administracji i służbie publicznej”

Celem programu jest podniesienie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych w administracji publicznej.

W 2020 r. na realizację działań wynikających z programu wypłacono środki w łącznej wysokości 6 417 920,86 zł, na realizację działań wspierających 341 osób niepełnosprawnych.

Pilotażowy program „PRACA-INTEGRACJA”

Celem programu jest podniesienie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy. Cel programu realizowany jest poprzez udzielanie dofinansowań organizacjom pozarządowym na zrekrowanie, przygotowanie do zatrudnienia, oraz wsparcie w trakcie zatrudnienia pracowników z niepełnosprawnościami u konkretnego pracodawcy.

W 2020 r. wypłacono środki w łącznej wysokości 7 722 518,91 zł, a zatrudnienie uzyskały 202 osoby niepełnosprawne.

infrastruktury (likwidacji barier funkcjonalnych)

Z informacji nadesłanych przez wszystkich Ministrów i Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów jednoznacznie wynika, że znaczna część ogólnodostępnych budynków w każdym resorcie i w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów jest już dostępna dla osób niepełnosprawnych, w tym poruszających się na wózkach inwalidzkich, osób niewidomych i niesłyszących. Otoczenie budynków w przeważającej większości również jest już dostępne dla osób niepełnosprawnych (m.in. miejsca parkowania). Prace w tym zakresie – jak wynika z nadesłanej informacji – będą kontynuowane w latach następnych.

sportu

W zakresie promocji sportu osób niepełnosprawnych dofinansowano 19 projektów z udziałem łącznie 5 371 400 odbiorców, w tym kampanię informacyjną „Grajmy Razem” realizowaną przez Stowarzyszenie „Olimpiady Specjalne Polska”. Celem Kampanii była zmiana świadomości społecznej na temat możliwości i umiejętności osób z niepełnosprawnością intelektualną, wzrost akceptacji, eliminowanie stereotypów i uprzedzeń.

Głównym celem zadania dotyczącego sportu wyczynowego było zapewnienie zawodnikom optymalnych warunków przygotowań do udziału w igrzyskach paraolimpijskich oraz efektywne włączenie polskich sportowców do współzawodnictwa międzynarodowego. W zadaniu uczestniczyło 535 zawodników (149 kobiet i 386 mężczyzn). Zawodnicy byli objęci szkoleniem w ramach konsultacji i zgrupowań krajowych i zagranicznych. Wzięli również udział w zawodach krajowych i międzynarodowych, w tym w mistrzostwach świata w kolarstwie torowym oraz w mistrzostwach Europy w wioślarstwie.

W 2020 r. w sportach paraolimpijskich sportowcy z niepełnosprawnościami zdobyli 4 medale (1 złoty, 1 srebrny i 2 brązowe). Stypendia sportowe otrzymywały 136 zawodników kadry narodowej (46 kobiet i 90 mężczyzn).

Załączniki do „Informacji Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2020 r. na rzecz realizacji postanowień Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. – Karta Praw Osób Niepełnosprawnych”

Załącznik nr 1

**UCHWAŁA
SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
z dnia 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych.¹**

§ 1.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uznaje, że osoby niepełnosprawne, czyli osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji. Sejm stwierdza, iż oznacza to w szczególności prawo osób niepełnosprawnych do:

- 1) dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym,
- 2) dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny,
- 3) dostępu do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną,
- 4) nauki w szkołach wspólnie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej,
- 5) pomocy psychologicznej, pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych,
- 6) pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz korzystania z doradztwa zawodowego i pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga – prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych,
- 7) zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględnienia tych kosztów w systemie podatkowym,
- 8) życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym:
 - dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej,
 - swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu,
 - dostępu do informacji,
 - możliwości komunikacji międzyludzkiej,
- 9) posiadania samorządnej reprezentacji swego środowiska oraz do konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych,
- 10) pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb.

§ 2.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej stwierdzając, iż powyższe prawa wynikają z Konstytucji, Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Konwencji Praw Dziecka, Standardowych Zasad Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych, aktów prawa międzynarodowego i wewnętrznego, wzywa Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i władze samorządowe do podjęcia działań ukierunkowanych na urzeczywistnienie tych praw.

§ 3.

¹ M.P. poz. 475.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej wzywa Rząd Rzeczypospolitej Polskiej do składania corocznie, w terminie do dnia 30 czerwca, informacji o podjętych działaniach w celu urzeczywistnienia praw osób niepełnosprawnych.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

**WYKAZ MINISTRÓW I URZĘDÓW,
KTÓRE NADESŁAŁY INFORMACJĘ O DZIAŁANIACH PODEJMOWANYCH
W 2020 R. NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH**

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

Ministrowie

1. Andrzej Adamczyk - Minister Infrastruktury,
2. Mariusz Kamiński - Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji,
3. Piotr Gliński - Wicepremier, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
4. Jarosław Gowin – Wicepremier, Minister Rozwoju, Pracy i Technologii,
5. Grzegorz Puda - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
6. Mariusz Błaszczak - Minister Obrony Narodowej,
7. Tadeusz Kościński - Minister Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej,
8. Adam Niedzielski - Minister Zdrowia,
9. Zbigniew Rau - Minister Spraw Zagranicznych,
10. Przemysław Czarnek - Minister Edukacji i Nauki,
11. Zbigniew Ziobro - Minister Sprawiedliwości,
12. Jacek Sasin – Wicepremier, Minister Aktywów Państwowych,
13. Michał Kurtyka – Minister Klimatu i Środowiska,

Urzędy

1. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
2. Centralny Instytut Ochrony Pracy
3. Centralny Zarząd Służby Więziennej
4. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
5. Urząd Ochrony Danych Osobowych
6. Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego
7. Główny Urząd Nadzoru Budowlanego
8. Główny Urząd Statystyczny
9. Instytut Pracy i Spraw Socjalnych
10. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
11. Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej
12. Komenda Główna Policji
13. Komenda Główna Straży Granicznej
14. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji,
15. Krajowe Biuro Wyborcze,
16. Narodowy Fundusz Zdrowia
17. Ochotnicze Hufce Pracy
18. Państwowa Inspekcja Pracy.
19. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,

20. Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych
21. Urząd Komunikacji Elektronicznej
22. Urząd Lotnictwa Cywilnego
23. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
24. Urząd Transportu Kolejowego
25. Urząd Zamówień Publicznych
26. Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Tabele Ministerstwa Edukacji Narodowej do Informacji dotyczącej istotnych działań zrealizowanych, kontynuowanych, podjętych w 2020 r.

Tabela nr 1. Wczesne wspomaganie rozwoju dzieci według wieku dzieci i typu jednostki organizacyjnej na podstawie danych SIO, stan na dzień 30 września 2020 r.

typ jednostki	wiek										razem
	mniej niż 1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
przedszkole	15	217	561	2 086	3 670	4 600	4 678	1 742	556	0	18 125
szkoła podstawowa	19	125	299	584	790	1 124	1 471	646	191	2	5 251
poradnia psychologiczno-pedagogiczna	181	836	1 488	2 468	3 684	4 238	4 577	1 294	301	1	19 068
poradnia specjalistyczna	57	246	277	357	465	489	512	136	32	1	2 572
specjalny ośrodek wychowawczy	0	1	7	7	3	15	20	3	1	0	57
specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy	35	279	505	878	1 225	1 474	1 655	764	336	4	7 155
ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy	56	247	330	496	678	701	785	313	114	2	3 722
zespół wychowania przedszkolnego	0	0	0	0	0	4	2	0	0	0	6
punkt przedszkolny	2	45	123	352	559	661	578	275	97	2	2 694
razem	365	1 996	3 590	7 228	11 074	13 306	14 278	5 173	1 628	12	58 650

Tabela nr 2. Wychowanie przedszkolne według wieku, z podziałem na wieś i miasto wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2020 r.

typ jednostki	obszar	liczba placówek	liczba dzieci	wiek					
				2	3	4	5	6	7 i powyżej
przedszkole	miasto	8 975	864 280	14 131	205 834	224 170	223 342	190 573	6 230
	wieś	4 221	286 353	5 506	66 752	76 369	75 869	60 654	1 203
oddział przedszkolny w szkole podstawowej	miasto	1 896	75 641	210	6 045	6 914	10 927	49 299	2 246
	wieś	5 686	165 064	1 338	20 519	28 977	42 821	69 990	1 419
zespół wychowania przedszkolnego	miasto	3	38	7	11	5	1	11	3
	wieś	60	993	24	325	404	208	32	0
punkt przedszkolny	miasto	685	11 703	493	2 935	3 039	2 784	1 849	603
	wieś	787	16 281	462	5 103	5 994	3 685	964	73
razem		22 313	1 420 353	22 171	307 524	345 872	359 637	373 372	11 777

Tabela nr 3. Liczba dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego według rodzajów niepełnosprawności w placówkach wychowania przedszkolnego wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2020 r.

typ jednostki	liczba placówek	liczba dzieci ogółem	liczba dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego										razem
			z niepełnosprawnościami sprzężonymi	niewidomi	slabowidzący	nieusłyszący	slabosłyszący	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym	z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	
przedszkole	13 196	1 150 633	5 788	18	712	269	1 133	2 009	858	53	9 641	13 065	33 546
oddział przedszkolny w szkole podstawowej	7 582	240 705	880	10	120	69	204	585	222	10	1 220	1 697	5 017
zespół wychowania przedszkolnego	63	1 031	2	0	1	0	0	1	0	0	2	3	9
punkt przedszkolny	1 472	27 984	768	0	10	14	39	101	62	3	429	2 347	3 773
razem	22 313	1 420 353	7 438	28	843	352	1 376	2 696	1 142	66	11 292	17 112	42 345

Tabela nr 4. Liczba szkół z podziałem na typy i rodzaje w roku szkolnym 2020/2021 wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2020 r.

typ szkoły	szkoły ogólnodostępne bez oddziałów integracyjnych i bez oddziałów specjalnych		szkoły ogólnodostępne z oddziałami integracyjnymi		szkoły ogólnodostępne z oddziałami specjalnymi		szkoły ogólnodostępne z oddziałami integracyjnymi i z oddziałami specjalnymi		szkoły integracyjne		szkoły specjalne		ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
szkoła podstawowa	11 789	83,2%	1 231	8,7%	73	0,5%	67	0,5%	53	0,4%	953	6,7%	14 166	100%
liceum ogólnokształcące	2 116	91,3%	66	2,8%	2	0,1%	2	0,1%	22	0,9%	110	4,7%	2 318	100%
technikum	1 800	96,6%	22	1,2%	2	0,1%	1	0,1%	3	0,2%	36	1,9%	1 864	100%
szkoła policealna	240	92,7%	1	0,4%	2	0,8%	0	0,0%	0	0,0%	16	6,2%	259	100%
szkoła specjalna przysposabiająca do pracy	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	550	100%	550	100%
ogólnokształcąca szkoła muzyczna I stopnia	52	100%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	52	100%
ogólnokształcąca szkoła muzyczna II stopnia	34	100%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	34	100%
ogólnokształcąca szkoła sztuk pięknych	26	100%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	26	100%
liceum sztuk plastycznych	59	96,7%	2	3,3%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	61	100%
ogólnokształcąca szkoła baletowa	5	100%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	5	100%
poznafńska szkoła chóralna	1	100%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	100%
Bednarska Szkoła Realna	1	100%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	100%
policealna szkoła muzyczna	5	100%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	5	100%

policealna szkoła plastyczna	12	100%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	12	100%
branżowa szkoła I stopnia	1 220	73,1%	37	2,2%	8	0,5%	0	0,0%	13	0,8%	390	23,4%	1 668	100%
branżowa szkoła II stopnia	14	82,4%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	3	17,6%	17	100%
razem	17 374	82,6%	1 359	6,5%	87	0,4%	70	0,3%	91	0,4%	2 058	9,8%	21 039	100%

Tabela nr 5. Liczba uczniów ogółem w szkołach dla dzieci lub młodzieży z podziałem na typy i rodzaje szkół w roku szkolnym 2020/2021 wg danych SIO, stan na 30 września 2020 r.

typ podmiotu	szkoła ogólnodostępna bez oddziałów specjalnych i oddziałów integracyjnych		szkoła ogólnodostępna bez oddziałów specjalnych z oddziałami integracyjnymi		szkoła ogólnodostępna z oddziałami specjalnymi bez oddziałów integracyjnych		szkoła ogólnodostępna z oddziałami specjalnymi i integracyjnymi		szkoła integracyjna		szkoła specjalna		razem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
szkoła podstawowa	2 468 210	80,1%	508 370	16,5%	23 514	0,8%	25 862	0,8%	7 824	0,3%	46 501	1,5%	3 080 281	100%
liceum ogólnokształcące	616 435	95,8%	20 909	3,3%	252	0,0%	92	0,0%	2 618	0,4%	2 887	0,4%	643 193	100%
technikum	633 999	98,0%	10 939	1,7%	218	0,0%	744	0,1%	196	0,0%	915	0,1%	647 011	100%
szkoła policealna	16 912	98,1%	103	0,6%	12	0,1%	0	0,0%	0	0,0%	211	1,2%	17 238	100%
szkoła specjalna przysposabiająca do pracy	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	12 608	100%	12 608	100%
ogólnokształcąca szkoła muzyczna I stopnia	9 505	100%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	9 505	100%
ogólnokształcąca szkoła muzyczna II stopnia	4 428	100%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	4 428	100%
ogólnokształcąca szkoła sztuk pięknych	842	100%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	842	100%
liceum sztuk plastycznych	8 112	96,0%	338	4,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	8 450	100%
ogólnokształcąca szkoła baletowa	706	100%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	706	100%
poznawska szkoła chóralna	154	100%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	154	100%
Bednarska Szkoła Realna	152	100%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	152	100%
policealna szkoła muzyczna	146	100%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	146	100%
policealna szkoła plastyczna	459	100%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	459	100%
branżowa szkoła I stopnia	179 852	89,1%	6 755	3,3%	1 911	0,9%	0	0,0%	755	0,4%	12 692	6,3%	201 965	100%
branżowa szkoła II stopnia	261	94,6%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	15	5,4%	276	100%
razem	3 940 173	85,1%	547 414	11,8%	25 907	0,6%	26 698	0,6%	11 393	0,2%	75 829	1,6%	4 627 414	100%

Tabela nr 6. Liczba uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego w szkołach ogólnodostępnych (suma tabel nr 7-11), wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2020 r.

typ szkoły	orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydane uczniom niepełnosprawnym:										razem
	z niepełnosprawnościami sprzężonymi	niewidomi	slabowidzący	niesłyszący	slabosłyszący	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym	z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją	z autyzmem w tym z zespołem Aspergera	
szkoła podstawowa	11 593	31	5 146	558	6 105	19 868	2 281	101	14 864	28 221	88 768
liceum ogólnokształcące	627	25	649	136	830	298	0	0	1 418	3 841	7 824
technikum	373	1	598	100	988	696	4	0	1 051	2 637	6 448
szkoła policealna	8	2	2	0	0	0	0	0	0	12	24
ogólnokształcąca szkoła muzyczna I stopnia	3	0	2	0	4	0	0	0	7	10	26
ogólnokształcąca szkoła muzyczna II stopnia	2	2	1	0	1	0	0	0	0	6	12
ogólnokształcąca szkoła sztuk pięknych	1	0	0	0	5	0	0	0	1	4	11
liceum sztuk plastycznych	5	0	6	6	22	0	0	0	13	53	105
Bednarska Szkoła Realna	0	0	1	0	0	0	0	0	1	4	6
branżowa szkoła I stopnia	430	0	196	34	347	4 072	11	0	424	639	6 153
branżowa szkoła II stopnia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
razem	13 042	61	6 601	834	8 302	24 934	2 296	101	17 779	35 428	109 378

Tabela nr 7. Liczba uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego w szkołach ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi, wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2020 r.

typ szkoły	orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydane uczniom niepełnosprawnym:										razem
	z niepełnosprawnościami sprzężonymi	niewidomi	slabowidzący	niesłyszący	slabosłyszący	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym	z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją	z autyzmem w tym z zespołem Aspergera	
szkoła podstawowa	3 670	15	1 373	201	1 596	5 233	646	24	5 622	8 847	27 227
liceum ogólnokształcące	155	7	90	20	82	78	0	0	285	620	1 337
technikum	32	0	23	3	36	20	3	0	59	108	284
szkoła policealna	4	2	2	0	0	0	0	0	0	1	9
liceum sztuk plastycznych	0	0	0	1	2	0	0	0	1	1	5
branżowa szkoła I stopnia	58	0	13	7	20	405	0	0	41	78	622
razem	3 919	24	1 501	232	1 736	5 736	649	24	6 008	9 655	29 484

Tabela nr 8. Liczba uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego w szkołach ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2020 r.

typ szkoły	orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydane uczniom niepełnosprawnym:										razem
	z niepełnosprawnościami sprzężonymi	niewidomi	slabowidzący	niesłyszący	slabosłyszący	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym	z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	
szkoła podstawowa	427	0	40	11	120	302	119	8	125	307	1 459
liceum ogólnokształcące	4	0	0	0	0	0	0	0	1	13	18
technikum	8	0	0	3	10	0	0	0	0	18	39
szkoła policealna	4	0	0	0	0	0	0	0	0	8	12
branżowa szkoła I stopnia	37	0	4	0	3	194	0	0	7	12	257
razem	480	0	44	14	133	496	119	8	133	358	1 785

Tabela nr 9. Liczba uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego w szkołach ogólnodostępnych bez oddziałów specjalnych i bez oddziałów integracyjnych wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2020 r.

typ szkoły	orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydane uczniom niepełnosprawnym:										razem
	z niepełnosprawnościami sprzężonymi	niewidomi	slabowidzący	niesłyszący	slabosłyszący	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym	z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	
szkoła podstawowa	6 412	11	3 587	315	4 170	13 681	1 303	61	8 191	17 421	55 152
liceum ogólnokształcące	379	16	532	111	717	175	0	0	978	2 816	5 724
technikum	322	1	571	92	935	675	1	0	970	2 426	5 993
szkoła policealna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3
ogólnokształcąca szkoła muzyczna I stopnia	3	0	2	0	4	0	0	0	7	10	26
ogólnokształcąca szkoła muzyczna II stopnia	2	2	1	0	1	0	0	0	0	6	12
ogólnokształcąca szkoła sztuk pięknych	1	0	0	0	5	0	0	0	1	4	11
liceum sztuk plastycznych	5	0	6	5	20	0	0	0	12	52	100
Bednarska Szkoła Realna	0	0	1	0	0	0	0	0	1	4	6
branżowa szkoła I stopnia	319	0	176	27	318	3 402	6	0	354	527	5 129
branżowa szkoła II stopnia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
razem	7 443	30	4 876	550	6 170	17 933	1 310	61	10 514	23 270	72 157

Tabela nr 10. Liczba uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego w szkołach ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi i z oddziałami integracyjnymi wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2020 r.

typ szkoły	orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydane uczniom niepełnosprawnym:										razem
	z niepełnosprawnościami sprzężonymi	niewidomi	słabowidzący	niesłyszący	słabosłyszący	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym	z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	
szkoła podstawowa	720	2	93	16	135	460	162	7	462	851	2 908
liceum ogólnokształcące	6	0	1	0	1	1	0	0	6	42	57
Technikum	10	0	4	1	6	0	0	0	15	69	105
razem	736	2	98	17	142	461	162	7	483	962	3 070

Tabela nr 11. Liczba uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego w szkołach integracyjnych wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2020 r.

typ szkoły	orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydane uczniom niepełnosprawnym:										razem
	z niepełnosprawnościami sprzężonymi	niewidomi	słabowidzący	niesłyszący	słabosłyszący	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym	z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	
szkoła podstawowa	364	3	53	15	84	192	51	1	464	795	2 022
liceum ogólnokształcące	83	2	26	5	30	44	0	0	148	350	688
technikum	1	0	0	1	1	1	0	0	7	16	27
branżowa szkoła I stopnia	16	0	3	0	6	71	5	0	22	22	145
razem	464	5	82	21	121	308	56	1	641	1 183	2 882

Tabela nr 12. Liczba uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego w szkołach specjalnych wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2020 r.

typ szkoły	orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydane uczniom niepełnosprawnym:										razem
	z niepełnosprawnościami sprzężonymi	niewidomi	slabowidzący	niesłyszący	slabosłyszący	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym	z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	
szkoła podstawowa	16 152	66	288	323	413	10 468	7 631	894	562	2 251	39 048
liceum ogólnokształcące	106	29	102	79	63	15	0	0	123	291	808
technikum	118	26	147	203	114	2	0	0	114	86	810
szkoła policealna	29	14	26	40	12	2	0	0	63	25	211
szkoła specjalna przysposabiająca do pracy	5 528	0	0	0	0	0	5 918	1 160	0	1	12 607
branżowa szkoła I stopnia	1 929	9	92	130	128	7 419	15	0	118	440	10 280
branżowa szkoła II stopnia	0	0	0	8	4	0	0	0	1	2	15
razem	23 862	144	655	783	734	17 906	13 564	2 054	981	3 096	63 779

Tabela nr 13. Liczba wychowanków specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych i specjalnych ośrodków wychowawczych wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2020 r.

rodzaj ośrodka	liczba wychowanków
specjalny ośrodek wychowawczy	1 027
specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy	9 693
razem	10 720

Tabela nr 14. Liczba osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim którym zorganizowano zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze indywidualne lub zespołowe, wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2020 r.

jednostka systemu oświaty	liczba uczestników zajęć rewalidacyjno-wychowawczych		
	indywidualnych	zespołowych	razem
przedszkole	71	63	134
szkoła podstawowa	999	2 211	3 210
liceum ogólnokształcące	2	2	4
szkoła specjalna przysposabiająca do pracy	10	40	50
poradnia psychologiczno-pedagogiczna	3	10	13
specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy	82	1 913	1 995
ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy	57	2 700	2 757
punkt przedszkolny	8	2	10
razem	1 232	6 941	8 173

Tabela nr 15. Liczba osób dorosłych niepełnosprawnych², uzupełniających wykształcenie lub kontynuujących naukę w szkołach dla dorosłych wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2020 r.

jednostka systemu oświaty	liczba niepełnosprawnych słuchaczy
szkoła podstawowa	9
liceum ogólnokształcące	12
szkoła policealna	7
branżowa szkoła II stopnia	9
razem	37

Tabela nr 16. Kwota subwencji naliczana poszczególnymi wagami na uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (w tys. zł):

waga	2020
P ₄	479 777
P ₅	433 019
P ₆	636 682
P ₇	3 998 018
P ₈	120 531
P ₃₈	32 678
P ₃₉	50 291
P ₄₀	8 257
P ₅₄	15 378
P ₅₆	2 539
P ₅₉	585 087
P ₆₀	15 247
P ₆₁	237 910
P ₆₂	4 183
P ₆₃	1 627 882
P ₆₅	285 265
P ₆₇	19 776
P ₆₈	244 788
P ₆₉	67 052
razem	8 864 359

² W rozumieniu ustawy o rehabilitacji.

Tabela nr 17. Zbiorcze zestawienie zaopiniowanych przez Ministra Edukacji Narodowej kwot, w ramach rozdysponowania rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej w 2020 r. w podziale na poszczególne kryteria przedstawia poniższa tabela

lp.	nazwa kryterium	Kwota (w zł)
1	wyposażenie w sprzęt szkolny i pomoce dydaktyczne pomieszczeń do nauki w nowo wybudowanych obiektach szkół i placówek bądź zaadaptowanych z innych pomieszczeń szkolnych*	19 604,190
2	dofinansowanie z tytułu wzrostu zadań szkolnych i pozaszkolnych	121 289,440
3	dofinansowania kosztów związanych z wypłatą odpraw dla zwalnianych nauczycieli	29 930,585
4	Korekta części oświatowej subwencji ogólnej z tytułu błędów statystycznych	183 403
5	wyposażenie w sprzęt szkolny i pomoce dydaktyczne pomieszczeń do nauki w szkołach rozpoczynających kształcenie w zawodach, w których szkoły te dotychczas nie prowadziły kształcenia**	3 751,096
6	wyposażenie szkół podstawowych w pomoce dydaktyczne niezbędne do realizacji podstawy programowej z przedmiotów przyrodniczych w szkołach podstawowych***	77 024,078
7	pomoc jednostkom samorządu terytorialnego w usuwaniu skutków zdarzeń losowych	1 968,120
razem		253 750,912

* Przyjęto maksymalne kwoty dofinansowania na 1 pomieszczenie do nauki: w szkole ogólnokształcącej i placówkach oświatowych - 10 tys. zł, w szkole zawodowej - 15 tys. zł, w szkole w SOSW, MOS i MOW – 15 tys. zł., sala gimnastyczna 40 tys. zł, inne pomieszczenia (np. sala do gimnastyki korekcyjnej, nauki tańca, sala rehabilitacyjna, sala do terapii sensorycznej, sala terapeutyczna) - 15 tys. zł

** przyjęto maksymalną kwotę dofinansowania na 1 pomieszczenie - 15 tys. zł.

*** dotyczy szkół podstawowych, które nie funkcjonują w ramach zespołu z gimnazjum lub nie mają w strukturze oddziałów gimnazjalnych. Przyjęto maksymalną kwotę dofinansowania 15 tys. zł na doposażenie pracowni geograficznych oraz 20 tys. zł na doposażenie pracowni biologicznych, fizycznych oraz chemicznych.

Tabela nr 18. Zestawienie wysokości dotacji dla poszczególnych województw i ministerstw na realizację Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych na lata 2020-2022

województwa	rodzaj szkoły	slabowidzący	slabosłyszący	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	z niepełno- sprawnością ruchową, w tym z afazją	niesłyszący	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	z niepełnosprawnością intelektualną stopniu umiarkowanym lub znacznym, z wyjątkiem uczniów szkół przysposabiających do pracy	szkole "S" przysposabiająca do pracy
		zakup podręczników i materiałów edukacyjnych oraz materiałów ćwiczeniowych							
		wysokość dotacji w zł							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Dolnośląskie	O	48 928,44 zł	51 654,89 zł	151 899,24 zł	69 540,82 zł	4 341,55 zł	39 840,36 zł	- zł	
Dolnośląskie	S	18 486,99 zł	12 974,76 zł	14 392,55 zł	10 713,78 zł	- zł	112 212,25 zł	- zł	143 165,12 zł
Kujawsko-pomorskie	O	35 699,32 zł	36 659,29 zł	127 533,34 zł	45 962,78 zł	2 358,24 zł	98 925,69 zł	214,20 zł	
Kujawsko-pomorskie	S	6 300,62 zł	2 288,29 zł	8 386,14 zł	1 354,74 zł	3 815,48 zł	116 008,41 zł	- zł	147 902,49 zł
Lubelskie	O	14 204,61 zł	18 296,42 zł	67 498,16 zł	46 614,45 zł	2 616,90 zł	69 802,66 zł	- zł	
Lubelskie	S	2 960,81 zł	6 029,40 zł	15 613,91 zł	10 044,38 zł	5 231,48 zł	91 278,29 zł	- zł	149 816,10 zł
Lubuskie	O	13 150,33 zł	10 037,70 zł	39 578,64 zł	24 003,54 zł	1 049,88 zł	45 606,80 zł	- zł	
Lubuskie	S	445,00 zł	445,00 zł	1 780,00 zł	7 520,00 zł	- zł	30 757,71 zł	- zł	67 150,66 zł
Łódzkie	O	13 611,02 zł	32 476,83 zł	113 124,95 zł	48 894,18 zł	6 522,58 zł	52 051,53 zł	- zł	
Łódzkie	S	9 675,46 zł	3 908,24 zł	20 616,38 zł	4 819,48 zł	6 668,85 zł	84 180,80 zł	- zł	117 511,82 zł
Małopolskie	O	27 447,50 zł	42 429,77 zł	82 951,27 zł	89 179,79 zł	4 332,24 zł	60 193,42 zł	- zł	
Małopolskie	S	14 852,50 zł	10 860,08 zł	19 120,79 zł	4 073,64 zł	8 328,80 zł	142 251,54 zł	- zł	181 924,72 zł
Mazowieckie	O	68 041,86 zł	90 316,07 zł	594 676,60 zł	146 115,22 zł	22 255,26 zł	199 755,52 zł	- zł	
Mazowieckie	S	14 745,90 zł	14 525,31 zł	59 575,75 zł	18 184,33 zł	41 721,57 zł	264 338,35 zł	- zł	328 903,62 zł
Opolskie	O	16 231,80 zł	17 511,62 zł	43 195,03 zł	19 864,93 zł	444,83 zł	32 933,39 zł	- zł	
Opolskie	S	- zł	- zł	2 080,28 zł	- zł	- zł	43 786,59 zł	- zł	48 312,61 zł
Podkarpackie	O	27 515,59 zł	44 482,58 zł	137 825,81 zł	52 494,83 zł	7 881,27 zł	87 978,96 zł	- zł	
Podkarpackie	S	- zł	6 120,00 zł	7 757,86 zł	40 241,00 zł	9 960,00 zł	64 301,35 zł	- zł	154 335,31 zł
Podlaskie	O	17 663,37 zł	19 598,34 zł	72 890,58 zł	29 920,74 zł	672,60 zł	23 015,70 zł	- zł	
Podlaskie	S	390,00 zł	81,30 zł	7 390,72 zł	1 283,12 zł	131,31 zł	20 083,98 zł	- zł	69 215,18 zł
Pomorskie	O	44 687,88 zł	40 832,10 zł	119 557,93 zł	72 371,52 zł	1 324,72 zł	136 614,53 zł	82,00 zł	
Pomorskie	S	2 952,43 zł	2 514,29 zł	6 447,06 zł	2 935,40 zł	3 303,26 zł	99 353,30 zł	124,48 zł	180 558,29 zł
Śląskie	O	76 472,60 zł	146 877,00 zł	354 041,48 zł	128 661,10 zł	10 704,27 zł	79 871,30 zł	- zł	
Śląskie	S	19 038,02 zł	31 229,25 zł	66 702,57 zł	11 032,99 zł	7 246,81 zł	254 080,23 zł	- zł	263 580,63 zł
Świętokrzyskie	O	18 733,76 zł	21 316,34 zł	71 382,09 zł	30 198,11 zł	433,00 zł	33 723,25 zł	- zł	
Świętokrzyskie	S	445,00 zł	3 653,41 zł	7 662,98 zł	7 351,21 zł	1 587,45 zł	41 141,76 zł	1 238,16 zł	91 304,60 zł
Warmińsko-Mazurskie	O	25 393,54 zł	29 732,28 zł	100 699,84 zł	49 302,37 zł	3 894,82 zł	62 107,46 zł	- zł	
Warmińsko-Mazurskie	S	1 014,97 zł	1 084,13 zł	17 768,83 zł	515,95 zł	702,97 zł	118 706,89 zł	- zł	96 845,93 zł
Wielkopolskie	O	37 717,10 zł	36 523,77 zł	82 377,11 zł	53 305,76 zł	12 810,71 zł	104 337,34 zł	- zł	
Wielkopolskie	S	2 252,39 zł	5 497,92 zł	19 180,50 zł	8 555,94 zł	5 520,84 zł	114 724,59 zł	- zł	220 778,95 zł
Zachodniopomorskie	O	22 160,79 zł	25 693,77 zł	80 463,97 zł	29 590,07 zł	5 389,71 zł	44 277,61 zł	- zł	
Zachodniopomorskie	S	- zł	8 434,49 zł	2 423,60 zł	3 676,04 zł	3 075,39 zł	93 134,55 zł	- zł	84 557,69 zł
Województwa	O	507 659,51 zł	664 438,77 zł	2 239 696,04 zł	936 020,21 zł	87 032,58 zł	1 171 035,52 zł	296,20 zł	
Województwa	S	93 560,09 zł	109 645,87 zł	276 899,92 zł	132 302,00 zł	97 294,21 zł	1 690 340,59 zł	1 362,64 zł	2 345 863,72 zł
Województwa	Razem	601 219,60 zł	774 084,64 zł	2 516 595,96 zł	1 068 322,21 zł	184 326,79 zł	2 861 376,11 zł	1 658,84 zł	2 345 863,72 zł
MKiDN	O	- zł	2 252,10 zł	8 556,99 zł	1 424,75 zł	1 498,50 zł	- zł	- zł	- zł

MRiRW	O	8 174,60 zł	10 173,90 zł	17 835,84 zł	7 038,60 zł	547,82 zł	48 971,64 zł	- zł	- zł
MKIŚ	O	2 087,00 zł	890,00 zł	2 131,42 zł	- zł	- zł	- zł	- zł	- zł
Ministerstwa	Razem	10 261,60 zł	13 316,00 zł	28 524,25 zł	8 463,35 zł	2 046,32 zł	48 971,64 zł	- zł	- zł
Ogółem		611 481,20 zł	787 400,64 zł	2 545 120,21 zł	1 076 785,56 zł	186 373,11 zł	2 910 347,75 zł	1 658,84 zł	2 345 863,72 zł

Wyjaśnienie do tabeli:

O - szkoły ogólnodostępne

S - szkoły specjalne

MKIiDN - Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

MRiRW - Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

MŚ - Ministerstwo Środowiska.

Tabela nr 19. Liczba uczniów niepełnosprawnych w szkołach ogólnodostępnych, którzy otrzymali dofinansowanie do zakupu podręczników i materiałów edukacyjnych w ramach Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych na lata 2020-2022.

województwa	slabowidzący	slabosłyszący	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją	niepełnosprawność intelektualną w stopniu lekkim	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, z wyjątkiem uczniów szkół specjalnych przysposabiających do pracy	
Dolnośląskie	140	145	415	192	11	126	0
Kujawsko-pomorskie	102	99	327	120	7	299	1
Lubelskie	35	50	178	130	7	207	0
Lubuskie	33	28	101	60	3	141	0
Łódzkie	36	84	289	128	16	154	0
Małopolskie	76	120	227	246	12	211	0
Mazowieckie	168	231	1448	360	55	601	0
Opolskie	48	55	124	53	1	116	0
Podkarpackie	80	127	387	156	22	289	0
Podlaskie	46	52	194	81	2	71	0
Pomorskie	117	113	318	198	5	419	1
Śląskie	202	415	948	360	28	267	0
Świętokrzyskie	52	59	204	80	1	100	0
Warmińsko-Mazurskie	68	79	268	125	13	201	0
Wielkopolskie	96	107	228	154	36	352	0
Zachodniopomorskie	58	63	207	73	15	130	0
Województwa Suma	1357	1827	5863	2516	234	3684	2
MKIiDN	0	9	25	6	5	0	0
MRiRW	24	26	51	18	2	145	0
MKIŚ	5	2	5	0	0	0	0
Ministerstwa Suma	29	37	81	24	7	145	0
razem	1386	1864	5944	2540	241	3829	2

Wyjaśnienie do tabeli:
 MKiDN - Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
 MRiRW - Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
 MŚ - Ministerstwo Środowiska

Tabela nr 20. Liczba uczniów niepełnosprawnych w szkołach specjalnych, którzy otrzymali dofinansowanie do zakupu podręczników i materiałów edukacyjnych w ramach Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych na lata 2020-2022.

województwa	slabowidzący	slabosłyszący	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją	niepełnosprawni	z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym, z wyjątkiem uczniów szkół specjalnych przysposabiających do pracy
Dolnośląskie	54	53	40	33	0	507	0
Kujawsko-pomorskie	26	8	31	5	13	435	0
Lubelskie	9	15	42	26	14	287	0
Lubuskie	1	1	4	19	0	95	0
Łódzkie	28	17	59	14	23	317	0
Małopolskie	46	44	61	15	36	485	0
Mazowieckie	45	40	152	45	118	770	0
Opolskie	0	0	5	0	0	133	0
Podkarpackie	0	14	26	94	23	222	0
Podlaskie	1	1	29	7	1	82	0
Pomorskie	9	10	19	8	18	330	1
Śląskie	61	106	223	31	22	868	0
Świętokrzyskie	1	12	21	22	7	125	7
Warmińsko-Mazurskie	5	6	42	2	5	372	0
Wielkopolskie	11	20	55	29	17	462	0
Zachodniopomorskie	0	23	8	12	9	292	0
razem	297	370	817	362	306	5782	8

Tabela nr 21. Liczba uczniów w szkołach specjalnych przysposabiających do pracy, którzy otrzymali dofinansowanie do zakupu podręczników i materiałów edukacyjnych w ramach Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych na lata 2020-2022.

województwa	liczba uczniów w szkołach specjalnych przysposabiających do pracy
Dolnośląskie	664
Kujawsko-pomorskie	692
Lubelskie	680
Lubuskie	322
Łódzkie	542
Małopolskie	846
Mazowieckie	1507
Opolskie	222
Podkarpackie	704
Podlaskie	321
Pomorskie	844
Śląskie	1215
Świętokrzyskie	415
Warmińsko-Mazurskie	453
Wielkopolskie	1013
Zachodniopomorskie	383
razem	10823

Tabela nr 22. Liczba dzieci i młodzieży korzystających z zajęć specjalistycznych z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach dla dzieci lub młodzieży i placówkach systemu oświaty wg danych SIO, stan na 21 marca 2021 r.

jednostka systemu oświaty	liczba uczniów objętych zajęciami specjalistycznymi i zajęciami dydaktyczno-wyrównawczymi					ogółem
	zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	zajęcia logopedyczne	zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne	inne zajęcia o charakterze terapeutycznym	zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze	
przedszkole	28 346	159 304	20 234	26 316	0	234 200
szkoła podstawowa	235 157	214 307	83 954	81 149	341 216	955 783
liceum ogólnokształcące	5 605	539	19 070	8 764	18 599	52 577
technikum	4 204	336	14 732	7 092	19 103	45 467
szkoła policealna	29	10	28	67	24	158
szkoła specjalna przysposabiająca do pracy	1 233	2 430	1 859	2 833	296	8 651
ogólnokształcąca szkoła muzyczna I stopnia	157	248	318	128	463	1 314
ogólnokształcąca szkoła muzyczna II stopnia	39	3	323	108	48	521
ogólnokształcąca szkoła sztuk pięknych	19	1	45	67	151	283

liceum sztuk plastycznych	53	7	672	99	451	1 282
zespół wychowania przedszkolnego	12	76	2	1	0	91
punkt przedszkolny	329	3 204	822	1 256	0	5 611
szkoła muzyczna I stopnia	0	0	0	0	271	271
szkoła muzyczna II stopnia	0	0	0	0	0	0
branżowa szkoła I stopnia	2 207	993	6 129	5 337	5 817	20 483
razem	277 390	381 458	148 188	133 217	386 439	1 326 692

Tabela nr 23. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2020 r.

poradnia	rodzaj poradni		razem
	publiczna	niepubliczna	
poradnia psychologiczno-pedagogiczna	576	590	1 166
poradnia specjalistyczna	25	35	60
razem	601	625	1 226

Tabela nr 24. Struktura zatrudnienia kadry pracowników pedagogicznych w poradniach psychologiczno-pedagogicznych wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2020 r.

rodzaj obowiązku kadry pedagogicznej	liczba etatów w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradniach specjalistycznych
obowiązki nauczyciela doradcy metodycznego	4,0
obowiązki nauczyciela doradcy zawodowego	104,9
obowiązki nauczyciela konsultanta	2,0
obowiązki nauczyciela pedagoga	3 240,6
obowiązki nauczyciela psychologa	4 054,8
obowiązki nauczyciela logopedy	1 471,5
obowiązki nauczyciela socjologa	7,1
obowiązki nauczyciela rehabilitanta	147,6
obowiązki nauczyciela współorganizującego kształcenie	11,2
inne obowiązki nauczyciela	46,2
razem	9 089,9

Tabela nr 25. Liczba diagnoz przeprowadzonych w poradniach psychologiczno-pedagogicznych w roku szkolnym 2019/2020, wg danych SIO, stan na 21 marca 2021 r.

rodzaj diagnozy przeprowadzonej przez poradnię	odbiornicy								razem
	dzieci do 3 roku życia	dzieci w wieku przedszkolnym	dzieci objęte rocznym obowiązkowym przygotowaniem przedszkolnym	dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym	uczniowie szkoły podstawowej	uczniowie dotychczasowego gimnazjum	uczniowie szkoły ponadpodstawowej i dotychczasowej szkoły ponadgimnazjalnej	inne osoby	
psychologiczna	14 309	45 981	22 744	8 158	215 890	1 019	26 017	2 328	336 446
pedagogiczna	6 649	25 779	18 449	6 567	203 984	959	17 753	1 586	281 726
logopedyczna	11 416	46 344	15 504	7 137	38 655	67	1 361	157	120 641
lekarska	4 161	7 214	3 094	1 205	20 783	82	5 259	393	42 191
związana z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej	1	3	25	-	10 289	78	4 978	108	15 482
rehabilitanta	1 603	1 874	395	118	1 137	-	49	12	5 188
razem	38 139	127 195	60 211	23 185	490 738	2 205	55 417	4 584	801 674

Tabela nr 26. Liczba orzeczeń wydanych przez zespoły orzekające, z podziałem na przedszkole i typ szkoły, od 1 września 2019 r. do 31 sierpnia 2020 r. wg danych SIO, stan na 21 marca 2021 r.

rodzaj orzeczenia	dla dzieci i młodzieży:	dzieci do 3 roku życia	dzieci w wieku przedszkolnym	dzieci objęte rocznym obowiązkowym przygotowaniem przedszkolnym	dzieci w wychowaniu przedszkolnym	uczniowie szkoły podstawowej	uczniowie dotychczasowego gimnazjum	uczniowie dotychczasowej szkoły ponadgimnazjalnej	inne osoby	razem
o potrzebie kształcenia specjalnego	Z niepełnosprawnościami sprzężonymi niewidomych	431	2 076	2 145	740	7 487	9	539	217	13 644
	słabowidzących	0	9	10	4	31	0	3	0	57
	nieślyszących	61	280	280	81	1 775	0	345	9	2 831
	słabosłyszących	33	66	39	16	239	1	61	7	462
	Z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	113	399	313	113	2 289	2	506	6	3 741
	Z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym	89	961	1 288	549	12 812	4	1 533	76	17 312
	Z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym	35	303	403	190	2 945	7	209	50	4 142
	Z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją	3	19	24	4	377	0	22	10	459
	776	3 758	1 628	788	4 334	1	479	39	11 803	

	z autyzmem w tym z zespołem Aspergera	1 066	4 552	2 365	1 479	10 268	6	1 416	64	21 216
	niedostosowanych społecznie	0	0	0	1	1 219	0	1 469	31	2 720
	zagrożonych niedostosowaniem społecznym	1	40	99	67	5 037	4	985	72	6 305
o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim	28	140	68	30	309	0	53	1 465	2 093
razem		2 636	12 603	8 662	4 062	49 122	34	7 620	2 046	86 785

Tabela nr 26a. Liczba orzeczeń o „braku potrzeby” wydanych przez zespoły orzekające z podziałem na typ podmiotu w roku szkolnym 2019/2020 wg danych SIO, stan na 21 marca 2021 r.

orzeczenie o braku	wydane dla dzieci i młodzieży uczęszczających do	etap edukacyjny					razem
		roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne	wychowanie przedszkolne	I etap edukacyjny	II etap edukacyjny	nie dotyczy	
potrzeby kształcenia specjalnego	przedszkola	24	65	0	0	0	89
	szkoły podstawowej	9	2	69	126	0	206
	gimnazjum	0	0	0	0	1	1
	liceum ogólnokształcącego	0	0	0	0	8	8
	technikum	0	0	0	0	8	8
	zespołu wychowania przedszkolnego	0	2	0	0	0	2
	punktu przedszkolnego	1	0	0	0	0	1
	branżowej szkoły I stopnia	0	0	0	0	2	2
potrzeby indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego	przedszkola	4	0	0	0	0	4
	szkoły podstawowej	3	0	0	0	0	3
potrzeby indywidualnego nauczania	przedszkola	0	2	0	0	0	2
	szkoły podstawowej	1	0	24	72	0	97
	gimnazjum	0	0	0	0	5	5
	liceum ogólnokształcącego	0	0	0	0	26	26
	technikum	0	0	0	0	24	24
	szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy	0	0	0	0	1	1
	branżowej szkoły I stopnia	0	0	0	0	6	6
zajęć rewalidacyjno-wychowawczych	przedszkola	2	1	0	0	0	3
	szkoły podstawowej	0	0	2	3	0	5
razem		44	72	95	201	81	493

Tabela nr 27. Rodzaje i liczba opinii wydanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne w roku szkolnym 2019/2020 wg danych SIO, stan na 21 marca 2021 r.

opinia o potrzebie / w sprawie	dzieci do 3 roku życia	dzieci w wieku przedszkolnym	dzieci objęte obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym	dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym	uczniowie szkoły podstawowej	uczniowie gimnazjum	uczniowie dotychczasowej szkoły ponadgimnazjalnej	inne osoby	razem
wczesnego wspomaganie	8 956	13 030	1 513	1 380	0	0	0	0	24 879
wcześniejszego przyjęcia dziecka do szkoły podstawowej	1	305	257	71	5	0	0	0	639
odroczenia rozpoczęcia spełniania przez dziecko obowiązku szkolnego	1	1 075	7 896	1 553	52	0	3	17	10 597
zwolnienia ucznia z nauki drugiego języka obcego nowożytnego	0	0	0	0	840	3	310	0	1 153
objęcia ucznia nauką w klasie terapeutycznej	0	8	10	1	396	22	93	0	530
dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb edukacyjnych ucznia	5	381	633	350	52 147	176	3 721	18	57 431
specyficznych trudnościach w uczeniu się	3	108	19	5	44 581	283	2 887	38	47 924
udzielenia zezwolenia na indywidualny program lub tok nauki	0	7	3	1	1 813	13	951	3	2 791
opinia w sprawie zezwolenia na zatrudnienie młodocianego w celu przyuczenia do wykonywania określonej pracy lub nauki zawodu	0	1	5	0	2 504	91	1 403	2	4 006
opinia w sprawie braku przeciwwskazań do wykonywania przez dziecko pracy lub innych zajęć zarobkowych	71	84	48	19	969	0	222	133	1 546
opinia w sprawie objęcia dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną w przedszkolu, szkole lub placówce	687	12 634	6 845	2 969	84 522	228	4 258	36	112 179
opinia w sprawie spełniania obowiązkowego przygotowania przedszkolnego poza przedszkolem i obowiązku szkolnego i nauki poza szkołą	0	164	372	94	1 218	4	498	4	2 354
inna opinia związana z kształceniem i wychowaniem dziecka	1 773	8 094	2 888	890	20 289	47	2 327	101	36 409
opinia w sprawie przyjęcia ucznia szkoły podstawowej do oddziału przysposabiającego do pracy	0	0	0	0	634	5	18	1	658
opinia w sprawie pierwszeństwa w przyjęciu do szkoły ponadpodstawowej ucznia z problemami zdrowotnymi ograniczającymi możliwości wyboru kierunku kształcenia ze względu na stan zdrowia	0	0	1	0	635	3	13	1	653
razem	11 497	35 891	20 490	7 333	210 605	875	16 704	354	303 749

Tabela nr 28. Liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną w poradniach psychologiczno-pedagogicznych według rodzaju zajęć, w roku szkolnym 2019/2020 wg danych SIO, stan na 21 marca 2020 r.

rodzaj zajęć	dziecko do 3 roku życia	dziecko w wieku wychowania przedszkolnego	dziecko objęte rocznym obowiązkowym przygotowaniem przedszkolnym	dziecko objęte wychowaniem przedszkolnym	uczeń szkoły podstawowej	uczeń dotychczasowego gimnazjum	Uczeń szkoły ponadgimnazjalnej	Inna osoba	razem
terapia psychologiczna	721	4 324	1 738	478	16 768	136	6 063	726	30 954
psychoterapia	47	372	176	107	5 365	75	4 161	952	11 255
terapia pedagogiczna, w tym zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	1 198	4 439	2 337	721	18 788	6	414	71	27 974
terapia logopedyczna	5 368	29 959	11 081	5 324	20 359	74	543	391	73 099
socjoterapia	0	41	78	92	3 597	11	247	238	4 304
ćwiczenia rehabilitacyjne	3 654	3 842	1 133	177	975	1	27	11	9 820
zajęcia z zakresu profilaktyki uzależnień	0	309	391	113	18 464	18	6 104	955	26 354
zajęcia związane z trudnościami adaptacyjnymi	46	473	319	67	5 933	1	6 989	14	13 842
zajęcia grupowe aktywizujące do wyboru kierunku kształcenia i zawodu	34	1 995	607	28	42 472	26	25 607	929	71 698
inne zajęcia o charakterze terapeutycznym	1 904	11 342	5 084	1 611	27 148	35	5 378	999	53 501
razem	12 972	57 096	22 944	8 718	159 869	383	55 533	5 286	322 801

Tabela nr 29. Liczba osób zatrudnionych w Ministerstwie Edukacji Narodowej wg stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. (w etatach) – bez osób przebywających na urloпах bezpłatnych i wychowawczych.

	ogółem	wyższe stanowiska w służbie cywilnej i główni księgowi	członkowie korpusu służby cywilnej ³	pracownicy nie objęci mnożnikowym systemem wynagrodzeń
liczba osób zatrudnionych	291,05	27	236,20	27,85
w tym liczba osób niepełnosprawnych	5	0	5	0

³ Bez wyższych stanowisk w służbie cywilnej i głównych księgowych

Tabela nr 30. Liczba osób uczestniczących w naborach prowadzonych w Ministerstwie Edukacji Narodowej zakończonych obsadzeniem stanowiska, wg stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.

uczestnicy naborów (zakończonych obsadzeniem stanowiska)		
w tym:	ogółem	w tym osób niepełnosprawnych
liczba zgłoszonych kandydatów do pracy	184	4
liczba kandydatów spełniających wymagania formalne	116	3
liczba osób, które zostały wyłonione w trakcie naboru jako najlepsi kandydaci	46	0
liczba osób, z którymi zawarto umowy o pracę	20	0

Tabela nr 31. Liczba osób zatrudnionych w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego wg stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. (w etatach) – bez osób przebywających na urloпах bezpłatnych i wychowawczych.

	ogółem	wyższe stanowiska w służbie cywilnej i główni księgowi	członkowie korpusu służby cywilnej	pracownicy nie objęci mnożnikowym systemem wynagrodzeń
liczba osób zatrudnionych	402,40	32	355,75	46,65
w tym liczba osób niepełnosprawnych	16	0	15	1

Tabela nr 32. Liczba osób uczestniczących w naborach prowadzonych w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego zakończonych obsadzeniem stanowiska, wg stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.

uczestnicy naborów (zakończonych obsadzeniem stanowiska)		
w tym:	ogółem	w tym osób niepełnosprawnych
liczba zgłoszonych kandydatów do pracy	168	6
liczba kandydatów spełniających wymagania formalne	134	5
liczba osób, które zostały wyłonione w trakcie naboru jako najlepsi kandydaci	22 nabory w tym wyłonionych osób: 55	1
liczba osób, z którymi zawarto umowy o pracę	21	1

**ZATRUDNIENIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W 2020 R.
W MINISTERSTWACH ORAZ URZĘDACH**

Miejsce zatrudnienia	Zatrudnienie w 2020 r.			Wpłaty na PFRON z tytułu nieosiągnięcia ustawowego wskaźnika zatrudniania osób niepełnosprawnych
	Ogółem	Osób niepełnosprawnych		
	liczba etatów	liczba etatów	%	
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	1272,35	29,10	2,29	839 449
Ministerstwo Edukacji Narodowej	291,05	5,00	1,64	326 696
Ministerstwo Aktywów Państwowych	390,18	7,00	1,79	398 354
Ministerstwo Finansów	2 917,57	78,35	2,69	1 961 678
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	1 186,80	39,25	3,3	814 714
Ministerstwo Infrastruktury	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Ministerstwo Klimatu i Środowiska	850,64	23,50	2,91	531 316
Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego	477,25	12,50	2,62	403 024
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	402,40	16,00	3,97	160 191
Ministerstwo Obrony Narodowej	845,00	13,00	1,54	967 172
Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej	450,70	25,75	9,69	0,00
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	833,32	21,00	2,52	436 163
Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Ministerstwo Sportu	194,00	6,00	3,09	145 048
Ministerstwo Sprawiedliwości	918,25	35,10	3,82	547 232
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	902,45	19,00	2,11	821 938
Ministerstwo Spraw Zagranicznych	1 592,43	16,00	1,00	2 060 880
Ministerstwo Zdrowia	684,18	20,00	2,90	514 994
Razem	14 208,57	366,55	2,79	10 928 849

Miejsce zatrudnienia	Zatrudnienie w 2020 r.			Wpłaty na PFRON z tytułu nieosiągnięcia ustawowego wskaźnika zatrudniania osób niepełnosprawnych
	Ogółem	Osób niepełnosprawnych		
	liczba etatów	liczba etatów	%	
Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	11 549,00	484,90	4,20	3 840 586
Centralny Instytut Ochrony Pracy	243,85	3,00	1,23	141 688
Centralny Zarząd Służby Więziennej	1 736,23	50,52	2,91	201 645
Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	4 639,97	87,60	1,89	3 591 062
Urząd Ochrony Danych Osobowych	272,55	8,50	3,12	b.d.
Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego	33,64	11,33	33,68	0,00
Główny Urząd Nadzoru Budowlanego	190,35	8,75	4,60	57 398
Główny Urząd Statystyczny	764,55	29,40	3,85	493 018
Instytut Pracy i Spraw Socjalnych	41,38	0,00	0,00	46 262
Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	6 013,02	378,00	6,28	0,00
Komenda Główna Policji*	1 298,35	40,85	3,14	641 523
Komenda Główna Straży Granicznej	279,10	9,00	3,22	170 900
Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej	314,95	4,00	1,27	234 606
Krajowe Biuro Wyborcze	504,20	6,00	1,19	82 879
Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	164,80	5,50	3,34	50 309
Narodowy Fundusz Zdrowia	5 508,66	266,06	4,83	270 169
Ochotnicze Hufce Pracy	3 097,02	216,90	7,00	317 324
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	927,88	124,98	13,46	0,00
Państwowa Inspekcja Pracy	2 646,95	164,48	6,23	0,00
Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych	151,80	9,00	6,00	0,00
Urząd Komunikacji Elektronicznej	608,53	15,00	2,94	406 555
Urząd Lotnictwa Cywilnego	416,35	7,00	1,68	436 234
Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	540,00	13,00	2,41	459 307
Urząd Transportu Kolejowego	296,50	12,00	9,00	0,00
Urząd Zamówień Publicznych	198,26	8,00	4,04	98 628
Zakład Ubezpieczeń Społecznych	b.d.	1905,87	4,43	6 851 498

Razem	42 437,89	3 869,64	5,43	18 391 591
-------	-----------	----------	------	------------

*Zatrudnienie we wszystkich jednostkach Policji: liczba etatów ogółem – 23 691,45, liczba etatów osoby niepełnosprawne – 1 803,00. Wpłaty na PFRON – 2 632 690 zł.

**INFORMACJA O OSOBACH NIEPEŁNOSPRAWNYCH, KTÓRE UCZESTNICZYŁY
W 2020 R.
W NABORZE NA WOLNE STANOWISKA PRACY W SŁUŻBIE CYWILNEJ⁴,
NADESŁANA PRZEZ MINISTRÓW I KIEROWNIKÓW URZĘDÓW⁵**

Ministerstwo, Urząd centralny	Liczba osób niepełnosprawnych które:	
	złożyły oferty	zostały zatrudnione
Ministerstwa		
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	31, w tym 19 spełniających kryteria formalne	0
Ministerstwo Edukacji Narodowej	4	0
Ministerstwo Aktywów Państwowych	25	0
Ministerstwo Finansów	59	1
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	55	3
Ministerstwo Infrastruktury	29	1
Ministerstwo Klimatu i Środowiska	34	2
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	24	2
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	6, w tym 5 spełniających kryteria formalne	1
Ministerstwo Obrony Narodowej	5	0
Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej	4	b.d.

⁴ Od 26 listopada 2011 r., tj. wejścia w życie ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o służbie cywilnej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1183) ministerstwa i urzędy centralne mają ustawowy obowiązek zamieszczania informacji w ogłoszeniach o naborze dotyczącej: wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych w ministerstwie (urzędzie), konieczności złożenia dokumentu potwierdzającego niepełnosprawność.

Jeżeli wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych, w rozumieniu przepisów ustawy o rehabilitacji, w miesiącu poprzedzającym datę upublicznienia ogłoszenia o naborze, jest niższy niż 6%, pierwszeństwo w zatrudnianiu przysługuje osobie niepełnosprawnej, o ile znajduje się ona w gronie wyłonionych w toku naboru, nie więcej niż pięciu najlepszych kandydatów, spełniających wymagania niezbędne oraz w największym stopniu spełniających wymagania dodatkowe.

W ogłoszeniach o naborach na wolne stanowiska pracy zamieszcza się również – zgodnie z ustawą – informację dotyczącą charakteru pracy na stanowisku, sposobu wykonywania zadań, miejscu i otoczeniu organizacyjno-technicznym stanowiska pracy, w tym zamieszczane są informacje istotne dla osób niepełnosprawnych ubiegających się o zatrudnienie.

⁵ Dotyczy ministerstw i urzędów, w których wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych, w rozumieniu przepisów ustawy o rehabilitacji w miesiącu poprzedzającym datę upublicznienia ogłoszenia o naborze, jest niższy niż 6%.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	4	0
Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii	b.d.	b.d.
Ministerstwo Sportu	4	1
Ministerstwo Sprawiedliwości	25	0
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	0	0
Ministerstwo Spraw Zagranicznych	19	0
Ministerstwo Zdrowia	34	0
Urzędy		
Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	b.d.	b.d.
Centralny Instytut Ochrony Pracy	b.d.	b.d.
Centralny Zarząd Służby Więziennej	b.d.	b.d.
Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	49	3
Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego	b.d.	b.d.
Główny Urząd Nadzoru Budowlanego	b.d.	b.d.
Główny Urząd Statystyczny	62	8
Instytut Pracy i Spraw Socjalnych	b.d.	b.d.
Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	3	0
Komenda Główna Policji	28	1
Komenda Główna Straży Granicznej	2	0
Krajowe Biuro Wyborcze	b.d.	b.d.
Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	1	0
Narodowy Fundusz Zdrowia	b.d.	b.d.
Ochotnicza Hufce Pracy	b.d.	b.d.
Państwowa Inspekcja Pracy	b.d.	b.d.
Państwowa Straż Pożarna	7	2
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	b.d.	b.d.

Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych	13	0
Urząd Komunikacji Elektronicznej	7	1
Urząd Lotnictwa Cywilnego	5	0
Urząd Ochrony Danych Osobowych	b.d.	b.d.
Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	24	4
Urząd Transportu Kolejowego	5	1
Urząd Zamówień Publicznych	b.d.	b.d.
Zakład Ubezpieczeń Społecznych	b.d.	b.d.
Razem	436	31

**DOSTOSOWANIE BUDYNKÓW MINISTERSTW I URZĘDÓW
DO POTRZEB I MOŻLIWOŚCI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH**

Nazwa instytucji	Dostosowanie
Ministerstwo Aktywów Państwowych	Częściowe dostosowanie. Ministerstwo korzysta z budynku przy ul. Kruczej od stycznia 2021 r.
Ministerstwo Sprawiedliwości	Częściowe dostosowanie. Od 2012 r. budynki Ministerstwa są przystosowane dla osób niepełnosprawnych. Część budynków znajduje się pod opieką konserwatora zabytków, dostosowanie tam jest częściowe.
Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej	Częściowe dostosowanie. <ul style="list-style-type: none"> – 2 obiekty były całkowicie dostępne dla osób niepełnosprawnych, – 1 obiekt był częściowo dostępny dla osób niepełnosprawnych, – 1 obiekt był niedostępny dla osób niepełnosprawnych, – w 2020 r. w obiekcie przy Żurawiej 4a, budynek D, dokonano w dwóch windach osobowych montażu modułów informacji dźwiękowej, które głosowo informują i zapowiadają przystanek windy; – w 2020 r. w obiekcie przy ul. Nowogrodzkiej 1/3/5, budynek A, II piętro, dokonano dostosowania dwóch łazienek do potrzeb osób niepełnosprawnych.
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Częściowe dostosowanie. Kancelaria użytkuje 6 budynków, z czego jeden jest dostosowany, pozostałe częściowo dostosowane lub niedostosowane.
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	Częściowe dostosowanie. Kontynuowano prace nad poprawą dostępności architektonicznej siedziby resortu.
Ministerstwo Edukacji Narodowej	Częściowe dostosowanie. W budynku Ministerstwa Edukacji Narodowej (budynek zabytkowy) istnieje częściowe dostosowanie.
Ministerstwo Finansów	Całkowite dostosowanie. Budynek Ministerstwa jest całkowicie dostosowany. W 2020 r. w ramach działań mających na celu zapewnienie swobodnego dostępu osób niepełnosprawnych do budynku ministerstwa oraz przemieszczania się i funkcjonowania wewnątrz, zrealizowano następujące działania: <ul style="list-style-type: none"> – wykonano pętlę indukcyjną: w ramach przebudowy wejścia do budynku od strony ul. Traugutta, – dostosowano jedną z sal w budynku MF dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, wykonano również pętlę indukcyjną oraz wykonano oznakowanie drzwi językiem Braille’a, – dostosowano dźwig osobowy do potrzeb osób niepełnosprawnych; w ramach wymiany dźwigu osobowego w bloku A1.
Ministerstwo Infrastruktury	Dwa budynki całkowicie dostosowane, jeden częściowo. W 2019 r. wykonano szereg działań mających na celu dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych budynku częściowo dostosowanego, jednak ze względu na zabytkowy charakter nie wszystkie bariery mogły być usunięte.

Ministerstwo Klimatu i Środowiska	Całkowite dostosowanie. Ministerstwo dysponuje jednym budynkiem, całkowicie dostosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych. W 2020 r. Ministerstwo podjęło prace nad dodatkowymi ułatwieniami dla osób niepełnosprawnych, wykraczającymi poza przyjęte standardy.
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	Całkowite dostosowanie. Budynek Ministerstwa jest całkowicie przystosowany i dostępny dla osób niepełnosprawnych.
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Całkowicie dostosowanie. Budynek Ministerstwa jest całkowicie dostosowany.
Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii	Częściowe dostosowanie. W 2020 r. realizowane były prace związane z przystosowaniem wejścia od strony ul. Wspólnej 2/4 dla osób niepełnosprawnych.
Ministerstwo Zdrowia	Częściowe dostosowanie. Budynki Ministerstwa częściowo dostosowane.
Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu	Częściowe dostosowanie. W 2020 r jako dwa odrębne Ministerstwa, MKiDN zajmowało 6 budynków, z czego 3 są całkowicie dostępne, w jednym rozpoczęto remont generalny mający m.in. na celu dostosowanie budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych. Pozostałe budynki, będące pod ochroną Konserwatora Zabytków, nie są dostosowane. Ministerstwo Sportu wynajmowało dwa budynki, częściowo dostępne dla osób niepełnosprawnych.
Ministerstwo Obrony Narodowej	Częściowe dostosowanie. Spośród budynków Ministerstwa Obrony Narodowej jeden jest w całości przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, 17 budynków znajduje się trakcie przystosowania, natomiast w przypadku 5 obiektów (magazyny, warsztaty, garaże) nie planuje się adaptacji do ww. potrzeb.
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Częściowe dostosowanie. Cztery budynki biurowe w części ogólnodostępnej są przystosowane całkowicie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W przypadku kolejnych trzech budynków biurowych, planuje się dostosowanie ich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
Ministerstwo Spraw Zagranicznych	Częściowe dostosowanie. Żaden obiekt nie jest w pełni dostosowany. 9 obiektów jest w trakcie dostosowania lub niedostosowane. .
Państwowa Inspekcja Pracy	Częściowe dostosowanie. Państwowa Inspekcja Pracy zajmuje 63 siedziby. 38 obiektów jest dostępnych w części ogólnodostępnej do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym 37 obiektów dostosowano przed 2020 rokiem, natomiast 1 obiekt w 2020 r. Ponadto, posiadamy 1 obiekt, będący w trakcie przystosowywania części ogólnodostępnej do potrzeb osób niepełnosprawnych. Dodatkowo, w zasobach PIP znajdują się 24 obiekty niedostępne w części ogólnodostępnej do potrzeb osób niepełnosprawnych, z czego planuje się dostosowanie 6 siedzib do potrzeb osób niepełnosprawnych.
Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	Brak dostosowania. Rada zajmuje cztery budynki, z czego jeden znajduje się w trwałym zarządzie, w trzech zaś KRRiT wynajmuje powierzchnie. W ubiegłych latach Biuro KRRiT podjęło działania mające na celu przynajmniej częściowe przystosowanie obiektu będącego w trwałym zarządzie jak i wynajmowanych powierzchni do potrzeb osób niepełnosprawnych,

	jednakże dalsze zmiany uzależnione są od ww. czynnika niezależnego od Biura KRRiT.
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	Częściowe dostosowanie. Z 19 obiektów zajmowanych przez Fundusz (16 oddziałów i 3 lokalizacje Biura Funduszu) wszystkie są częściowo dostosowane dla osób z niepełnosprawnościami
Policja	<ul style="list-style-type: none"> – liczba obiektów całkowicie dostępnych dla osób niepełnosprawnych - 588, – liczba obiektów przystosowanych dla potrzeb osób niepełnosprawnych w 2020 r. - 55, – liczba obiektów niedostępnych dla osób niepełnosprawnych – 712, – liczba obiektów będących w trakcie dostosowania dla potrzeb osób niepełnosprawnych- 47. <p>W 2021 r. planowane jest dostosowanie kolejnych obiektów Policji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.</p>
Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej	Częściowe dostosowanie. Komenda Główna PSP dysponuje dwoma budynkami. W 2020 r. nie podejmowano działań mających na celu zwiększenie dostępności.
Centralny Instytut Ochrony Pracy	Częściowe dostosowanie. CIOP dysponuje dwoma budynkami w Warszawie i jednym w Łodzi. Budynki w Warszawie są w pełni dostosowane, budynek w Łodzi jest częściowo dostosowany. W 2020 r. nie prowadzono prac mających na celu zniwelowanie barier.
Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Całkowite dostosowanie 27 lokali; dostosowano 2 obiekty do potrzeb osób niepełnosprawnych; w trakcie przystosowywania nadal jest 10 obiektów; 177 obiektów było niedostępnych dla osób niepełnosprawnych.
Urząd Ochrony Danych Osobowych	Całkowite dostosowanie. Infrastruktura budynku w którym mieści się Urząd, nie ogranicza osobom niepełnosprawnym dostępu.
Służba Więzienna	<p>Częściowe dostosowanie. Dla osadzonych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ilość budynków całkowicie dostępnych dla osób osadzonych niepełnosprawnych – 165, – ilość budynków całkowicie dostosowanych dla osób osadzonych niepełnosprawnych w 2020 r. – 8, – ilość budynków w trakcie przystosowywania dla osób osadzonych niepełnosprawnych – 11, – ilość budynków niedostępnych dla osób osadzonych niepełnosprawnych – 657, – ilość budynków niedostępnych dla osób osadzonych niepełnosprawnych planowanych do przystosowania – 173. <p>Dostosowanie budynków do potrzeb osób –interesantów niepełnosprawnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ilość budynków całkowicie dostępnych dla osób - interesantów niepełnosprawnych – 98, – ilość budynków całkowicie dostosowanych dla osób - interesantów niepełnosprawnych w 2020 r. – 9, – ilość budynków w trakcie przystosowywania dla osób - interesantów niepełnosprawnych – 9, – ilość budynków niedostępnych dla osób - interesantów niepełnosprawnych – 466,

	– ilość budynków niedostępnych dla osób - interesantów niepełnosprawnych planowanych do przystosowania - 159.
Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	Częściowe dostosowanie. Spośród 12 obiektów, którymi 31 grudnia 2020 r. administrował UOKiK 7 było dostosowanych do użytkowania przez osoby niepełnosprawne.
Urząd Transportu Kolejowego	Całkowite dostosowanie. W związku z całkowitym dostosowaniem nie podejmowano działań mających na celu przystosowanie użytkowanego budynku.
Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	Częściowe dostosowanie. Dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych ogólnodostępnych części budynków Urzędu, w ujęciu statystycznym: a) liczba obiektów całkowicie dostępnych dla osób niepełnosprawnych: 36, b) liczba obiektów w trakcie przystosowywania dla osób niepełnosprawnych: 6, c) liczba obiektów niedostępnych dla osób niepełnosprawnych: 92. GDDKiA planuje w przyszłości przystosowanie 35 obiektów dla osób niepełno-sprawnych.
Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego	Częściowe dostosowanie. GUNB dysponuje jednym budynkiem, sprawując nad nim trwały zarząd. Jest on w trakcie przystosowywania dla osób niepełnosprawnych. W celu dostosowania budynku GUNB do potrzeb osób niepełnosprawnych zawarto w 2020 r. umowę, której przedmiotem było opracowanie dokumentacji przebudowy wybranych pomieszczeń higienicznosanitarnych (łazienek).
Główna Biblioteka Pracy	Częściowe dostosowanie. GBPIZS w 2019 r. mieściła się w dwu budynkach: przy ul. Zabranieckiej 8L – w pełni dostosowany, oraz przy ul. Konwiktorskiej 7, w którym znajdują się windy zewnętrzna i wewnętrzna.
Główny Urząd Statystyczny	Częściowe dostosowanie. Budynek GUS jest częściowo dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. W 2020 r. nie podejmowano działań w zakresie dostosowania budynku.
Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych	Całkowite dostosowanie. Urząd nie podejmuje samodzielnie działań mających na celu dostosowanie pomieszczeń, ponieważ użytkowany obiekt jest użyczany od Ministerstwa Rozwoju, jednakże jest on dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.
Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	Częściowe dostosowanie. • liczba obiektów całkowicie dostępnych dla osób niepełnosprawnych w zakresie jw. wynosi 220, tj. 80% ogółu. Dwa z tych obiektów zostały udostępnione w 2020 r. • obiekty niedostępne dla osób niepełnosprawnych w zakresie jw. – 55, tj. 20% ogółu. Realizowane i planowane są sukcesywne działania zmierzające do ułatwienia dostępu osobom niepełnosprawnym do wszystkich obiektów.
Narodowy Fundusz Zdrowia	Częściowe dostosowanie. Na 117 użytkowanych siedzib NFZ 95 jest całkowicie dostosowanych, 16 jest niedostosowanych, 3 dostosowane w 2020 r. i 3 w trakcie dostosowania.
Ochotnicze Hufce Pracy	Częściowe przystosowanie. Spośród obiektów będących w trwałym zarządzie OHP:

	<ul style="list-style-type: none"> - 77 obiektów jest całkowicie przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, - w trakcie przystosowania jest 7 obiektów, - 138 obiektów nie jest przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych lub niedostosowanych, - planuje się dostosować kolejnych 7 obiektów.
Straż Graniczna	<p>Częściowe dostosowanie. Liczba budynków będących w stałym zarządzie Komendy Głównej Straży Granicznej wyniosła odpowiednio:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dostępnych dla osób niepełnosprawnych – 5, - niedostępnych - 7
Krajowe Biuro Wyborcze	<p>Częściowe dostosowanie. Siedziba Państwowej Komisji Wyborczej i zespołów Krajowego Biura Wyborczego mieści się w budynku Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z zapewnionym dostępem dla osób niepełnosprawnych. Wszystkie Delegatury KBW swoje siedziby mają w budynkach administrowanych przez inne podmioty. Na ogólną liczbę 49 Delegatur KBW siedziby 38 z nich mieszczą się w budynkach dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych. W 11 przypadkach siedziby Delegatur nie są ogólnodostępne dla wyborców niepełnosprawnych ruchowo.</p>
Urząd Komunikacji Elektronicznej	<p>Całkowite dostosowanie. Budynki Centrali Urzędu Komunikacji Elektronicznej jak również ich otoczenie są przystosowane dla potrzeb osób z niepełnosprawnością.</p>
Urząd Lotnictwa Cywilnego	<p>Całkowite dostosowanie. Siedziba ULC w Warszawie jest całkowicie dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych.</p>
Instytut Pracy i Spraw Socjalnych	<p>Częściowe dostosowanie. siedziba IPISS – lokal położony w Warszawie przy ulicy Bellottiego 3b jest usytuowany w zaadoptowanych pomieszczeniach bloku mieszkalnego. Zapewniony jest dostęp do sekretariatu i do pracowników poszczególnych pionów badawczych czy działów.</p>
Urząd Zamówień Publicznych	<p>Całkowite dostosowanie. Budynek Urzędu Zamówień Publicznych, jest całkowicie dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.</p>
Zakład Ubezpieczeń Społecznych	<p>Częściowe dostosowanie. Zakład w 2020 r. dysponował niemal 400 budynkami będącymi jego własnością/współwłasnością, z czego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 31 budynków jest dostosowanych całkowicie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w częściach ogólnodostępnych, - w 2020 r. zakończono w 6 budynkach realizację zadań inwestycyjnych, których zakres obejmował przystosowanie budynków do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, - w 2020 r. rozpoczęto lub kontynuowano 32 zadania inwestycyjne mające na celu m.in. dostosowanie obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.